

อภินันทนาการ

๑๕๓๕๐๕๓

การศึกษาประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน

อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

๐๔๓๓
30 SEP 2006

วิทยานิพนธ์

ของ

พรชัย ม่วงแจ่ม

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

วันลงทะเบียน 30 SEP 2006

เลขทะเบียน ๐๔๓๓

เลขเรียกหนังสือ ID ๖๙๐๙๙๐

พ ๒๓๑๓

๒๕๓๕

เสนอต่อมหาวิทยาลัยนเรศวร

เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

ตุลาคม ๒๕๓๕

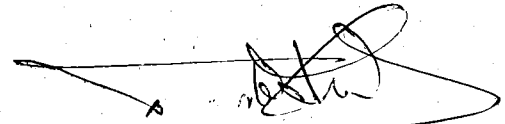
DS๕๘๙-Ph๕

N231๓

๒๕๓๕

15

อาจารย์ที่ปรึกษาประจำตัวนิสิต ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยนเรศวร

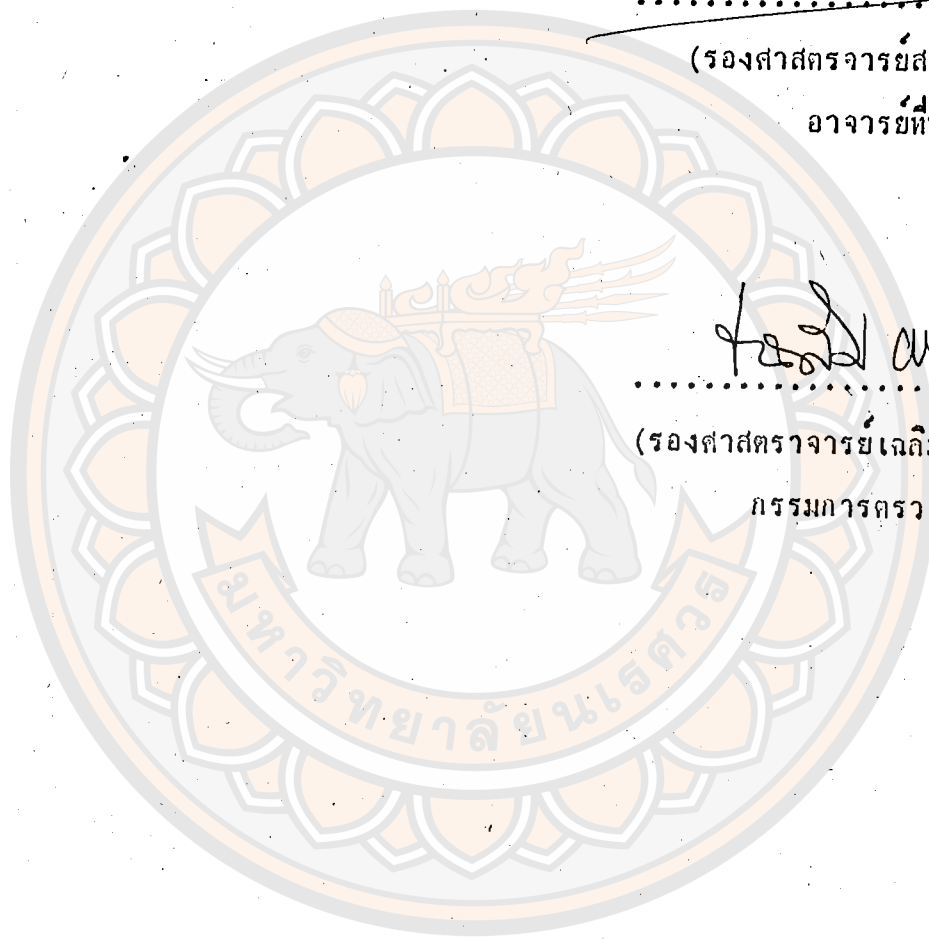
(รองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์เฉลิม พงษ์อาจารย์)

กรรมการตรวจรูปแบบ

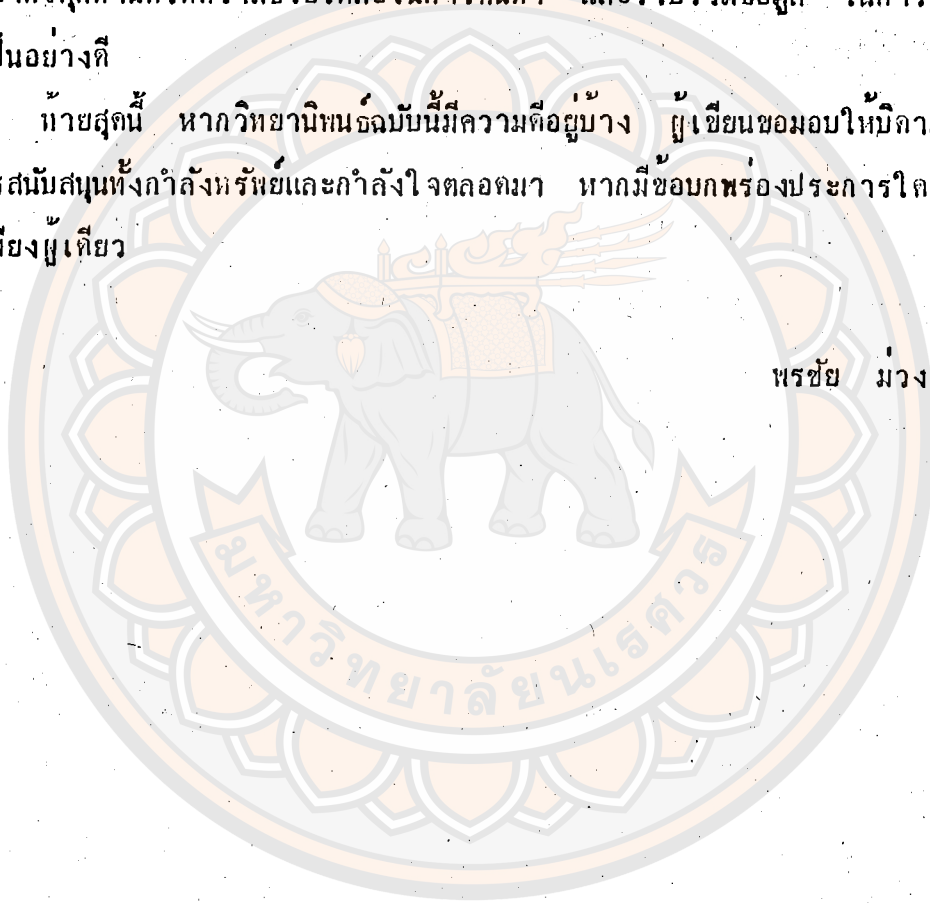
ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ทั้งนี้ผู้เขียนได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง
จากรองศาสตราจารย์สมคิด ศรีสิงห์ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้คำแนะนำ ปรึกษา
และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หน่วยราชการต่างๆ ตลอดจนท่าน ผู้ใหญ่บ้าน
และวิทยากรทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในการค้นหา และรวบรวมข้อมูล ในการเขียนวิทยานิพนธ์
ครั้งนี้เป็นอย่างดี

ท้ายสุดนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความคืบหน้า ผู้เขียนขอมอบให้บิดามารดาซึ่งเป็นผู้
ที่ให้การสนับสนุนทั้งกำลังใจและกำลังใจตลอดมา หากมีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับ
ผิดแต่เพียงผู้เดียว

พรชัย ม่วงแจ่ม

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทนำ.....	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า.....	2
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
วิธีดำเนินการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล.....	3
1. แหล่งข้อมูลภาคสนาม.....	3
2. ประเภทของข้อมูล.....	5
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	5
4. การจัดทำระทำข้อมูล.....	5
5. แหล่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร.....	6
1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดพิจิตร.....	7
1.1 ประวัติศาสตร์ของเมืองพิจิตร.....	7
1.2 สภาพภูมิศาสตร์.....	15
1.3 การปกครอง.....	16
1.4 ประชากร.....	18
1.5 สภาพทางเศรษฐกิจ.....	19
1.6 สภาพทางสังคม.....	21
1.7 สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ.....	22
2 ประวัติความเป็นมาของอำเภอเมืองพิจิตร.....	30
2.1 ประวัติความเป็นมา.....	30
2.2 สภาพทางภูมิศาสตร์.....	31
2.3 การปกครอง.....	33
2.4 ประชากร.....	35
2.5 สภาพทางเศรษฐกิจ.....	37

2.6	สภาพทางสังคม.....	42
2.7	สถานที่สำคัญ.....	44
3	สภาพทั่วไปและประวัติของหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน	
	อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร.....	48
3.1	หมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคงปาคำ.....	48
3.2	หมู่บ้านน้ำโจน ตำบลคงปาคำ.....	59
3.3	หมู่บ้านหัวดง ตำบลหัวดง.....	68
3.4	หมู่บ้านเขาพระ ตำบลหัวดง.....	77
3.5	หมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ตำบลหัวดง.....	87
3.6	หมู่บ้านปากคลอง ตำบลหัวดง.....	96
3.7	หมู่บ้านวังห้าคำ ตำบลละมั่ง.....	104
3.8	หมู่บ้านละมั่ง ตำบลละมั่ง.....	113
3.9	หมู่บ้านบางเพ็ชร ตำบลละมั่ง.....	123
3.10	หมู่บ้านสวนแตง ตำบลละมั่ง.....	133
3.11	หมู่บ้านสามขา ตำบลละมั่ง.....	144
3.12	หมู่บ้านวังกระจะ ตำบลละมั่ง.....	153
3.13	หมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง.....	162
3.14	หมู่บ้านน้ำหัก ตำบลท่าหลวง.....	173
3.15	หมู่บ้านราชเขิงขวัญ ตำบลปากทาง.....	182
3.16	หมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง.....	192
3.17	หมู่บ้านวังมะเตือ ตำบลท่าฟ้อ.....	200
3.18	หมู่บ้านท่าฟ้อใต้ ตำบลท่าฟ้อ.....	210
3.19	หมู่บ้านวังดำ ตำบลท่าฟ้อ.....	219
3.20	หมู่บ้านท่ามูลกระบือ ตำบลย่านยาว.....	227
3.21	หมู่บ้านย่านยาวตะวันออก ตำบลย่านยาว.....	238

บทที่

หน้า

3.22	หมู่บ้านวัดหงษ์ตะวันตก	ตำบลย่านยาว.....	248
3.23	หมู่บ้านวังกระดี่ทอง	ตำบลย่านยาว.....	258
3.24	หมู่บ้านสนามคลี	ตำบลย่านยาว.....	269
3.25	หมู่บ้านตาน	ตำบลไผ่ขวาง.....	279
3.26	หมู่บ้านหาดสูง	ตำบลไผ่ขวาง.....	288
3.27	หมู่บ้านหาดมูลกระบือ	ตำบลไผ่ขวาง.....	298
3.28	หมู่บ้านดงเสด็จ	ตำบลไผ่ขวาง.....	308
4	ประเพณีต่างๆของหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร.....		318
4.1	ประเพณีทั่วไป.....		319
4.2	ประเพณีเล่น.....		324
5	วิเคราะห์การปฏิบัติประเพณี.....		326
5.1	ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ.....		326
5.2	ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว.....		332
5.3	ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา.....		337
5.4	ประเพณีเกี่ยวกับชุมชน.....		342
6	สรุปการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....		354
	บรรณานุกรม.....		358
	ภาคผนวก ก ราชนามผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร.....		366
	ภาคผนวก ข ชื่อหมู่บ้านและตำบล.....		368
	บทคัดย่อ.....		370
	ประวัติผู้จัดทำ.....		374

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงจำนวนพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน และอำเภอต่างๆของจังหวัดพิจิตร.....	17
2	แสดงจำนวนประชากรของอำเภอต่างๆในจังหวัดพิจิตร.....	19
3	แสดงเขตการปกครองของอำเภอเมืองพิจิตรปี พ.ศ. 2534 แยกราชตำบล.....	34
4	แสดงจำนวนประชากรอำเภอเมืองพิจิตรปี พ.ศ. 2534 แยกราชตำบล.....	36
5	แสดงพื้นที่เกษตรกรรมและการชลประทานอำเภอเมืองพิจิตรปี พ.ศ. 2534.....	38
6	แสดงสถานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเมืองพิจิตรปี พ.ศ. 2534.....	40
7	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลดงป่าคำ.....	48
8	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ.....	50
9	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	51
10	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	51
11	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	52
12	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	53
13	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	54
14	แสดงรายการอบนม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	55
15	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	56
16	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	57
17	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านน้ำโจน ตำบลดงป่าคำ.....	59
18	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ.....	60
19	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	61
20	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	62
21	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	63
22	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	64
23	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	65

24	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	66
25	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหัวดง ตำบลหัวดง.....	68
26	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ.....	70
27	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	71
28	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	71
29	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	72
30	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	73
31	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	74
32	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	75
33	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	76
34	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านเขาพระ ตำบลหัวดง.....	77
35	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ.....	79
36	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	80
37	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	80
38	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	81
39	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	82
40	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	83
41	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	84
42	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	85
43	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ตำบลหัวดง.....	87
44	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต๋น.....	89
45	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	90
46	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	90

ตาราง

หน้า

47	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	91
48	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	92
49	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	93
50	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	94
51	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านปากคลอง ตำบลหัวดง.....	96
52	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น.....	97
53	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	98
54	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	99
55	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	100
56	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	101
57	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	102
58	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	103
59	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังท่าม้า ตำบลมะมั่ง.....	104
60	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น.....	105
61	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	106
62	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	107
63	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	108
64	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	109
65	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	109
66	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	111
67	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	112
68	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง.....	113
69	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานยนต์สองล้อ รถอีแต่น และรถประเภทอื่นๆ.....	115
70	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	116
71	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	116

ตาราง

หน้า

72	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	117
73	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	118
74	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	119
75	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	121
76	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	122
77	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านบางเพ็ญ ตำบลมะมั่ง.....	123
78	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ.....	125
79	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	126
80	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	126
81	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	127
82	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	128
83	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	130
84	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	131
85	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	132
86	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านสาวแดง ตำบลมะมั่ง.....	133
87	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ.....	135
88	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	136
89	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	136
90	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	137
91	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	138
92	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	140
93	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	141
94	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	142
95	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	143

ตาราง	หน้า
96 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านสามขา ตำบลมะมั่ง.....	144
97 แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ.....	146
98 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	147
99 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	148
100 แสดงจำนวนผู้ที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	149
101 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	151
102 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	152
103 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังกระจะ ตำบลมะมั่ง.....	153
104 แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ.....	154
105 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	155
106 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	156
107 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	158
108 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	158
109 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	160
110 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	161
111 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง.....	162
112 แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น.....	164
113 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	165
114 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	165
115 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	166
116 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	167
117 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	169
118 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	170
119 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	171
120 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	172
121 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านน้ำหัก ตำบลท่าหลวง.....	173

ตาราง

หน้า

122	แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ.....	174
123	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	175
124	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	176
125	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	177
126	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	178
127	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	180
128	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	181
129	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านราชเชิงขวัญ ตำบลปากทาง.....	182
130	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ.....	184
131	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	185
132	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	186
133	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	187
134	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	188
135	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	190
136	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	191
137	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง.....	192
138	แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ.....	193
139	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	194
140	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	195
141	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	196
142	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	197
143	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	198
144	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	199
145	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังมะเคื่อ ตำบลท่าพ้อ.....	200
146	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ.....	202

147	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	202
148	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	203
149	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	204
150	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	206
151	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	207
152	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	208
153	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	209
154	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านท่าพ่อใต้ ตำบลท่าพ่อ.....	210
155	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ.....	212
156	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	213
157	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	214
158	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	215
159	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	216
160	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	217
161	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	218
162	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังดำ ตำบลท่าพ่อ.....	219
163	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ.....	221
164	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	222
165	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	223
166	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	224
167	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	225
168	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลย่านยาว...	227
169	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ	

	และรถประเภทอื่นๆ.....	229
170	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	230
171	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	230
172	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	231
173	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	232
174	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	234
175	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	235
176	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	236
177	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านชาวตะวันตก ตำบลย่านยาว.....	238
178	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ.....	240
179	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	241
180	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	241
181	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	242
182	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	243
183	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	244
184	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	245
185	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	246
186	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	247
187	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวัดหงษ์ตะวันตก ตำบลย่านยาว.....	248
188	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ.....	250
189	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	251
190	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	252
191	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	253

ตาราง

หน้า

192	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	254
193	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	255
194	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	256
195	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	257
196	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว.....	258
197	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น.....	260
198	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	261
199	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	261
200	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	262
201	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	263
202	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	265
203	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	266
204	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	267
205	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	268
206	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านสามัคคี ตำบลย่านยาว.....	269
207	แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ.....	271
208	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	272
209	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	272
210	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	273
211	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	274
212	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	275
213	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	276
214	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	277
215	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	278
216	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านเกาะ ตำบลไผ่ขวาง.....	279

ตาราง

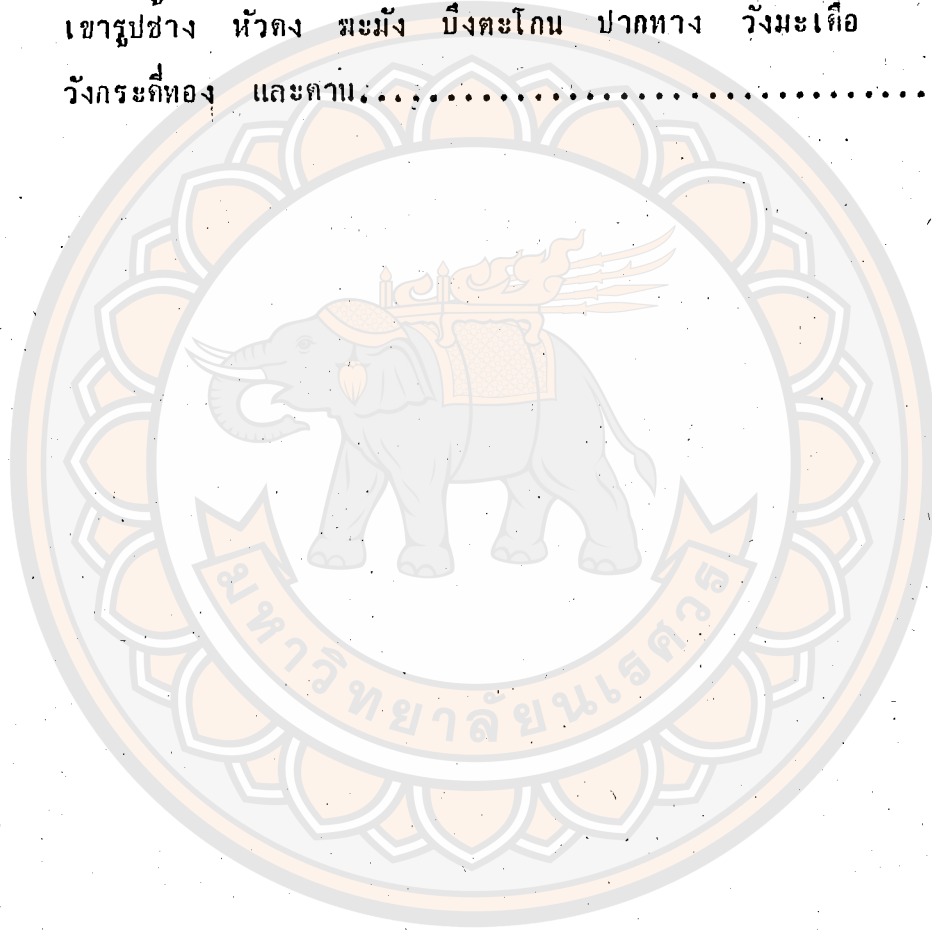
หน้า

217	แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น.....	280
218	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	281
219	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	282
220	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	283
221	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	284
222	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	285
223	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	286
224	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	287
225	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหลักสูง ตำบลไผ่ขวาง.....	288
226	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต่น และรถประเภทอื่นๆ.....	290
227	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	291
228	แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน.....	291
229	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	292
230	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	293
231	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	294
232	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	295
233	แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	296
234	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	297
235	แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหลักกระบือ ตำบลไผ่ขวาง... ..	298
236	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต่น และรถประเภทอื่นๆ.....	300
237	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	301
238	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	301
239	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	302

240	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	304
241	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	305
242	แสดงการรับบริการผ่านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	306
243	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	307
244	แสดงเพศ และอายุ ของราษฎรในหมู่บ้านตงเสรษฐี ตำบลไผ่ขวาง.....	308
245	แสดงจำนวนรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น.....	310
246	แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน.....	311
247	แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก.....	312
248	แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน.....	313
249	แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่.....	314
250	แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม.....	315
251	แสดงการรับบริการผ่านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ.....	316
252	แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี).....	317
253	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคงปำคำ.....	327
254	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านหัวตง ตำบลหัวตง.....	327
255	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง.....	328
256	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง.....	329
257	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง.....	329
258	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านวังมะเเื่อ ตำบลท่าฟ่อ.....	330
259	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว.....	331
260	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านถ่าน ตำบลไผ่ขวาง.....	331
261	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคงปำคำ.....	332
262	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านหัวตง ตำบลหัวตง.....	333
263	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง.....	333
264	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง.....	334

265	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง.....	334
266	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าฟ่อ.....	335
267	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว.....	336
268	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านตาน ตำบลไผ่ขวาง.....	336
269	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคงปาคำ.....	337
270	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านห้วยตง ตำบลห้วยตง.....	338
271	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง.....	338
272	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง.....	339
273	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง.....	340
274	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าฟ่อ.....	340
275	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว.....	341
276	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านตาน ตำบลไผ่ขวาง.....	342
277	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคงปาคำ.....	343
278	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านห้วยตง ตำบลห้วยตง.....	343
279	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง.....	344
280	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง.....	345
281	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง.....	345
282	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าฟ่อ.....	346
283	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว.....	347
284	การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านตาน ตำบลไผ่ขวาง.....	347
285	เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพเป็นประจำของหมู่บ้าน เขารูปช้าง ห้วยตง มะมั่ง บึงตะโกน ปากทาง วังมะเคือ วังกระดี่ทอง และตาน.....	349
286	เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวเป็นประจำของหมู่บ้าน เขารูปช้าง ห้วยตง มะมั่ง บึงตะโกน ปากทาง วังมะเคือ วังกระดี่ทอง และตาน.....	350

287	เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาเป็นประจำของหมู่บ้าน เขารูปช้าง หัวดง มะมั่ง บึงตะโกน ปากทาง วังมะเดื่อ วังกระดี่ทอง และตาน.....	351
288	เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนเป็นประจำของหมู่บ้าน เขารูปช้าง หัวดง มะมั่ง บึงตะโกน ปากทาง วังมะเดื่อ วังกระดี่ทอง และตาน.....	353

- ก -

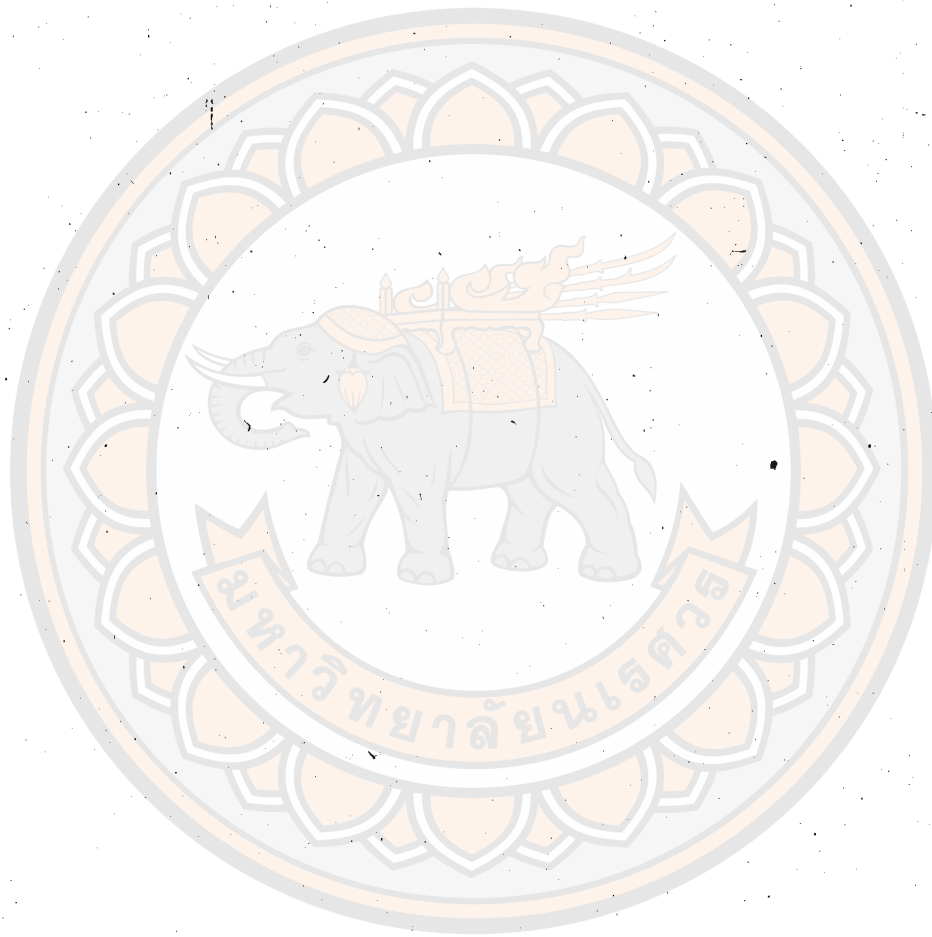
บัญชีแผนที่ ภาพประกอบ

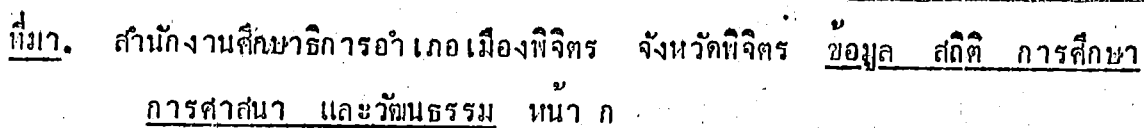
แผนที่

หน้า

ภาพประกอบ แสดงแผนที่ของอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ก

บทนำ

การศึกษาเรื่องราวของคนไทยในอดีต ไม่ว่าจะเป็นด้านประวัติศาสตร์เป็นมา ประเพณี วัฒนธรรม พฤติกรรมของมนุษย์ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่เหมาะสมเท่านั้นที่จะช่วยอธิบายเราได้ และก็ยังตอบสนองความต้องการของเราได้ เพราะวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ไต่สวนเข้าไปให้รู้ถึงความจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในช่วงใด ช่วงหนึ่งของอดีตซึ่งมีสภาพส่งเสริมหรือชักชวนวิวัฒนาการของสังคม จุดเด่นของประวัติศาสตร์ก็คือ อยู่ที่ข้อเท็จจริง และสิ่งที่ให้มาทราบถึงความจริงก็คือ หลักฐาน นักประวัติศาสตร์จึงต้องอาศัยหลักฐานซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมากในการวินิจฉัยประวัติศาสตร์

ในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นนั้น สิ่งที่สำคัญที่จะต้องศึกษาค้นคว้าก็คือ ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นหรือสถานที่นั้น เพราะว่าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือสถานที่ เป็นสิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้เราเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างแจ่มชัดยิ่งขึ้น

ในที่นี้จะกล่าวถึง ประวัติและความเป็นมาของจังหวัดพิจิตร ปัจจุบันพิจิตรเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีความอุดมสมบูรณ์ ผู้คนได้กล่าวขวัญถึงเมืองพิจิตรว่าเป็น "อุ้มข้าว - อุบลตา"¹ และถือว่าเป็นจังหวัดที่อยู่ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทยคือ อยู่เหนือจังหวัดนครสวรรค์ และอยู่ใต้จังหวัดพิษณุโลก ระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงตัวจังหวัดพิจิตร โดยทางรถไฟประมาณ 347 กิโลเมตร และประมาณ 350 กิโลเมตรโดยทางรถยนต์ ขนาดและรูปร่างของจังหวัดพิจิตรคล้ายรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 100 - 101° และเส้นแวงที่ 16 - 17° มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 4529.668 ตารางกิโลเมตร อาณาเขตของจังหวัดพิจิตรนั้น ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอบางกระทุ่มและอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอชุมแสงและอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ ทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร และอำเภอมรรคพิสัย จังหวัดนครสวรรค์²

¹ประมวลสานส์ (นามแฝง) เที่ยวทั่วเมืองไทย หน้า 555

²ชวน พิณพันธ์ พิจิตรของเรา หน้า 22

จังหวัดพิจิตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 79 ตำบล 661 หมู่บ้าน อำเภอต่างๆประกอบด้วย อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอกะพานหิน อำเภอบางมูลนาก อำเภอ-โพทะเล อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอวังทรายพูน และอำเภอทับคล้อ มีการปกครองแบบเทศบาล 3 แห่งคือ เทศบาลเมืองพิจิตร เทศบาลเมืองบางมูลนาก และเทศบาลเมืองกะพานหิน และมีการปกครองแบบสุขาภิบาล 14 แห่ง สำหรับประชากรมีทั้งสิ้น 549,337 คน แยกเป็นชาย 269,726 คน และหญิง 279,611 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพราะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มทำให้อื้ออวนยวดยการเกษตรกรรมมาก

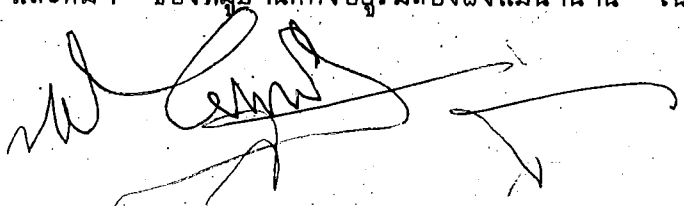
การคมนาคมติดต่อกับจังหวัดอื่นๆนิยมใช้ทางรถยนต์เพราะสะดวกรวดเร็วกว่า ส่วนทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมใช้กันแล้วเพราะบางช่วงแม่น้ำจะขึ้นเขื่อนมาก ทำให้เรือไม่อาจเล่นผ่านได้ ทางน้ำจะนิยมใช้ในการคมนาคมขนส่งในช่วงเดือนมิถุนายนถึงธันวาคมเท่านั้นเพราะเป็นช่วงหน้าฝนมีน้ำมาก เรือสามารถเล่นผ่านได้

สำหรับอำเภอเมืองพิจิตรที่จะกล่าวถึงนี้เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพิจิตร และยังมีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์ การปกครอง ประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม และสถานที่สำคัญๆ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ผู้เขียนต้องการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เพราะผู้เขียนเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจและน่าศึกษาค้นคว้า อีกทั้งผู้เขียนเองก็มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร ด้วย

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อรวบรวมประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อศึกษาการตั้งชื่อ และที่มา ของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการศึกษาค้นคว้า จะทำให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
2. ผลการศึกษาค้นคว้า จะเป็นการถ่ายทอดและรักษาวินัยธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นส่วนเกื้อหนุนให้ดำรงไว้ซึ่งสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ
3. ผลการศึกษาค้นคว้า จะได้เป็นหลักฐานอ้างอิงเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร สำหรับใช้ในการค้นคว้า อ้างอิงในท้องสมุค และผู้ที่สนใจทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้า
4. เพื่อเป็นการรักษา และถ่ายทอดประเพณีวัฒนธรรม และเรื่องราวท้องถิ่นทางมุขปาฐะไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา จะศึกษาสภาพทั่วไป ประวัติความเป็นมา และขนบธรรมเนียมประเพณี
2. ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะจำกัดขอบเขตเฉพาะตำบล และหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ที่มีแม่น้ำน่านไหลผ่าน รวม 8 ตำบล 28 หมู่บ้าน
3. วิทยาการผู้ให้ข้อมูลจะเลือกจากผู้รู้ และผู้สนใจเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น และมีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลหรือหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

วิธีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ผู้เขียนจะดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แหล่งข้อมูลสนาม ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะทำการศึกษาค้นคว้าจากผู้รู้ในหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร หมู่บ้านที่จะทำการค้นคว้า มีดังนี้
 - 1.1 ตำบลกงป่าคำ มี 2 หมู่บ้าน ดังนี้
 - หมู่ที่ 1 บ้านเขาปู่ช้าง
 - หมู่ที่ 6 บ้านน้ำโจน
 - 1.2 ตำบลห้วยกง มี 4 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านหัวคอง
- หมู่ที่ 3 บ้านเขาพระ
- หมู่ที่ 6 บ้านน้ำโจนเหนือ
- หมู่ที่ 9 บ้านปากคลอง

1.3 ตำบลชะมัง มี 6 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านวังฟ้าผ่า
- หมู่ที่ 2 บ้านชะมัง
- หมู่ที่ 4 บ้านบางเพ็ญ
- หมู่ที่ 6 บ้านสวนแตง
- หมู่ที่ 8 บ้านสามขา
- หมู่ที่ 9 บ้านวังกระจะ

1.4 ตำบลท่าหลวง มี 2 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 2 บ้านบึงตะโกน
- หมู่ที่ 7 บ้านน้ำหัก

1.5 ตำบลปากทาง มี 2 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านราชเชิงขวัญ
- หมู่ที่ 3 บ้านปากทาง

1.6 ตำบลท่าเรือ มี 3 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 4 บ้านวังมะเค็ด
- หมู่ที่ 5 บ้านท่าเรือใต้
- หมู่ที่ 6 บ้านวังถ้ำ

1.7 ตำบลย่านยาว มี 5 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านท่ามูลกระบือ
- หมู่ที่ 2 บ้านย่านยาวตะวันออก
- หมู่ที่ 3 บ้านวัดทุ่งตะวันออก
- หมู่ที่ 4 บ้านวังกระสีทอง
- หมู่ที่ 8 บ้านสนามคลี

1.8 ตำบลไผ่ขวาง มี 4 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านคาน

หมู่ที่ 5 บ้านท่าคสูง

หมู่ที่ 6 บ้านท่าคมูลกระบือ

หมู่ที่ 8 บ้านคงเศรษฐี

2. ประเภทของข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (PRIMARY SOURCES) ได้แก่ การบันทึกชุมชนประ
จากวิทยากร

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (SECONDARY SOURCES) ได้แก่ ข้อมูลซึ่งรวบรวมจาก
แหล่งคนคว่าอื่นๆ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นของหมู่บ้านที่ทั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน
ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

3.2 ออกไปพบปะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านต่างๆ เพื่อศึกษาถึงสภาพของ
หมู่บ้านเบื้องต้น

3.3 เลือกวิทยากรในหมู่บ้านๆละ 3 คน โดยขอคำแนะนำจากกำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าอาวาส ผู้เฒ่าผู้แก่ เกณฑ์ในการเลือกวิทยากรนั้นจะพิจารณาในแง่ความ
เป็นผู้รู้เรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่น และเป็นผู้มีภูมิสำเนาในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ

3.4 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับประวัติของชื่อหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมือง-
พิจิตร จังหวัดพิจิตร จากแหล่งข้อมูลอื่นๆ

4. การจัดกระทำข้อมูล

4.1 ถอดข้อความที่วิทยากรเล่าประวัติหมู่บ้าน โดยพยายามเก็บทุกคำพูดของ
วิทยากรไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

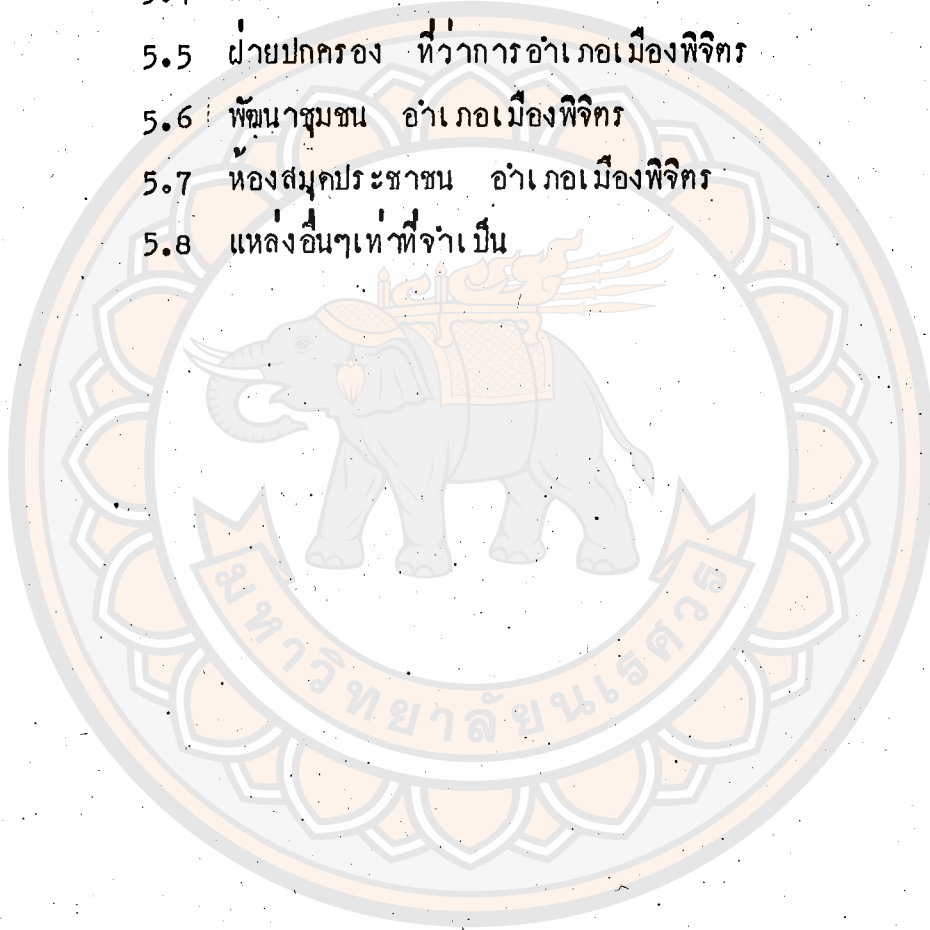
4.2 รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ เกี่ยวกับประวัติของชื่อหมู่บ้าน ในเขตอำเภอ-
เมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จากแหล่งคนคว่าอื่นๆมาประกอบเป็นข้อมูลปฐมภูมิ

4.3 ทำกรรมนี้ ชื่อ ตำบล และหมู่บ้าน

4.4 ทำกรรมนี้วิทยากร

5. แหล่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร

- 5.1 หอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร (ทุ่งหนองอ้อ และถนนสนามบิน)
- 5.2 ศูนย์ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
- 5.3 ฝ่ายปกครอง ศาลากลางจังหวัดพิจิตร
- 5.4 ฝ่ายปกครอง เทศบาลเมืองพิจิตร
- 5.5 ฝ่ายปกครอง ที่ว่าการอำเภอเมืองพิจิตร
- 5.6 พัฒนาชุมชน อำเภอเมืองพิจิตร
- 5.7 หอสมุดประชาชน อำเภอเมืองพิจิตร
- 5.8 แหล่งอื่นๆเท่าที่จำเป็น

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับจังหวัดพิจิตร

1.1 ประวัติศาสตร์ของเมืองพิจิตร

พิจิตรเป็นจังหวัดที่มีเรื่องราวในอดีตที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ถ้าพูดถึงพิจิตร ก็จะนึกถึงความงาม เพราะพิจิตรมีความหมายว่า หลากหลาย งามน้ำดู ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงเมืองพิจิตร จึงหมายถึงเมืองงาม เมืองที่มีเสน่ห์ประทับใจ และลักษณะพิเศษของเมืองพิจิตรก็คือ เต็มไปด้วยหนอง คลอง บึง¹ จึงทำให้อาชีพหลักของพลเมืองก็คือ การกสิกรรม และการจับปลา และยังเข้าใจกันว่ามีคนเข้ามาตั้งถิ่นฐานมาหาถิ่นบ่มริมสองฝั่งของลำน้ำน่าน และลำน้ำยมในเขตจังหวัดพิจิตรไม่น้อยกว่า 1,000 ปี²

จังหวัดพิจิตรนอกจากจะมีความอุดมสมบูรณ์แล้ว ตามประวัติศาสตร์ยังได้กล่าวอีกว่า พิจิตรยังเป็นเมืองที่ให้กำเนิดนักปราชญ์ราชบัณฑิตคนสำคัญของไทยเราเช่น พระโหราธิบดียกย่องว่าเอกจากเมืองไทยผู้เป็นบิดาของศรีปราชญ์ และศรีปราชญ์ก็เกิดในพิจิตรอีกด้วย และที่สำคัญที่สุดก็คือ พิจิตรได้เป็นที่กำเนิดของพระมหากษัตริย์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาก็คือ "นายแก้ว" หรือ "คอกแก้ว" หรือที่เรียกกันในนาม "พระศรีสรรเพชญ์ที่ 8" หรือ "พระพุทธเจ้าเสือ" หรือ "ขุนหลวงสรศักดิ์"³ และนอกจากนี้พิจิตรยังเป็นดินแดนที่เป็นเสมือนหนึ่งฉนวนระหว่างบ้านเมืองทางเหนือกับทางใต้ของสุวรรณภูมิ เป็นทางหนีของเจ้าบ้านผ่านเมืองในสมัยก่อนจากเหนือไปใต้ หรือจากใต้ไปเหนือ และในทำนองเดียวกันก็เป็นทางเดินทัพของบ้านเมืองฝ่ายใต้เมื่อยกไปปราบบ้านเมืองฝ่ายเหนือ หรือของบ้านเมืองฝ่ายเหนือยกมารุกรานฝ่ายใต้ จึงทำให้พิจิตรมีความเกี่ยวพันทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยละโว้หรือลพบุรี สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยกรุงธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์

¹สมพร คัชมาตย์ รวมเรื่องเมืองพิจิตร หน้า 44

²ก.

³ก. หน้า 52

1.1.1 สมัยละโว้ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พอที่จะตรวจสอบได้ความว่า ราว พ.ศ. 2300 ชาวละโว้เป็นชนชาติที่มีความเจริญรุ่งเรืองและมีอำนาจมากที่สุดในดินแดนสุวรรณภูมิ ได้แบ่งการปกครองออกเป็น 2 อาณาจักรใหญ่ๆ คือ อาณาจักรทราวดี ไค้แก่ พื้นที่จังหวัด พิษณุโลกไปจนจรดราชบุรี ทะวันออกไปถึงจังหวัดปราจีนบุรี อาณาจักรยางหรือโยนก และอาณาจักรโคตรบูรณ สำหรับอาณาจักรทราวดีมีเมืองสำคัญๆ 3 เมืองด้วยกันคือ นครปฐม ละโว้ หรือลพบุรี และเมืองสยามหรือสุโขทัย

ต่อมาราว พ.ศ. 1400 ชอมมีอำนาจมาก ไค้แผ่อำนาจเข้ามาในอาณาจักรทราวดี ไค้อาณาจักรโยนก และอาณาจักรโคตรบูรณไว้ในอำนาจ และปกครองในฐานะเมืองประเทศราช และไค้จัดแบ่งอาณาจักรทราวดีออกเป็นมณฑลฝ่ายไค้และฝ่ายเหนือ ฝ่ายไค้มีละโว้หรือลพบุรีเป็นราชธานี ส่วนฝ่ายเหนือมีเมืองสยามหรือสุโขทัยเป็นราชธานี

ส่วนพระเจ้าแผ่นดินชาวละโว้ ที่ครองเมืองละโว้ ทรงพระนามว่าพระยาโคตรบองเทเวราช เมื่อเสียเมืองให้แก่อ๋อมแล้วจึงทรงนำทัพพลรอนแรมขึ้นไปทางเหนือ จนถึงหมู่บ้านโกญทัตคาม (ในท้องที่อำเภอโพทะเลปัจจุบัน) จึงประทับพักรัพลขึ้นที่นั่น โดยเฉพาะที่หมู่บ้านโกญทัตคามนี้เป็นชาวเมืองละว้าด้วยกัน เมื่อทราบข่าวว่าพระเจ้าอยู่หัวของตนพ่ายแพ้แก่อ๋อม ก็มีความโกรธเคืองยิ่งนัก พวกกันเข้าไปเฝ้าพระยาโคตรบองเทเวราช ทูลเชิญให้พระองค์ประทับเสวยที่หมู่บ้านโกญทัตคามนี้ พระองค์มีความโสมนัสเป็นอย่างยิ่ง ทรงสร้างพระราชมณเฑียรที่ประทับ ณ หมู่บ้านนี้ แล้วสร้างพระนครขึ้นใหม่อยู่ใกล้กับบึงไชยบวร (ปัจจุบันเรียกว่าบึงชีมวน) ทั้งชื่อใหม่ว่านครไชยบวร อยู่ในเขตท้องที่ตำบลบ้านน้อยกับตำบลบางคลาน ในท้องที่อำเภอโพทะเล

ต่อมาราว พ.ศ. 1600 ผู้สืบเชื้อสายของพระยาโคตรบองเทเวราชองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่าเจ้ากาญจนกุมาร ไค้เสด็จประพาสโดยทางชลมารคขึ้นไปทางเหนือโดยใช้ลำน้ำน่านเก่า เป็นเส้นทางเสด็จจนถึงหมู่บ้านสระหลวง มีบึงใหญ่ลำน้ำลิกสีมีปลาชุกชุม ประกอบกับบัวหลวงงามบานสะพรั่งเต็มบึง และสุกตาเป็นที่ทองพระทัยนักจึงทรงดำริให้ย้ายเมืองจากนครไชยบวร ไปตั้งที่หมู่บ้านสระหลวง และไค้เริ่มผังหลักเมืองเมื่อวันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 12 ปีชวด พ.ศ. 1601 ทรงสั่งก่อกำแพงอิฐขึ้นทุกด้าน ด้านเหนือยาว 10 เส้น ด้านไค้ยาว 10 เส้น ด้านตะวันออก และตะวันตกยาวด้านละ 35 เส้น นอกกำแพงโปรกให้ขุดคูเมืองลึก 6 ศอก เพื่อป้องกันนครทางด้านตะวันตกหน้าเมืองห่างจากลำน้ำน่านเก่าประมาณ 15 วา ตามกำแพงเมือง ไค้ทรง

เปลี่ยนชื่อเมืองใหม่ว่า "เมืองสระหลวง" และไ้มีกษัตริย์ปกครองสืบราชสันตติวงศ์ต่อมาด้วยความเกษมสำราญอีกประมาณ 200 ปี

ครั้น พ.ศ. 1800 ขอมเริ่มเสื่อมอำนาจลง ไทยเราไ้เริ่มทยอยลงมาในดินแดนสุวรรณภูมิ และไ้เริ่มมีบทบาทในดินแดนส่วนนี้ โดยพ้อขุนนางกลางท่าว กับพ้อขุนนางเมืองไ้ยกกองทัพเข้าตีเมืองสยามเมืองหน้าด่านของขอมไ้ พิจิตรจึงตกเป็นมรดกของไทยตั้งแต่นั้นมา

1.1.2 สมัยกรุงสุโขทัย ราว พ.ศ. 1820 กรุงสุโขทัยมีอาณาเขตไม่กว้างใหญ่ไพศาลนัก และมีเมืองสำคัญๆไม่กี่เมือง และเวลานั้นกรุงสุโขทัยมีศักรอยู่มาก เช่น ขอม พวกลัทธิขอม ไ้ และภาระในการที่จะขยายอาณาเขต พิจิตรจึงกลายเป็นเมืองสำคัญทางยุทธศาสตร์ เพื่อป้องกันข้าศึกที่จะยกไปตีเมืองหลวง พิจิตรจึงอุปมาเสมือนทหารเอกของกรุงสุโขทัย พ.ศ. 1949 พระพุทธศาสนาในเมืองพิจิตรเจริญมาก ตามสุพรรณบัตรที่สุไ้จากองค์พระปรางค์วัดมหาธาตุ ในบริเวณเมืองพิจิตรเก่า ไ้มีการตั้งพระเถรพุทธสาคร เป็นพระครูโมลีศรีวรานุช และเมื่อพิจารณาตามหลักฐานและซากโบราณวัตถุที่เหลืออยู่ในบริเวณเมืองพิจิตรจะเห็นว่า วัดมหาธาตุมีวิหารเก่าห้องใหญ่คล้ายแบบวัดที่จังหวัดสุโขทัย มีเจดีย์หักแบบลังกา และมีวัดอยู่ทั้งในและนอกกำแพงเมืองเป็นจำนวนมาก และพระเจ้าแผ่นดินกรุงสุโขทัยก็ยังปกครองเมืองพิจิตรโดยตรงอีกด้วย

1.1.3 สมัยอยุธยา เมื่อสุโขทัยเสื่อมลง และไ้ตกเป็นเมืองขึ้นของกรุงศรีอยุธยา พิจิตรก็ตกไปอยู่กับกรุงศรีอยุธยาด้วย แต่ความสำคัญของเมืองพิจิตรก็มีไ้ลดน้อยลงเลย แท้กลับคงความสำคัญไว้ประจวบเกลือกวิชาความเค็ม เมื่อประมาณ พ.ศ. 2006 คือในสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ไ้ทรงยกเลิกการปกครองแบบสุโขทัย เปลี่ยนมาเป็นแบบจตุสดมภ์ตามแนวความคิดของพระองค์ เพื่อสร้างความสามัคคีกลมเกลียวในชาติ เป็นการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคมีผู้ว่าราชการเมืองเป็นผู้ปกครอง ไ้แบ่งหัวเมืองออกเป็น เอก โท ตรี และจัตวา และยกย่องให้พิจิตรเป็นเมืองตรีเทียบเท่านครสวรรค์

เมื่อสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ไ้เสด็จขึ้นมานครองราชย์ที่เมืองพิษณุโลก ทรงเห็นว่าพิจิตรเป็นเมืองลุ่มเค็มไปค้วยบึง คลอง ลำห้วย โดยเฉพาะบึงสีไฟที่มีน้ำขังตลอดปีไม่เคยแห้ง มีเนื้อที่ประมาณ 12,000 ไร่ จึงขนานนามเมืองพิจิตรอีกนามหนึ่งว่า "โอชนรี" ซึ่งแปลว่าเมืองหวานน้ำ

ต่อมาสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พิจิตรก็มีความสำคัญคือ เป็นที่กำเนิดของ

พระเจ้าเสือหรือขุนหลวงสรศักดิ์ ประวิศาศตร์ไ้จารึกว่า เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชไ้เสด็จยกกองทัพไปปราบหัวเมืองฝ่ายเหนือ ขณะเสด็จยกกองทัพกลับกรุงศรีอยุธยา ไ้ประทับพักไพร่พลอยู่ที่บ้านโพธิ์ประทับช้าง พระเทพราชาไ้พาภริยาที่ไ้รับพระราชนิพนธ์จากสมเด็จพระนารายณ์ติดตามมาในกองทัพด้วย ภริยานั้นไ้คลอดบุตรที่หมู่บ้านโพธิ์ประทับช้าง และไ้ฝังรกไว้ที่ถนนมะเคื่อ บุตรนั้นจึงเรียกกันติดปากว่า "นายเคื่อ" หรือ "คอกเคื่อ" ต่อมาไ้กลายเป็นพระเจ้าแผ่นดินกรุงศรีอยุธยา ทรงพระนามว่า "พระศรีสรรเพชญ์ที่ 8" คือพระพุทธเจ้าเสือ หรือ ขุนหลวงสรศักดิ์ เมื่อไ้ครองราชย์แล้วไ้เสด็จขึ้นมากล้องช้างเมืองพิจิตรเลยเสด็จไปเยี่ยมมาตุภูมิ ที่หมู่บ้านโพธิ์ประทับช้าง โปรดเกล้าไ้สร้างวัดขึ้นมาวัดหนึ่งเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งพระองค์ และพระราชนามวัดนั้นว่า "วัดโพธิ์ประทับช้าง"

ส่วนจอมปราชญ์ในเชิงกวี ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์คือ พระมหาราชครู ท่านถือกำเนิดจากเมืองสระหลวงหรือเมืองพิจิตรนี้เอง ส่วนศรีปราชญ์รัตนกวีของชาวไทย ก็เป็นบุตรของท่านราชครู จึงนับว่าเป็นเลือดเนื้อเชื้อชาติของชาวพิจิตรโดยสมบูรณ์

1.1.4 สมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้าตากสินไ้ยกกองทัพมาปราบศึกพระยาพิษณุโลกเมื่อราว พ.ศ. 2311 นั้น เมืองพิจิตรอยู่ในอำนาจของเมืองพิษณุโลก และช่วยพระยาพิษณุโลกรบกับพระเจ้าตากสิน พระเจ้าตากสินไม่สามารถจะเอาชนะพระยาพิษณุโลกไ้ จนกระทั่ง พ.ศ. 2313 ชาวพิจิตรไ้ร่วมมือกับกองทัพของพระเจ้าตากสิน ที่เมืองพิษณุโลกไ้ และติดตามทัพไปปราบก๊กพระฝางด้วย และหลังจากนั้นพิจิตรไ้รวมอยู่กับอาณาจักรธนบุรี

1.1.5 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ไ้ทรงนิพนธ์คำกลอนเรื่อง "ไกรทอง" โดยอาศัยเค้าโครงเรื่องจากเรื่องราวชาวพิจิตรที่ไ้เล่าสืบต่อกันมาว่า มีจระเข้ใหญ่ตัวหนึ่งมีนามว่าชาละวัน เมื่อเข้าไปอยู่ในถ้ำจะกลบกลายร่างเป็นมนุษย์ แต่พอออกจากถ้ำจะกลายเป็นจระเข้ดังเดิม วันหนึ่งชาละวันไ้คาบเอาลูกสาวของท่านเศรษฐีเมืองพิจิตร มีนามว่า ตะเกาทอง เอาไปเป็นคู่ครองภายในถ้ำ จนท่านเศรษฐีไ้คิดต่อกับไกรทองผู้เรืองเวทย์มนต์จากจังหวัดนนทบุรี มาทำการปราบถึงตาย ปัจจุบันเรื่องราวของไกรทองไ้กลายเป็นชื่อตำบล ชื่อหมู่บ้าน ตามท้องเรื่องหลายแห่ง เช่น บ้านเศรษฐี เกาะศรีมาลา คงชาละวัน และสระไข้ ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับการย้ายเมืองจากเมืองพิจิตรเก่านั้น ไ้ทำการย้ายเมื่อ พ.ศ. 2424 ตรงกับ

สมัยรัชกาลที่ 5 สำหรับเจ้าเมืองพิจิตรที่ทำการย้ายเมืองพิจิตรในปี พ.ศ. 2424 คือ หลวง-
 ทรพรรณ (แจ่ม) โดยย้ายไปสร้างเมืองพิจิตรใหม่ที่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง ซึ่งอยู่
 ตรงบริเวณเชิงสะพานพิจิตร (สะพานข้ามแม่น้ำน่านในปัจจุบัน) คำนไต้ ต่อมา พ.ศ. 2427
 จึงได้ย้ายเมืองใหม่อีกเป็นครั้งที่สอง โดยย้ายไปตั้งที่ท่าหลวง ตำบลในเมือง ซึ่งเป็นที่ตั้ง
 เมืองพิจิตรใหม่ในปัจจุบันนี้นั่นเอง⁴

จะเห็นได้ว่าจังหวัดพิจิตรมีเรื่องราวและประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างมาก
 แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีคนสงสัยกันว่าพิจิตรในสมัยก่อนมีชื่อเรียกว่าอย่างไรบ้าง ทั้งอยู่ที่ไหน
 แต่เรื่องราวในอดีตก็ยังหาข้อยุติไม่ได้แน่นอนนัก และเชื่อกันว่าพิจิตรเป็นเมืองชัยบวรมาก่อน
 ซึ่งเมืองชัยบวรนี้ปัจจุบันอยู่ในท้องที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่เมือง
 พิจิตรเก่า อำเภอเมืองพิจิตร ยิ่งไปกว่านั้นยังเชื่อกันว่า เมืองพิจิตรนี้มีชื่อว่าเมืองสระหลวง
 มาก่อนก็มี และมีชื่อว่าเมืองโพนบุรีมาก่อนก็มี ส่วนเมืองชัยบวรก็เชื่อกันว่ามีชื่อว่าเมืองปากยม
 และคำว่า "สุนทร" ซึ่งเป็นภาษาขอมที่สุโขทัยมีความหมายหรือความสำคัญต่อพิจิตรอย่างไร
 พิจิตรอาจจะมิชื่อว่าสุนทรมาก่อนก็ได้ ซึ่งคำว่าสุนทรก็ยังไม่ค่อยมีคนรู้จักและค้นคว้าติดตามนัก
 จึงเป็นสิ่งที่ทำให้มาศึกษาและค้นคว้าต่อไป

ในศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ 1 ได้กล่าวถึงเมืองสระหลวงว่า "...อาจปราบ
 ฝูงช้างศึก มีเมืองกว้างขวางหลาย ปราบเมืองตะวันออก รอคสระหลวง สองแคว ลุมบา-
 จายสคาเท้าฝั่งของถึงเวียงจันทน์ เวียงคำเป็นที่แล้ว เมืองห้วนอนรอกคนที พระบาง แพรก
 สุพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว เมืองตะวันตก รอก
 เมืองฉอก เมือง...หงสาวดี สมุทรห้าเป็นแกน เมืองคันทนอน รอกเมืองแพร่เมืองน่าน
 เมือง...เมืองพร้าวพันฝั่งของ เมืองข่าเป็นที่แล้วปลูกเลี้ยงผูกผูกบ้าน ลูกเมืองนั้นชอบด้วย
 คุณธรรม"⁵

จากข้อความในศิลาจารึก จะเห็นได้ว่าอาณาจักรสุโขทัยสมัยพ่อขุนรามคำแหงนั้นกว้าง
 มาก ซึ่งก็รวมเอาเมืองสระหลวงเข้าไปด้วย ส่วนการสร้างเมืองพิจิตรที่เมืองพิจิตรเก่า ตำบล-

⁴ หวน พันธุพันธ์ พิจิตรของเรา หน้า 16

⁵ ฎ. หน้า 5 - 6

เมืองเก่า อำเภอมืองพิจิตรนั้น ในพงศาวดารเหนือได้กล่าวไว้ในเรื่องพระยาแกรก ถึง
 ความว่า "...และพระยาโคตมเทวราช มีพระราชบุตรองค์หนึ่ง ชื่อเจ้ากาญจนกุมาร เป็น
 พระยาแทนพระบิดา นานมาจึงชื่อเจ้าไวยยักขา ครั้นใหญ่มาชื่อเจ้าโคตรตะบอง ไปสร้างเมือง
 พิจิตร จึงมีชื่อพระยาโคตรตะบอง เจ้าไวยยักขาไปสร้างเมืองพิไชย จึงได้ชื่อพระยามือเหล็ก
 ..."⁶

จากข้อความตอนนี้เชื่อกันว่าพระราชบุตรของพระยาโคตมเทวราชชื่อเจ้ากาญจนกุมาร
 ได้สร้างเมืองพิจิตรขึ้นใหม่ และเจ้ากาญจนกุมารนั้นมีชื่อหลังสร้างเมืองพิจิตรว่าพระยาโคตรตะบอง
 สำหรับเมืองพิจิตรเก่าในปัจจุบันยังสังเกตเห็นกำแพงเมืองและคูเมืองอยู่บ้างพอสมควร และมี
 วัดร้างอยู่หลายวัดด้วย

ส่วนในพงศาวดารเหนือ เรื่องสร้างเมืองพิษณุโลก ได้กล่าวถึงการสร้างเมืองโอชนวี
 ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเมืองพิจิตรเก่า อันเป็นเมืองที่พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกสร้างขึ้นพร้อมกับเมือง
 พิษณุโลก ถึงข้อความตอนหนึ่งกล่าวว่า "พระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎกยี่นคี่หนักหนา จึงมีพระราช-
 โองการตรัสสั่งแก่เสนาอำมาตย์ให้ชุมนุมท้าวพระยาทั้งหลาย พระองค์จึงให้จำทั้งสองไปก่อนเป็น
 หัตถ์หน้า ท้าวพระยาทั้งหลายเป็นปิกซ้ายขวา เจ้าไกรสรราช เจ้าชาคิสาคร พระราชโอรส
 ทั้งสองเป็นกองวังหลัง ตามเสด็จพระราชบิดาพระราชมารดาออกจากพระนคร ณ วันอาทิตย์
 เกือนอ้าย แรมหกค่ำ เพลาเช้า ไปไต่สองเกือนจึงถึง พระองค์ได้ทั้งกองหัตถ์พลทอกริมน้ำ
 ไกลเมืองประมาณ 100 เส้น สมเด็จพระเจ้าศรีธรรมไตรปิฎก จึงให้ท้าวพระยาทั้งหลายและ
 เจ้าไกรสรราช เจ้าชาคิสาคร ตามเสด็จเข้าไปในเมือง แล้วจึงให้ชื่อเมือง จึงมีพระราช-
 โองการตรัสตามชะพ้อพราหมณ์ว่าเราจะให้ชื่อเมืองอันใดดี พราหมณ์จารย์จึงกราบทูลทอพระ-
 ราชโองการว่า เจ้ามารถึงวันนียามพิศนุ พระองค์ได้ชื่อตามพราหมณ์ว่า เมืองพิษณุโลก ถ้าจะ
 ว่าตามพระพุทธเจ้ามาบิณฑบาตก็ชื่อว่า โอชนวีตะวันออก ตะวันตกชื่อจันทบูร พระเจ้าศรีธรรม-
 ไตรปิฎก จึงมีพระราชโองการตรัสสั่งท้าวพระยาทั้งหลายว่า เราชวนกันสร้างพระธาตุและ
 พระวิหารใหญ่ ทั้งพระวิหารทั้งสี่ทิศ ครั้นสร้างของพระยาแล้ว ต่างคนต่างก็สร้างคนละองค์"⁷

⁶ ญ. หน้า 3

⁷ ญ. หน้า 3 - 4

เรื่องราวของเมืองโชนบุรีเป็นเมืองพิจิตรเก่าหรือไม่นั้น ข้อความจากหนังสือสาสน์-
สมเด็จฯ ตอนที่สมเด็จเจ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ได้กราบทูลถามสมเด็จเจ้ากรมพระยาคำรังราช-
านุภาพ ถึงข้อความว่า "...โชนบุรี คือ เมืองพิจิตรเก่าหรือไม่ใช่ คำว่า "โชน" เข้าใจว่า
หมายถึงบึงสีไฟ "เมืองพิจิตร" เข้าใจว่าเป็นชื่อเมืองใหม่ ซึ่งย้ายมาตั้งอยู่ที่คลองเรียง
ถูกหรือไม่ ถ้าถูกอย่างนั้นเมืองพิจิตรเก่าก็ควรยื่นเรียกชื่อว่า "โชนบุรี" ไม่ควรจะเรียกเมือง
พิจิตรเก่า"⁸

เมื่อสมเด็จเจ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ทูลถามเช่นนั้น สมเด็จเจ้ากรมพระยาคำรังราช-
านุภาพได้ทูลตอบถึงข้อความที่น่าสนใจ ถึงคำว่า "...เมืองโชนบุรี คือ เมืองพิจิตร เป็น
เมืองโบราณมีป้อมปราการ อยู่ริมแม่น้ำน่านเก่าซึ่งคันดินเสียแล้ว ชื่อเดิมเรียกว่า "เมืองสระ-
หลวง" คงเป็นเพราะเมืองมีบึงมากมายนั่นแหละ ในศิลาจารึกสุโขทัยและกฎหมายชั้นเก่าของกรุง-
ศรีอยุธยา ก็เรียกว่า เมืองสระหลวง ปรับเป็นคู่กับ "เมืองสองแคว" คือเมืองพิษณุโลกซึ่ง
เดิมมีแม่น้ำน่านอยู่ทางตะวันออก และมีแม่น้ำน่านอยู่ทางตะวันตก แต่แม่น้ำน่านย่นคันดินเสียนาน
แล้ว"⁹

สำหรับเมืองสระหลวงนี้ เชื่อกันว่าเป็นเมืองพิจิตรเก่า ถึงบทนิพนธ์ของสมเด็จเจ้ากรมพระ-
ยาคำรังราชานุภาพ และสมเด็จเจ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ได้มีพินิจเกี่ยวกับเมืองสระหลวง
ไว้ในหนังสือสาสน์สมเด็จฯ ว่า "...ที่จริงแม่น้ำและเมืองพิจิตรเก่าก็ยังมีแก่นับวันก็จะสูญหายไป
เมืองพิจิตรเดี๋ยวนี้เป็นเมืองทั้งใหม่ ยังจำได้ที่ตรัสอาจเล็ดได้ในวังเฝ้าฯ คำว่า สระหลวง
เข้าใจว่าที่เรียกกันว่าบึงสีไฟอยู่ในทุกวันนี้..."¹⁰

ชื่อเมืองสระหลวง ที่น่าเชื่อว่าเป็นเมืองพิจิตรเก่าก็คือว่า ใกล้ๆกับเมืองพิจิตรเก่า
หรืออาณาเขตของเมืองพิจิตรเก่ามีสระหรือบึงอยู่มาก และจากเหตุผลที่สมเด็จเจ้ากรมพระยาคำ-
รังราชานุภาพ และสมเด็จเจ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ นิพนธ์ไว้ในหนังสือสาสน์สมเด็จฯ รวม
ทั้งสภาพปัจจุบันของจังหวัดพิจิตรมีบึงอยู่มากจึงทำให้เราเชื่อได้มากยิ่งขึ้นว่าเมืองสระหลวง หรือ
เมืองโชนบุรี คือเมืองพิจิตรเก่านั่นเอง

⁸ ก.

⁹ ก.

¹⁰ ก. หน้า 6

ความจริงชื่อเมืองสระหลวง ยังปรากฏในศิลาจารึกสุโขทัยอีกหลักหนึ่ง คือ หลักที่ ๘ (จารึกเขาสุมนกูฏ) ซึ่งกล่าวถึงเรื่องราวในสมัยสุโขทัยในรัชกาลพระยาลิไท ตอนที่กล่าวถึงเมืองสระหลวงนั้น เป็นตอนที่กล่าวถึงอาณาเขตของอาณาจักรสุโขทัยสมัยพระยาลิไท ใ้กล่าวไว้ดังนี้ "...อยู่ในสองแควไ้เจ้ค้ำจึ่งนำพลมา มีทั้งชาวสระหลวง สองแคว ปากยม พระบาง ชากังราว สุพรรณภาว นครชุม เมืองใน...เมืองพาน เมืองราก เมืองสะคำ เมืองหล่มบาจาย เป็นบริวาร..."¹¹

จะเห็นได้ว่าข้อความในศิลาจารึกตอนนี้นอกจากกล่าวถึงเมืองสระหลวง เมืองสองแคว และเมืองอื่นๆอีกหลายเมืองแล้ว ยังมีเมืองอีกเมืองหนึ่งที่น่าสนใจคือ เมืองปากยม ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ปากแม่น้ำยม หรือเมืองที่อยู่ใกล้แม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านไหลมาบรรจบกัน ซึ่งอาจจะเป็นเมืองชัยวร ที่อำเภอโพทะเลก็ได้ เพราะเมืองชัยวรตั้งอยู่ใกล้กับแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านเก่าไหลมาบรรจบกัน และเมืองโบราณที่สำรวจแล้วในปัจจุบันที่ตั้งอยู่ใกล้แม่น้ำยมและปากแม่น้ำยมมาบรรจบกับแม่น้ำน่านเก่าก็มีเมืองชัยวร เมืองเดี๋ยวนั้น

ข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับเมืองสระหลวงเป็นเมืองพิจิตรเก่า ยังมีอีกเช่น หม่อมเจ้าจันทระ จิรายุ รัชนี้ ทรงกล่าวว่าเมืองสระหลวงเป็นเมืองพิจิตรเก่าบนฝั่งแม่น้ำน่าน เรียกคู่กับเมือง พิษณุโลกเก่าว่า เมืองสระหลวงสองแคว ห่านองเกี่ยวกับเรียกเมืองศรีสัตตนาถัฎฐิโยทัย ซึ่ง เป็นเมืองอยู่บนฝั่งแม่น้ำยมทั้งคู่ นอกจากนี้สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงพระราชพงศาวดารถึง เมืองสระหลวงในหนังสือนิทานโบราณคดี เรื่องคันเมืองโบราณอีกว่า เมืองสระหลวงเปลี่ยน ชื่อเมืองพิจิตรในสมัยกรุงศรีอยุธยา และพระองค์ยังทรงกล่าวถึงเมืองสระหลวงคือเมืองพิจิตร ไว้ในบทนิพนธ์เรื่องพระร่วงอีกด้วย

สำหรับคำว่า "สุนทร" ซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับพินิจนั้น พระครูพิพิธธรรมสาสน์ (ทอง
คึก) เจ้าอาวาสวัดนครชุม ค่าบลเมืองเก่า ทำการบูรณะวัดนครชุม ใ้ขุขอมศิลาจารึกหลายแผ่น
ฝังลึกอยู่ใต้พื้นดินประมาณ 2 เมตร ตามขอบกำแพงเมืองเดิม ซึ่งอยู่บริเวณวัดนครชุมและวัด
ศรีมหาธาตุ (เป็นวัดที่สร้างศาลหลักเมืองปัจจุบัน) ศิลาจารึกที่ขุดพบนี้เป็นแผ่นอิฐหนาแข็งแกร่ง

ขนาดยาว 27.6 ซม. กว้าง 22.1 ซม. หนา 6.8 ซม. จารึกเป็นข้อความอักษรขอมว่า ¹² ซึ่งต่อมา นายเผด็จ จิราภรณ์ ไก่มาเขียนเขียนเจ้าอาวาสวัดนครชุมขอแผ่นอิฐไป 1 แผ่น นำไปให้กรมศิลปากรตรวจสอบลายและข้อความปรากฏว่า ข้อความในจารึกถอดตามตัวอักษรจากขอมเป็นไทยว่า "สุนทร" (ถ้าเขียนตามแบบไทยก็ตรงกับ "สุนทร") สังเกตตามลักษณะตัวอักษร และวิธีเขียนลายศิลาจารึกนี้ประมาณ พ.ศ. 1621 - 1721

คำว่า "สุนทร" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีค่าแปลและออกเสียงดังนี้ สุนทร(ทอน) ว.งาม คี (ป.ส.) ไพเราะ ส่วนคำว่า พิจิตร แปลว่า ว.ต่างๆ หลากหลาย งามน่าดู ซึ่งคำว่าสุนทรกับพิจิตรมีความหมายเหมือนกันจึงน่าจะมีความเกี่ยวข้องกัน และในสมัยของพระเจ้ากาญจนกุมาร ทรงสร้างเมืองเมื่อ พ.ศ. 1601 สร้างอยู่ 1 ปี ก็เสร็จ ทรงพระราชทานนามเมืองใหม่นี้ว่า "เมืองพิจิตร" เป็นสมญาตั้งแต่ พ.ศ. 1602 เป็นต้นมา แต่ตามศิลาจารึกที่ฝังไว้ตอนสร้างเมืองก็จะประมาณ พ.ศ. 1621 ซึ่งห่างกัน 19 ปี นับว่าใกล้เคียงกัน ดังนั้นชื่อเมืองพิจิตร จึงน่าจะมีความหมายว่า "เมืองสุนทร"¹³ มาก่อน แต่อย่างไรก็ตามคำว่า "สุนทร" ก็ยังไม่เป็นที่น่าสนใจของคนทั่วไปนัก ประกอบกับหลักฐานและเหตุผลต่างๆ ที่จะนำมาอ้างอิงว่าสุนทรคือ เมืองพิจิตรก็ยังมีน้อยมาก จึงเป็นสิ่งที่ชวนให้ไต่ถามซึ่งความจริงต่อไป

1.2 สภาพภูมิศาสตร์

1.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดพิจิตร ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือระยะทางประมาณ 350 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4529.668 ตารางกิโลเมตร อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 100 - 101° และเส้นแวงที่ 16 - 17° รูปร่างคล้ายสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงคือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดพิจิตรโลก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดนครสวรรค์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดเพชรบูรณ์

¹²สมพร คัชมาตย์ ล.ก. หน้า ก

¹³ก. หน้า ข

ทิศตะวันตก ทิศกึ่งกับ จังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดนครสวรรค์

1.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

จังหวัดพิจิตรตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนล่างของประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านไหลผ่าน ในลักษณะเกือบเป็นเส้นขนานจากทิศเหนือถึงทิศใต้ ความยาวของแม่น้ำน่านที่ไหลผ่านจังหวัดพิจิตรมีความยาวประมาณ 97 กิโลเมตร และความยาวของแม่น้ำยมที่ไหลผ่านจังหวัดพิจิตรมีความยาวประมาณ 124 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดพิจิตรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ก. พื้นที่ทางตะวันออกของแม่น้ำน่าน พื้นที่ส่วนนี้มีความลาดเทจากทิศตะวันออกไปทางทิศตะวันตก บริเวณที่ใกล้แม่น้ำน่านเป็นพื้นที่ค่อนข้างต่ำและมีน้ำท่วมเกือบทุกปี แต่พื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากแม่น้ำน่านเป็นพื้นที่ค่อนข้างสูง มีลำน้ำที่เกิดจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ไหลผ่านบริเวณนี้จากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกลงสู่แม่น้ำน่าน

ข. พื้นที่ระหว่างแม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน เป็นที่ราบน้ำท่วมถึง พื้นที่ลาดเอียงเล็กน้อยจากทิศเหนือถึงทิศใต้ ไหลผ่านกึ่งกลางจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้

ค. พื้นที่ทางตะวันออกของแม่น้ำยม สภาพพื้นที่ราบต่ำน้ำท่วมถึงในฤดูฝน แม่น้ำจะเอ่อล้นอยู่เสมอและลาดชันขึ้นไปทางทิศตะวันตก และจะเป็นพื้นที่ป่าติดกับจังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดกำแพงเพชร

1.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะทั่วไปของจังหวัดพิจิตร จะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมเขตร้อน และมีสภาพอากาศเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกทั้งปีหากมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ และมีสภาพดินฟ้าอากาศคล้ายคลึงกับจังหวัดนครสวรรค์ พิษณุโลก และกำแพงเพชร กล่าวคือ ในฤดูร้อนอากาศร้อนอบอ้าว ฤดูฝนจะมีฝนตกชุก และฤดูหนาวอากาศจะไม่หนาวเกินไป

1.3 การปกครอง

1.3.1 เขตการปกครอง

จังหวัดพิจิตรได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 อำเภอ 80 ตำบล 664 หมู่บ้าน ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนพื้นที่ ตำบล หมู่บ้าน และอำเภอต่างๆของจังหวัดพิจิตร

อำเภอ	จำนวนพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน
เมืองพิจิตร	915.290	19	143
ตะพานหิน	468.930	11	75
บางมูลนาก	598.041	13	106
โพทะเล	934.820	14	103
สามง่าม	597.584	8	59
โพธิ์ประทับช้าง	378.561	7	98
วังทรายพูน	259.501	4	36
ทับคล้อ	378.287	4	44
รวม	4,531.014	80	664

ที่มา. แผนพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร. ประจำปี 2534, หน้า 11

1.3.2 หน่วยงานปกครองท้องถิ่น แบ่งออกเป็น

ก. องค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง

ข. เทศบาล จำนวน 3 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลเมืองพิจิตร
2. เทศบาลเมืองตะพานหิน
3. เทศบาลเมืองบางมูลนาก

ค. สุขาภิบาล จำนวน 14 แห่ง ได้แก่

1. สุขาภิบาลสากเหล็ก อำเภอเมืองพิจิตร
2. สุขาภิบาลท่าโพ อำเภอเมืองพิจิตร

3. สุธาภิบาลวังกรก	อำเภอเมืองพิจิตร
4. สุธาภิบาลห้วยคต	อำเภอเมืองพิจิตร
5. สุธาภิบาลบางไผ่	อำเภอบางมูลนาก
6. สุธาภิบาลวังตะกั่ว	อำเภอบางมูลนาก
7. สุธาภิบาลสำนักขุนเณร	อำเภอบางมูลนาก
8. สุธาภิบาลโพทะเล	อำเภอโพทะเล
9. สุธาภิบาลท่าเสา	อำเภอโพทะเล
10. สุธาภิบาลสามง่าม	อำเภอสามง่าม
11. สุธาภิบาลกำแพงดิน	อำเภอสามง่าม
12. สุธาภิบาลวังทรายพูน	อำเภอวังทรายพูน
13. สุธาภิบาลทับคล้อ	อำเภอทับคล้อ
14. สุธาภิบาลเขาทราย	อำเภอทับคล้อ

1.4 ประชากร

ประชากรของจังหวัดพิจิตรมีจำนวนทั้งสิ้น 549,337 คน แยกเป็นชาย 269,729 คน หญิง 279,611 คน จำแนกเป็นอำเภอได้ 2 ครั้ง

ตาราง 2 แสดงจำนวนประชากรของอำเภอต่างๆในจังหวัดพิจิตร

อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)
เมืองพิจิตร	129,020
ตะพานหิน	76,277
บางมูลนาก	71,801
โพทะเล	79,658
สามง่าม	76,042
โพธิ์ประทับช้าง	43,039
วังทรายพูน	29,022
ทับคล้อ	44,528
รวม	549,337

ที่มา. แผนพัฒนาชุมชนจังหวัดพิจิตร. ประจำปี 2534, หน้า 13

1.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของจังหวัดพิจิตร ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับอาชีพและผลิตภัณฑ์ทางเกษตรกรรม อาชีพหลักคือ การทำนา ทำไร่ สถิติจำนวนพื้นที่ถือครองจำแนกตามลักษณะการใช้ดังนี้

1.5.1 พื้นที่

ก. พื้นที่ถือครองทั้งหมด	2,831,884	ไร่
ข. พื้นที่ถือครองทางการเกษตร	2,104,513	ไร่ แยกเป็น
1. พื้นที่ทำนา	1,801,762	ไร่
2. พื้นที่ทำไร่	209,596	ไร่
3. พื้นที่ผลไม้นานา	70,851	ไร่

4. พื้นที่ผัก	15,662	ไร่
5. พื้นที่คอกไม้ประดับ	642	ไร่
6. พื้นที่ในเขตชลประทาน	300,000	ไร่
7. พื้นที่ในเขตชลประทานไฟฟ้าประมาณ	1,000	ไร่
8. พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินประมาณ	349,000	ไร่
ค. พื้นที่เพื่อการอื่นๆ	727,370	ไร่ เช่น

1.5.2 การทำการเกษตร

จังหวัดพิจิตรมีพื้นที่ทางด้านการเกษตรกรรม 2,104,513 ไร่ ส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพหลักคือ การทำนา มีพื้นที่ประมาณ 1,801,762 ไร่ พืชเศรษฐกิจที่สำคัญและทำรายได้ค่อนข้างหนึ่งคือ ข้าวเจ้ารองลงมาคือข้าวโพดและถั่วเขียวสำหรับผลไม้มีการปลูกกันมากได้แก่ ส้มโอ มะพร้าว มะม่วง และขนุน

1.5.3 การป่าไม้

จากภาพถ่ายดาวเทียม กรมป่าไม้พบว่า ปัจจุบันจังหวัดพิจิตรไม่มีพื้นที่ป่าไม้หลงเหลืออยู่เลย ดังนั้นไม้ที่ใช้ในการก่อสร้างภายในจังหวัดพิจิตรจึงต้องนำเข้ามาจากจังหวัดใกล้เคียงเช่น พิษณุโลก กำแพงเพชร นครสวรรค์ ทาก เป็นต้น รวมทั้งแหล่งไม้ในเขตภาคเหนือตอนล่าง

1.5.4 การประมง

จังหวัดพิจิตรเป็นที่ลุ่มมีแม่น้ำ ลำคลอง หนองบึง เป็นจำนวนมากการประมงน้ำจืดเป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ราษฎรอย่างหนึ่ง มีการจัดตั้งสถานีประมงน้ำจืดเพาะพันธุ์ปลา น้ำจืดจำหน่ายให้แก่เกษตรกรเช่น ปลากะเพียน ปลาสุวาย ปลานิล ในปีหนึ่งๆปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้มีจำนวน 1,830,450 กิโลกรัมคิดเป็นมูลค่า 37,892,050 ล้านบาท

1.5.5 การปศุสัตว์

ส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานและเพื่อการบริโภค มีบางส่วนเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายแต่ไม่มากนัก สัตว์ที่เลี้ยงได้แก่ โค กระบือ สุกร แพะ แกะ ห่าน เป็ด ไก่ เป็นต้น โดยจะเลี้ยงกันแบบครอบครัวเป็นส่วนใหญ่

1.5.6 การอุตสาหกรรม

จังหวัดพิจิตรเป็นเกษตรกรรม การประกอบอุตสาหกรรม ในจังหวัดส่วนใหญ่ จึงเป็นอุตสาหกรรมทางการเกษตรเช่น โรงสีข้าว ไซโลข้าวโพด แต่การขยายตัวของ อุตสาหกรรมการเกษตรในจังหวัดยังมีน้อย ทั้งนี้เนื่องจากปริมาณผลผลิตทางการเกษตร ไม่มีเพียงพอ กับความต้องการของโรงงานอุตสาหกรรม เพราะผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ การ พัฒนาทางวิชาการเกษตรอยู่ในระดับต่ำ การพัฒนาการเกษตรแผนใหม่หรือเทคโนโลยีแผนใหม่ มีการนำมาใช้น้อย ประกอบกับการเกษตรในจังหวัดขึ้นอยู่กับธรรมชาติเป็นสำคัญ ผลผลิตที่ได้ ก็ไม่แน่นอนควบคุมผลผลิตไม่ได้ ดังนั้นจึงพบว่า การอุตสาหกรรมในจังหวัดเป็นอุตสาหกรรมการ เกษตรและอยู่ในระดับพื้นฐาน ปัจจุบันมีโรงงานทั้งสิ้น 585 โรงงาน

1.5.7 การสหกรณ์

สหกรณ์ในจังหวัดพิจิตรมี 4 ประเภทจำนวน 22 สหกรณ์คือสหกรณ์การเกษตร 16 แห่ง สหกรณ์ออมทรัพย์ 3 แห่ง สหกรณ์ร้านค้า 2 แห่ง สหกรณ์บริการ 1 แห่ง มีสมาชิกทั้งสิ้น 20,487 คน

1.6 สภาพทางสังคม

1.6.1 การสาธารณสุข จังหวัดพิจิตรมีโรงพยาบาลและสถานอนามัย ดังนี้

ก. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	1 แห่ง
ข. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ	8 แห่ง
ค. สำนักงานส่งเสริมวิชาการและบริหารสาธารณสุข	1 แห่ง
ง. โรงพยาบาลประจำจังหวัด	1 แห่ง
จ. โรงพยาบาลประจำอำเภอ	8 แห่ง
ฉ. สถานอนามัย	96 แห่ง
ช. หน่วยควบคุมกามโรค	1 แห่ง
ซ. หน่วยมาลาเรีย	1 แห่ง
ณ. ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล	3 แห่ง

1.6.2 การสาธารณูปการ

ก. การประปา จังหวัดพิจิตรมีการประปา 4 แห่ง ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบและการดำเนินงานของการประปาส่วนภูมิภาค การผลิตน้ำประปาในปัจจุบันยังไม่เพียงพอ กับความต้องการของผู้ใช้น้ำ จึงมีประปาสุขาภิบาลที่ดำเนินการอีก 7 แห่ง และเอกชน จำนวน 2 แห่ง

ข. การไฟฟ้า ระบบการไฟฟ้าจังหวัดพิจิตรอยู่ภายใต้การรับผิดชอบ 2 เขต คือ เขตอำเภอเมืองพิจิตร และเขตอำเภอตะพานหิน สามารถให้การบริการไฟฟ้าได้ 37 % ของจำนวนหมู่บ้าน

1.6.3 การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดพิจิตรสามารถติดต่อกับจังหวัดต่างๆโดยเส้นทางคมนาคม ดังนี้

ก. ทางบก ประกอบด้วย

1. เส้นทางรถยนต์
2. เส้นทางรถไฟ

ข. ทางน้ำ

ใช้ประโยชน์ในการคมนาคมขนส่ง มีแม่น้ำสายสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน สามารถใช้คมนาคมขนส่งได้ในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนธันวาคม

1.6.4 การติดต่อสื่อสาร

มีการติดต่อสื่อสารและบริการ กานไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ วิทยุสื่อสาร โดยเฉพาะกานโทรศัพท์สามารถติดต่อได้ทุกอำเภอ จำนวน 4,096 เลขหมาย

1.7 สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

ในตัวของพิจิตรเก่า และตัวของพิจิตรใหม่ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมาย ส่วนใหญ่เป็นโบราณวัตถุสถานที่ที่น่าสนใจคือ

1.7.1 วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ

วัดพระศรีรัตนมหาธาตุตั้งอยู่เกือบกึ่งกลางตัวของเมือง คืออยู่ก่อนไปทางเหนือของตัวของเมือง มีถนนแยกจากถนนสายพิจิตร-วังจิก เข้าไปบริเวณวัดที่ปากถนนแยกมีป้ายเขียน

ชื่อวัดไว้ โบราณสถานที่เห็นไฉ่ฉักของวัดก็คือ "เจดีย์" ซึ่งเรียกกันว่า "พระธาตุเจดีย์" สำหรับลักษณะขององค์เจดีย์ที่เหลืออยู่ในปัจจุบันถูกขุดค้นทำลายจนเป็นโพรง แต่ก็พอสันนิษฐานได้ว่าน่าจะเป็นเจดีย์แบบลังกา คือองค์เจดีย์เป็นรูประฆังคว่ำ หรือคอกบัวคว่ำ สภาพปัจจุบันของบริเวณวัดผิดแปลกไปจากเดิมเมื่อ พ.ศ. 2464 เป็นอย่างมาก เพราะปัจจุบันจะพบโบราณสถานเฉพาะพระธาตุเจดีย์เท่านั้น ส่วนพระวิหารหลวงที่เรียกว่า วิหาร 9 ห้องนั้นเหลือเพียงเนินดินและพระประธานก็ไม่มีแล้ว สำหรับพระอุโบสถก็เหลือเพียงเนินดินเช่นกัน และพระเจดีย์รายรอบพระวิหารก็ไม่มีเหลือ แสดงว่าไม่มีผู้คนไฉ่ฉักกันทำลายกันเรื่อยมาจนเหลือเพียงเนินดินเท่านั้น สำหรับองค์เจดีย์ที่เหลืออยู่นั้นได้มีการขุดค้นและไถพบ แผ่นอิฐจารึกอักษรขอมโบราณและสุพรรณภูมิหรือลานทอง ซึ่งเจ้าหน้าที่แผนกโบราณสถาน กองโบราณคดีได้อ่านตัวอักษรขอมโบราณที่แผ่นอิฐทำไทรยว่า มีอายุไม่ต่ำกว่า 700 ปี ปัจจุบันแผ่นอิฐดังกล่าวเก็บรักษาไว้ที่วัดนครชุม ส่วนสุพรรณภูมิหรือลานทอง น.ค.ท. ยุทธ เกษมมาลา ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรจังหวัดพิจิตรในสมัยนั้นได้ส่งไปให้กรมศิลปากรเมื่อ พ.ศ. 2495 ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพมหานคร ลักษณะของสุพรรณภูมิหรือลานทองเป็นแผ่นทองคำชนากกว้าง 4.5 เซนติเมตร ยาว 14.2 เซนติเมตร ข้อความจารึกเป็นประกาศพระบรมราชโองการเมื่อ พ.ศ. 1959 พระราชทานสมณศักดิ์ให้พระเถรพุทธสาคร เป็นพระครูธรรมโมริศรีราชมุนี ซึ่งเป็นสมัยอยุธยาตรงกับรัชการสมเด็จพระนารายณ์ราชา นอกจากแผ่นอิฐมีจารึกและสุพรรณภูมิแล้วผู้ลักลอบขุดค้นยังได้พระพุทธรูปปางต่างๆ และพระพิมพ์ต่างๆ เป็นจำนวนมาก ส่วนพระอุโบสถชาวบ้านขุดไถฐานพระประธาน และตามระเบียบพระอุโบสถได้สิ่งของต่างๆ เช่น เครื่องแก้ว เครื่องทองคำ พระพิฆริกรเม็คขาวเม่า และไปมะขาม พระพิมพ์ชนิดอื่นๆ เป็นต้น และพระอุโบสถถูกภัยธรรมชาติบ่อยๆ แล้วมีผู้ขุดทำลายทำให้หักยับเยิน จึงเหลือแต่ฐานอิฐสูงเท่านั้น

1.7.2 ศาลหลักเมืองพิจิตร

ศาลหลักเมืองตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ลักษณะของศาลหลักเมืองเป็นอาคารทรงไทยมีมุขสี่มุม เรียกว่า ทรงจตุรมุข ทรงกลาง ศาลมีเสาหลักเมืองตั้งอยู่เนื่องจากศาลหลักเมืองตั้งอยู่บนเนินดินจึงมีห้องโถงใหญ่ใต้ศาลค้ำ ในห้องโถงใหญ่มีรูปปั้นพระยาโคตรทนะบอง ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นผู้สร้างเมืองพิจิตรเก่า บริเวณใกล้เคียงศาลหลักเมืองมีศาลาทรงไทยอีก 2 หลัง มีต้นไม้ร่มรื่นนับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับผู้เดินทาง ไปชมศาล

หลักเมืองนี้

ในการสร้างหลักเมืองขึ้นนี้ เนื่องจากนายแสง ศรีมาเสริมอัครกิจว่าราชการ จังหวัดพิจิตร ได้ริเริ่มจะบูรณะปรับปรุงฟื้นฟูเมืองพิจิตรเก่าขึ้นเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จึงได้ ทำการบูรณะปรับปรุงระหว่างปี พ.ศ. 2507-2510 และการศึกษาค้นคว้าสถานที่ตั้งของหลักเมือง เก่า ทางจังหวัดได้อาราธนาพระอาจารย์โง่น โสโร มาทำพิธีกรรมไสยศาสตร์ ได้ผลว่า บริเวณที่ตั้งศาลหลักเมืองปัจจุบันนี้เป็นที่ตั้งหลักเมืองเก่า ส่วนการก่อสร้างศาลหลักเมือง ทาง จังหวัดไคร้กระทำพิธีวางศิลาฤกษ์ก่อสร้าง เมื่อวันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2511 กรมศิลปากรได้ ออกแบบในการก่อสร้าง และพระอาจารย์โง่น โสโร ได้ออกแบบแกะสลักเมืองและหาไม้ทำ ยอดเสาหลักเมือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเข็ม และพระสุหรัยยอดเสาหลักเมือง เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ณ.พระตำหนักจิตร คาย การทำพิธีฝังหลักเมืองไคร้กระทำพิธีเมื่อวันที่ 10-11 ตุลาคม พ.ศ. 2512 โดยมีนายชลอ วณูทิ รองปลัดกระทรวงมหาดไทยเป็นประธานในพิธี

1.7.3 วัดท่าหลวง

วัดท่าหลวงตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลท่าหลวง ริมแม่น้ำน่านฝั่งตะวันตก ใกล้ศาลากลาง มีถนนพหลโยธินผ่านกลางวัด วัดท่าหลวงเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งซึ่งมีมาก่อนจะย้ายเมืองพิจิตรเก่ามาตั้งที่ เมืองพิจิตรใหม่ วัดท่าหลวงมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2388 เดิมมีโบสถ์เก่าและวิหารเก่าตั้ง อยู่ริมแม่น้ำ น่านใกล้ถูกเรือไปนานแล้ว ปัจจุบันวัดท่าหลวงมีโบสถ์ที่สร้างใหม่แทนหลังเก่าที่ถูกเรือไป และศาลาการ เปรียญอีกหลังหนึ่งอยู่ใกล้กับโบสถ์ ทางฝากระวันตกของถนนพหลโยธินมีกุฏิทั้งเก่าและใหม่หลายหลัง กัย กัน วัดท่าหลวงมีพระพุทธรูปที่รู้จักกันก็คือ หลวงพ่อเพชร กล่าวไว้ว่าเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ของพิจิตร เป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยสัมฤทธิ์ ปางมารวิชัยนั่งขัดสมาธิเพชร ชายสังฆาฏิสั้นอยู่เหนือ พระอุระ ซึ่งเป็นลักษณะของพระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นแรก สำหรับความเป็นมาของหลวงพ่อเพชร เชื่อว่า เป็นพระพุทธรูปทางเหนือเพราะเป็นลักษณะของสมัยเชียงแสนรุ่นแรก มีตำนานเล่าว่า "แม่ทัพจากกรุงศรีอยุธยา (เล่ากันว่าคือขุนแผน) ยกทัพไปปราบขบถจอมทองเมืองเชียงใหม่ ได้ ทัพหักทัพที่เมืองพิจิตร เจ้าเมืองพิจิตรได้ขอรับรองว่าถ้าปราบขบถสำเร็จแล้วให้หาพระพุทธรูปมา มาฝากสัก 1 องค์ แม่ทัพรับปากที่หามาให้เมื่อยกทัพไปปราบขบถจอมทองแล้วก็นำหลวงพ่อเพชรลงแพ ลูกบวบล่องมาตามลำแม่น้ำปิง ได้ฝากไว้กับเจ้าเมืองกำแพงเพชรแล้วส่งข่าวให้เจ้าเมืองพิจิตรทราบ

0433

30 SEP 2006

431038

เจ้าเมืองพิจิตร ได้จักร ราษฎร เป็นจำนวนมาก ไปรับหลวงพ่อเพชรจากเมืองกำแพงเพชร แห่แห่นมา
 ประดิษฐานไว้ ณ อุโบสถวัดนครชุม ในตัวเมืองพิจิตรเก่า" โบราณวัตถุสถานของวัดหาหลวง
 นอกจากหลวงพ่อเพชร หลวงพ่อพัฒน์ในโบสถ์แล้วยังมีหอสุวรรณค้ำเก่าหลังหนึ่งซึ่งสร้างมาตั้งแต่
 พ.ศ. 2452 ตั้งอยู่ปากเดียวกับโบสถ์และมีเจดีย์เก่าตั้งอยู่ใกล้กันด้วย ที่ริมแม่น้ำน่านมีต้น
 ตะเคียนใหญ่ 3 ต้น ส่วนทางคานะวันตกของถนนบุษยามีภูมิลายหลัง เป็นภูมิลายแบบไทยโบราณ
 ซึ่งสร้างเมื่อตอนย้ายวัดครั้งแรก และมีภูมิลายสมัยใหม่อีกหลายหลังเพิ่งสร้างขึ้นใหม่ บริเวณนี้
 มีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่อยู่ด้วย ทำให้บริเวณวัดร่มรื่นยิ่งนัก

1.7.4 วัดโพธิ์ประทับช้าง

วัดนี้ตั้งอยู่ในท้องที่บ้านโพธิ์ประทับช้าง ตำบลโพธิ์ประทับช้าง ริมแม่น้ำน่านเก่า
 ปากตะวันออกห่างจากที่ว่าการอำเภอโพธิ์ประทับช้างประมาณ 6 กิโลเมตร การเดินทางไปได้
 2 ทาง คือ ทางหนึ่งไปทางคลองกระเซนท์ - เมืองพิจิตร - วังจิก และอีกทางหนึ่งไปทาง
 พิจิตร - ตะพานหิน วัดโพธิ์ประทับช้างเป็นวัดที่พระพุทธเจ้าเสด็จทรงโปรดให้สร้างขึ้นในสมัยกรุง
 1061 คือปี พ.ศ. 2242 ถึงข้อความในพระราชพงศาวดารตอนหนึ่งว่า "...จึงมีพระราชดำริ
 กับสมุหนายกให้กะเกณฑ์กันขึ้นไปสร้างพระอาราม ณ. ตำบลโพธิ์ประทับช้างมี พระอุโบสถ วิหาร
 มหาธาตุ เจดีย์ ศาลาการเปรียญและภูมิลายพร้อมเสร็จ และการสร้างพระอารามขึ้นสองปี
 เศษจึงสำเร็จ ... จำเดิมแต่ขึ้นมา พระอารามนี้เรียกว่า วัดโพธิ์ประทับช้าง มาตรา
 แห่งทุกวันนี้ "

เมื่อครั้งสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เสด็จจังหวัดพิจิตร
 ในปี พ.ศ. 2460 พระองค์ได้เสด็จวัดโพธิ์ประทับช้างด้วย จึงมีพระราชนิพนธ์ของพระองค์
 ตอนหนึ่งว่า "วันที่ 9 มีนาคม เสด็จทอดพระเนตร วัดโพธิ์ประทับช้าง ซึ่งเป็นวัดร้าง วัดนี้
 ปรากฏในพระราชพงศาวดารว่า สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 (พระเจ้าเสือ) ทรงสร้าง เพราะ
 พระองค์ประสูติที่ตำบลนี้ ของก่อสร้างยังเหลือปรากฏเป็นวัดใหญ่ควรเป็นวัดหลวงจริง พระอุโบสถ
 เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปใหญ่ 7 ห้องกว้าง 7 วา 2 ศอก ยาว 12 วา มีหน้ามุข มุขหลัง
 ต่างหาก มีกำแพง 2 ชั้น นอกจากนั้นยังมีวิหาร การเปรียญ และหมู่ประตูกำแพงอยู่ เป็นฝีมือ
 ช่างครั้งกรุงเก่าส่วนบริเวณภูมิลายเหลือแต่เสาปูน..." จากบทนิพนธ์นี้ แสดงให้เห็นว่าเมื่อ
 พ.ศ. 2460 วัดโพธิ์ประทับช้างเป็นวัดร้างแล้ว แต่คงจะสร้างไปตั้งแต่แม่น้ำน่านต้นเขิน เพราะ

เปลี่ยนทาง เคนันเอง และวัดนี้โบราณสถานต่างๆคงชำรุดทรุดโทรมไปมากแล้ว ต่อมาทางราชการได้ประกาศขึ้นทะเบียนวัดโพธิ์ประทับช้างเป็นโบราณวัตถุสถานของชาติ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2494 วัดโพธิ์ประทับช้างก็มีพระภิกษุไปจำพรรษาอยู่ และสิ่งก่อสร้างต่างๆ เช่น ภูมิสงฆ์ เป็นต้น วัดโพธิ์ประทับช้างจึงไม่เป็นวัดร้างอีกต่อไป และในปี พ.ศ. 2515 ทางกรมศิลปากรได้ทำการบูรณะซุกแต่งโบราณสถานของวัดโพธิ์ประทับช้างจึงทำให้สามารถชมโบราณสถานของวัดได้สะดวกขึ้นมาก

1.7.5 วัดท่าคำหนัก

วัดท่าคำหนักเป็นวัดร้าง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่านเก่า เห็นวัดโพธิ์ประทับช้างคนเก่าแก่ของตำบลโพธิ์ประทับช้าง เล่าว่า เติมบริเวณวัดเป็นตำแหน่งของพระมหากษัตริย์ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับสมัยพระพุทธเจ้าเสด็จสร้างวัดโพธิ์ประทับช้างก็ได้ ปัจจุบันยังมีซากโบราณสถานเหลืออยู่บ้าง เคยมีพระพุทธรูปสัมฤทธิ์อยู่ที่วัดท่าคำหนัก แต่ปัจจุบันย้ายไปอยู่ที่วัดท่าบัวทอง และเรือหอสวนนาคไปไว้ที่วัดท่าบัวทองด้วย วัดท่าคำหนักเพ็ญร้างไปเมื่อ 50 ปีเศษมานี้เอง คงร้างตอนที่ แม่น้ำเปลี่ยนทาง เคนัน แม่น้ำน่านเก่าขึ้นเเคนันเอง เมื่อครั้งที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เสด็จวัดโพธิ์ประทับช้างเมื่อปี พ.ศ. 2460 นั้น พระองค์ได้เสด็จวัดท่าคำหนักก่อน จึงบันทึกของพระองค์ท่านตอนหนึ่งว่า "...เสด็จจากพลับพลาปากกองท่าซ้อย มาถึงวัดท่าคำหนัก ประทับพัก 22 นาที เสด็จถึงวัดโพธิ์ประทับช้าง เวลา 6 นาฬิกา 45 นาที ระยะทาง 20,720 ก้าว..." จากบันทึกมีใจความว่าวัดท่าคำหนักเป็นวัดร้าง แสดงว่า เมื่อปี พ.ศ. 2460 วัดท่าคำหนักยังไม่เป็นวัดร้างแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามวัดท่าคำหนักคงเป็นวัดเก่าแก่เช่นเดียวกับ วัดโพธิ์ประทับช้าง อาจจะบูรณารัตนาไว้ด้วยกัน แต่โบราณสถานมีเหลืออยู่น้อยกว่าวัดโพธิ์ประทับช้าง และทั้งสองวัดก็อยู่ไม่ไกลกันมากนัก

1.7.6 เมืองชัยบรร

ในพงศาวดารเหนือ มีข้อความที่กล่าวถึงเมืองโบราณแห่งนี้ในเรื่องพระยาแกรก คือ พระยาแกรกได้ยกทัพเข้าตีเมืองละโว้ พระยาโคตมเทวราชซึ่งเป็นเจ้าเมืองละโว้ได้พาไพร่พลอพยพขึ้นมาสสร้างเมืองใหม่ที่บ้านโกญทัตญาคาม ดังข้อความในพงศาวดารเหนือตอนหนึ่งว่า "...และพระยาโคตมเทวราช เสด็จมาถึงบ้านโกญทัตญาคาม พระาหมณชื้อโกญทัตญาคามเป็นใหญ่

กว่าพราหมณ์ทั้งหลายได้ 500 ครั้นเห็นพระยาแต่ไกล โทณพญาคามทั้งหลายก็ไปท้อนรับพระมหากษัตริย์ฯ จึงมีพระราชบรมราชโองการตรัสถามว่าดูราชีพราหมณ์ทั้งหลาย บ้านท่านนี้ชื่อใด ชีพราหมณ์ผู้ว่าบ้านนี้ชื่อโทณพญาคามแต่ดูเข้าเป็นชีพราหมณ์ได้ 500 คน จึงมีพระราชโองการว่าเราจะสร้างเมืองในสถานที่นี้ ท่านทั้งหลายจะยินดียิ่งหรือไม่ พราหมณ์ทั้งหลายก็ยินดียิ่งด้วยกันทั้งสิ้น...

สำหรับบ้านโทณพญาคามนี้ ในหนังสือทะเบียนวัตถุสถานที่ราชอาณาจักรของกรมศิลปากรได้กล่าวว่า คือนครชัยบุรี หรือเมืองชัยบุรีที่อำเภอโพธารณะเอง และชาวบ้านแถบนี้ก็ยังเรียกชื่อเดิมของเมืองชัยบุรีว่า บ้านโทณพญาคามก็ยังน่าจะเชื่อได้พอสมควรว่า เมืองชัยบุรีนี้ก็คือเมืองที่พระยาโคตมเทวราชมาสร้างขึ้นใหม่ที่บ้านโทณพญาคามตามพงศาวดารเหนือนั่นเอง

เมืองชัยบุรีนั้นนอกจากจะเรียกกันว่า "นครชัยบุรี" แล้วยังเรียกกันว่า "เมืองชัยบุรี" ก็มี และดูเมืองซึ่งกว้างใหญ่มากก็เรียกว่า "มิ่งชัยบุรี" บ้าง "มิ่งไชยบุรี" บ้าง ซึ่งจะเห็นว่าชื่อที่เรียกนั้นคล้ายคลึงกันนั่นเอง ส่วนข้อความในศิลาจารึกกรุงสุโขทัย หลักที่ 8 (จารึกสุมนภูฏ) ได้กล่าวถึงเมืองหนึ่งคือปากยมดังนี้ "...อยู่ในสองแควใกล้เจ้า จึงนำพลมาตั้งชาวสระหลวง สองแคว ปากยม พระบาง สุพรรณภาว นครพระชุม เมืองใน...เมืองพาน เมืองราก เมืองสะกิง เมืองหล่มบาชัย เป็นบริวาร..."

ที่เชื่อกันว่าเมืองปากยม คือเมืองชัยบุรีก็เพราะว่าเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ใกล้กับปากแม่น้ำยมหรือใกล้กับบริเวณที่แม่น้ำยมไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านนั่นเอง

เมื่อท่านเดินทางไปถึงอำเภอโพธารณะ สิ่งที่สังเกตเห็นตัวเมืองชัยบุรีได้เด่นชัดก็คือ ดูเมือง ซึ่งมีน้ำขังอยู่ตลอดปี ดูเมืองนี้กว้างมาก คือกว้างประมาณ 100 เมตรและน้ำลึกมาก สำหรับดูเมืองนี้ชาวบ้านมักเรียกกันว่า "มิ่ง" คือเรียกว่า "มิ่งชัยบุรี" บ้าง "มิ่งชัยวน" บ้าง และ "มิ่งไชยวน" ก็มี ลักษณะของมิ่งหรือดูเมืองที่โค้งเข้าหากันเกือบกลมแต่ดูเมืองไม่บรรจบกัน ระยะที่ห่างกันของดูเมืองที่โค้งมาจะบรรจบกันนี้ประมาณ 200 เมตรเศษ ดังนั้นลักษณะของดูเมืองจึงไม่รอบตัวเมืองเหมือนเมืองโบราณโคยที่ไปส่วนที่ดูไม่บรรจบกันนี้อยู่ห่างจากแม่น้ำน่านเก่าไม่มากนัก อาจจะใช่แม่น้ำน่านเก่าเป็นดูเมืองค่านี้นี้ไปในตัวก็ได้

นอกจากกำแพงเมืองไปทางทิศตะวันตกประมาณ 1 เส้น มีโบสถ์ร้างแห่งหนึ่ง

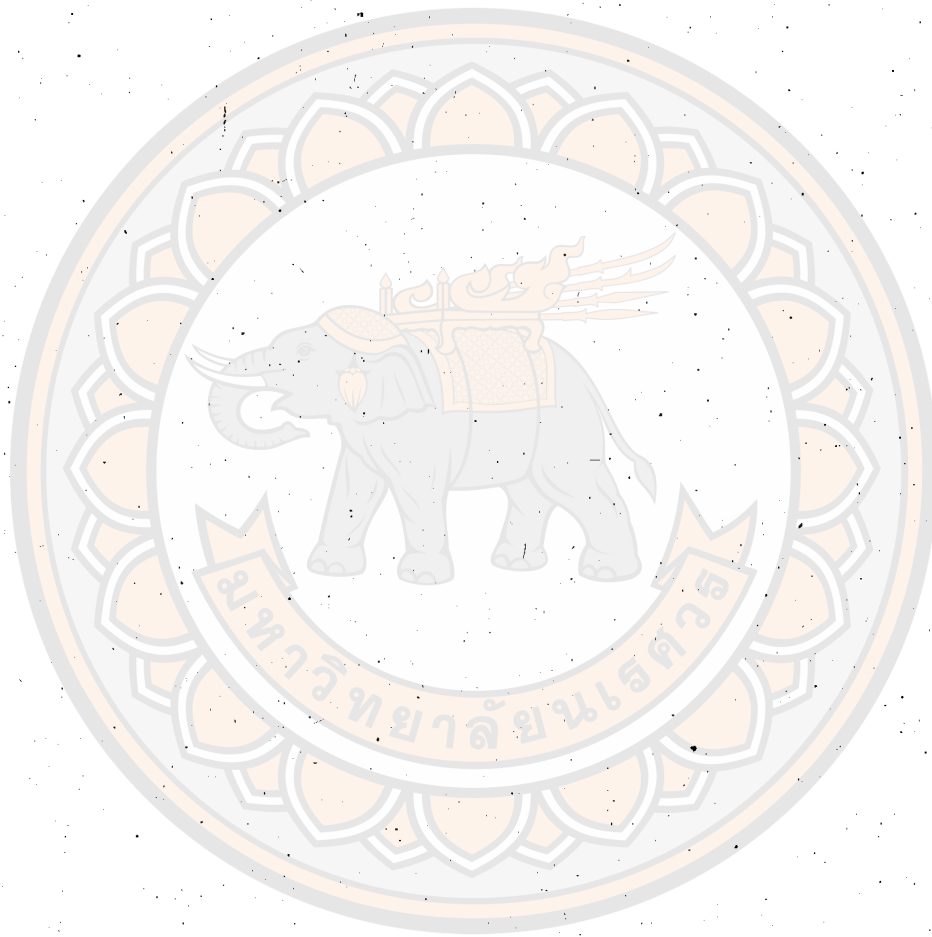
ชาวบ้านเรียกกันว่า "โคกโบสถ์" ถนนตัดผ่านหน้าโบสถ์พอดี ถ้าไม่สังเกตจริงๆจะไม่ทราบเลยว่านั่นเป็นโบสถ์หรือจอมปลวก เพราะเหลือแต่ซากอิฐมีลักษณะเหมือนดินจึงเรียกว่า โคก-โบสถ์ บนโคกโบสถ์เต็มไปด้วยต้นไม้ ที่ฐานพระประธานและตามระเบียบมีรอยขุควัฒ์โบราณ คนแก่คนเฒ่าบอกต่อกันมาว่า โคกโบสถ์อยู่หน้าประตูเมืองพอดี และยังเรียกบริเวณนั้นว่า ประตูเมือง ราษฎรแถวๆนั้นไม่ทราบเลยว่าตรงที่โบสถ์ตั้งอยู่นั้นเป็นวัดอะไร สร้างเมื่อไร แต่คงเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่งคู่มากับเมืองชัยบุรีก็ได้

ปัจจุบันนี้ใกล้ๆกับตัวเมืองมีโรงเรียนประชาบาลโรงเรียนหนึ่ง มีชื่อว่า "โรงเรียนนครชัยบุรี" และยิ่งไปกว่านั้นชาวบ้านยังช่วยกันสร้างศาลหลังหนึ่ง มีรูปปั้นเจ้าพ่อโคตรตะบอง ประดิษฐานอยู่ภายในศาล เพราะเชื่อกันว่าเจ้าพ่อโคตรตะบองเป็นผู้สร้างเมืองชัยบุรีขึ้น ศาลเจ้าพ่อโคตรตะบองตั้งอยู่ใกล้ตัวเมืองชัยบุรีริมถนนจากโรงเรียนนครชัยบุรีไปตลาดบางคลาน

1.7.7 บึงสีไฟ

บึงสีไฟเป็นบึงที่มีขนาดใหญ่มากที่สุดในจำนวนบึงต่างๆในจังหวัด บริเวณบึงอยู่ทางใต้ของตัวจังหวัด มีถนนบึงสีไฟจากศาลากลางจังหวัดผ่านหน้าโรงพยาบาลพิจิตร ไปยังบึงนี้ และบริเวณของบึงส่วนหนึ่งเป็นเขตเทศบาล การเดินทางจากตัวจังหวัดไปยังบึงจึงสะดวกสบาย บึงสีไฟนี้สันนิษฐานว่า คงเป็นบึงที่มีมาแต่สมัยโบราณแล้ว อาจจะเรียกว่า "สระหลวง" อันเป็นที่มาของเมืองสระหลวงก็ได้ เพราะบริเวณของบึงอยู่ใกล้กับเมืองพิจิตรเก่าหรือเมืองสระหลวงด้วย ส่วนชื่อ "บึงสีไฟ" มีเรื่องเล่ากันว่า มีทนายชื่อ ทาทับยายทอง ตั้งบ้านเรือนอยู่ชายบึงทางใต้ (ไม่ทราบว่าก่อนหน้านี้ชื่อบึงมีหรือยังเพราะในเรื่องไม่ไ้บอกไว้) ที่ชายบึงเป็นแหลมเรียกว่า แหลมทอง สมัยนั้นยังไม่มีไม้ซัดไฟใช้ สองทนายใช้ไม้ไผ่มาตีกัน จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า "ทาทับยายทองสีไฟ" และกลายมาเป็นชื่อ "บึงทาทับยายทองสีไฟ" ต่อมาจึงพูดกันสั้นเข้าเป็น "บึงสีไฟ" จนถึงปัจจุบันนี้ แต่เดิมบึงสีไฟนี้ก็เรียกกันว่า ทะเลบึง เพราะมีบัวเต็มบึง เมื่อราว 15 ปีก่อน ฤดูน้ำหลากจะมีน้ำเต็มและมีดอกบัวสวยงามมองเห็นสุดสายตา แต่ปัจจุบันบริเวณบึงสีไฟขึ้นเขามาก บางตอนก็เป็นที่คอนมิดคนตั้งบ้านเรือนอยู่ บางตอนก็มีน้ำขังบ้าง แต่ส่วนใหญ่รก มีศาลาทรงไทย 3 หลังด้วยกันอยู่ริมบึง และมีศาลาเก่าอีก 1 หลัง มีสะพานถึงศาลาเหล่านี้ได้ แต่สภาพของศาลาและสะพานชำรุดทรุดโทรม

แต่ก็เป็นที่ยกย่องชื่นชมใจสำหรับชาวพิจิตร ใ้ด้วย ความงามของบึงในปัจจุบันก็ไม่เหมือนเดิม

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาของอำเภอเมืองพิจิตร

2.1 ประวัติความเป็นมา

ในสมัยก่อนรัชกาลที่ 5 หัวเมืองพิจิตรหรือจังหวัดพิจิตรปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 3 แขวง คือ แขวงท่าหลวง แขวงเมืองภูมิ และแขวงบางกลาน ตอนนั้นหลายหัวเมือง รวมกันเรียกว่าบริเวณหัวเมืองขึ้นตรงต่อมณฑลพิษณุโลก ผู้ปกครองหัวเมืองเรียกว่า "ผู้ว่าราชการเมืองหรือเจ้าเมือง" ผู้ปกครองแขวงเรียกว่า "นายแขวง" ต่อมาเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2450 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเปลี่ยนแขวงเป็นอำเภอ แคว้นเป็นตำบล นายแขวงให้เรียกว่า "นายอำเภอ" นายแคว้นให้เรียกว่า "กำนัน" นายบ้านให้เรียกว่า "ผู้ใหญ่บ้าน" หัวเมืองต่างๆให้เรียกว่า "จังหวัด"

ที่ซึ่งทำการแขวงท่าหลวง สร้างในสมัยพระยาราชฤทธาสนันท์เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร โดยสร้างตรงกับโรงเรียนท่าหลวงสงเคราะห์ในปัจจุบัน ต่อมาปี พ.ศ. 2450 พระยาพิชัยณรงค์สงคราม เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ได้สั่งทำการแขวงท่าหลวงตรงเหนือศาลากลางและใต้ตลาดพิจิตรปัจจุบันหันหน้าไปทางทิศตะวันตก หันหลังให้แม่น้ำน่าน เป็นอาคารไม้ใต้ถุนสูงมีหน้ามุขและบันไดขึ้นสองข้างเหมือนที่ว่าการอำเภอทั่วไป เมื่อตั้งที่นี้แล้วจึงเรียกว่า "อำเภอท่าหลวง" ในขณะนั้นใครจะเป็นนายอำเภอไม่ปรากฏ เพิ่งจะมาปรากฏว่าพระณรงค์เรืองเดชเป็นนายอำเภอเมื่อ พ.ศ. 2448 นี้เอง

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2481 ทางราชการพิจารณาเห็นว่าอำเภอที่ตั้งกับจังหวัดถ้าชื่อไม่ตรงกับจังหวัด ให้เปลี่ยนให้ตรงกัน ฉะนั้นอำเภอท่าหลวงจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเมืองพิจิตร ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ต่อมาปี พ.ศ. 2482 หลวงรักษารักษา (ชื่น วิจิตร เนตร์) ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร และนายสมบุรณ์ นาควนิชย์ เป็นนายอำเภอ เห็นว่าที่ว่าการอำเภอชำรุดทรุดโทรม ไม่สามารถอำนวยความสะดวกและบริการแก่ประชาชนอย่างเพียงพอ จึงซื้อที่ดินหลังวัดท่าหลวง ตรงถนนศรีมาลา ไร่เนื้อที่ 1,905 ตารางวา แล้วสร้างที่ว่าการอำเภอใหม่ เป็นเรือน

ไม่สองชั้นมีหน้ามุข หันหน้าเข้าสู่ทิศตะวันออก กระทำพิธีเปิดสมัยขุนบริรักษ์ทวสฤษดิ์เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด

ต่อมาปี พ.ศ. 2517 ได้รื้องบประมาณก่อสร้างใหม่เป็นอาคารตึกสองชั้น กระทำพิธีเปิดเมื่อเดือนสิงหาคม 2519 และได้ใช้เป็นทั้งว่าการอำเภอเมืองพิจิตรทราบจนปัจจุบันนี้

เขตการปกครองของอำเภอเดิมกว้างขวางมาก เพราะรวมเอาอำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอวังทรายพูน และบางตอนของอำเภอตะพานหินเข้าไว้ด้วย ครั้นต่อมาบ้านเมืองเจริญขึ้น เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง ทางราชการจึงแยกเอาตำบลสามง่าม ตำบลวังนก ตำบลกำแพงหิน ตำบลเนินปอ จัดตั้งเป็นอำเภออีกอำเภอหนึ่งใน พ.ศ. 2481 เรียกว่า อำเภอสามง่าม และแยกตำบลห้วยเกตุ ตำบลวังสำโรง ตำบลคลองตูล จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอตะพานหิน ทั้งเป็นกิ่งอำเภอได้เพียง 3 ปี ก็ยกฐานะเป็นอำเภอตะพานหินเมื่อ พ.ศ. 2479 ส่วนตำบลโพธิ์ประทับช้าง ตำบลไม้เท้าโพ ตำบลวังจิก ตำบลไม้รอบ ตำบลลงเสือเหลือง ได้แยกไปตั้งเป็นกิ่งอำเภอโพธิ์ประทับช้าง เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2510 และได้รับยกฐานะเป็นอำเภอโพธิ์ประทับช้างเมื่อ พ.ศ. 2516 ต่อมาได้แยกตำบลวังทรายพูน ตำบลหนองปลาไหล ตำบลหนองพระ จัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอวังทรายพูนและได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอวังทรายพูนเมื่อ พ.ศ. 2524¹

2.2 สภาพภูมิศาสตร์

2.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเมืองพิจิตรตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปทางทิศเหนือระยะทางประมาณ 347 กิโลเมตร (ระยะรถไฟ) และประมาณ 350 กิโลเมตร (ระยะรถยนต์) อาคารที่ว่าการอำเภอเมืองตั้งอยู่ที่ถนนศรีมาลา ตำบลในเมือง อยู่ทางทิศใต้ของศาลากลางจังหวัด ห่างกันประมาณ 700 เมตร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,001.70 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอบางกระทุ่มและอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

¹สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ข้อมูล สถิติ การศึกษา การศาสนา

ทิศตะวันออก ทิศตอกับ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก และอำเภอ
วังทรายพูน จังหวัดพิจิตร

ทิศตะวันตก ทิศตอกับ อำเภอโพธิ์ประทับช้างและอำเภอสว่างงาม จังหวัด
พิจิตร

ทิศใต้ ทิศตอกับ อำเภอตะพานหินจังหวัดพิจิตร

พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอเมืองพิจิตร เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสำคัญไหลผ่าน คือ
แม่น้ำน่าน มีที่ดอนบ้างตามแถบริมแม่น้ำพิจิตรเก่าและแม่น้ำน่าน ส่วนบริเวณทิศตะวันออกของ
แม่น้ำน่าน ลักษณะพื้นที่ค้ำชันสูงและมีความแห้งแล้ง

2.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การประกอบอาชีพค้าขายเกษตรกรรม
และการประมงน้ำจืด มีแม่น้ำน่าน แม่น้ำวังทอง และแม่น้ำพิจิตรเก่าไหลผ่าน

2.2.3 ลักษณะภูมิอากาศ

โดยทั่วไปจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของลมมรสุมเขตร้อน มีสภาพเหมาะสมสำหรับการ
เพาะปลูกทั้งปีหากมีปริมาณน้ำฝนเพียงพอ ในฤดูร้อนอากาศร้อนอบอ้าว ฤดูฝนฝนตกชุกและมีน้ำ
ท่วมขังในหลายตำบล ฤดูฝนฝนตกใน เดือนพฤษภาคม - ตุลาคม ฤดูร้อนมีความแห้งแล้งมาก
ในช่วง เดือนมกราคม - เมษายน สำหรับฤดูหนาวอากาศไม่หนาวเย็นมากนัก

2.2.4 แหล่งน้ำสำคัญ

ก. แม่น้ำน่าน ต้นน้ำเริ่มจากจังหวัดน่านไหลเข้าสู่เขตจังหวัดพิจิตรที่บ้าน
สนามคลี ตำบลยานยาว อำเภอเมืองพิจิตร มีคลองใหญ่เป็นสาขา จำนวน 15 คลอง
ไหลผ่านอำเภอเมืองพิจิตรที่ตำบลยานยาว ไหลขวาง ท่าหอ ปากทาง ในเมือง ท่าหลวง
บ้านบึง ชะมัง หัวทก และคงปากคำ

ข. แม่น้ำวังทอง เป็นสาขาใหญ่ของแม่น้ำน่าน มีต้นกำเนิดในเทือกเขา
เพชรบูรณ์ ไหลลงสู่แม่น้ำน่านที่บ้านท่าหอ ตำบลท่าหอ

ค. บึงสีไฟ เป็นสัญลักษณ์สำคัญของจังหวัด เดิมมีเนื้อที่ประมาณ 12,000
ไร่ แต่สภาพปัจจุบันดินเขิน และมีราษฎรบุกรุกเข้าไปทำมาหากินจนเกือบหมด เหลือสภาพ
เป็นบึงโดยไคกันเขตไว้ประมาณ 5,000 ไร่เศษ

ง. ห้วย หนอง คลอง บึง อ่างเก็บน้ำ มีจำนวน 322 แห่งรวมเป็นเนื้อที่ประมาณ 32,350 ไร่

จ. แม่น้ำพิจิตรเก่า ต้นน้ำอยู่ที่บ้านกงเศรษฐี หมู่ที่ 8 ตำบลย่านยาว อำเภอเมืองพิจิตร ไหลไปบรรจบแม่น้ำยมที่บ้านบางกลาน ตำบลบางกลาน อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร สภาพปัจจุบันท้องแม่น้ำพิจิตรอยู่สูงกว่าระดับน้ำในแม่น้ำน่าน ประมาณ 11 เมตร มีความลึกเฉลี่ย 2-3 เมตร แต่ส่วนใหญ่มีสภาพคันเขินและมีวัชพืชตลอดลำน้ำ และน้ำเน่าบางช่วง มีความยาวช่วงน้ำเน่าบางช่วง มีความยาวแม่น้ำช่วงผ่านอำเภอเมืองพิจิตร ประมาณ 33 กิโลเมตร

2.3 การปกครอง

2.3.1 เขตการปกครอง

อำเภอเมืองพิจิตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 19 ตำบล แยกออกเป็นตำบลในเขตเทศบาล 1 ตำบลคือตำบลในเมือง และตำบลนอกเขตเทศบาลอีก 18 ตำบลทั้งการาง 3 ดังนี้

ตาราง 3 แสดงเขตการปกครองของอำเภอเมืองพิจิตรปี พ.ศ. 2534 แยกรายตำบล

ตำบล	จำนวนพื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนหมู่บ้าน	ห่างจากอำเภอ (กม.)
ในเมือง	12.17	-	-
ย่านยาว	51.10	8	18
กงกลาง	32.00	6	14
ปากทาง	55.30	8	4
ท่าเรือ	45.17	6	10
ไม้ขวาง	50.15	8	15
คลองทราย	61.00	8	31
ท่าเยี่ยม	62.00	7	26
กงปากคำ	48.00	8	15
บ้านนุ่ง	50.00	7	8
หัวกง	57.00	9	15
ท่าหลวง	55.00	9	8
สายคำโห้	62.00	5	27
โรงช้าง	53.30	6	6
เมืองเก่า	55.00	6	10
คลองคะเชนทร์	50.51	6	3
ชะมัง	55.00	12	11
สากเหล็ก	70.00	11	18
ป่ามะคาบ	77.00	13	12
รวม	1,001.70	143	

2.3.2 หน่วยงานปกครองท้องถิ่น แบ่งออกเป็น

ก. เทศบาลเมือง 1 แห่ง ได้แก่ เทศบาลเมืองพิจิตร

ข. สุขาภิบาล จำนวน 4 แห่ง ได้แก่

1. สุขาภิบาลสากเหล็ก

2. สุขาภิบาลท่าโพ

3. สุขาภิบาลวังกรค

4. สุขาภิบาลหัวค

ค. สภาตำบล จำนวน 18 แห่ง

2.4 ประชากร

ประชากรของอำเภอเมืองพิจิตร มีทั้งสิ้น 128,228 คน เป็นชาย 63,292 คน เป็นหญิง 64,936 คน จำแนกเป็นรายตำบลดังตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากรอำเภอเมืองพิจิตรปี พ.ศ. 2534 แยกรายตำบล

ตำบล	จำนวนประชากร		
	ชาย	หญิง	รวม
ในเมือง	11,232	11,240	22,472
ย่านยาว	2,832	3,127	5,959
คลองกลาง	1,957	2,068	4,025
ปากทาง	2,199	2,172	4,371
ท่าหอ	3,011	3,128	6,139
ไม้ขวาง	1,801	1,983	3,784
คลองทราย	2,054	2,149	4,203
ท่าเยี่ยม	2,468	2,695	5,163
คงป้าคำ	2,205	2,457	4,662
บ้านม่วง	4,016	4,213	8,229
หัวกง	4,073	4,248	8,321
ท่าหลวง	2,247	2,256	4,503
สายคำโห้	1,483	1,379	2,862
โรงช้าง	2,679	2,637	5,316
เมืองเก่า	2,863	2,801	5,664
คลองกระแซนทร์	2,758	2,809	5,567
มะมั่ง	2,973	3,077	6,050
สากเหล็ก	6,205	6,014	12,219
ป่ามะคาบ	4,236	4,483	8,716
รวม	63,292	64,936	128,228

2.5 สภาพเศรษฐกิจ

2.5.1 การเกษตรกรรม

การเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของประชากร คิดเป็นประมาณ 90 ของผู้มีงานทำจะอยู่ในภาคเกษตรกรรม ประกอบด้วยสภาพภูมิประเทศเอื้ออำนวย คือ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มตะกอนใหม่ โครงสร้างของดินส่วนใหญ่สามารถกักน้ำไว้ได้ มีความชื้นพอเหมาะกับการเพาะปลูกตลอดทั้งปี กล่าวได้ว่ารายได้ส่วนใหญ่แล้วจะมาจากภาคเกษตรกรรม อย่างไรก็ตามอำเภอเมืองพิจิตรก็มีปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่ใช้ในการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่บริเวณฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่านนั้น สภาพพื้นที่มีความแห้งแล้ง เนื่องจากพื้นที่เอียงสูงสภาพดินเก็บน้ำไม่ค่อยดีนัก ทางอำเภอจึงได้แก้ไขปัญหานี้โดยการวางแผนพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก บ่อน้ำ บ่อน้ำบาดาล สระหนองคลอง บึง ตลอดจนประสานงานกับกรมชลประทานที่จะพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ด้วยการขุดคลอง แต่ในขณะนั้นกรมชลประทานได้ดำเนินการในฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่านก่อน เนื่องจากสภาพพื้นที่เหมาะสม ไม่ต้องลงทุนสูงเหมือนทางฝั่งตะวันออก อย่างไรก็ตามมีความเป็นไปได้ที่จะดำเนินโครงการชลประทานเต็มพื้นที่ทั่วไป อนาคตข้างหน้า นอกจากนั้นการวางแผนพัฒนาชนบทระดับอำเภอ ทางอำเภอได้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อให้ปริมาณน้ำที่ใช้กับพื้นที่เพื่อการเกษตรมีความสมดุลกัน

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอและนำรายได้สู่เกษตรกรอันหนึ่งคือ ข้าว รองลงมาได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเขียว นอกจากนี้ยังมีรายได้จากถั่วลิสง ถั่วเหลือง แต่ส่วนใหญ่จะเพียงพอสำหรับการบริโภคภายในเท่านั้น สำหรับผลไม้ก็มีหลายชนิด ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคือส้มโอพันธุ์ท่าซอย ซึ่งปลูกมากที่ตำบลเมืองเก่า ตำบลกงกลาง ผลไม้อื่น ๆ ก็ได้แก่ น้อยหน่า ละมุด ขนุน ส่วนพื้นที่ทำการเกษตรและการชลประทานได้แบ่งไว้ดังตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 แสดงพื้นที่เกษตรกรรมและการชลประทานอำเภอเมืองพิจิตรปี พ.ศ. 2534

ตำบล	พื้นที่ (ไร่)	ที่นา (ไร่)	ในเขตชลประทาน (ไร่)	นอกเขตชลประทาน (ไร่)	ที่ไร่ (ไร่)
คลองคะเชนทร์	20,397	15,223	20,397	-	5,164
คลองทราย	30,571	12,430	-	30,571	-
ชะมัง	19,089	12,387	10,300	8,789	6,720
กงป่าคำ	22,032	17,213	17,213	-	975
กงกลาง	19,967	16,333	16,333	-	879
ท่าหลวง	15,393	12,520	-	15,393	2,873
ท่าเยี่ยม	31,672	9,093	-	31,672	9,115
ท่าหอ	13,688	11,924	-	12,139	215
บ้านนุ่ง	24,667	22,520	-	22,520	120
ปากทาง	10,563	6,685	2,000	8,563	1,878
ป่ามะคาบ	24,954	23,824	-	-	-
ไผ่ขวาง	10,623	7,145	5,643	4,980	2,245
เมืองเก่า	22,971	9,307	15,934	3,366	3,366
ย่านยาว	11,485	10,038	7,405	2,913	280
โรงช้าง	18,247	13,617	15,018	3,229	2,164
สากเหล็ก	41,123	40,487	-	-	-
สายคำโห้	17,334	16,817	-	16,817	-
ห้วย	25,117	23,659	-	23,659	-
รวม	659,812	587,612	103,465	484,147	47,920

2.5.2 การป่าไม้

ปัจจุบัน ไม่มีพื้นที่ป่าไม้หลงเหลืออยู่

2.5.3 การปลูกสัตว์

ประชาชนนิยมเลี้ยงวัว สุกร เป็ด ไก่ มีแม่น้ำลำคลองมากมายเพียงพอที่จะทำการเลี้ยงเป็ดไก่ได้อย่างสะดวก

2.5.4 การประมง

อำเภอเมืองพิจิตร มีสถานีประมงน้ำจืดที่บึงสีไฟเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืด ราษฎรส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพนี้พอสมควร

2.5.5 การสหกรณ์

สำนักงานสหกรณ์อำเภอเมืองพิจิตร ทำหน้าที่ดูแลควบคุม ตรวจสอบแนะนำ และส่งเสริมงานสหกรณ์ ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร มีสหกรณ์ต่างๆ ดังนี้

ก. ร้านสหกรณ์จำนวน 1 ร้าน มีหน้าที่จัดหาเครื่องอุปโภค บริโภค มาบริการแก่สมาชิกและบุคคลทั่วไปในราคาถูก คือ ร้านสหกรณ์ชมรมลูกเสือชาวบ้านหัวคางจังกัด มีสมาชิก 1,602 ราย

ข. สหกรณ์การเกษตรเมืองพิจิตรจำกัด ในปี 2529 มีสมาชิกทั้งสิ้น 953 คน ใ้ค่าไรสุทธิ 566,323 บาท

ค. กลุ่มเกษตรกร 12 กลุ่ม มีสมาชิก 1,719 ครอบครัว

ง. กลุ่มยุวเกษตรกร 6 กลุ่ม มีสมาชิก 360 คน

จ. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร 6 กลุ่ม มีสมาชิก 90 คน

2.5.6 การอุตสาหกรรม

เป็นที่ทราบแล้วว่า จังหวัดพิจิตรเป็นจังหวัดเกษตรกรรม ดังนั้นการประกอบอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จึงเป็นอุตสาหกรรมในทางเกษตรแทบทั้งสิ้น เช่น โรงสีข้าว ไซโลข้าวโพด โรงงานอาหารกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง แต่การขยายตัวของอุตสาหกรรมการเกษตรมีน้อย เนื่องจากปริมาณผลผลิตทางการเกษตร ไม่เพียงพอกับความต้องการของโรงงาน ผลผลิตอยู่ในระดับต่ำ มีการนำเทคโนโลยีแผนใหม่เพื่อพัฒนาวิชาการเกษตรมาใช้น้อย ผลผลิตทางการเกษตรจึงไม่แน่นอน ดังนั้นการอุตสาหกรรมทางการเกษตรจึงอยู่เพียงระดับ

พื้นฐาน สถานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเมืองพิจิตรมีกิจการ 6 ดังนี้
 ตาราง 6 แสดงสถานอุตสาหกรรมในเขตอำเภอเมืองพิจิตร พ.ศ. 2534

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวนสถานอุตสาหกรรม (แห่ง)	จำนวนคน		
		ชาย	หญิง	รวม
ทำลูกชิ้น	1	3	3	6
ไอศกรีม	2	9	9	18
โรงสีข้าว	87	349	48	397
ทำมันเส้น	2	7	4	11
ทำขนมปัง	1	8	4	12
ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว	1	8	10	18
น้ำแข็ง	2	24	6	30
เลื่อยไม้	2	128	48	176
ยาแผนโบราณ	1	5	-	5
ปะยางรถยนต์	8	13	-	13
ทำอิฐ	5	36	22	58
ผลิตภัณฑ์พืชเม้นต์บดดอก	5	25	12	37
ประทุนากางเหล็ก	5	11	-	11
กลึงเชื่อมโลหะ	12	36	-	36
ซ่อมอุปกรณ์การเกษตร	4	10	2	12
ซ่อมรถแทรกเตอร์	1	4	-	4
ซ่อมตู้เย็น	4	8	-	8
ทำโครงหลังคารถยนต์	4	17	4	21
ทำท่อไอลี	1	2	-	2
ซ่อมจักรยานยนต์	1	2	-	2
บรรจุน้ำมันก๊าด	1	2	2	4
ซ่อมรถยนต์	13	47	-	47
เครื่องกระป๋อง	1	30	500	530

2.5.7 การพาณิชย์กรรม

ก. สินค้าเข้าสินค้าออก

สินค้าเข้าส่วนใหญ่ ได้แก่ สินค้าเพื่อการบริโภคและอุปโภค เครื่องจักรทางการเกษตร น้ำมันเชื้อเพลิง แก๊สหุงต้ม อาหารจำพวกผักสด ส่วนสินค้าออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าวเปลือก ข้าวสาร ข้าวโพด ถั่วต่างๆ และผลไม้ เช่น ส้มโอ ขนุน สินค้าอุตสาหกรรม เช่น มะขามแก้วสีรส มะขามแก้วहारส

ข. การจดทะเบียนพาณิชย์กรรม มีดังนี้

1. บริษัท	13	แห่ง
2. ห้างหุ้นส่วน	38	แห่ง
3. โรงแรม	7	แห่ง
4. โรงมหรสพ	5	แห่ง

2.5.8 เสถียรภาพทางการเงินและธนาคาร

ก. ธนาคาร

ธนาคารเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของอำเภอเมืองพิจิตรเป็นอย่างมาก มีธนาคารทั้งภาคของเอกชนและของรัฐทั้งสิ้น 11 สาขา คือ

1. ธนาคารกรุงเทพจำกัด สาขาพิจิตร
2. ธนาคารกรุงไทยจำกัด สาขาพิจิตร
3. ธนาคารมหานครจำกัด สาขาพิจิตร
4. ธนาคารออมสินจำกัด สาขาพิจิตร
5. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จำกัด สาขาพิจิตร
6. ธนาคารกสิกรไทยจำกัด สาขาพิจิตร
7. ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์จำกัด สาขาพิจิตร
8. ธนาคารศรีนครจำกัด สาขาพิจิตร
9. ธนาคารกสิกรไทยจำกัด สาขาสากเหล็ก
10. ธนาคารทหารไทยจำกัด สาขาพิจิตร
11. ธนาคารทหารไทยจำกัด สาขาสากเหล็ก

ข. บริษัทเงินทุน

แหล่งเงินทุนมีการ คำนึงงานคล้ายธนาคาร โดยบริหารการรับฝากเงิน โดยจ่ายดอกเบี้ยในอัตราสูงกว่าธนาคารประมาณ 3 % โดยกำหนดวงเงินรับฝากไม่ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อครั้ง สำหรับเงินกู้ยืมนั้นคิดอัตราดอกเบี้ยสูงกว่าธนาคาร และต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน มีบริษัทเงินทุน ๗ แห่ง คือ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์เจ้าพระยาไฟแนนเชียล จำกัด สาขาพิจิตร

ค. การประกันภัย

มีสาขาของบริษัทประกันภัยที่บริการทั้งด้านการประกันชีวิตและวินาศภัย มีทั้งสิ้น 6 สาขา

ง. สถานชนานูบาล

สถานชนานูบาลซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองนั้น การดำเนินงานอยู่ในความรับผิดชอบและความคุมโดยสำนักงานเทศบาล เป็นแหล่งเงินทุนขนาดเล็กที่ให้บริการกู้ยืมในระยะสั้น โดยให้ทรัพย์สินจำพวกสังหาริมทรัพย์จำนองการไหลเวียนของปริมาณเงิน แม้จะน้อยแต่ก็มีส่วนสำคัญ และเป็นเครื่องขับเคลื่อนสภาพเศรษฐกิจในขณะนั้น และสถานชนานูบาลนี้เป็นแหล่งเงินยืมที่สำคัญสำหรับคนที่รายได้น้อย สถานชนานูบาลของอำเภอเมืองพิจิตร คือ สถานชนานูบาลเทศบาลเมืองพิจิตร

2.6 สภาพทางสังคม

2.6.1 ศาสนา

ประชาชนในอำเภอเมืองพิจิตรส่วนใหญ่ ประมาณ 90 % นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้ก็มีศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลามบ้าง แต่ก็ไม่มากนัก อำเภอเมืองพิจิตรมีวัดสำนักสงฆ์ ทั้งสิ้น 80 แห่ง โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง มัสยิด 1 แห่ง ศาลเจ้า 10 แห่ง มีศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด 1 แห่ง ตั้งอยู่ที่โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม ข้อมูลพุทธศาสนาอำเภอเมืองพิจิตร มีดังนี้

ก. วัดพระอารามหลวง	1 แห่ง	คือ วัดท่าหลวง
ข. วัดราษฎร์	48 แห่ง	
ค. ที่พักสงฆ์	18 แห่ง	

ง. สำนักสงฆ์	14	แห่ง
สังักมหานิกาย	มีทั้งสิ้น	
จ. ภิกษุ	944	รูป
ฉ. สามเณร	246	รูป
ช. ศิษย์วัด	235	คน
ซ. โรงเรียนปริยัติธรรม	52	โรง
ณ. โรงเรียนบาลี	6	โรง

2.6.2 การศึกษา

ก. การศึกษาในระบบ

จังหวัดพิจิตรมีการศึกษาในระบบให้กับเยาวชน ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ทั้งระดับอนุบาล ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอาชีวศึกษา การศึกษาภาคบังคับของอำเภอมีโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ ทำการสอน และมีโรงเรียนในสังกัดเอกชน สังกัดเทศบาลเมืองพิจิตร

ข. การศึกษานอกระบบ

ดำเนินการโดยหน่วยงานศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดพิจิตร ใ้มี การจัดการศึกษานอกโรงเรียนทุกรูปแบบ เพื่อบริการ การการศึกษานานาชาติ งานสายอาชีพ งานฝึกอบรมวิชาชีพ นอกจากนี้หน่วยงานซึ่งดำเนินการควบคู่ไปด้วย คือ โรงเรียนสารพัดช่างจังหวัดพิจิตร ก็ให้การศึกษาด้านวิชาชีพระยะสั้นเป็นหลัก เพื่อให้สามารถนำความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพระยะสั้นไปประกอบอาชีพได้ทันที

2.6.3 การสาธารณสุข

มีโรงพยาบาลรัฐบาล 1 แห่ง โรงพยาบาลเอกชน 1 แห่ง สถานอนามัย 18 แห่ง

2.6.4 การสาธารณูปโภค

การประปาในเขตอำเภอเมืองพิจิตร มี 2 แห่ง คือ ตำบลในเมือง และตำบลวังกรก ของการประปาส่วนภูมิภาค ส่วนการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคบริการไฟฟ้าในเขต อำเภอเมืองพิจิตรครบ 100 %

2.6.5 การคมนาคม

ก. ทางรถไฟ

เป็นเส้นทางคมนาคมที่ได้รับความนิยมสูง รวดเร็วและปลอดภัย มีสถานีรถไฟในเขตอำเภอเมืองพิจิตรที่สำคัญ คือ สถานีรถไฟพิจิตร สถานีรถไฟวังกรด สถานีรถไฟท่าโพธิ์ และสถานีรถไฟหัวคอง

ข. ทางรถยนต์

มีรถยนต์วิ่งคึกคักในเขตอำเภอและต่างอำเภอเป็นประจำ และยังมีรถยนต์สายสำคัญที่วิ่งจากอำเภอเมืองพิจิตร ไปยังกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดอีกหลายสาย เช่น

สายพิจิตร - กรุงเทพฯ มีรถยนต์ของบริษัทขนส่งจำกัด และบริษัทเอกชนวิ่งไป - กลับ เป็นประจำ

สายพิจิตร - กำแพงเพชร ขึ้นโดยสารใต้ตลาดราชมรรคา

สายพิจิตร - พิษณุโลก ขึ้นโดยสารใต้ตลาดราชมรรคา

สายพิจิตร - เพชรบูรณ์ ขึ้นโดยสารใต้ตลาดราชมรรคา

สายพิจิตร - นครสวรรค์ ขึ้นโดยสารใต้ตลาดพิจิตรธานี

2.6.6 วัฒนธรรม

อำเภอเมืองพิจิตรมีวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติดังนี้ วัฒนธรรมที่มีแบบแผนพิธีกรรม คือ ประเพณีสงกรานต์ พิธีแต่งงาน วัฒนธรรมที่สืบทอดในการบุญกุศล คือ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ วัฒนธรรมที่นับถือระบบเครือญาติ คือ ผู้น้อยให้ความเคารพนอบน้อมรับใช้ดูแลกับผู้สูงอายุกว่า วัฒนธรรมแบบเกษตร คือ ประเพณีลงแขก วัฒนธรรมที่นิยมความสนุกสนาน คือ ประเพณีการแข่งขันเรือยาว การฟ้อนรำหน้านาตามจังหวะกลองยาว

2.7 สถานที่สำคัญ

อำเภอเมืองพิจิตรมีสถานที่สำคัญมากมาย รวมทั้งสถานที่ที่นักท่องเที่ยวที่สนใจเป็นอย่างยิ่ง ดังนี้

2.7.1 สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์พิจิตร

เป็นส่วนแห่งที่ 8 คำนึงงานสร้างสวนในบริเวณบึงสีไฟ พื้นที่ทั้งสิ้น 170 ไร่ เป็นพื้นน้ำเสีย 120 ไร่ มีสะพานทอดลงสู่ศาลาใหญ่ริมบึงจัดแต่งเป็นส่วนมีทั้งไม้ใหญ่ ไม้ดอก สวยงามมาก ส่วนน้ำพุขนาดใหญ่กลางบึงสีไฟ สามารถกล่าวได้ว่าเป็นน้ำพุที่สูงที่สุดในประเทศไทย ในยามพลบค่ำเมื่อเปิดไฟส่องแล้วจะสวยงามมาก

2.7.2 สถานแสดงพันธุ์ปลาน้ำจืด (ศาลาเทอดพระเกียรติ)

เป็นศาลาเก่าเหลี่ยมสร้างด้วยเงินงบประมาณ 5 ล้านบาทเศษ สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 60 พรรษา ภายในศาลาแสดงพันธุ์ปลาน้ำจืดชนิดที่หายาก และภาพบันทึกผาผนัง แต่ละผนังจะมีสีต่างๆ 9 สี สวยงามมาย ประทับประกาศด้วยโคมไฟซึ่งมีความวิจิตรพิศดาร

2.7.3 รูปปั้นจระเข้ (พญาชาละวัน)

เป็นรูปปั้นจระเข้ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก มีลำตัวยาว 40 เมตรเศษ ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าทางเข้าสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ภายในห้องจระเข้จัดเป็นห้องประชุมขนาด 10 - 15 คนได้ การก่อสร้างจระเข้ยักษ์นี้เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัด เป็นรูปปั้นที่มีความสวยงามของฝีมือและน้ำสะพรึงกลัวเมื่อพบเห็น การก่อสร้างอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากชาวพิจิตรโดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ

2.7.4 วัดเขารูปช้าง

ตั้งอยู่ทางใต้ของตัวเมืองพิจิตรห่างไปประมาณ 17 กิโลเมตร บนถนนสายพิจิตร - ตะพานหิน ตั้งอยู่ ณ ตำบลคลองปากคำ มีสิ่งสำคัญ คือ เขาหิน มีก้อนหินอยู่บนยอดเขา มองดูคล้ายกับช้างมาก และที่วิหารเชิงเขาปรากฏพระพุทธรูปปางจำลอง ก่อสร้างในสมัยใดไม่ปรากฏหลักฐาน โบราณสถานที่เห็นเด่นสง่า คือ เจดีย์แบบลังกาซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขา เข้าใจว่าสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา กรมศิลปากรได้ประกาศการเป็นโบราณวัตถุสถานในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478

2.7.5 วัดชาละวัน

วัดนี้มีชื่อที่รู้จักกันในปัจจุบันอีกว่า "อุทยานธรรม" ตั้งอยู่ในท้องที่ตำบลคลองคะเชนทร์ มีทางแยกจากถนนสายพิจิตร - สามง่าม เข้าไปถึงวัดนี้ได้ ถ้าเดินทางจากตัวจังหวัด

พิจิตร ไปตามถนนสายพิจิตร - สามง่าม ประมาณ 2 กิโลเมตร แล้วไปตามทางแยกทางขวามือเข้าไปถึงวัดประมาณ 1 กิโลเมตร

วัดชาละวันตั้งอยู่ใกล้ถ้ำซึ่งเรียกกันว่า ถ้ำชาละวัน อันเป็นถ้ำของชาละวัน ในตำนานเรื่องไกรทอง ปัจจุบันยังมีถ้ำพอให้เห็นเป็นเค้าเท่านั้น หมู่บ้านอันเป็นที่ตั้งของถ้ำนี้ ก็เรียกกันว่า บ้านชาละวัน ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำน่านด้วย สำหรับวัดชาละวันเป็นวัดที่เก่าแก่วัดหนึ่ง สังกัดใ้จากโบราณสถานของวัดซึ่งมีซากอิฐเหลืออยู่ เข้าใจว่าเป็นฐานของเจดีย์ถูกดินทับถมเป็นลักษณะของเนินดิน เมื่อขุดก็จะพบอิฐเป็นชั้น แต่ปัจจุบันก็ถูกคันเสียมมาก วัดนี้คงเป็นวัดเก่าแก่คู่กับเมืองพิจิตรเท่านั้นเอง เคยเป็นจักรวาลมา 50 ปีเศษ เพิ่งมีพระสงฆ์ไปสร้างกุฏิและเรียกว่า "อุทยานธรรม"

2.7.6 วัดนครชุม

วัดนครชุมเป็นวัดที่ชาวบ้านเรียกว่า "วัดใหญ่" ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ริมถนนสายพิจิตร - วังจิก เชื่อกันว่าวัดนครชุมเป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง อาจเป็นวัดรุ่นราวคราวเดียวกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุก็ไ้ และอาจเป็นวัดใหญ่โตวัดหนึ่งหรือไม่ก็เป็นวัดสำคัญวัดหนึ่งจึงเรียกว่า "วัดใหญ่" เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นวัดเดียวในตัวเมืองพิจิตรเก่าที่มีชื่อวัดร้างเพราะมีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ โบราณสถานที่มีอยู่มีทั้งโบสถ์และวิหาร ในอดีตวัดนครชุมเป็นสถานที่ที่ไ้ใช้ทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาในสมัยก่อน วัดนครชุมจึงมีความหมายว่าเป็นที่ชุมนุม สถานที่ทำพิธี คือ ในวิหาร ซึ่งมีพระพุทธรูปก่อด้วยอิฐดินเผาหน้าตักกว้างประมาณ

3 วา ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ในวิหารหลังเก่าซึ่งชำรุดทรุดโทรมมาก บริเวณวัดนครชุมในปัจจุบันมีหอระฆังเก่าอยู่หลังหนึ่ง และมีเจดีย์พระปรางค์สร้างใหม่ด้วย แต่เดิมมีเจดีย์เก่าหลายองค์ แต่พังหมดแล้ว นอกจากนี้ยังมีคันสมอใหญ่มากอีกคันหนึ่ง และมีกุฏิพระสงฆ์อีกหลายหลังด้วย

2.7.7 วัดเสือ

เป็นวัดร้างอยู่ในตัวเมืองพิจิตรเก่า คือ อยู่ทางทิศเหนือของวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ ปัจจุบันไม่มีโบราณวัตถุเหลืออยู่เลย เล่ากันว่าเพราะถูกขุดค้นหาพระพิมพ์นั่นเอง หว่ายว่ามีผู้ขุดค้นไ้พระพิมพ์ไปจำนวนมากเช่นกัน

2.7.8 วัดเขมาภิการาม

เป็นวัดร้างตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของวัดนครชุม โบราณสถานที่เหลืออยู่ก็คือ
โบสถ์ ซึ่งกลายเป็นช่องวัดนครชุม ส่วนวิหารของวัดปัจจุบันไม่มีซากอยู่เลยเพราะถูกซุกค้นหา
พระพิมพ์กันเรื่อยมา จนปัจจุบันไม่มีซากวิหารเหลืออยู่เลย

2.7.9 เกาะศรีมาลา

เกาะศรีมาลาตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองพิจิตรเก่า อยู่กลางคูเมือง มีถนน
แยกจากถนนสายคลองตะเอน - วังจิก ไปยังเกาะศรีมาลาได้ ลักษณะของเกาะศรีมาลา
เป็นเนินดินสูงอยู่กลางคูเมือง คือ มีน้ำล้อมรอบเกาะ วัดโดยรอบได้ 20 วา กลางเกาะ
มีศาลาหลังหนึ่งตั้งอยู่ ศาลาค้างกล่าวเข้าใจว่าได้รับการซ่อมแซมกันเรื่อยมา ตามตำนานพื้นเมือง
เล่าว่า เติมเกาะนั้นเป็นป้อมหอคอย พระพิจิตรได้คิดแปลงเป็นทำนน้ำ เรียกว่า ทำนนอน
เพื่อให้ธิดาสุทศวาทลงเล่นน้ำกับพี่เลี้ยง และที่เรียกกันว่า "เกาะศรีมาลา" ก็เพราะว่าศรีมาลา
ชอบเล่นน้ำที่นั่นเอง เติมมีผู้สร้างสะพานไม้ข้ามไปยังเกาะนี้ได้ และมีต้นไม้ขนาดใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง
แต่ปัจจุบันสะพานไม้ไม่มีแล้ว และต้นไม้ใหญ่คงโค่นลงคูไปแล้วด้วย

บทที่ 3

สภาพทั่วไปและประวัติของหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน

อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

3.1 หมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลดงป่าคำ

3.1.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลดงป่าคำ อยู่ห่างเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือติดกับบ้านโคง ตำบลดงป่าคำ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับบ้านดงป่าคำ ตำบลดงป่าคำ ทิศใต้ติดกับบ้านน้ำโจน ตำบลดงป่าคำ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีราษฎรอาศัยอยู่จำนวน 654 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 157 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย 302 คน เพศหญิง 352 คน ถึงตาราง 7 ดังนี้

ตาราง 7 แสดงอายุและเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลดงป่าคำ

อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน - 5 ปีเต็ม	26	23
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	24	17
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	57	53
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	56	42
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	101	98
มากกว่า 50 ปีเต็ม	88	69
รวม	352	302

จากตาราง 7 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 2,684 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำตื้น มีจำนวน 8 บ่อ แยกออกเป็น บ่อน้ำตื้นสาธารณะ จำนวน 2 บ่อ และบ่อน้ำตื้นส่วนตัว จำนวน 6 บ่อ
 2. บ่อน้ำตื้น มีจำนวน 3 บ่อ ซึ่งเป็นบ่อน้ำตื้นสาธารณะทั้งหมด
 3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน
- แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น ซึ่งได้จาก แม่น้ำน่าน ส่วนในหมู่บ้านนี้ก็มีครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปี จำนวน 10 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนระดับประถม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุด สถานีอนามัย ที่ทำการสภาตำบล ร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต สถานีตำรวจ และสำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ มีจำนวน 150 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านเขารูปช้างกับอำเภอลำทะเมนชัยมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์

รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆอีก ดังตารางที่ 8 ดังนี้

ตาราง 8 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	16	16
รถมอเตอร์ไซด์	41	45
รถจักรยานสองล้อ	130	145
รถอีแต๋น	2	2
รถประเภทอื่นๆ	4	4
รวม	193	212

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง
ตำบลคงปาวง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 8 แสดงว่าราษฎรมีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลาในการเดินทาง 20 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างซึ่งเป็นรถสองแถว รถเมล์ และรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ การเดินทางในฤดูฝนก็สะดวกสบายเพราะมีรถโดยสารวิ่งสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 9 ดังนี้

ตาราง 9 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	-
บ้านหลังคามุงสังกะสี	157
รวม	157

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง
ตำบลคงปาคำ, 2534 หน้า 21

จากตาราง 9 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ทั้งหมดเป็นหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้ แยกเป็น ใช้ส้วมราคน้ำ จำนวน 154 ครัวเรือน และไม่ใช่ทั้งส้วมราคน้ำและส้วมหลุม จำนวน 3 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านทั้งหมดมี 26 ร้าน

กึ่งตาราง 10 ดังนี้

ตาราง 10 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	1
ช่างเชื่อมโลหะ - กลึง	1
ขายของชำ	24
รวม	26

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง
ตำบลคงปาคำ, 2534 หน้า 22

จากตาราง 10 แสดงว่าในหมู่บ้านส่วนใหญ่ร้านค้าจะเป็นลักษณะของร้านค้าที่ขายของชำเป็นส่วนมาก

จ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ราษฎรในหมู่บ้านนี้ทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร ดังตาราง 11 ดังนี้

ตาราง 11 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	30
รวม	30

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง
ตำบลคงปาวคำ, 2534 หน้า 23

จากตาราง 11 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกร เป็นกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 537 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 750 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 3 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา มีทั้งหมด 34 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 54,500 บาทต่อปี การทำนาจะทำกันเพียงปีละครั้ง แต่ก็มีส่วนน้อยที่ทำนาปีละ

สองครั้ง มีอยู่จำนวน 7 ครัวเรือนเท่านั้นที่สามารถทำนาครั้งที่สองได้ แต่ก็ไม่ได้ทำทุกปี สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	5
6 - 10 ไร่	10
11 - 20 ไร่	9
21 - 50 ไร่	7
มากกว่า 50 ไร่	3
รวม	34

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลกงป่าคำ, 2534 หน้า 27

จากตาราง 12 แสดงว่าราษฎรมีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 260 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 600 บาทต่อปี ส่วนปัญหาเรื่องดินไม่มีให้พบเห็น ดินจะใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรมืออาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 18 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท หรือประมาณครัวเรือนละ 1,800 บาทต่อปี

ค. ทำประมงน้ำจืด

ครัวเรือนที่ทำประมงน้ำจืดมีทั้งหมด 7 ครัวเรือน มีรายได้ครัวเรือนละ

3,500 บาทต่อปี และมีครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด จำนวน 3 ครัวเรือน ส่วนมากใช้พื้นที่ในการเพาะเลี้ยง จำนวน 2 ไร่ มีรายได้ครัวเรือนละ 3,500 บาทต่อปี อัตราการตายของสัตว์น้ำจืดที่ทำการเพาะเลี้ยงก็ตายน้อยกว่าครึ่ง

3.1.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจำนวน 654 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 480 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 127 คน ดังตาราง 13 ดังนี้

ตาราง 13 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและกำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	437
จบมัธยมศึกษาตอนต้น	26
จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	12
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	79
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - ตอนปลายหรือเทียบเท่า	25
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	8
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	15
รวม	607

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง

ตำบลดงป่าคำ, 2534 หน้า 49

จากตาราง 13 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ สามารถอ่านออกเขียนได้ทุกคน ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญๆมี 3 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านการศึกษา

การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย
 ดังตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การอบรมด้านการศึกษา	15	2
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง	7	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	10	2
รวม	32	5

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง
ตำบลตงป่าคำ, 2534 หน้า 50
 จากตาราง 14 แสดงว่าราษฎรไม่ค่อยให้ความสนใจในด้านการอบรม จะเห็นได้
 ว่าในการอบรมแต่ละครั้งจะมีผู้มาอบรมน้อยมาก สำหรับทางด้านกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้น มีกิจกรรม
 ทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 24 ครั้ง

3.1.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 6 คน และมีเด็กแรกเกิดที่น้ำหนัก
 ตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 4 คน ส่วนเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนา
 การระดับปกติ จำนวน 29 คน มีเด็กที่ขาดสารอาหาร จำนวน 9 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง 2 คน ป่วยเป็นไข้
 เลือดออก 1 คน และตายด้วยไข้เลือดออก 1 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ มีผู้ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วงเพียง 1 คนเท่านั้น

ง. การให้บริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในด้านการส่งเสริมสุขภาพการ
ป้องกันโรคและการรักษาพยาบาล ดังตาราง 15 ดังนี้
ตาราง 15 แสดงการให้บริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การให้บริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมัครเข้าใช้บริการคุมกำเนิด	100
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	84
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	76
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	73

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง
ตำบลคงปาคำ, 2534 หน้า 53

จากตาราง 15 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีมาก
ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขภาพ ด้านการเจ็บป่วย เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยชาวบ้านส่วน
มากรักษาโดยไปรับบริการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่
เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงชาวบ้านส่วนมากสามารถไปรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐได้
โดยใช้เวลาเดินทางด้วยพาหนะที่นิยมกันภายในครึ่งชั่วโมง

3.1.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ซึ่งส่วนมากจะออกไปทำงานกันที่ กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน. ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่นมี จำนวน 16 ครอบครัว ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย ดังตาราง 16 ดังนี้

ตาราง 16 แสดงจำนวน (คน) และช่วงอายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	31	15 - 30
หญิง	48	15 - 30
รวม	79	-

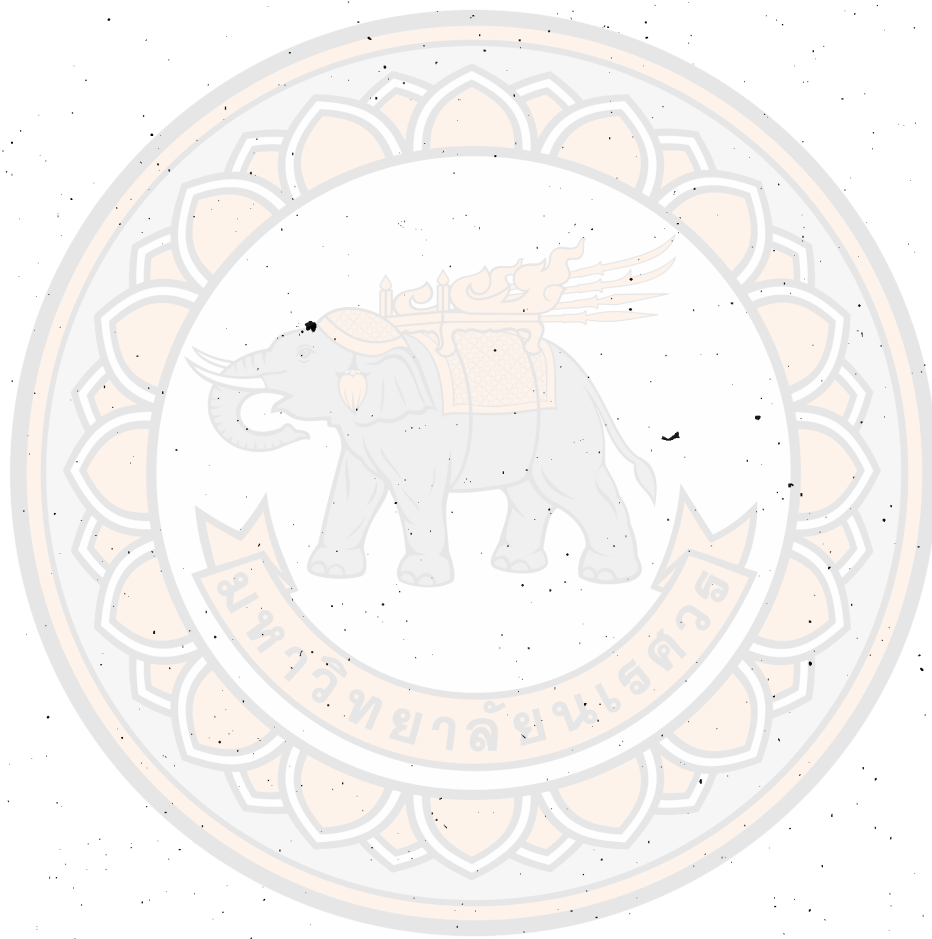
ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง
ตำบลดงป่าคำ, 2534 หน้า 55

จากตาราง 16 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซึ่งจะไปนานกว่า 3 เดือน และจะแยกเป็นประเภทคือ ผู้ชายจะทำงานประเภทช่างฝีมือ และผู้หญิงจะทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.1.6 ประวัติหมู่บ้าน

หมู่บ้านเขารูปช้างนั้นมีประวัติเล่าสืบต่อกันมาว่า เดิมทีที่ถูกเขาไถ้มโหล่งช้างมาอาศัยอยู่เพื่ออยู่ใกล้กินอาหาร และเมื่อเปลี่ยนฤดู โหล่งช้างก็จะย้ายไปที่อื่น ซึ่งก็เป็นอย่างนี้เรื่อยมา และมีอยู่ครั้งหนึ่งที่โหล่งช้างมาพักอาศัยอยู่ที่นี้และอพยพไปเช่นเคย แต่มีช้างแม่ลูกคู่หนึ่งไม่ยอมไปตามโหล่งช้างเหล่านั้น และได้ถาวรอยู่ที่เขาแห่งนี้ ซึ่งเขาแห่งนี้ก็มีหินคล้ายรูปช้างตั้งตระหง่านอยู่บนยอดเขา และมีหินคล้ายลูกช้างอยู่ที่ยอดเขาเช่นกัน จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า

"บ้านเขารูปช้าง" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา*

*สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ม่วงแจ่ม บ้านเลขที่ 118/1 หมู่ที่ 1 หมู่บ้านเขารูปช้าง
ต.ท่งป่าคลอก อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2535

3.2 หมู่บ้านน้ำโจน ตำบลคงปาคำ

3.2.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลคงปาคำ นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับบ้านเขารูปช้าง ตำบลคงปาคำ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับบ้านวังไร่ ตำบลคงปาคำ ทิศใต้ติดกับบ้านน้ำโจนใต้ อำเภอตะพานหิน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 265 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 44 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย 125 คน เพศหญิง 140 คน ดังตาราง 17 ดังนี้

ตาราง 17 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านน้ำโจน ตำบลคงปาคำ

อายุ		เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	- 5 ปีเต็ม	10	7
5 ปี 1 วัน	- 7 ปีเต็ม	9	5
7 ปี 1 วัน	- 14 ปีเต็ม	23	27
14 ปี 1 วัน	- 18 ปีเต็ม	16	10
18 ปี 1 วัน	- 50 ปีเต็ม	63	58
มากกว่า 50 ปีเต็ม		19	18
รวม		140	125

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน ตำบลคงปาคำ, 2534 หน้า 11

จากตาราง 17 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในปีที่แล้วได้ประมาณ 4,005 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มีเพียงประเภทเดียว คือ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งได้จากแม่น้ำน่าน สำหรับครัวเรือนที่ใช้น้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 36 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สถานีตำรวจ สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มีจำนวน 40 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านน้ำโจนกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยม เพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกหาหนทางที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ ดังตาราง 18 ดังนี้

ตาราง 18 แสดงจำนวนรถบัส รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถบัส	4	4
รถมอเตอร์ไซด์	21	21
รถจักรยานสองล้อ	42	42
รวม	67	67

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน

จากตาราง 18 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสาร ก็มีรถรับจ้าง เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง หรือรถรับจ้างอื่นๆ การเดินทางในฤดูฝนก็สะดวกสบายเพราะมีรถโดยสารบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่ถือว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงขอกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตาราง 19 ดังนี้

ตาราง 19 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	3
บ้านหลังคามุงสังกะสี	41
รวม	44

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน

ตัวบดงปาดำ, 2534 หน้า 21

จากตาราง 19 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 30 ครัวเรือน และส้วมหลุม จำนวน 14 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านไม่มีเลย

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการปกครอง

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ราษฎรในหมู่บ้านนี้ทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการปกครองต่างๆ ดังตาราง 20 ดังนี้

ตาราง 20 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	15
รวม	15

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน
ตำบลงิ้วคำ, 2534 หน้า 23

จากรายการ 20 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกร เป็นกลุ่มอาชีพทางการเกษตรทั้งหมด

3.2.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 677 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 909 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 2 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 44 ครัวเรือน มีรายได้
ประมาณ 49,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยก
เป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 21 ดังนี้

ตาราง 21 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่			จำนวน (ครัวเรือน)
1	-	5 ไร่	9
6	-	10 ไร่	15
11	-	20 ไร่	9
21	-	50 ไร่	9
มากกว่า 50 ไร่			2
รวม			44

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน
ตำบลดงป่าคำ, 2534 หน้า 27

จากตาราง 21 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองทุกครัวเรือน และมีขนาดที่ดิน อยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญๆในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 100 บาท ต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 1,700 บาทต่อปี ปัญหาเรื่องที่ดินที่พบ คือ ดินมีกรวดทรายทำให้ใช้กินได้ประมาณ 3 ใน 4 ของพื้นที่เท่านั้น และยังขาดน้ำอีกด้วย

ข. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมี จำนวน 2 ครัวเรือน มีราย ใ้ต่อครัวเรือนละ 2,000 บาทต่อปี ส่วนมากใช้เนื้อที่ในการเพาะเลี้ยงครัวเรือนละ 2 งาน

3.2.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 265 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 200 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 40 คน
ถึงตาราง 22 ดังนี้

ตาราง 22 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	180
จบมัธยมศึกษาตอนต้น	5
จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	6
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	9
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	36
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	4
รวม	240

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิสิต. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน
ตำบลตงป่าแก้ว, 2534 หน้า 49

จากรายการ 22 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้เป็นส่วนใหญ่ มีเพียง 6 คน ที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญ มีเพียงหน่วยงานเดียว คือ การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งมาอบรมเพียง 1 ครั้ง และมีผู้เข้าร่วมอบรม 10 คน แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานราชการให้ความสำคัญกับหมู่บ้านน้ำโจนน้อยมาก สำหรับด้านกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 10 ครั้ง

3.2.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 2 คน และเด็กทั้งสองคนมีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไปด้วย และมีเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะโภชนาการที่อยู่ระดับ

ปกติ จำนวน 15 คน ส่วนอีก 2 คน ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน
โรคบิด จำนวน 3 คน โรคปากและโรคในช่องฟัน จำนวน 3 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 1 คน โรคบิด
จำนวน 2 คน และโรคจิตหรือปัญญาอ่อนหรือพิการ จำนวน 1 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 23 ดังนี้
ตาราง 23 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
กลุ่มสตรีที่ใช้บริการคุมกำเนิด	81
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	81
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	81

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน

ตำบลตงปากคำ, 2534 หน้า 53

จากรายการ 23 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีมาก

ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขภาพ ด้านการเจ็บป่วย เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อย ชาวบ้านส่วน
มากรักษาโดยซื้อยาจากร้านค้ากินเอง แต่ถ้าเจ็บป่วยรุนแรงจะไปรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาล
ของรัฐได้ โดยใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมง แต่ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

3.2.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ซึ่งส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่
ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 4
ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและหญิง จำนวน 15 คน ดังตาราง 24 ดังนี้
ตาราง 24 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	8	18 - 25
หญิง	7	30 - 40

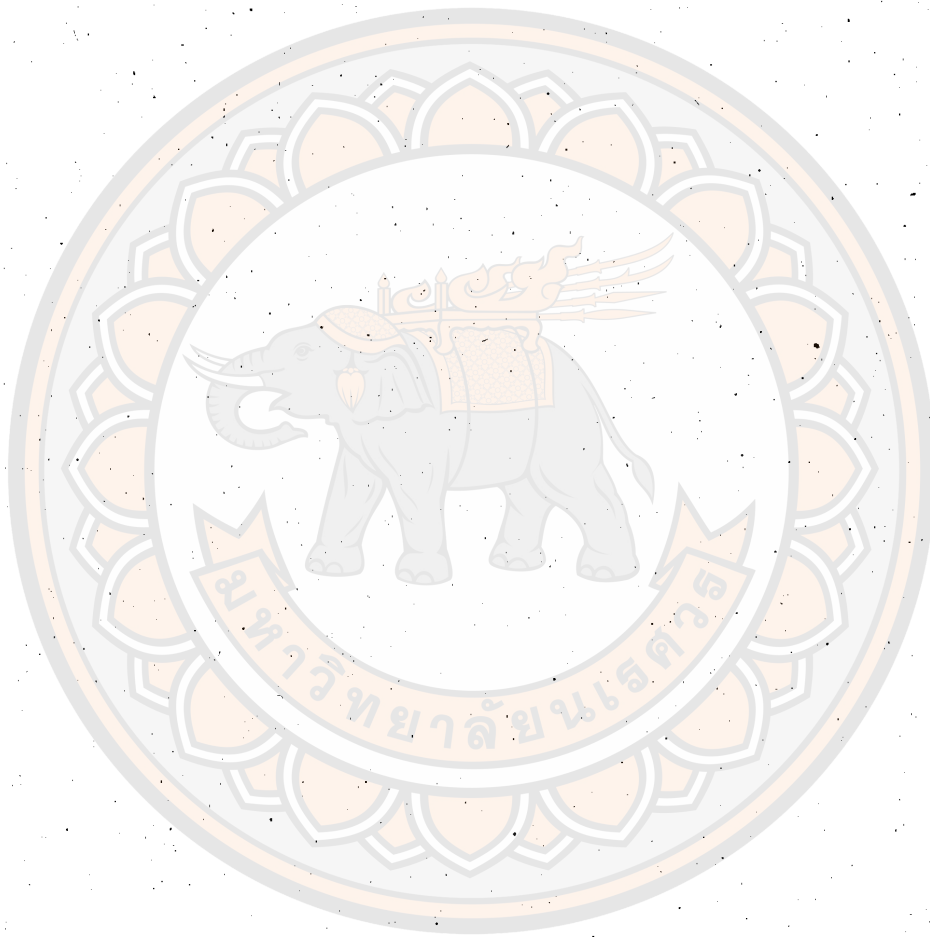
ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน
ตำบลดงป่าคำ, 2534 หน้า 55

จาดตาราง 24 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออก
ไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปช่วงที่ว่างจากการทำไร่นา และจะแยกเป็น
ประเภท คือ ผู้ชายจะทำงานประเภทช่างฝีมือ และผู้หญิงจะทำงานประเภทอุตสาหกรรมใน
โรงงาน

3.2.6 ประวัติหมู่บ้าน

มีประวัติคล้ายหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ตำบลหัวดง คือ เดิมที่สะพานหลังวัดซึ่งเป็น
สะพานเหล็กใหญ่สีดำ ซึ่งตรงกับประตุน้ำในปัจจุบัน ในบริเวณนั้นน้ำไหลแรงเชี่ยวจัดมาก ภาย
ไปสะพานซึ่งเป็นคลองเล็ก ประกอบกับน้ำที่ไหลแรงมาก เพราะเมื่อก่อนไม่มีประตุน้ำกั้นจึงทำให้

น้ำไหลมาในลักษณะกระโจน จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านน้ำโจนเหนือ" บ้างก็เล่ากันว่าที่วัด
วัดมีต้นไม้ใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง และมักมีคนเป็นต้นไม้ขึ้นไปโอดน้ำเล่นในบริเวณนั้น เวลือโอดลงมาน้ำก็
แตกกระจายเป็นลักษณะกระโจนขึ้นไป จึงเรียกว่า "หมู่บ้านน้ำโจน"*

*สัมภาษณ์ นายรอด สวัสดิ์ทอง บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 6 หมู่บ้านน้ำโจน ต.ตงป่าดง
อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2535

3.3 หมู่บ้านหัวทอง ตำบลหัวทอง

3.3.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลหัวทอง อยู่ในเขตสุขาภิบาลแต่ก็มีบางส่วนอยู่นอกเขต
สุขาภิบาล ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 8 ตำบลหัวทอง ทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 2 ตำบลหัวทอง
ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 3 ตำบลหัวทอง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัย
อยู่ จำนวน 2,222 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 288 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย 1,152
คน เพศหญิง 1,070 คน ตาราง 25 ดังนี้
ตาราง 25 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหัวทอง ตำบลหัวทอง

			อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม		61	42
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม		88	52
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม		117	113
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม		122	164
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม		381	435
มากกว่า 50 ปีเต็ม				301	346
รวม				1,070	1,152

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวทอง
ตำบลหัวทอง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 25 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม
และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านจากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 213,790 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อบาดาล และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีจำนวน 6 บ่อ แยกออกเป็น บ่อบาดาลสาธารณะจำนวน 2 บ่อ และบ่อบาดาลส่วนตัว จำนวน 4 บ่อ

2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และคลองคัน
แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น ซึ่งก็ได้แก่
คลองกับแม่น้ำ ส่วนเรื่องของน้ำดื่มที่สะอาดก็มีเพียงพอสำหรับดื่มกันทุกคนรอบครัวและมีไว้ดื่มได้ตลอดปี

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ โรงเรียนระดับประถม ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ศาลาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 288 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านหัวตงกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกหาหน่วที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆอีก ดังตาราง 26 ดังนี้

ตาราง 26 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	16	16
รถมอเตอร์ไซด์	90	110
รถจักรยานสองล้อ	150	160
รถประเภทอื่นๆ	12	15
รวม	268	301

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนเจ็ดริ้ว. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวดง
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 26 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลาในการเดินทาง 20 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสาร ก็จะมีรถคอยบริการ เช่น รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง หรือรถจ้างอื่นๆ ซึ่งหน้าฝนก็มีรถโดยสารคอยบริการอย่างสม่ำเสมอเช่นเดียวกัน

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นปัจจัยที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่ง และก็มีควมจำเป็นมากด้วย จึงขอกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตาราง 27 ดังนี้

ตาราง 27 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
หลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	11
หลังคามุงสังกะสี	277
รวม	288

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวดง
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 27 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะของส้วมที่ใช้ คือ ส้วมราคน้ำ ซึ่งมีกับทุกครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด
25 แห่ง ถึงตาราง 28 ดังนี้

ตาราง 28 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ข้างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์	2
ข้างไฟฟ้า	2
ขายของชำ	21
รวม	25

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวดง
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 22

จากตาราง 28 แสดงว่าในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่ร้านค้าจะเป็นลักษณะของร้านค้าที่ขาย
ของชำ เสียเป็นส่วนมาก

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ราษฎรในหมู่บ้านนี้ทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 29 ทั้งนี้ ตาราง 29 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์โคโคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มชาวนา และอื่นๆ)	8
รวม	8

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวดง ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 29 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกร เป็นกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.3.2 สภาพเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 3,314 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 3,526 ไร่ อาชีพที่สำคัญๆมีอยู่ 2 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด จำนวน 100 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 67,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 30 ดังนี้

ตาราง 30 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
11 - 20 ไร่	29
21 - 25 ไร่	50
มากกว่า 50 ไร่	21
รวม	100

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวตง ตำบลหัวตง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 30 แสดงว่าราษฎรมีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 21 - 25 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญๆในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 100 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 5,000 บาทต่อปี ส่วนเรื่องคุณภาพของดินไม่มีปัญหาสามารถใช้ได้อย่างสมบูรณ์เต็มที่

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำสวน มีจำนวน 7 ครัวเรือน มีรายได้อีกครัวเรือนละ 5,000 บาทต่อปี ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูก 2 ไร่ และการเลี้ยงสัตว์มี จำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้อีกครัวเรือนละ 45,000 บาทต่อปี ซึ่งอัตราค่าจ้างสำหรับงานที่คนส่วนมากไปรับจ้างทำจะได้ประมาณวันละ 60 บาท

3.3.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 2,222 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 1,825 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 350 คน ถึงตาราง 31 ดังนี้

ตาราง 31 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	1,629
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	140
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	45
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	11
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	294
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	45
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	11
รวม	2,175

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวทอง
ตำบลหัวทอง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 31 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการนั้นหน่วยราชการไม่เคยมาอบรมเลย สำหรับด้านกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 3 ครั้ง

3.3.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 10 คน และเด็กหึ่ง 10 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป และมีเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะโภชนาการคืออยู่ระดับปกติ จำนวน 10 คน เด็กที่ขาดสารอาหารก็ไม่มีเลย

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี บ่วยเป็นโรคในและโรคในช่องปาก จำนวน 25 คน และโรคหัด จำนวน 4 คน

ค. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 32 ดังนี้
ตาราง 32 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	90
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	90
หญิงมีครรภ์ได้รับการหาคัดลอกจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	80
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	60
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก โปлио หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	84
เด็กวัยประถมศึกษาได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	90
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	90

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวดง
ตำบลเวียงดง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 32 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขภาพ ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลกันโดยการซื้อยาจากร้านค้ากินเอง แต่เมื่อเจ็บป่วยรุนแรง ชาวบ้านสามารถไปรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐได้ โดยใช้เวลาเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.3.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่นมี จำนวน 45 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 195 คน ดังตาราง 33 ดังนี้

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	135	18 - 40
หญิง	60	18 - 40

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวดง ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 33 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซึ่งจะนานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศชายและเพศหญิงส่วนมากออกไปทำงานทางค้าขายที่มี

3.3.6 ประวัติหมู่บ้าน

เหตุที่ชื่อบ้านหัวดง เนื่องจากสมัยก่อน "หัวดง" เป็นป่าดงไม่มีผู้คนอาศัยอยู่เลย ขณะนั้นได้มีพรานบุญและพรานเนียมสองคนพี่น้อง ได้มานุกเบิกดงป่าเพื่อล่ามาหากิน บริเวณที่พรานสองคนพี่น้องเริ่มถากถางเพื่อใช้เป็นที่ทำกินนั้น เรียกว่า "หัวดง" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา*

*สัมภาษณ์ นายสมเกียรติ ตั้งสิทธิโชค บ้านเลขที่ 56 หมู่ที่ 1 หมู่บ้านหัวดง ต.หัวดง อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2535

3.4 หมู่บ้านเขาพระ ตำบลหัวดง

3.4.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลหัวดง นอกเขตสุขาภิบาลบางส่วน ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 1 ตำบลหัวดง ทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 2 ตำบลหัวดง ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 9 ตำบลหัวดง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 983 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ทั้งสิ้น 126 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย 486 คน เพศหญิง 497 คน ดังตาราง 34 ดังนี้

ตารางที่ 34 แสดงอสัญ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านเขาพระ ตำบลหัวดง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	45	33
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	60	57
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	82	94
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	101	113
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	149	153
มากกว่า 50 ปีเต็ม			60	36
รวม			497	486

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 34 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 12,000 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำตื้น มีบ่อน้ำตื้นส่วนตัว จำนวน 10 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้นั้นอยู่เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น ส่วนในหมู่บ้านนี้มีครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปี จำนวน 31 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน(วัด) กองทุนอาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม ศาลาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 121 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านเขาพระกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยม เพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกทางหนึ่งที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถจักรยานยนต์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 35 ดังนี้

ตาราง 35 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	3	3
รถมอเตอร์ไซด์	50	50
รถจักรยานสองล้อ	100	105
รถอีแต๋น	1	1
รถประเภทอื่นๆ	1	10
รวม	155	169

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ
ตำบลแก้วทอง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 35 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 28 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสาร ก็มีรถบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ คอยบริการอย่างสม่ำเสมอ ในฤดูฝนก็มีรถโดยสารคอยบริการอย่างสม่ำเสมอเช่นกัน

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 36 ดังนี้

ตาราง 36 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
หลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	5
หลังคามุงสังกะสี	116
รวม	121

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 36 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 75 ครัวเรือน ส้วมหลุม
จำนวน 64 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านไม่มีเลย

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านมีอาชีพทางการเมืองการเกษตร ซึ่งทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพ
ทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 37 ดังนี้

ตาราง 37 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่อ้อย สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มเกษตรกรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	9
รวม	9

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 37 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเกษตร
ทั้งหมด

3.4.2 สภาพเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 2,208 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 2,582 ไร่ อาชีพที่สำคัญมีเพียงอย่างเดียว คือ ทำนา

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาทั้งหมด จำนวน 45 ครัวเรือน
มีรายได้ประมาณ 46,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำกันเพียงปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้
ในการทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 38 ดังนี้
ตาราง 38 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่				จำนวน (ครัวเรือน)
1	-	5	ไร่	10
5	-	10	ไร่	10
11	-	20	ไร่	5
21	-	50	ไร่	15
มากกว่า	50	ไร่		5
รวม				45

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 38 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 21 - 50 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญๆ คือ ค่าปุ๋ย 100 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาคร่ำเรือนละประมาณ 3,000 บาทต่อปี ที่ดินก็ใช้ได้เต็มที่

3.4.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 983 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 668 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 158 คน ดังตาราง 39 ดังนี้

ตาราง 39 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	630
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	30
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	150
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3
รวม	826

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้าน เขาพระ
ตำบลหัวทอง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 39 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 4 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และเทวาทะเทศเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย

ถึงตาราง 40 ทั้งนี้

ตาราง 40 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	9	1
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง	9	1
การฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ	9	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	9	1
รวม	36	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเกาะพระ
ตำบลแก้งทอง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 40 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความสนใจ และไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการฝึกอบรม สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 10 ครั้ง

3.4.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 11 คน และมีเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 7 คน สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 73 คน และมีอยู่ จำนวน 5 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคไทฟอยด์ จำนวน 1 คน ป่วย

เป็นโรคจิตหรือพิการหรือปัญญาอ่อน จำนวน 1 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ บ่อยเป็นโรคจิตหรือพิการหรือปัญญาอ่อน จำนวน 6 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 41 ดังนี้

ตาราง 41 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	80
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	80
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมแล้ว	80
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไทฟอยด์ บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพแวดล้อมให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	80

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิสิต. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ

ตำบลหัวตง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 41 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขภาพอนามัย ด้านการเจ็บป่วย เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยชาวบ้านส่วนมากรักษาโดยไปรับบริการรักษาพยาบาลจากอส.หรือกองทุนอาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน แต่เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงชาวบ้านส่วนมากสามารถไปรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐได้ โดยใช้เวลาเดินทางด้วยรถยนต์ ใช้เวลามากกว่าครึ่งชั่วโมง แต่ไม่เกิน 1 ชั่วโมง

3.4.5 สภาพแรงงานของชนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็ทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 60 ครอบครัว มีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 300 คน ดังตาราง 42 ดังนี้

ตาราง 42 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	120	15 - 50
หญิง	180	15 - 40

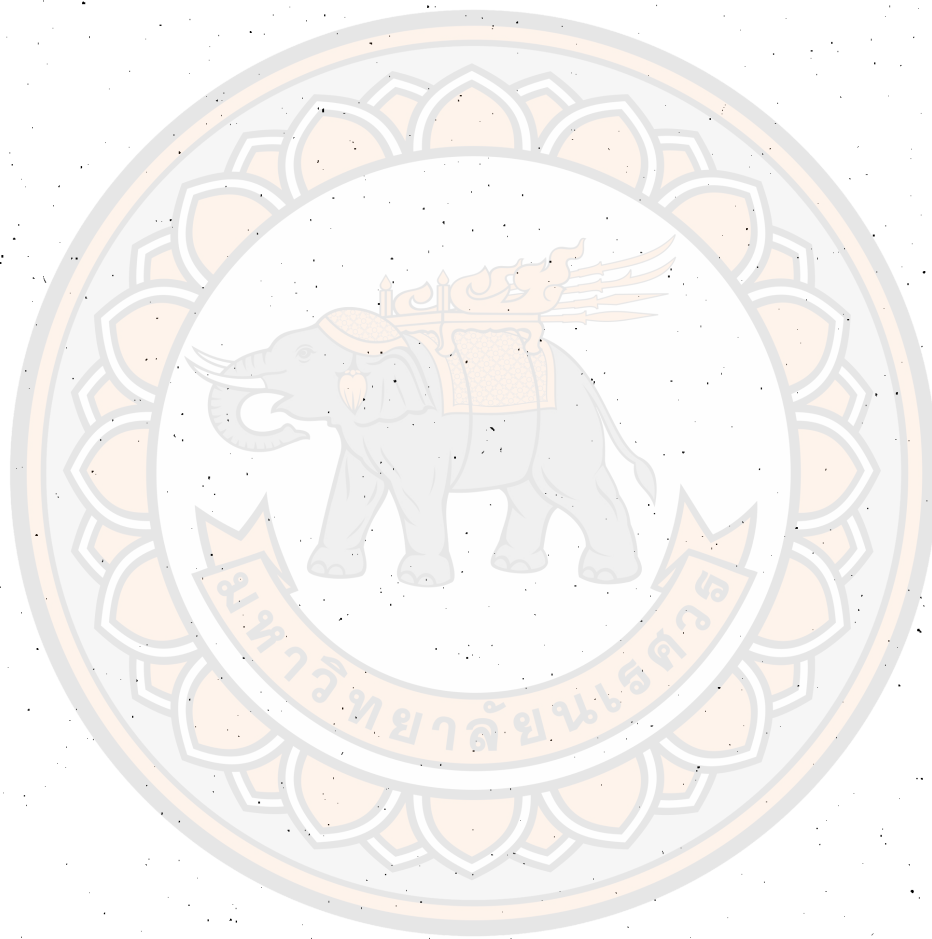
ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 42 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซึ่งจะไปนานกว่า 3 เดือน และแยกเป็นประเภท คือ ผู้หญิงจะไปทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน และผู้ชายจะไปทำงานประเภทรับจ้างทั่วไป

3.4.6 ประวัติหมู่บ้าน

หมู่บ้านเขาพระเดิมที่มีภูเขามานานแล้ว และมีด้าวอยู่ในภูเขา ภายในด้ามีพระอยู่ นอกจากนี้ภายในด้ายังมีพวกเครื่องใช้ไม้สอยพวกถ้วยชามซึ่งเป็นของเก่าแท้อยู่ และมีพวกผีสังนางไม้คอยเฝ้า ใครจะยืมของจะต้องจุกดูปบอกก่อน เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้ทิ้งระเบิดลงทั่วบริเวณรวมทั้งภูเขาด้วย ทำให้ด้าถูกปิดลงด้วยหินขนาดใหญ่ จึงไม่มีใครสามารถเข้าไปได้อีก หมู่บ้านเขาพระเป็นหมู่บ้านเก่าแก่มาก ผู้คนมาตั้งหลักฐานบ้านช่องอยู่ริมแม่น้ำแคว ต่อมาที่บ้านเรือนเพิ่มขึ้น จึงตั้งเป็นหมู่ที่ 3 ตำบลหัวดง แล้วได้ย้ายวัดย้ายพระออกมาด้านหน้าใน

ปัจจุบันเมื่อปี พ.ศ. 2518 ซึ่งพระที่ประดิษฐานอยู่บนภูเขา เป็นพระใหม่สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2515*

*สัมภาษณ์ นายทองดี หันแก้ว บ้านเลขที่ 29/1 หมู่ที่ 3 หมู่บ้านเขาพระ ต.ห้วยดง
อ.เมืองพิจิตร จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2535.

3.5 หมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ตำบลหัวดง

3.5.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลหัวดง อยู่ห่างเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน หิศเหนือติดกับหมู่ที่ 9 ตำบลหัวดง หิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 4 ตำบลหนองปลาไหล อำเภอวังทรายพูน หิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน หิศใต้ติดกับหมู่ที่ 5 ตำบลจี่วราย อำเภอดงเจริญ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 488 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 96 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย 230 คน หญิง 258 คน ดังตาราง 43 ดังนี้

ตาราง 43 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ตำบลหัวดง

อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน - 5 ปีเต็ม	18	14
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	14	6
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	36	38
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	22	28
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	125	115
มากกว่า 50 ปีเต็ม	43	29
รวม	258	230

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 43 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 22,965 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านนี้มี 2 ประเภท คือ บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำตื้น มีบ่อน้ำส่วนตัว จำนวน 21 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งได้จากแม่น้ำน่าน บึงตาเพชร และ

หนองสวด

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น และสำหรับหมู่บ้านนี้มีครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มดื่มน้ำปี จำนวน 46 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถมศึกษา สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 72 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านน้ำโจนเนืองกับอำเภอลำทะเมนชัยและหมู่บ้านอื่นๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต๋น ดังตาราง 44 ดังนี้

ตาราง 44 แสดงจำนวนรถปิกอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิกอัพ	2	3
รถมอเตอร์ไซด์	26	26
รถจักรยานสองล้อ	25	25
รถอีแต่น	1	1
รวม	54	55

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ

ตำบลหัวถัง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 44 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันแทบทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ สำหรับรถรับจ้างไม่มีบริการทำให้ถูกตุนเดินทางลำบากมาก

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นตึกในปัจจุบันที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าว

ถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตาราง 45 ดังนี้

ตาราง 45 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	3
บ้านหลังคามุงสังกะสี	85
บ้านหลังคามุงหญ้าหรือจาก	8
รวม	96

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ
ตำบลหัวตง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 45 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
 ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 60 ครัวเรือน ส้วมหลุม
 จำนวน 36 ครัวเรือน สำหรับร้านค้ามีเพียง 3 แห่ง ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

จ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านมีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกในหมู่บ้านทั้งหมดจะเป็นสมาชิก
 ของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ถึงตาราง 46 ดังนี้
ตาราง 46 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มชวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	11
รวม	11

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ
ตำบลหัวตง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 46 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเกษตร
ทั้งหมด

3.5.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 4,593 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 4,734 ไร่ อาชีพที่สำคัญมีเพียงอย่างเดียว คือ ทำนา

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 69 ครัวเรือน มีรายได้
ประมาณ 52,000 บาทต่อปี การทวนจะทำได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา
แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 47 ดังนี้
ตาราง 47 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
6 - 10 ไร่	10
11 - 20 ไร่	25
21 - 50 ไร่	26
มากกว่า 50 ไร่	8
รวม	69

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน เทนือ
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 47 แสดงว่าราษฎรที่มีอินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 21 - 50 ไร่
และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 100 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน

ละประมาณ 4,500 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินนั้นสามารถใช้ได้ทั้งหมด

3.5.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมี จำนวน 488 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 367 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 69 คน ดังตาราง 48 ดังนี้

ตาราง 48 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและกำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาระดับมัธยมศึกษา	367
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	63
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	6
รวม	436

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ
ตำบลหัวทอง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 48 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆไม่มีเลยแม้แต่ครั้งเดียว สำหรับด้านกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้น มีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 8 ครั้ง

3.5.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 5 คน และเด็กทั้ง 5 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการ

ปกติ จำนวน 31 คน มีเพียง 1 คนเท่านั้นที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นวัณโรค จำนวน 9 คน ป่วยเป็น
ไข้เลือดออก จำนวน 6 คน ป่วยเป็นโรคหัดและโรคในช่องปาก จำนวน 9 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยเป็นโรคมาลาเรีย (ไข้ป่า) จำนวน 1 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 49 ดังนี้
ตาราง 49 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
คู่สมรสที่ใช้วิธีการคุมกำเนิด	60
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	96
หญิงมีครรภ์ได้รับการหาลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	80
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	85
เด็กประถมศึกษาได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตาม เกณฑ์	100
มีการจัดสภาพแวดล้อมครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	81

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ
ตำบลม่วงตึง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 49 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี
ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยชาวบ้านส่วน

มากรักษาโดยไปรับการรักษาพยาบาลจากอสม. หรือกองทุนอาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน แต่
ถ้าเมื่อเจ็บป่วยรุนแรงชาวบ้านส่วนมากสามารถไปรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐได้
โดยใช้เวลาเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมง แต่ไม่เกิน 1 ชั่วโมง

3.5.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่
ส่วนหนึ่งก็ทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน
37 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 76 คน ถึงตาราง 50 ดังนี้
ตาราง 50 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

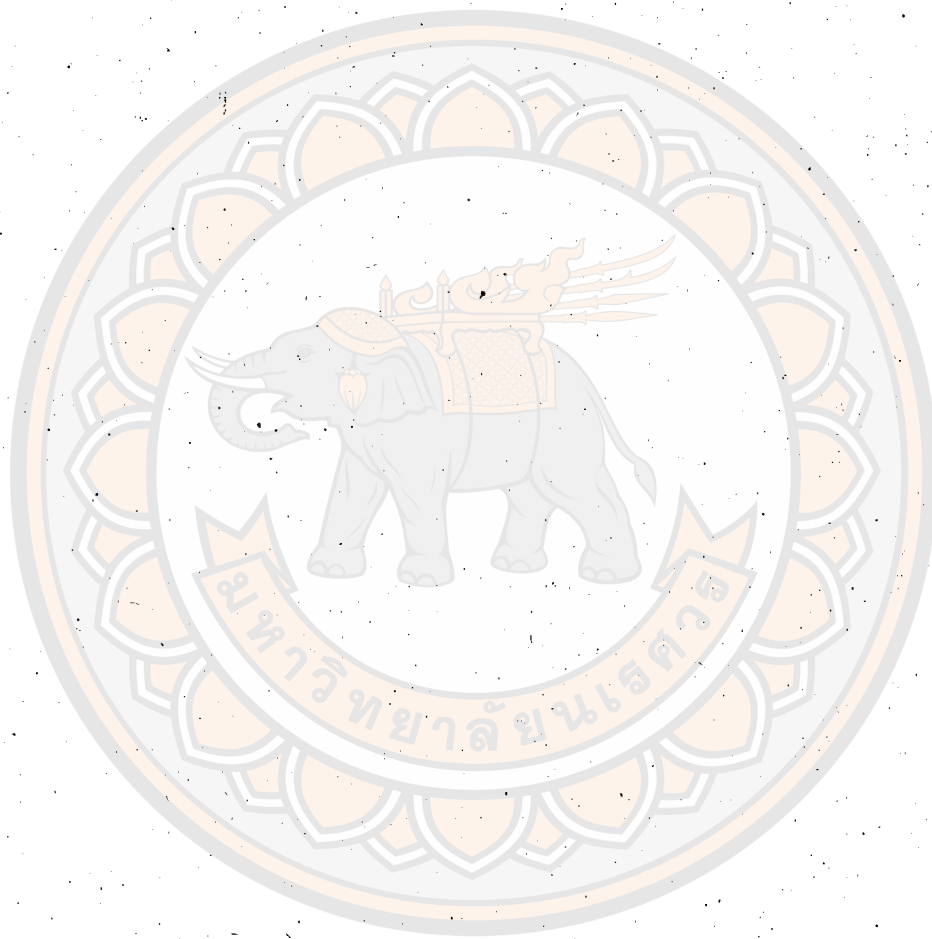
เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	41	14 - 45
หญิง	35	14 - 40

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ
ตำบลท่าวัง, 2534 หน้า 55
จากตาราง 50 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการ
ออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซึ่งจะใช้นานกว่า 3 เดือน ซึ่งทั้งเพศหญิงและ
เพศชายจะออกไปทำงานประเภทงานอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.5.6 ประวัติน้ำโจน

แต่ดั้งเดิมมีสะพานหลังวัดน้ำโจนเหนือซึ่งเป็นสะพานเหล็กใหญ่สีดำ ซึ่งตรงกับ
ประตุน้ำในปัจจุบัน ในบริเวณนั้นน้ำไหลแรงเชี่ยวจัดมาก ภายใต้อันสะพานซึ่งเป็นคลองลึกประกอบ
น้ำที่ไหลแรงมาก เพราะเมื่อก่อนไม่มีประตุน้ำกั้นจึงทำให้ไหลมาในลักษณะกระโจน จึงเรียกหมู่บ้าน
นี้ว่า "บ้านน้ำโจนเหนือ" ปัจจุบันน้ำไหลเบาเพราะมีประตุน้ำกั้นคอยปิดเปิดน้ำอยู่* หมู่

บ้านน้ำโจน เนื้อแยกจากหมู่ที่ 3 ตำบลหัวดง เมื่อปี พ.ศ. 2485

*สัมภาษณ์ นายสวิง ทรัพย์ปราโมท บ้านเลขที่ 64 หมู่ที่ 6 หมู่บ้านน้ำโจนเนื้อ ต.หัวดง
อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2535

3.6 หมู่บ้านปากคลอง ตำบลหัวดง

3.6.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลหัวดง นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 3 ตำบลหัวดง ทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 2 ตำบลหัวดง ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 6 ตำบลหัวดง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 294 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 74 ครัวเรือน แยกเป็นชายได้ 151 คน หญิง 143 คน ดังตาราง 51 ดังนี้

ตาราง 51 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านปากทาง ตำบลหัวดง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	11	16
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	7	23
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	17	19
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	18	12
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	71	67
มากกว่า 50 ปีเต็ม			19	14
รวม			143	151

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 11

จากรายการ 51 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 14,236 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มีเพียงประเภทเดียว คือ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งได้จากแม่น้ำน่านกับคลองธรรมชาติ สำหรับในหมู่บ้านนี้มีครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปี จำนวน 34 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ร้านค้าที่ประชาชนรวมตัวกันในคารลงทุน สถานือนามขหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 70 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมคือต่อระหว่างหมู่บ้านปากคลองกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น ดังตาราง 52 ดังนี้

ตาราง 52 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	3	3
รถมอเตอร์ไซด์	10	10
รถจักรยานสองล้อ	40	40
รถอีแต่น	1	1
รวม	54	54

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 52 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันแทบจะทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 28 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานยนต์ การเดินทางในฤดูฝนค่อนข้างลำบากมากเพราะไม่มีรถรับจ้างคอยบริการ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัย เป็นหนึ่งในปัจจัยที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตาราง 53 ดังนี้

ตาราง 53 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
หลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	2
หลังคามุงสังกะสี	52
หลังคามุงจากหรือหญ้า	20
หลังคามุงอย่างอื่น	60
รวม	134

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 53 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้จะ เป็นหลังคามุงจากวัสดุอย่างอื่นเสียเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 3 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 10 ครัวเรือน ส้วมหลุม จำนวน 10 ครัวเรือน และมีอยู่ จำนวน 4 ครัวเรือนที่ไม่ใช่ทั้งส้วมราดน้ำและส้วมหลุม สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีเพียงร้านขายของชำ 1 ร้านเท่านั้น

ค. การดำเนินการทางการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพทางการเกษตร สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของ

กลุ่มอาชีพทางการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 54 ดังนี้

ตาราง 54 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มชาวเกษตร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	13
รวม	13

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง
ตำบลแก้วคง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 54 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเกษตร
ทั้งหมด

3.6.2 สภาพเศรษฐกิจ

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 53 ครัวเรือน มีรายได้ประ
มาณ 45,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา
แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 55 ดังนี้

ตาราง 55 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	7
5 - 10 ไร่	10
11 - 20 ไร่	6
21 - 50 ไร่	15
มากกว่า 50 ไร่	15
รวม	53

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง
ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 55 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ตั้งแต่ 21 ไร่ขึ้นไป และ
ด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 100 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน
ละประมาณ 3,000 บาทต่อปี ส่วนเรื่องคุณภาพของดินก็ไม่มีปัญหาสามารถใช้ได้เต็มที่

3.6.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 294 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ
หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 185 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 23 คน
ดังตาราง 56 ดังนี้

ตาราง 56 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	183
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	2
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	16
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
รวม	208

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง

ตำบลหัวดง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 56 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้แทบทุกคน แต่ก็มีอยู่ 3 คน ที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนด้านการประกอบรรมจากหน่วยราชการต่างๆไม่เคยมีมาอบรมเลย กิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรมก็ไม่มีการจัด

3.6.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 5 คน และมีเด็กที่มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 2 คน ส่วนเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการดีทุกคน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. โรคที่พบในเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่มีเลย

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน ป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษ จำนวน 5 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การ

ป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 57 ดังนี้
 ตาราง 57 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	90
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	90
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	90
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	90
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	90
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	90
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	60

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง
ตำบลน้ำดัง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 57 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้าง
ดีมาก ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยชาว
บ้านส่วนมากรักษาโดยซื้อยาจากร้านค้ากินเอง แต่เมื่อเจ็บป่วยรุนแรงชาวบ้านสามารถไปรับการ
รักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐได้ โดยใช้เวลาเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมง แต่ไม่เกิน
หนึ่งชั่วโมง

3.6.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่

ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวดังต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่นมี จำนวน 20 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 27 คน ถึงตาราง 58 ดังนี้ ตาราง 58 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	17	20 - 45
หญิง	10	20 - 35

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง
ตำบลหัวคอง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 58 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน ซึ่งเพศหญิงจะออกไปทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน ส่วนเพศชายจะออกไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.6.6 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมที่หมู่บ้านปากคลองรวมอยู่กับหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ (หมู่ที่ 6 ตำบลหัวคอง) และต่อมาแยกมาเป็นหมู่บ้านปากคลองเมื่อปี พ.ศ. 2525 โดยนายสังเวียน ชาคลาย ได้ขอ ถักแบ่งเขตการปกครองจากหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ เพื่อการปกครองจะได้สะดวกขึ้น และประกอบ กับหมู่บ้านน้ำโจนเหนือใหญ่มาก การปกครองจึงไม่ทั่วถึง และนายสังเวียน ชาคลาย ได้ตั้งชื่อ หมู่บ้านขึ้น และยังเป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้านปากคลองอีกด้วย เดิมทีบริเวณหมู่บ้านนี้มี คลองกันอยู่ (ปัจจุบันก็ยังเห็นอยู่) จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "ปากคลองกัน" ต่อมาเห็นว่าไม่ควรมีคำว่า "กัน" จึงถักออก และตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "ปากคลอง" มาจนถึงปัจจุบัน

* สัมภาษณ์ นายสังเวียน ชาคลาย บ้านเลขที่ 135 หมู่ที่ 9 หมู่บ้านปากคลอง ต.หัวคอง
อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2535

3.7 หมู่บ้านวังฟ้าผ่า ตำบลชะมัง

3.7.1 สภาพทั่วไป

ก. ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลชะมัง อยู่นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 3 บ้านชะมัง และหมู่ที่ 9 บ้านวังกระจะ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 2 บ้านชะมัง ทิศใต้ติดกับตำบลคลองป่าคำ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่จำนวน 483 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 84 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 226 คน หญิง 257 คน ดังตาราง 59 ดังนี้

ตาราง 59 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังฟ้าผ่า ตำบลชะมัง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	16	15
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	26	24
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	43	37
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	48	42
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	54	46
มากกว่า 50 ปีเต็ม			70	62
รวม			257	226

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังฟ้าผ่า ตำบลชะมัง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 59 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปีเต็มขึ้นไป และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 7,200 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ที่อยู่ประเทศเดียว คือ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งได้จากแม่น้ำน่าน สำหรับน้ำสะอาดที่มีไว้สำหรับดื่มมีเพียงพอกันทุกครัวเรือน และมีดื่มตลอดทั้งปี

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนชาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 84 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านวังฟ้าผ่ากับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่น ๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในขณะนี้ก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น ดังตาราง 60 ดังนี้

ตาราง 60 แสดงจำนวนรถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถบัส	1	1
รถมอเตอร์ไซด์	32	32
รถจักรยานสองล้อ	63	63
รถอีแต่น	10	10
รวม	106	106

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังฟ้าผ่า

จากตาราง 60 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 40 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ แต่สำหรับหน้าฝนเดินทางไม่ค่อยสะดวกนักเพราะรถรับจ้างบริการไม่สม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัย เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 61 ดังนี้

ตาราง 61 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	2
บ้านหลังคามุงสังกะสี	82
รวม	100

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังฟ้าผ่า ตำบลตะพานหิน, 2534 หน้า 21

จากตาราง 61 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของห่อล่ส่วที่ไ้มี 2 ลักษณะ คือ ส่วราค่น้ำ จำนวน 82 ครัวเรือน ส่วหลุม จำนวน 2 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมี 3 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

ด. การดำเนินการทางการเมืองการปกครอง

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 62 ดังนี้

ตาราง 62 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มนุวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	7
รวม	7

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังฟ้าคำ
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 62 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการ
เกษตรทั้งหมด

3.7.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,500 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 1,540 ไร่ อาชีพที่สำคัญมีเพียงอย่างเดียว คือ ทำนา

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาทั้งหมดมี 69. ครัวเรือน มีรายได้
ประมาณ 47,000 บาทต่อปี การทำนาคงจะทำได้เพียงปีละครั้ง มีครัวเรือนที่ทำนาสองครั้งแต่
ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 20 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่
และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 63 ดังนี้

ตาราง 63 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
6 - 10 ไร่	12
11 - 20 ไร่	26
21 - 50 ไร่	26
มากกว่า 50 ไร่	5
รวม	69

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังห้าผา
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 63 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 50 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 150 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน ละประมาณ 3,000 บาทต่อปี สำหรับที่ดินสามารถใช้จ่ายอย่างเต็มที่

3.7.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 483 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาก่อนมัธยม หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 371 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 41 คน
ถึงตาราง 64 ดังนี้

ตาราง 64 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษากาบกบังคับ	361
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	10
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	36
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
รวม	412

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังน้ำคำ ตำบลมะมิง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 64 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้แทบทุกคน ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 2 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง 65 ดังนี้

ตาราง 65 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านความมั่นคงของชาติ	12	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	12	1
รวม	24	2

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังน้ำคำ ตำบลมะมิง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 65 แสดงว่าราษฎรให้ความสนใจในการอบรมน้อย และการมาอบรมของหน่วยราชการซึ่งมาบ่อยครั้งก็จะส่งผลให้ราษฎรไม่ค่อยสนใจในการอบรม สำหรับกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ไม่เคยทำเลยแม้แต่ครั้งเดียว

3.7.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 10 คน และมีเด็กแรกเกิดที่มือน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 4 คน สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการดีเป็นปกติ จำนวน 31 คน มี 2 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 1 คน
ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยด้วยโรคหัวใจโรค จำนวน 1 คน ป่วยด้วยโรคจิตหรือปัญหาอ่อนหรือพิการ จำนวน 2 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 66 ดังนี้

ตาราง 66 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
คู่สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	87
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำความสะอาดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โรคที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก โปлио หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก แลชไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	75

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังน้ำคำ ตำบลมะมิง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 66 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้ามีการเจ็บป่วยเล็กน้อยชาวบ้านจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเจ็บป่วยมากชาวบ้านส่วนมากสามารถไปรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐได้ โดยใช้เวลาเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.7.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่นมี จำนวน 40 ครอบครัว ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 70 คน ดังตาราง 67 ดังนี้

ตาราง 67 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	40	25 - 40
หญิง	30	20 - 40

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังไผ่ดำ
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 67 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการ
ออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปช่วงที่ว่างจากทำไร่ทำนา และการไปทำ
งานทั้งเพศชายและเพศหญิงจะไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.7.6 ประวัติหมู่บ้าน

บริเวณแม่น้ำน่านน้ำจะไหลเป็นวังวน และทุกครั้งก่อนที่ฝนจะตกจะมีลมฟ้าแลมฝน
พัดมา และเมื่อฝนตกฟ้าก็จะผ่า ซึ่งก็ผ่าตรงบริเวณวังน้ำวนด้วย ฟ้าจะผ่าตรงบริเวณนี้เป็น
ประจำ เลตถึงป้อนหมู่บ้านว่า "วังฟ้าผ่า"

* สัมภาษณ์ นางสมบัติ มิลแก้ว บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 1 บ้านวังไผ่ดำ ต.มะมั่ง
อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535

3.8 หมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง

3.8.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลมะมั่ง อยู่นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 5 บ้านบางเตียร ทิศตะวันออกติดกับถนนบ้าน ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 12 บ้านเนินแมงเม่า ทิศใต้ติดกับตำบลคงปำคำ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอยู่ จำนวน 795 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 150 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 390 คน หญิง 405 คน ดังตาราง 68 ดังนี้

ตาราง 68 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	26	28
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	23	19
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	35	28
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	85	91
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	171	157
มากกว่า 50 ปีเต็ม			65	67
รวม			405	390

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 68 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 10,585 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อน้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำบาดาล มีจำนวน 8 บ่อ แยกออกเป็น บ่อน้ำบาดาลสาธารณะ จำนวน 2 บ่อ และบ่อน้ำบาดาลส่วนตัว จำนวน 6 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีจำนวน 5 บ่อ แยกออกเป็น บ่อน้ำตื้นสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อน้ำตื้นส่วนตัว จำนวน 4 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน สระน้ำบึงทับช้าง และคลองส่งน้ำชลประทาน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับหมู่บ้านนี้มีครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปี จำนวน 30 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบล หรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 140 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านพะมั่งกับอำเภอลำทะเมนชัยและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 69 ดังนี้

ตาราง 69 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต่น และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	9	9
รถมอเตอร์ไซด์	75	75
รถจักรยานสองล้อ	150	150
รถอีแต่น	1	1
รถประเภทอื่นๆ	5	5
รวม	240	240

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านมะม่วง
ตำบลมะม่วง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 69 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 20 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างตอบบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ ก่อขบริการ สำหรับหน้าฝนก็มีรถตอบบริการอย่างสม่ำเสมอ เช่น เคียวกันทำให้การเดินทางสะดวกสบาย

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 70 ดังนี้

ตาราง 70 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	10
บ้านหลังคามุงสังกะสี	140
รวม	150

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิสิต. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านพะเม็ง
ตำบลพะเม็ง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 70 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้จะเป็นหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของ
ห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 127 ครัวเรือน และส้วมหลุม
จำนวน 23 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 10 ร้าน ดังตาราง 71 ดังนี้
ตาราง 71 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	1
ขายของชำ	9
รวม	10

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิสิต. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านพะเม็ง
ตำบลพะเม็ง, 2534 หน้า 22

จากตาราง 71 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายของชำ

ก. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 72 ดังนี้

ตาราง 72 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร้ออช สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มชาวเกษตร กลุ่มชาวสวน กลุ่มชาวนา และอื่นๆ)	10
รวม	10

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิสิต. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านพะม้ง
ตำบลพะม้ง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 72 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร
ทั้งหมด

3.8.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 2,117 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 2,800 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 5 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีอาชีพทำนามีทั้งหมด 123 ครัวเรือน มีราย
ได้ประมาณ 95,000 บาทต่อปี การทำนามีครัวเรือนที่ทำนาละหนึ่งครั้ง จำนวน 60
ครัวเรือน ทำได้สองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 43 ครัวเรือน และทำได้สองครั้ง

จำนวน 20 ครว้เรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวน
ครว้เรือน ดังตาราง 73 ดังนี้
ตาราง 73 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครว้เรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครว้เรือน)
11 - 20 ไร่	40
21 - 50 ไร่	60
มากกว่า 50 ไร่	23
รวม	123

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านมะมั่ง
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 73 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 21 - 50 ไร่
และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 350 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครว้เรือน
ละ 1,500 บาทต่อปี ปัญหาที่ดินที่พบ คือ ปัญหาดินจืดทำให้ใช้ประโยชน์ได้เพียง 3 ใน 4
ของพื้นที่เท่านั้น

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา
ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 20 ครว้เรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท
หรือครว้เรือนละ 7,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

ครว้เรือนที่ทำไร่ซึ่งเป็นพืชอาชุลัน ที่ชื่อนิยมปลูกเป็นอันดับหนึ่ง คือ ข้าว-
โพดเลี้ยงสัตว์ ครว้เรือนที่ปลูกมี จำนวน 41 ครว้เรือน และปลูกเพียงปีละหนึ่งครั้ง และ
ปลูกในฤดูฝน ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกครว้เรือนละ 15 ไร่ มีรายได้ประมาณ 14,437

บาทต่อปี สำหรับด้านรายจ่ายที่สำคัญ คือ ค่าปุ๋ย 150 บาทต่อไร่ สำหรับพืชไร่ที่นิยมปลูกเป็นอันดับสอง คือ ถั่วเขียวผิวดำ มีทั้งสิ้นจำนวน 20 ครัวเรือน ปลูกปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งปลูกในฤดูแล้ง ในเนื้อที่ครัวเรือนละ 10 ไร่ มีรายได้ประมาณ 8,400 บาทต่อปี สำหรับค่าปุ๋ยครัวเรือนละ 150 บาทต่อไร่

ง. ทำสวนผลไม้

ครัวเรือนที่ทำสวนผลไม้มี จำนวน 10 ครัวเรือน ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 6,000 บาทต่อปี

จ. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครอบครัวที่ทำการเกษตรฤดูแล้งมี จำนวน 20 ครัวเรือน ซึ่งได้นำมาจากน้ำที่เหลือกค้างอยู่ในไร่นาหรือน้ำฝน มีรายได้ประมาณ 7,000 บาทต่อปี

3.8.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 795 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 745 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 45 คน ทั้งการวาง 74 ดังนี้

ตาราง 74 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	630
จบมัธยมศึกษาตอนต้น	95
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	15
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	5
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	35
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	10
รวม	790

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิคมจิตร, แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านพะมั่ง

จากตาราง 74 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ทุกคน ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆ ที่สำคัญๆ คือ การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งมีเพียงหน่วยงานเดียวที่มาอบรม และมาอบรม จำนวน 2 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 30 คน แสดงให้เห็นว่าหน่วยราชการต่างๆให้ความสำคัญกับราษฎรน้อย ราษฎรก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญในการอบรม สำหรับด้านกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 2 ครั้ง

3.8.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 13 คน และมีเด็กแรกเกิดที่มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 5 คน สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการปกติ จำนวน 52 คน และเด็กที่ขาดสารอาหารมี จำนวน 3 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ไม่มีเลย

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 75 ดังนี้

ตาราง 75 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	91
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โรคที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัดโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัดโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	80

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านพะมัง
ตำบลมะมัง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 75 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีมาก ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยชาวบ้านส่วนมากรักษาโดยซื้อยาจากร้านค้ากินเอง แต่ถ้าเจ็บป่วยรุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.8.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งจะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 30 คน คราวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 30 คน ดังตาราง 76 ดังนี้

ตาราง 76 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	20	18 - 42
หญิง	10	17 - 30

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านมะมั่ง ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 55
 จากตาราง 76 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซึ่งจะไบนานกว่า 3 เดือน ซึ่งทั้งเพศชายและเพศหญิงจะออกไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.8.6 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมทีหมู่บ้านมะมั่งเป็นป่ารกทึบ เมื่อเริ่มมีผู้คนเข้ามาดากถางป่าทำมาหากิน ชาวบ้านก็ได้ช่วยกันตั้งตลาด และได้รวมความคึกคักตั้งชื่อหมู่บ้าน และในที่สุดก็ได้ตั้งชื่อว่า "บ้านมะมั่ง" มาจนถึงปัจจุบัน*

* สัมภาษณ์ นายสามารถ หนูพันธ์ บ้านเลขที่ 10 หมู่ที่ 2 หมู่บ้านมะมั่ง ต.มะมั่ง อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535

3.9 หมู่บ้านบางเพ็ญ ตำบลมะมั่ง

3.9.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลมะมั่ง อยู่นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 7 บ้านสวนแดง ทิศตะวันออกติดกับตำบลหัวตง ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 9 บ้านวังกระจะ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 783 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 139 ครัวเรือน แยกเป็นเพศชาย 401 คน เพศหญิง 382 คน ดังตาราง 77 ดังนี้

ตาราง 77 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านบางเพ็ญ ตำบลมะมั่ง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	92	101
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	72	57
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	55	67
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	76	87
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	65	72
มากกว่า 50 ปีเต็ม			22	17
รวม			382	401

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ญ ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 77 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 1 วัน - 5 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 7,858 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำตื้น มีบ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับหมู่บ้านนี้มีคร้วเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปี จำนวน 68 คร้วเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่คนในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ คร้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 128 คร้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านบางเพ็ญกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่นิยมแล้วเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านก็ตื้นเขินมากแล้ว สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 78 ดังนี้

ตาราง 78 แสดงจำนวนรถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต่น และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถบัส	1	1
รถมอเตอร์ไซด์	27	28
รถจักรยานสองล้อ	85	94
รถอีแต่น	2	2
รถประเภทอื่นๆ	1	1
รวม	116	126

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ญ
ตำบลมะม่วง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 78 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ สำหรับรถรับจ้างไม่มีบริการ ทำให้หน้าฝนเดินทางลำบากมาก

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 79 ดังนี้

ตาราง 79 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	2
บ้านหลังคามุงสังกะสี	137
รวม	139

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ชร ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 79 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี สำหรับลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มีลักษณะเดียว คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 139 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 6 ร้าน ดังตาราง 80 ดังนี้

ตาราง 80 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	1
ช่างเชื่อมโลหะ - กลึง	1
ขายของชำ	4
รวม	6

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ชร ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 22

จากตาราง 80 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายของชำ เป็นส่วนมาก

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองเกษตรต่างๆ ดังตาราง 81 ดังนี้

ตาราง 81 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่ย่อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองเกษตร (เช่น กลุ่มขุดเกษตร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	30
รวม	30

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ญ
ตำบลมะมิง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 81 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเมืองเกษตร
ทั้งหมด

3.9.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,054 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 1,154 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 7 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านนี้มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 84 ครัวเรือน มีราย
ได้ประมาณ 54,000 บาทต่อปี การทำนาจะหักต้นทุนปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ใน
การทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 82 ดังนี้

ตาราง 82 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนคร้วเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (คร้วเรือน)
6 - 10 ไร่	13
11 - 20 ไร่	5
21 - 50 ไร่	48
มากกว่า 50 ไร่	18
รวม	84

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิคมจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ชร
ตำบลละมั่ง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 82 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 21 - 50 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาคร้วเรือน ละประมาณ 1,750 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 3 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท หรือคร้วเรือนละ 3,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

คร้วเรือนที่ทำไร่ซึ่งเป็นพืชอาชุลัน พืชที่นิยมปลูกเป็นอันดับหนึ่ง คือ ข้าว-โพดเลี้ยงสัตว์ คร้วเรือนที่ปลูกมี จำนวน 48 คร้วเรือน ซึ่งปลูกปีละสองครั้ง คือ ฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกคร้วเรือนละ 3 ไร่ มีรายได้ประมาณ 2,835 บาทต่อปี สำหรับรายจ่ายที่สำคัญๆ คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ สำหรับพืชที่นิยมปลูกเป็นอันดับสอง คือ ถั่วลิสง มีทั้งสิ้น จำนวน 2 คร้วเรือน ปลูกปีละหนึ่งครั้ง และปลูกในฤดูแล้ง ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกคร้วเรือนละ 3 ไร่ มีรายได้ประมาณ 8,400 บาทต่อปี

สำหรับค่านาย จะใช้จ่ายครัวเรือนละ 100 บาทต่อไร่

ง. ทำสวนผลไม้

ครัวเรือนที่ทำสวนผลไม้ มีจำนวน 70 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 1 ไร่ มีรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อปี

จ. ทำสวนผัก

ครัวเรือนที่ทำสวนผักมี จำนวน 5 ครัวเรือน ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 4,000 บาทต่อปี

ฉ. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้งมี จำนวน 53 ครัวเรือน ซึ่งได้นำมาจากน้ำใต้ดิน เช่น บ่อตูด บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ 2,500 บาทต่อปี

ช. การเลี้ยงสัตว์

ครัวเรือนที่ทำการเลี้ยงหมูไว้เพื่อขายมี จำนวน 5 ครัวเรือน มีรายได้ครัวเรือนละ 5,000 บาทต่อปี

3.9.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมี จำนวน 783 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 433 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 103 คน ดังตาราง 83 ดังนี้

ตาราง 83 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	353
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	52
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	26
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	2
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	74
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	28
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	1
รวม	536

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ญ ตำบลมะขาม, 2534 หน้า 49

จากตาราง 83 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ มีผู้อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ที่อายุระหว่าง 14 - 50 ปี จำนวน 5 คน ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆไม่เคยมีการอบรมเลย สำหรับกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม มีจำนวน 2 ครั้ง

3.9.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 6 คน และมีเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 2 คน สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการดีมีทั้งหมด 28 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 14 ปี ไม่เจ็บป่วยเลย

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 1 คน

ง. ด้านการบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 84 ทั้งนี้ ตาราง 84 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	87
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำความสะอาดเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปлио หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	75

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ญ ตำบลพะมั่ง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 84 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี มาก ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขภาพจิต ด้านการเจ็บป่วย เมื่อมีการเจ็บป่วยเล็กน้อยชาวบ้านจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเจ็บป่วยรุนแรงก็จะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.9.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 24 ครอบครัว ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 41 คน ทั้งตาราง 85 ถึงนี้ ตาราง 85 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	23	15 - 22
หญิง	18	17 - 20

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเพ็ญ
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 85 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปน้อยกว่า 3 เดือนแล้วก็กลับ และทั้งเพศหญิงและเพศชายจะทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.9.6 ประเพณีหมู่บ้าน

ที่แม่บ้านนบรีเขตหมู่บ้านบางเพ็ญ ได้มีปลาคะเทียนมาอาศัยอยู่มากมาย ชาวบ้านจะจับปลาคะเทียนได้เป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง และปลาคะเทียน เหล่านี้จะอยู่เป็นกลุ่มเป็น ที่ ถ้าจับได้ทีใดทีหนึ่งก็จะไ้มาก ถ้าไม่ไ้ก็ไ้มได้เลย ผู้คนจึงเรียกบรีเขตที่ปลาคะเทียนอยู่ ว่า "บางปลาคะเทียน" และในที่สุดก็ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านบางเพ็ญ"*

*สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ นอนู บ้านเลขที่ 43 หมู่ที่ 4 หมู่บ้านบางเพ็ญ ต.มะมั่ง
อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535

3.10 หมู่บ้านสวนแตง ตำบลชะมัง

3.10.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลชะมัง อุดมเขตสุราษฎร์ธานี หมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 10 บ้านหนองหนู ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับตำบลเมืองเก่า ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 11 บ้านเนินทอง และหมู่ที่ 4 บ้านบางเพ็ชร พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎร อาศัยอยู่ จำนวน 385 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 139 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 192 คน หญิง 193 คน ดังตาราง 86 ดังนี้

ตาราง 86 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านสวนแตง ตำบลชะมัง

อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน - 5 ปีเต็ม	7	15
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	19	16
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	17	36
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	4	10
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	95	82
มากกว่า 50 ปีเต็ม	51	33
รวม	193	192

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสวนแตง ตำบลชะมัง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 86 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 7,478 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อนาคาล บ่อน้ำต้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อนาคาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 5 บ่อ
2. บ่อน้ำต้น มีบ่อส่วนตัว จำนวน 5 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน หนองชา และหนอง

คันทรัง

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับน้ำสะอาดที่มีไว้สำหรับดื่ม มีเพียงพอกันทุกครึ่งเดือน และมีดื่มตลอดปี

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กองทุนชาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับมัธยม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ กร้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ มีจำนวน 130 กร้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านส่วนต่างกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 87 ดังนี้

ตาราง 87 แสดงจำนวนรถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถบัส	1	1
รถมอเตอร์ไซด์	39	42
รถจักรยานสองล้อ	40	43
รถประเภทอื่นๆ	3	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสวนแตง
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 87 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันแทบทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 15 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้าง เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ การเดินทางในหน้าฝนก็ไม่ค่อยสะดวกนัก เพราะมีบริการรถรับจ้างไม่สม่ำเสมอ.

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 88 ดังนี้

ตาราง 88 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	1
บ้านหลังคามุงสังกะสี	136
บ้านหลังคามุงจากหรือหญ้า	2
รวม	139

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านส่วนต่าง
ตำบลพะมั่ง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 88 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราคน้ำ จำนวน 117 ครัวเรือน และ
ส้วมหลุม จำนวน 22 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านทั้งหมดมี 4 ร้าน ดังตาราง
89 ดังนี้

ตาราง 89 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์	1
ขายของชำ	3
รวม	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านส่วนต่าง
ตำบลพะมั่ง, 2534 หน้า 22

จากตาราง 89 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นร้านขายของชำ

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านมีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 90 ดังนี้

ตาราง 90 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน กลุ่มผู้วเกษตร และอื่นๆ)	7
รวม	7

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านส่วนต่าง
ตำบลมะขาม, 2534 หน้า 23
จากตาราง 90 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.10.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรมีประมาณ 1,970 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 2,100 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 9 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 108 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 56,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำกันเพียงปีละหนึ่งครั้ง มีจำนวน 68 ครัวเรือน

ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 30 ครั้วเรือน ทำได้สองครั้ง จำนวน 10 ครั้วเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครั้วเรือน ดังตาราง 91 ดังนี้

ตาราง 91 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครั้วเรือน

ขนาดพื้นที่			จำนวน (ครั้วเรือน)
1	-	5 ไร่	20
6	-	10 ไร่	31
11	-	20 ไร่	30
21	-	50 ไร่	21
มากกว่า 50 ไร่			6
รวม			108

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสวนแตง
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 91 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองแทบจะทุกครั้วเรือน และมีขนาดที่ดินอยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 250 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครั้วเรือนละประมาณ 1,500 บาทต่อปี ปัญหาเรื่องดินที่พบ คือ ดินจืด ทำให้ใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้เพียง 3 ใน 4 ของพื้นที่เท่านั้น

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 11 ครั้วเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 60 บาท หรือมีรายได้ประมาณครั้วเรือนละ 15,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

ครั้วเรือนซึ่งทำไร่ทั้งเป็นเกษตรกรผู้สัน พืชที่นิยมปลูกมีเพียงอย่างเดียว คือ

ข้าวโพดอ่อน มีจำนวน 20 ครั้วเรือน และจะปลูกปีละ 2 ครั้ง ซึ่งปลูกทั้งฤดูฝน และ ฤดูแล้ง ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครั้วเรือนละ 3 ไร่ มีรายได้ประมาณ 7,500 บาทต่อปี

ง. ทำสวนผลไม้

ครั้วเรือนที่ทำสวนผลไม้ มีจำนวน 90 ครั้วเรือน ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกครั้วเรือนละ 5 ไร่ มีรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อปี

จ. ทำสวนผัก

ครั้วเรือนที่ทำสวนผักมี จำนวน 6 ครั้วเรือน ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกครั้วเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

ฉ. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครั้วเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้งมี จำนวน 26 ครั้วเรือน ซึ่งได้นำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

ช. ทำการเลี้ยงสัตว์

ครั้วเรือนที่ทำการเลี้ยงสัตว์เพื่อขายมี จำนวน 5 ครั้วเรือน มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี โดยในหมู่บ้านมีทุ่งหญ้าสาธารณะที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ จำนวน 600 ไร่ และครั้วเรือนที่เลี้ยงเป็ด ไก่ เพื่อขาย มีจำนวน 1 ครั้วเรือน มีรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อปี

ซ. ทำการประมง

ครั้วเรือนที่ทำการประมงน้ำจืดมี จำนวน 6 ครั้วเรือน มีรายได้ประมาณครั้วเรือนละ 6,000 บาทต่อปี

ณ. ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ครั้วเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมี จำนวน 1 ครั้วเรือน ใช้เนื้อที่ในการเพาะเลี้ยงครั้วเรือนละ 1 งาน มีรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อปี

3.10.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 385 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษามัธยมศึกษา หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 301 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 83 คน ถึง

ตาราง 92 ดังนี้

ตาราง 92 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษากาฬบังคับ	199
จบมัธยมศึกษาตอนต้น	70
จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	19
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	13
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	35
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	31
สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	13
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	4
รวม	384

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านส่วนต่างตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 92 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ มี 1 คน ที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 2 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง 93 ดังนี้

ตาราง 93 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	15	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	10	1
รวม	25	2

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านส่วนต่าง
ตำบลมะขาม, 2534 หน้า 50

จากตาราง 93 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านให้ความสนใจในการอบรมน้อยมาก และหน่วยราชการก็มีการอบรมน้อยเกินไป สำหรับด้านกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้าน ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 4 ครั้ง

3.10.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 7 คน แลพมีเด็กแรกเกิดที่ น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 3 คน สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มี ภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 22 คน มีเพียง 2 คนเท่านั้นที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 1 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่พบเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ทั้งตาราง 94 ดังนี้

ตาราง 94 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	80
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำความสะอาดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และโหฏธศ ครบตาม เกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	75

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านส่วนแดง
ตำบลพะม้ง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 94 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านการดูแลสุขภาพและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาล จากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเจ็บป่วยรุนแรงจะไปรักษาพยาบาล ที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.10.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่กล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่นมี จำนวน 4 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 9 คน ดังตาราง 95 ดังนี้

ตาราง 95 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	6	17 - 40
หญิง	3	17 - 35

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสวนแดง

ตำบลมะม่วง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 95 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนทั้งนี้ และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศชายและเพศหญิงจะออกไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.10.6 ประวัติหมู่บ้าน

สาเหตุที่เรียกว่า "หมู่บ้านสวนแดง" เพราะชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ปลูกแตงกันเป็นส่วน และปลูกกันแทบจะทุกครัวเรือน เมื่อปลูกกันจนเป็นอาฟิ และค้าขายดีเข้าก็เลยเรียกบริเวณนี้ว่า "สวนแดง" และในที่สุดชื่อสวนแดงก็ได้กลายมาเป็นชื่อของหมู่บ้านสวนแดงในปัจจุบัน*

*สัมภาษณ์ นายวิจิตร ชมภู บ้านเลขที่ 52 หมู่ที่ 6 หมู่บ้านสวนแดง ต.มะม่วง
อ.เมือง จ.จิตร เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535

3.11 หมู่บ้านสามขา ตำบลมะมั่ง

3.11.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลมะมั่ง อื่นนอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน มีพื้นที่ติดกับตำบลท่าหลวง มีสะพานเชื่อมติดกับตำบลหัวทอง มีสะพานติดกับแม่น้ำน่าน มีลำน้ำติดกับหมู่ที่ 7 บ้านสวนแดง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 618 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 95 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 283 คน หญิง 335 คน ดังตาราง 96 ทั้งนี้ ตาราง 96 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านสามขา ตำบลมะมั่ง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	29	25
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	26	18
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	46	30
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	64	60
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	95	80
มากกว่า 50 ปีเต็ม			75	70
รวม			335	283

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 96 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 3,855 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อน้ำตลิ่ง บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำตลิ่ง มีบ่อส่วนตัว จำนวน 3 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีจำนวน 4 บ่อ แยกออกเป็น บ่อน้ำตื้นสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อน้ำตื้นส่วนตัว จำนวน 3 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และหนองหาว
แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติข้างล้น สำหรับ
น้ำสะอาด มีเพียงพอสำหรับดื่มกินทุกครัวเรือนและเพียงพอตลอดทั้งปี

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาลาประชาคม (วัด) โรงเรียนอนุบาลชนบท สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม โรงเรียนระดับมัธยม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ มีจำนวน 95 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านสามขากับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 97 ดังนี้

ตาราง 97 แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถมอเตอร์ไซด์	28	30
รถจักรยานสองล้อ	60	64
รถประเภทอื่นๆ	2	2
รวม	90	96

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา
ตำบลพะมั่ง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 97 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 35 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้าง เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ ในฤดูฝนก็มีรถรับจ้างคอยบริการอยู่อย่างสม่ำเสมอทำให้การเดินทางสะดวกสบาย

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก ลักษณะบ้านของหมู่บ้านนี้มีเพียงอย่างเดียว คือ บ้านหลังคามุงสังกะสี มีจำนวน 95 ครัวเรือน ส่วนลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 77 ครัวเรือน และส้วมหลุม จำนวน 18 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 2 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

ด. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 98 ดังนี้

ตาราง 98 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน กลุ่มแม่บ้าน และอื่นๆ)	20
รวม	20

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา
ตำบลพะมั่ง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 98 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกร เป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการ
เกษตรทั้งหมด

3.11.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 780 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 887 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 4 อาชีพ คือ
ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 65 ครัวเรือน มีราย
ได้ประมาณ 49,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำได้เพียงปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการ
ทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 99 ดังนี้

ตาราง 99 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครวเรือน)
1 - 5 ไร่	6
5 - 10 ไร่	25
11 - 20 ไร่	14
21 - 50 ไร่	20
รวม	65

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา
ตำบลพะวง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 99 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่ และผ่านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 250 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครวเรือนละประมาณ 3,000 บาทต่อไร่ ปัญหาเรื่องดินที่พบ คือ ดินแข็ง ทำให้ใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้เพียง 3 ใน 4 ของพื้นที่เท่านั้น

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านอุตสาหกรรมในโรงงาน มีทั้งหมด 30 ครวเรือน มีรายได้อัตราวันละ 60 บาท หรือครวเรือนละ 14,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่ที่นิยมปลูกกันมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 36 ครวเรือน ปลูกปีละ 2 ครั้ง คือ ในฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครวเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้อัตราประมาณ 2,100 บาทต่อปี ค่าใช้จ่ายที่สำคัญคือ ค่าปุ๋ย 150 บาทต่อไร่ สำหรับพืชไร่ที่นิยมปลูกเป็นอันดับที่สอง คือ ถั่วเขียว มีจำนวน 35 ครว

เรือน ปลุกปีละ 2 ครั้ง ทั้งฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 2,400 บาทต่อปี สำหรับค่าน้ำ 150 บาทต่อไร่

ง. การทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้ง มีจำนวน 35 ครัวเรือน น้ำที่ได้ เป็นน้ำที่เหลือค้างอยู่ในไร่นาหรือน้ำฝน มีรายได้ประมาณ 2,100 บาทต่อปี

3.11.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 618 คน เป็นผู้จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 467 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 65 คน ทั้งตาราง 100 ดังนี้

ตาราง 100 แสดงจำนวนผู้จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	455
จบมัธยมศึกษาตอนต้น	10
จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	2
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	50
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	12
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3
รวม	532

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา

ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 100 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้

แทบทุกคน ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆมีเพียงครั้งเดียว คือ การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งมีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 10 คน แสดงว่าหน่วยราชการให้ความสนใจประชาชนน้อย และประชาชนก็ไม่สนใจการอบรม สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 2 ครั้ง

3.11.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 7 คน และมีเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 3 คน และมีเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 28 คน มี 2 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่ป่วยเป็นโรคใดเลย
 ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่พบเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา
 ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 101 ดังนี้

ตาราง 101 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	84
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัดโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัดโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	75

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 101 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี
ทั้งในการสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรับการรักษา
พยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรง
จะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมง แต่ไม่เกิน
1 ชั่วโมง

3.11.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่

ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 20 ครอบครัว ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 41 คน ดังตาราง 102 ดังนี้
ตาราง 102 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	22	18 - 45
หญิง	19	18 - 40

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา
ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 102 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศหญิงและเพศชายจะออกไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.11.6 ประวัติหมู่บ้าน

สาเหตุที่เรียกหมู่บ้านนี้ว่า "สามขา" เพราะในสมัยก่อนในหมู่บ้านนี้มีคนแก่อู่มากมาย และคนแก่ที่อยู่ในหมู่บ้านแทบทุกคนจะใช้ไม้เท้ายันเดิน จึงเป็นเหตุให้เรียกชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านสามขา" มาจนปัจจุบัน*

*สัมภาษณ์ นางฉลอง ทองรัตน์ บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 8 หมู่บ้านสามขา ต.มะมั่ง
 อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535

3.12 หมู่บ้านวังกระจจะ ตำบลชะมัง

3.12.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลชะมัง อยู่ห่างจากเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน มีตมเนื้อ
ติดกับหมู่ที่ 4 บ้านบางเหี้ยร หิศตะวันตกติดกับตำบลหัวดง หิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน หิศ
ใต้ติดกับหมู่ที่ 1 บ้านวังท่าค่า พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 588 คน แยก
เป็นครัวเรือนได้ 101 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 291 คน หญิง 297 คน ดังตาราง
103 ดังนี้

ตาราง 103 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังกระจจะ

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	21	19
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	7	8
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	19	21
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	89	86
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	80	78
มากกว่า 50 ปีเต็ม			81	79
รวม			297	291

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจจะ
ตำบลชะมัง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 103 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่ที่อายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป และรายได้
ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 2,439 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อน้ำบาดาล บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำบาดาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 8 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีบ่อส่วนตัว จำนวน 12 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติเป็นส่วนมาก สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดทั้งปี จำนวน 41 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน สถานอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถมศึกษา โรงเรียนระดับมัธยม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้จำนวน 96 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านวังกระจะกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกทางที่นิยมใช้กัน คือ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ ดังตาราง 104 ดังนี้

ตาราง 104 แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถมอเตอร์ไซด์	20	22
รถจักรยานสองล้อ	50	70
รวม	70	92

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจะ

จากตาราง 104 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันแทบทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ สำหรับรถโดยสารซึ่งเป็นรถรับจ้างไม่มีบริการทำให้ผู้โดยสารเดินทางลำบากมาก

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก ลักษณะของที่อยู่อาศัยของหมู่บ้านนี้มีเพียงอย่างเดียว คือ หลังคามุงสังกะสี มีจำนวน 101 ครัวเรือน ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราคน้ำ จำนวน 95 ครัวเรือน และส้วมหลุม จำนวน 6 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านนี้ไม่มีเลย

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการปกครอง

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการปกครองต่างๆ ดังตาราง 105 ดังนี้

ตาราง 105 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการปกครอง และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการปกครอง	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการปกครอง (เช่น กลุ่มผู้ว่าราชการ สหกรณ์ชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	58
รวม	58

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจะ

ตำบลมะมั่ง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 105 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการ

เกษตรทั้งหมด

3.12.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 840 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 950 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 4 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 91 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 47,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำกันเพียงปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 106 ดังนี้

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	2
6 - 10 ไร่	13
11 - 20 ไร่	21
21 - 50 ไร่	31
มากกว่า 50 ไร่	24
รวม	91

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนเกษตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจะ ตำบลมะม่วง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 106 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งมีขนาดที่ดินอยู่ระหว่าง 20 - 50 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 150 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 1,000 บาทต่อปี ส่วนคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 10 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณครัวเรือนละ 6,500 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่อาบูนันที่ครัวเรือนส่วนมาปลูกเป็นอันดับหนึ่ง คือ ข้าวโพดอ่อน มีจำนวน 27 ครัวเรือน ปลูกปีละ 3 ครั้ง คือ หนึ่งฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละประมาณ 4 ไร่ มีรายได้ประมาณ 6,384 บาทต่อปี ส่วนค่าใช้จ่ายที่สำคัญๆ คือ ค่าปุ๋ย 150 บาทต่อไร่

ง. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้ง มีจำนวน 27 ครัวเรือน ซึ่งนำได้จากแหล่งน้ำใต้ดิน เช่น บ่อขุด บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อปี

3.12.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมี จำนวน 588 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษากาบกยัง กับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 513 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 33 คน ดังตาราง 107 ดังนี้

ตาราง 107 แสดงจำนวนรายการที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	500
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนต้น	4
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	9
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป. 1 - ป. 6	30
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3
รวม	546

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจะ
ตำบลมะมิง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 107 แสดงว่ารายการเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 2 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านการศึกษา และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ถึงตาราง 108 ดังนี้

ตาราง 108 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	4	2
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	21	2
รวม	25	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจะ
ตำบลมะมิง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 108 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความสนใจในการอบรมทางด้านต่างๆ สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 1 ครั้ง

3.12.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 6 คน และมีเด็กแรกเกิดที่น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 5 คน และมีเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 28 คน มีเด็ก 2 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี บวชเป็นไข้เลือดออก จำนวน 4 คน บวชเป็นโรคติดต่อ จำนวน 1 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่พบเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 109 ดังนี้

ตาราง 109 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	90
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	90
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	90
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	62
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	60
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	58
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	60

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนที่จิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจะ
ตำบลมะมิง, 2534 หน้า 53.

จากตาราง 109 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งใน
ด้านสาธารณสุขและสุขภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจาก
สถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.12.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่
ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน

8 คริวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 30 คน ทั้งตาราง 110 ทั้งนี้ ตาราง 110 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	20	17 - 50
หญิง	10	14 - 48

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจะ ตำบลตะพาน, 2534 หน้า 55

จากตาราง 110 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศหญิงและเพศชายจะไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.12.6 ประวัติหมู่บ้าน

สมัยก่อนในหมู่บ้านนี้มีต้นกระเจี๊ยบอยู่มากมาย ผู้คนมักจะเอามาต้มกินเสมอ เวลา มีงานหรือเทศกาลชาวบ้านก็จะไปงมมาต้มขายกัน ซึ่งจากการที่มีต้นกระเจี๊ยบอยู่มากมายนี้เอง ชาว บ้านแถวนี้เลยเรียกว่า "วังกระเจี๊ยบ" ซึ่งต่อมากระเจี๊ยบเหล่านี้ก็ค่อยๆหมดลงทุกที่ จนแทบจะไม่มี เหลืออยู่ในปัจจุบัน และวังกระเจี๊ยบนี้เองผู้คนรุ่นหลังๆก็ได้เรียกกันชื่อเพี้ยนมาเป็นวังกระจะ และ ในที่สุดก็กลายมาเป็นชื่อหมู่บ้าน "วังกระจะ" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา*

*สัมภาษณ์ นายพุด เจริญวัย บ้านเลขที่ 13 หมู่ที่ 9 หมู่บ้านวังกระจะ ต.ตะพาน อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2535

3.13 หมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง

3.13.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลท่าหลวง อยู่ห่างจากเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 1 ตำบลท่าหลวง ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 5 และ หมู่ที่ 8 ตำบลท่าหลวง ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 12 ตำบลมะมั่ง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัย อยู่ จำนวน 569 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 155 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 259 คน หญิง 310 คน ทั้งตาราง 111 ดังนี้

ตาราง 111 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง

อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน - 5 ปีเต็ม	22	21
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	26	22
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	34	27
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	34	20
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	127	108
มากกว่า 50 ปีเต็ม	67	61
รวม	310	259

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 111 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 7,270 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 32 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีบ่อส่วนตัว จำนวน 5 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน หนองกรด และ

หนองรางหญ้าไทร

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 28 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาลาสนสถาน (วัด) กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนชาและเวชภัณฑ์ โรงเรียนอนุบาลชนบท โรงเรียนระดับประถมศัลยาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 155 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านถึงตะโกนกับอำเภอลือและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถจักรยานยนต์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต๋น ดังตาราง 112 ดังนี้

ตาราง 112 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	6	6
รถมอเตอร์ไซด์	41	45
รถจักรยานสองล้อ	62	68
รถอีแต่น	8	8
รวม	117	127

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 112 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 10 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับหน้าฝนก็มีรถคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การเดินทางสะดวกสบาย

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 113 ดังนี้

ตาราง 113 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงสังกะสี	136
บ้านหลังคามุงจากหรือหญ้า	19
รวม	155

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 113 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 127 ครัวเรือน ส้วม
หลุม จำนวน 20 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 4 ร้าน ดังตาราง 114
ดังนี้

ตาราง 114 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	1
ขายของชำ	3
รวม	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 22

จากตาราง 114 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำ

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่สมาชิกจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 115 ทั้งนี้ ตาราง 115 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	16
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มขุดเกษตร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	18
รวม	34

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 115 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรเป็นส่วนใหญ่

3.13.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,454 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 1,954 ไร่ อาชีพที่สำคัญๆมี 10 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 113 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 52,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 98 ครัวเรือน ครัวเรือนที่ทำนาสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปีมี จำนวน 13 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา

แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 116 ดังนี้
ตาราง 116 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	12
6 - 10 ไร่	13
11 - 20 ไร่	63
21 - 50 ไร่	21
มากกว่า 50 ไร่	4
รวม	113

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 116 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่ และทำนารายจ่ายที่สำคัญๆในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน ละประมาณ 1,700 บาทต่อปี ส่วนคุณภาพของกินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 25 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท หรือครัวเรือนละ 16,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่อาชุนันที่ครัวเรือนส่วนมากปลูกเป็นอันดับหนึ่ง คือ ข้าวโพด มีจำนวน 15 ครัวเรือน ซึ่งปลูกในฤดูฝน และจะปลูกเพียงปีละหนึ่งครั้ง ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 8 ไร่ มีรายได้ประมาณ 8,400 บาทต่อปี สำหรับปุ๋ยไม่ได้ใช้ ส่วนพืช

ไร่ที่นิยมปลูกเป็นอันดับสอง คือ ถั่วเขียว มีจำนวน 12 ครัวเรือน ปลูกปีละ 2 ครั้ง คือ ปลูกทั้งฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 8 ไร่ มีรายได้ประมาณ 7,680 บาทต่อปี สำหรับป้อนไม้ไผ่

ง. ทำสวนผลไม้

ครัวเรือนที่ทำสวนผลไม้มี จำนวน 20 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 8 ไร่ มีรายได้ประมาณ 4,500 บาทต่อปี

จ. ทำสวนผัก

ครัวเรือนที่ทำสวนผักมี จำนวน 10 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 1,200 บาทต่อปี

ฉ. ทำสวนไม้ดอกไม้ประดับหรือเพาะพันธุ์ไม้เพื่อขาย

ครัวเรือนที่ทำสวนไม้ดอกไม้ประดับหรือเพาะพันธุ์ไม้เพื่อขายมี จำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 10,500 บาทต่อปี

ช. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้งมี จำนวน 20 ครัวเรือน โดยใช้น้ำจากแหล่งผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ 8,500 บาทต่อปี

ซ. ทำการเลี้ยงสัตว์

ครัวเรือนที่เลี้ยงวัวเพื่อขายมี จำนวน 3 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 80,000 บาทต่อปี

ณ. ทำการประมง

ครัวเรือนที่ทำการประมงน้ำจืด มีจำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 5,000 บาทต่อปี

ญ. อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม

อุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรมที่ทำกันในหมู่บ้านนี้มีเพียงอย่างเดียว คือ ประเภทรองจักรสาน มีจำนวน 1 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 3,500 บาทต่อปี การผลิตจะผลิตทั้งปี

3.13.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 569 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 356 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 141 คน ทั้งตาราง 117 ดังนี้

ตาราง 117 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาระดับมัธยมศึกษา	128
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	164
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	41
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	23
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	96
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	33
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	12
รวม	497

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 117 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 2 หน่วย คือ การฝึกอบรมข้าราชการศึกษา และการฝึกอบรมด้านอาชีพ ทั้งตาราง 118 ดังนี้

ตาราง 118 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมตำรวจชีพ	20	1
การฝึกอบรมตำรวจการศึกษา	18	1
รวม	38	2

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 118 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านให้ความสนใจในด้านการอบรมต่างๆ มาก แต่หน่วยราชการให้การอบรมน้อยเกินไป สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 11 ครั้ง กิจกรรมทางด้านกีฬา จำนวน 1 ครั้ง

3.13.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 16 คน และเด็กหึ่ง 16 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทลงโภชนาการ ระดับปกติ จำนวน 50 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 61 คน ป่วยเป็นไข้เลือดออก จำนวน 12 คน ป่วยเป็นโรคฟันหรือโรคในช่องปาก จำนวน 42 คน และป่วยเป็นโรคจิตหรือปัญญาอ่อนหรือพิการ จำนวน 8 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 13 คน และป่วยเป็นโรคจิตหรือปัญญาอ่อนหรือพิการ จำนวน 12 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 119 ทั้งนี้
ตาราง 119 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	79
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการหาคัดลอกจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	88
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรณ บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	98

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน
คำบลทำหลวง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 119 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านที่อยู่นั้นอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.13.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่

ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 30 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 20 คน ทั้งตาราง 120 ทั้งนี้ ตาราง 120 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	18	18 - 40
หญิง	12	15 - 35

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบึงตะโกน ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 120 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปเฉพาะช่วงที่ว่างจากงานไร่นา และทั้งเพศหญิงและเพศชายจะไปทำงานประเภทงานอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.13.6 ประวัติหมู่บ้าน

เมื่อในอดีตหมู่บ้านนี้มีบึงใหญ่และมีป่าไม้รกทึบ มีราษฎรอาศัยอยู่ไม่มากนัก การคมนาคมไม่สะดวก กันดาร ชาวบ้านยากจน การไปมาหาสู่กันลำบาก เมื่อไปมาหาสู่กันลำบากและบางทีก็ไปไม่ถึง จึงทำให้มีการใช้เสียงตะโกนกันดังๆ เพื่อเรียกกัน ต่อมาจึงได้ชื่อ "หนองบึงตะโกน" และปัจจุบันก็ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านบึงตะโกน"*

*สัมภาษณ์ นายวินัย บุญนาค บ้านเลขที่ 77 หมู่ที่ 2 หมู่บ้านบึงตะโกน ต.ท่าหลวง อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2535

3.14 หมู่บ้านน้ำหัก ตำบลท่าหลวง

3.14.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลท่าหลวง อื่นนอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 9 ตำบลท่าหลวง ทิศตะวันออกติดกับหมู่บ้านวังกรด ตำบลบ้านนุ่ง ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านวังกรด ตำบลบ้านนุ่ง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่จำนวน 269 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 61 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 134 คน หญิง 135 คน ดังตาราง 121 ดังนี้

ตาราง 121 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านน้ำหัก ตำบลท่าหลวง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	9	13
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	11	15
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	17	18
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	19	20
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	47	44
มากกว่า 50 ปีเต็ม			32	24
รวม			135	134

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 121 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 8,735 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อบาดาล และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 3 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และหนองจอก

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ ครั้วเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 8 ครั้วเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญ คือ กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนชาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน สหกรณ์ประชาชนหรือสาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครั้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 61 ครั้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านน้ำหักกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถมือเตอร์ไซด์ และ รถจักรยานสองล้อ ดังตาราง 122 ดังนี้

ตาราง 122 แสดงจำนวนรถมือเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ

ชนิดของรถ	จำนวนครั้วเรือน (ครั้วเรือน)	จำนวนรถ (ครั้วเรือน)
รถมือเตอร์ไซด์	16	16
รถจักรยานสองล้อ	44	47
รวม	60	63

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 122 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ สำหรับรถรับจ้างไม่มีบริการทำให้การเดินทางในฤดูฝนลำบากมาก

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตาราง 123 ดังนี้
ตาราง 123 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงสังกะสี	59
บ้านหลังคามุงจากหรือหญ้า	2
รวม	61

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 123 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ประเภท คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 52 ครัวเรือน และส้วมหลุม จำนวน 9 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมี 3 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการปกครอง

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 124 ดังนี้

ตาราง 124 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	16
รวม	16

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก
ตำบลท่าวาง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 124 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการ
เกษตรทั้งหมด

3.14.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ที่นที่ทำเกษตรประมาณ 1,747 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 1,817 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 6 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 44 ครัวเรือน มีราย
ได้ประมาณ 49,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำกันปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา
แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 125 ดังนี้

ตาราง 125 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
6 - 10 ไร่	3
11 - 20 ไร่	24
21 - 50 ไร่	13
มากกว่า 50 ไร่	4
รวม	44

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 125 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่ และคำนวณรายจ่ายที่สำคัญๆในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 2,000 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่อาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 6 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท หรือครัวเรือนละ 16,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่อาชุนที่ครัวเรือนส่วนมากปลูก คือ ถั่วเขียว มีจำนวน 12 ครัวเรือน ปลูกปีละ 2 ครั้ง คือ ทั้งฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละประมาณ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 1,625 บาทต่อปี สำหรับปุ๋ยไม่ได้ใช้เลย

ง. ทำสวนผลไม้

ครัวเรือนที่ทำสวนผลไม้มี จำนวน 30 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะ

ปลูกข้าวเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อปี

จ. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้งมี จำนวน 10 ครัวเรือน สำหรับน้ำ
ได้จากแหล่งผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และอื่นๆ
มีรายได้ประมาณ 2,000 บาทต่อปี

ฉ. ทำการเลี้ยงสัตว์

ครัวเรือนที่ทำการเลี้ยงหมูเพื่อขายมี จำนวน 2 ครัวเรือน มีรายได้
ประมาณ 5,000 บาทต่อปี

3.14.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 269 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษากด
บังคับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 183 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 46 คน
ถึงตาราง 126 ทั้งนี้
ตาราง 126 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษากดบังคับ	158
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	17
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	6
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	2
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	35
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	11
รวม	229

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก

จากตาราง 126 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้แทบทุกคน มีอยู่ 7 คน ที่อ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆ ที่สำคัญมีเพียงหน่วยเดียว คือ การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย จำนวน 1 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 18 คน แสดงว่าราษฎรให้ความสนใจในการอบรม แต่หน่วยราชการให้การอบรมน้อยเกินไป สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 11 ครั้ง

3.14.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 3 คน และเด็กทั้ง 3 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 18 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปีป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 16 คน ป่วยเป็นไข้เลือดออก จำนวน 3 คน และป่วยเป็นโรคฟันหรือโรคในช่องปาก จำนวน 22 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 17 คน

ง. ด้านการบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 127 ดังนี้

ตาราง 127 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	88
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือหญิงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	96
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัดโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัดโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	82

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก
ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 127 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี
ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาล
จากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยรุนแรงจะไปรักษา
พยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.14.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่
ส่วนหนึ่งก็จะมาทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน

13. ครว้เรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 35 คน ดังตาราง 128 ทั้งนี้ ตาราง 128 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	21	16 - 40
หญิง	14	18 - 35

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก ตำบลท่าหลวง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 128 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปช่วงเฉพาะที่ว่างจากงานไร่นา และทั้งเพศหญิงเพศชายจะออกไปทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.14.6 ประวัติหมู่บ้าน

เมื่อสมัยก่อนได้มีคลองๆหนึ่งในหมู่บ้าน และได้มีน้ำไหลผ่านหมู่บ้าน หน้าน้ำน้ำได้พาแพหูกเข้าไปในคลอง ชาวบ้านได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านน้ำหัก"*

*สัมภาษณ์ นายสุนทร กลั่นธูป บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 7 หมู่บ้านน้ำหัก ต.ท่าหลวง อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2535

3.15 หมู่บ้านราชเชียงขวัญ ตำบลปากทาง

3.15.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลปากทาง นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับตำบลท่าพ้อ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับตำบลท่าพ้อ ทิศใต้ติดกับตำบลในเมือง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 636 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 134 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 314 คน หญิง 322 คน ทั้งตาราง 129 ทั้งนี้ ตาราง 129 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านราชเชียงขวัญ ตำบลปากทาง

อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน - 5 ปีเต็ม	18	24
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	33	27
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	19	17
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	14	12
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	167	160
มากกว่า 50 ปีเต็ม	71	74
รวม	322	314

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชเชียงขวัญ ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 129 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 4,512 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่ออากาศ และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่ออากาศ มีบ่อส่วนตัว จำนวน 13 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน หนองสองปล้อง และ

คลองตาแป้น

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับคนครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 36 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่คนในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญ คือ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนอนุบาลชนบท โรงเรียนระดับประถม หอสมุดประชาชนหรือหอสมุดโรงเรียนหรือหอสมุดวัด สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 126 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านราชเชียงขวัญกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 130 ดังนี้

ตาราง 130 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	3	4
รถมอเตอร์ไซด์	70	74
รถจักรยานสองล้อ	83	94
รถอีแต๋น	1	1
รถประเภทอื่นๆ	4	5
รวม	161	178

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชเชิงขวัญ

ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 130 แสดงว่าราษฎรมีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 10 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ ในฤดูฝนการเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตาราง 131 ดังนี้

ตาราง 131 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	3
บ้านหลังคามุงสังกะสี	113
บ้านหลังคามุงหญ้าหรือจาก	18
รวม	134

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชเชิงขวัญ
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 131 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
 ลักษณะห้องส้วมที่ใช้มี 3 ประเภท คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 95 ครัวเรือน ส้วมหลุม
 จำนวน 3 ครัวเรือน และไม่ใช้ทั้งส้วมหลุมและส้วมราดน้ำ จำนวน 36 ครัวเรือน ส่ว
 หรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 6 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

จ. การดำเนินการทางการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มอา
 ชีพทางการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 132 ดังนี้

ตาราง 132 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตรและจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	6
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มชาวเกษตร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	18
รวม	24

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชเชิงขวัญ
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 23
 จากตาราง 132 แสดงจํานวนราษฎรที่เป็นเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพ
 ทางการเกษตร

3.15.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,007 ไร่
 จากพื้นที่ทั้งหมด 1,134 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 5 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 69 ครัวเรือน มีราย
 ได้ประมาณ 65,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละครั้งมี จำนวน 52 ครัวเรือน ครัว
 เรือนที่ทำนาปีละสองครั้งแต่ไม่ไ้ทำทุกปีมี จำนวน 17 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการ
 ทำนา แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 133 ดังนี้

ตาราง 133 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนคร้วเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (คร้วเรือน)
ต่ำกว่า 1 ไร่	2
1 - 5 ไร่	11
6 - 10 ไร่	17
11 - 20 ไร่	9
21 - 50 ไร่	14
มากกว่า 50 ไร่	16
รวม	69

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชเชิงขวัญ
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 133 แสดงว่าราษฎรมีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่ และท่านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 250 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาคร้วเรือนละประมาณ 2,350 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานช่างฝีมือ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างทอ มีทั้งหมด 27 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 80 บาท หรือคร้วเรือนละ 14,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่ที่นิยมปลูก คือ ข้าวโพด มีจำนวน 9 คร้วเรือน ปลูกปีละ 2 ครั้ง คือ ปลูกทั้งฤดูฝน และฤดูแล้ง ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกคร้วเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 945 บาทต่อปี สำหรับค่าใช้จ่ายที่สำคัญ คือ ค่าปุ๋ย 90 บาทต่อไร่

ง. ทำการเกษตรดูแล

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรดูแลมี จำนวน 9 ครัวเรือน สำหรับน้ำได้
จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และอื่นๆ
มีรายได้ประมาณ 3,500 บาทต่อปี

จ. ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด มีจำนวน 3 ครัวเรือน ใช้
เนื้อที่ในการเพาะเลี้ยงครัวเรือนละ 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 6,500 บาทต่อปี

3.15.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมี จำนวน 636 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษามัธยมศึกษา
ต้นหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 333 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 97 คน
ทั้งตาราง 134 ดังนี้
ตาราง 134 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษามัธยมศึกษาต้น	239
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	40
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	36
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	18
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	37
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	28
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	18
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	14
รวม	430

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชเชียงขวัญ

จากตาราง 134 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการไม่มีเลย แสดงว่าไม่ให้ความสนใจในราษฎรเลย สำหรับด้านกิจกรรม ที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 2 ครั้ง

3.15.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 7 คน และเด็กหึ่ง 7 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการ ระดับปกติ จำนวน 24 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 4 คน ป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษ จำนวน 2 คน ป่วยเป็นโรคฟันและโรคในช่องปาก จำนวน 2 คน และตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 1 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยด้วยโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ทั้งตาราง 135 ดังนี้

ตาราง 135 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
คูสมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	68
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	85
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	90
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	98
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	85

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราช เขิงขวัญ
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 135 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี
ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาล
จากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษา
พยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.15.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่
ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน

14 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 21 คน ดังตาราง 136 ดังนี้
 ตาราง 136 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	18	20 - 35
หญิง	3	25 - 38

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชเชิงขวัญ
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 136 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการ
 ออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน และเพศชายจะออก
 ไปทำงานประเภทช่างฝีมือ ส่วนเพศหญิงจะไปทำงานทั่วไป

3.15.6 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมที่หมู่บ้านนี้มีช่างอยู่หนึ่งตัว ซึ่งเป็ช้างของหมู่บ้าน ใครมีทุกข์อะไรก็จะไป
 รอคอยช่างกัน แล้วก็จะหาขกันทุกคน คนในหมู่บ้านจึงเรียกช่างตัวนี้ว่า "ช่างขวัญ" ต่อมา
 หมู่บ้านนี้ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "ราชเชิงขวัญ" เพราะประภคต์เอาชื่อของช่างและช่างตัวนี้เป็น
 ขวัญใจของชาวบ้าน ผู้คนจึงใช้ชื่อของช่างตั้งเป็นชื่อของหมู่บ้าน ปัจจุบันบางคนก็เรียกหมู่บ้านนี้
 ว่า "บ้านราชช่างขวัญ"

*สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ พิมพ์ บ้านเลขที่ 17 หมู่ที่ 1 หมู่บ้านราชเชิงขวัญ ต.ปากทาง
 อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2535

3.16 หมู่บ้านปากทง ตำบลปากทง

3.16.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลปากทง นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับตำบลท่าซื่อ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับตำบลคลองคะเชนทร์ ทิศใต้ ติดกับตำบลในเมือง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 111 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 32 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 59 คน หญิง 52 คน ดังตาราง 137 ทั้งนี้ ตาราง 137 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านปากทง ตำบลปากทง

อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน - 5 ปีเต็ม	7	2
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	-	6
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	8	8
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	5	5
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	26	26
มากกว่า 50 ปีเต็ม	6	12
รวม	52	59

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทง ตำบลปากทง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 137 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 2,437 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านนี้ใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อน้ำตื้น และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งนี้

1. บ่อน้ำตื้น มีบ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และหนองปลาขนา แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ ครั้วเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 32 ครั้วเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ สถานีอนามัย หรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับครั้ว เรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 28 ครั้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านปากทางกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวก กว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ ดังตาราง 138 ดังนี้

ตาราง 138 แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ

ชนิดของรถ	จำนวนครั้วเรือน (ครั้วเรือน)	จำนวนรถ (ครั้วเรือน)
รถมอเตอร์ไซด์	14	14
รถจักรยานสองล้อ	32	32
รวม	46	46

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 138 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 15 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์หรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับหน้าฝนก็มีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอทำให้การเดินทางสะดวกสบาย

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 139 ดังนี้

ตาราง 139 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงสังกะสี	28
บ้านหลังคามุงจากหรือหญ้า	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 139 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังมุงสังกะสี ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มีเพียงลักษณะเดียว คือ ส้วมราคน้ำ มีจำนวน 32 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าไม่มีเลยในหมู่บ้านนี้

ฉ. การดำเนินการทางการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 140 ดังนี้

ตาราง 140 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร้อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	4
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มผู้เพาะปลูก กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	15
รวม	19

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 140 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มอา
ชีพทางการเกษตร

3.16.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 451 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 505 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 2 อาชีพ คือ
ก. ทำนา

ราษฎรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีอาชีพทำนา มีทั้งหมด 11 ครัวเรือน มี
รายได้ประมาณ 43,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำปีละหนึ่งครั้ง สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา
แยกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 141 ดังนี้

ตาราง 141 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
6 - 10 ไร่	4
11 - 20 ไร่	6
21 - 50 ไร่	1
รวม	11

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 141 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน ละประมาณ 1,100 บาทต่อปี สำหรับปัญหาเรื่องดินที่พบ คือ ดินจืด ทำให้สามารถใช้พื้นที่ในถรทำนาได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 8 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท หรือประมาณครัวเรือนละ 11,000 บาทต่อปี

3.16.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 111 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาก่อนมัธยม หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 65 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 21 คน ดังตาราง 142 ดังนี้

ตาราง 142 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	39
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	15
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	11
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	13
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	8
รวม	86

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง
ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 142 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการมีเพียงหน่วยเดียว คือ การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย จำนวน 4 ครั้ง มีผู้เข้ารับการอบรม จำนวน 53 คน แสดงว่าราษฎรไม่เห็นความสำคัญของการอบรมจึงมีผู้มาอบรมน้อยมาก สำหรับกิจกรรมในหมู่บ้านไม่มีการจัดขึ้นเลย

3.16.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 4 คน และมีเด็ก 1 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน ป่วยเป็นไข้เลือดออก จำนวน 3 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยเป็นโรคบิด จำนวน 1 คน

ง. ด้านการบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 143 ดังนี้
ตาราง 143 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
คู่สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	46
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	85
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	80
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	90
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	95

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 143 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งใน ด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.16.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่

ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 10 ครวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 22 คน ดังตาราง 144 ดังนี้ ตาราง 144 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	17	16 - 45
หญิง	5	16 - 40

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 144 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน สำหรับเพศชายจะออกไปทำงานประเภทช่างฝีมือ ส่วนเพศหญิงจะไปทำงานรับจ้างทั่วไป

3.16.6 ประวัติหมู่บ้าน

สาเหตุที่เรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านปากทาง" เพราะเมื่อสมัยก่อนแถวหมู่บ้านจะมีปากทางติดกับตำบลในเมือง เมื่อใครต้องการจะเข้าเมืองก็ต้องผ่านถนนสายนี้ ผู้คนจึงมักเรียกแถวนี้ว่า "ปากทางเข้าเมือง" และต่อมาได้เรียกกันอย่างแพร่หลายและได้กลายมาเป็นมาเป็นชื่อหมู่บ้านในที่สุด*

*สัมภาษณ์ นายประยูร เกรือรัตน์ บ้านเลขที่ 65 หมู่ที่ 3 หมู่บ้านปากทาง ต.ปากทาง อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2535

3.17 หมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าพ้อ

3.17.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลท่าพ้อ อยู่นอกเขตสุขาภิบาลบางส่วน ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 5 บ้านท่าพ้อ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 3 ตำบลท่าพ้อ ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 1 ตำบลปากทาง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 835 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 127 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 376 คน หญิง 459 คน ทั้งตาราง 145 ตาราง

ตาราง 145 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าพ้อ

อายุ		เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	- 5 ปีเต็ม	34	34
5 ปี 1 วัน	- 7 ปีเต็ม	21	12
7 ปี 1 วัน	- 14 ปีเต็ม	54	50
14 ปี 1 วัน	- 18 ปีเต็ม	35	29
18 ปี 1 วัน	- 50 ปีเต็ม	222	187
มากกว่า 50 ปีเต็ม		93	64
รวม		459	376

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าพ้อ, 2534 หน้า 11

จากตาราง 145 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 25,000 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อบาดาล บ่อน้ำฝน และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีจำนวน 20 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 2 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 18 บ่อ
2. บ่อน้ำฝน มีบ่อส่วนตัว จำนวน 4 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน หนองราชจูก หนองอ้อ และหนองปลาอ้วน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 14 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนยาและเภสัชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ศาลาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ร้านค้าที่ประชาชนรวมตัวกันในการลงทุน สถานือนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม โรงเรียนระดับมัธยม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 117 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านวังมะเคือกกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกหาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ ดังตาราง 146 ดังนี้

ตาราง 146 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	5	6
รถมอเตอร์ไซด์	48	52
รถจักรยานสองล้อ	120	186
รวม	173	244

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเตือ
ตำบลท่าพี่เรือ, 2534 หน้า 20

จากตาราง 146 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับอุปสรรคการเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ.

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 147 ดังนี้

ตาราง 147 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	4
บ้านหลังคามุงสังกะสี	123
รวม	127

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเตือ
ตำบลท่าพี่เรือ, 2534 หน้า 21

จากตาราง 147 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 124 คร้วเรือน และ ส้วมหลุม จำนวน 3 คร้วเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมี 4 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

จ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 148 ดังนี้

ตาราง 148 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก / (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มผู้ผลิตเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	52
รวม	52

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเค็ด
ตำบลท่าพี่เลี้ยง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 148 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.17.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร หนึ่งทำการเกษตรประมาณ 5,200 ไร่

จากพื้นที่ทั้งหมด 5,500 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 7 อาชีพ คือ

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 148 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 52,000 บาทต่อปี ครอบครัวยุคใหม่ที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 86 ครัวเรือน ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 10 ครัวเรือน และทำได้สองครั้ง จำนวน 8 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 149 ดังนี้

ตาราง 149 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	11
6 - 10 ไร่	16
11 - 20 ไร่	30
21 - 50 ไร่	23
มากกว่า 50 ไร่	8
รวม	148

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเค็ด ตำบลท่าโพธิ์, 2534 หน้า 27

จากตาราง 149 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 21 - 50 ไร่ และทำนารายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 30 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน ละประมาณ 1,450 บาทต่อปี สำหรับดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานทั่วไป มีทั้งหมด 41 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท หรือครัวเรือนละ 20,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่อายุสั้นที่ครัวเรือนนิยมปลูกเป็นอันดับหนึ่ง คือ ข้าวโพด มีจำนวน 15 ครัวเรือน ปลูกปีละหนึ่งครั้ง คือ ในฤดูฝน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก 2 ไร่ มีรายได้ประมาณ 2,700 บาทต่อปี สำหรับค่าใช้จ่ายที่สำคัญ คือ ค่าปุ๋ย 60 บาทต่อไร่ สำหรับพืชไร่ที่นิยมปลูกเป็นอันดับสอง คือ ถั่วลิสง ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 2 ไร่ ปลูกในฤดูฝน มีจำนวน 10 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 1,921 บาทต่อปี สำหรับปุ๋ยไม่ได้ใช้

ง. การเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้งมี จำนวน 13 ครัวเรือน สำหรับน้ำได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ 2,000 บาทต่อปี

จ. ทำการเลี้ยงสัตว์

ครัวเรือนที่ทำการเลี้ยงเป็ด ไก่ เพื่อขาย มีจำนวน 36 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 2,300 บาทต่อปี

ฉ. ทำการประมง

ครัวเรือนที่ทำการประมงน้ำจืดเพื่อขายมี จำนวน 4 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

ช. ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดมี จำนวน 1 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะเลี้ยง 1 ไร่ มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

3.17.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 835 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษามัธยมต้นหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 346 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 126 คน ถึงตาราง 150 ดังนี้

ตาราง 150 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	313
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	14
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	13
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	6
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	83
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	23
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	4
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	16
รวม	472

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเกลือ
ตำบลท่าโพธิ์, 2534 หน้า 49.

จากตาราง 150 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้
มีอยู่ 3 คน ที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆ ที่สำคัญ
มี 2 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง
150 ดังนี้

ตาราง 151 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวน (ครั้ง)
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	39	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	22	1
รวม	61	2

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเกลือ ตำบลท่าท่อ, 2534 หน้า 50

จากตาราง 151 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านให้ความสนใจในการอบรมมาก แต่หน่วยราชการให้การอบรมน้อยเกินไป สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางศาสนาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 2 ครั้ง

3.17.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 12 คน และเด็กหัด 12 คน มีน้ำหนักตัวดี. แต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการ ระดับปกติ จำนวน 11 คน มี 1 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. มีเด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่ป่วยเป็นโรคใดเลย

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่ปรากฏเลยในรอบ 2 ปี

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 152 ดังนี้

ตาราง 152 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	42
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ ได้รับการหาลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัดโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัดโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	97

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเคือ
ตำบลท่าโพธิ์, 2534, หน้า 53

จากตาราง 152 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีมาก ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมง แต่ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

3.17 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึง คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 12

ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 21 คน ทั้งตาราง 153 ดังนั้น
ตาราง 153 แสดงเพศ อายุ (ปี) จำนวน (คน)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	13	17 - 60
หญิง	8	17 - 50

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร: แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเคื่อ
ตำบลท่าพ่อ, 2534 หน้า 55
 จากตาราง 153 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการ
 ออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน ผู้ชายจะทำงานประ
 เภทช่างฝีมือ ส่วนผู้หญิงจะทำงานประเภทรับจ้างทั่วไป

3.17.6 ประวัติหมู่บ้าน

ที่หมู่บ้านวังมะเคื่อที่บริเวณแม่น้ำน่านนั้น น้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านจะไหลเป็นวังวน
 ซึ่งน้ำกลั้วมาก และได้มีต้นมะเคื่อต้นหนึ่งอยู่บริเวณริมแม่น้ำน่าน ต่อมาต้นมะเคื่อได้โค่นและไหล
 ลงแม่น้ำน่านไปที่วังวน เสนอเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "วังมะเคื่อ"

*สัมภาษณ์ นายจำลอง จันทรสิงห์ บ้านเลขที่ 153 หมู่ที่ 4 หมู่บ้านวังมะเคื่อ ต.ท่าพ่อ
 อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2535

3.18 หมู่บ้านท่าพ่อไต้ ตำบลท่าพ่อ

3.18.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลท่าพ่อ อื่นนอกเขตสุขาภิบาลเพียงบางส่วน ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 1 ตำบลท่าพ่อ ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 6 ตำบลท่าพ่อ ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 4 ตำบลท่าพ่อ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 1,985 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 450 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 980 คน หญิง 1,005 คน ถึงตาราง 154 ดังนี้

ตาราง 154 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านท่าพ่อไต้ ตำบลท่าพ่อ

			อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม		40	50
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม		47	58
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม		63	67
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม		61	58
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม		752	699
มากกว่า 50 ปีเต็ม				42	48
รวม				1,005	980

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าพ่อไต้ ตำบลท่าพ่อ, 2534 หน้า 11

จากตาราง 154 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 9,925 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 4 ประเภท คือ บ่อน้ำตาล บ่อน้ำตื้น น้ำประปา และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำตาล มีจำนวน 15 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 2 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 13 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีจำนวน 8 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 3 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 5 บ่อ
3. น้ำประปา คร้วเรือนที่มีน้ำประปาใช้ตลอดปีมี จำนวน 402 คร้วเรือน
4. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และหนองโธ แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ คร้วเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 450 คร้วเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนฯ และเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนอนุบาลชนบท โรงเรียนระดับประถม โรงเรียนระดับมัธยม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับไฟฟ้าของรัฐ คร้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 450 คร้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านท่าพ้อไต่กับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในห้วงปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 155 ดังนี้

ตาราง 155 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และ
รถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	15	15
รถมอเตอร์ไซด์	275	300
รถจักรยานสองล้อ	150	150
รถอีแต๋น	20	25
รถประเภทอื่นๆ	15	18
รวม	475	508

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าพ่อใต้
ตำบลท่าพ่อ, 2534 หน้า 20

จากตาราง 155 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 10 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับคุณภาพการเดินทางสะดวกสบายเพราะรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ซึ่งลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้มีเพียงอย่างเดียว คือ บ้านหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้ก็มีลักษณะเดียว คือ ส้วมราคน้ำ สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 20 ร้าน ดังตาราง 156 ดังนี้

ตาราง 156 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	2
ช่างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์	2
ช่างไฟฟ้า	1
ขายของชำ	15
รวม	20

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าพ่อใต้
ตำบลท่าพ่อ, 2534 หน้า 22

จากตาราง 156 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำ

ฉ. การดำเนินการทางการเกษตร

ราษฎรที่มีอาชีพเกษตรกรรม ได้ใช้แหล่งสินเชื่อทางการเกษตร คือ

ธกส. พืชไร่ และอื่นๆ

3.18.2 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 9,300 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 9,700 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 3 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 450 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ
98,000 บาทต่อปี การทำนาจะทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี มีจำนวน 400 ครัวเรือน สำ
หรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 157
ดังนี้

ตาราง 157 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
ต่ำกว่า 1 ไร่	50
1 - 5 ไร่	20
6 - 10 ไร่	110
11 - 20 ไร่	80
21 - 50 ไร่	100
มากกว่า 50 ไร่	90
รวม	450

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าหอใต้
ตำบลท่าหอ, 2534 หน้า 27

จากตาราง 157 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองทุกครัวเรือน และมีขนาดที่ดินอยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่ และทำนารายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาท ต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 2,250 บาทต่อปี ปัญหาเรื่องดิน คือ ดินเปรี้ยว ทำให้ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกได้น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 50 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 50 บาท หรือครัวเรือนละ 15,000 บาทต่อปี

ค. ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ครัวเรือนที่ทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมี จำนวน 3 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะเลี้ยงครัวเรือนละ 2 งาน มีรายได้ประมาณ 60,000 บาทต่อปี

3.18.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 1,985 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาค
บังคับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 870 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 350 คน
ทั้งตาราง 158 ทั้งนี้

ตาราง 158 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	680
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	90
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	70
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	30
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	250
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	85
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	15
รวม	1,220

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าพ่อใต้
ตำบลท่าพ่อ, 2534 หน้า 49

จากตาราง 158 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้
ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญๆมี 3 หน่วย คือ การสาธิต การฝึกอบรมด้าน
การศึกษา และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ทั้งตาราง 159 ทั้งนี้

ตาราง 159 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การสาธิต	30	2
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	15	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	60	2
รวม	105	5

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าพ่อใต้
ตำบลท่าพ่อ, 2534 หน้า 50

จากตาราง 159 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านให้ความสนใจในด้านการอบรมต่างๆ แต่หน่วยราชการให้การอบรมน้อยเกินไป สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 2 ครั้ง และกิจกรรมทางด้านกีฬา ซึ่งมีการจัดการแข่งขันกีฬาทาย ในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 4 ครั้ง และมีการสอนกีฬาให้กับประชาชนในหมู่บ้าน จำนวน 4 ครั้ง

3.18.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 41 คน และเด็กทั้ง 41 คน มีน้ำหนักไม่ถึง 3,000 กรัม สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับ ปกติ จำนวน 91 คน มีอยู่ 7 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่ป่วยเลย

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยเป็นโรคเรื้อน จำนวน 1 คน และตายด้วย

โรคพิษสุนัขบ้า จำนวน 4 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 160 ดังนี้

ตาราง 160 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมัครที่ใช้บริการคุมกำเนิด	100
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	93
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก และโหฬายศ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	100

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าหอใต้
ตำบลท่าหอ, 2534 หน้า 53

จากตาราง 160 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.18.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน

72 ครั้วเรือน ซึ่งมีทั้งเพศชายและเพศหญิง จำนวน 84 คน ดังตาราง 161 ดังนี้
ตาราง 161 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	53	15 - 40
หญิง	31	15 - 40

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าพ่อใต้
ตำบลท่าพ่อ, 2534 หน้า 55
 จากตาราง 161 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานของหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และ
 การออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปเฉพาะช่วงที่ว่างจากงานไร่นา และ
 ทั้งเพศหญิงและเพศชายจะไปทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.18.6 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมทีหมู่บ้านนี้มีพวกคนจีน มอญ ลาว ซึ่งมีอาชีพค้าขายมาค้าขายที่นี่และทำ
 เป็นท่าขึ้น และเรียกที่นี่ว่า "ท่าล้อ" ต่อมาเรียกเพี้ยนกันเป็นท่าพ่อ ซึ่งก็เป็นชื่อของหมู่บ้าน
 นี้มาจนปัจจุบัน*

* สัมภาษณ์ นายสุขชัย ไกรเดช บ้านเลขที่ 38 หมู่ที่ 5 หมู่บ้านท่าพ่อใต้ ต.ท่าพ่อ
 อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2535

3.19 หมู่บ้านวังถ้ำ ตำบลท่าหอ

3.19.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลท่าหอ นอกเขตสุขาภิบาลบางส่วน ทิศเหนือ ติดกับตำบลไผ่ขวาง ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับตำบลคลองคะเชนทร์ ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 3 บ้านวังมะเคื่อ พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 201 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 52 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 88 คน หญิง 113 คน ดังตาราง 162 ดังนี้

ตาราง 162 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังถ้ำ ตำบลท่าหอ

อายุ		เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	- 5 ปีเต็ม	4	6
5 ปี 1 วัน	- 7 ปีเต็ม	12	8
7 ปี 1 วัน	- 14 ปีเต็ม	25	16
14 ปี 1 วัน	- 18 ปีเต็ม	12	18
18 ปี 1 วัน	- 50 ปีเต็ม	30	20
มากกว่า 50 ปีเต็ม		30	20
รวม		113	88

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังถ้ำ ตำบลท่าหอ, 2534 หน้า 11

จากตาราง 162 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วันขึ้นไป และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 9,500 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านนี้มี 3 ประเภท คือ บ่อนบาดาล บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อนบาดาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 2 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีบ่อสาธารณะ จำนวน 2 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 35 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม โรงเรียนระดับมัธยม สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้ามี จำนวน 52 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านวังถ้ำกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 163 ดังนี้

ตาราง 163 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	2	2
รถมอเตอร์ไซด์	18	18
รถจักรยานสองล้อ	52	52
รถประเภทอื่นๆ	2	2
รวม	74	74

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังด้า
ตำบลท่าพี่, 2534 หน้า 20

จากตาราง 163 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับคุณภาพการเดินทางลำบากมาก เพราะรถรับจ้างมีบริการไม่สม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัย เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นี้ว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก ลักษณะของที่อยู่อาศัยของหมู่บ้านนี้มีเพียงอย่างเดียว คือ บ้านหลังคามุงสังกะสี สำหรับส้วมมีลักษณะเดียว คือส้วมราคน้ำ สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านไม่มีเลย

ฉ. การดำเนินการทางการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านมีอาชีพเกษตรกรรม แต่ไม่เป็นสมาชิกใดๆเลย

3.19.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 4,500 ไร่

จากพื้นที่ทั้งหมด 4,800 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 2 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 19 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 5,200 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 15 ครัวเรือน ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 8 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 164 ดังนี้

ตาราง 164 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	10
6 - 10 ไร่	3
11 - 20 ไร่	5
21 - 50 ไร่	1
รวม	19

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังด้า
ตำบลท่าโพธิ์, 2534 หน้า 27

จากตาราง 164 แสดงว่าราษฎรมีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 1 - 5 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 250 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 1,000 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 10 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท หรือครัวเรือนละ 6,000 บาทต่อปี

3.19.2 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 201 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 142 คน และกำลังศึกษาอยู่ จำนวน 55 คน
 กังตาราง 165 ดังนี้

ตาราง 165 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	121
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	5
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	11
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	5
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	29
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	21
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	5
รวม	197

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังด้า
ตำบลท่าโพธิ์, 2534 หน้า 49

จากตาราง 165 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ มีอยู่ 4 คน ที่ไม่สามารถอ่านออกและเขียนได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆ ที่สำคัญมี 2 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย กังตาราง 166 ดังนี้

ตาราง 166 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง	10	2
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	10	2
รวม	20	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังด้า
ตำบลท่าซื่อ, 2534 หน้า 50

จากตาราง 166 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านไม่ให้ความสนใจในการอบรมเท่าที่ควร
สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 20 ครั้ง

3.19.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 2 คน ซึ่งเด็กทั้ง 2 คน น้ำ
หนักตัวไม่ถึง 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระ
ดับปกติ จำนวน 10 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่ป่วยเลย

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยเป็นโรคเรื้อน จำนวน 1 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 167 ดังนี้

ตาราง 167 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
คู่สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัดโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	100

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังด้า
ตำบลท่าหอ, 2534 หน้า 53

จากตาราง 167 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านการดูแลสุขภาพและสุขาภิบาล แต่หญิงมีครรภ์ไม่รับการฉีควัคซีนและทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และยังไม่ได้นำบุตรไปรับการฉีควัคซีน แสดงว่าในหมู่บ้านนี้ยังขาดความเข้าใจในเรื่องของการป้องกันสุขภาพ ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรับการรักษาพยาบาลจาก อสม. หรือกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

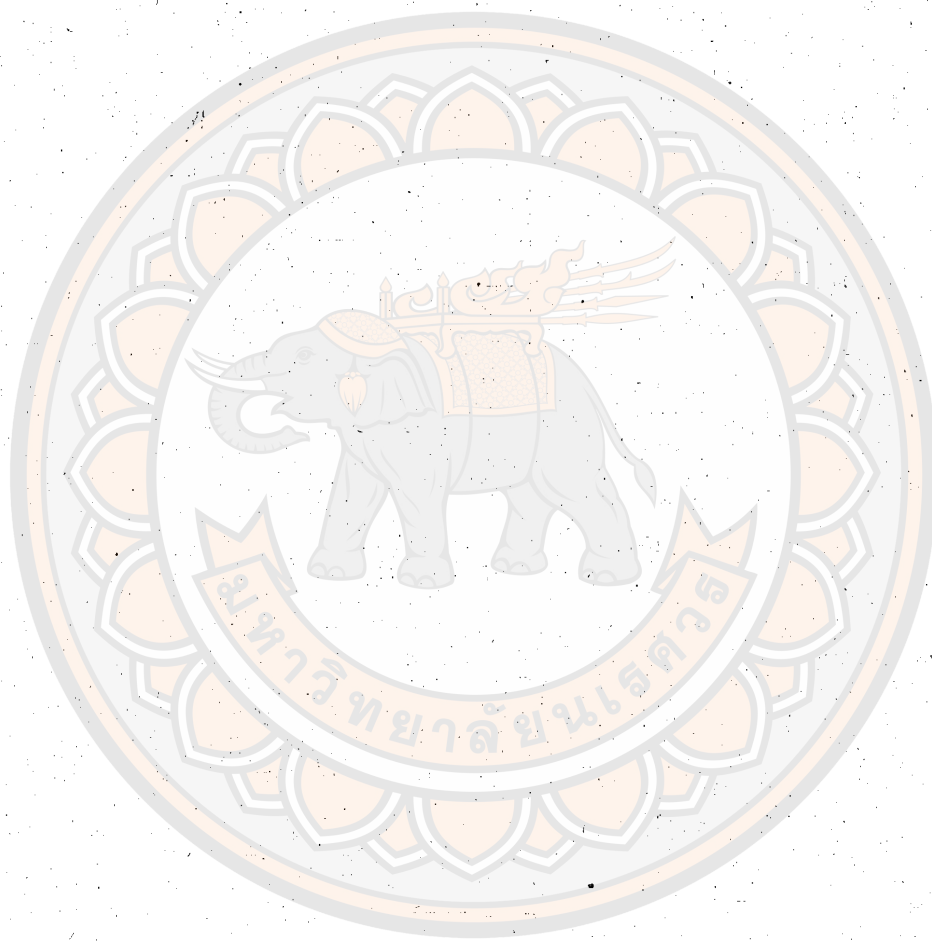
3.19.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานของหมู่บ้านในหมู่บ้านนี้จะทำงานในหมู่บ้านทั้งหมด ไม่มีออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเลย

3.19.6 ประวัติน้ำหมู่บ้าน

ที่หาน้ำของหมู่บ้านวังด้าซึ่งมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน สมัยก่อนเมื่อน้ำในแม่น้ำน่านลดลง ได้มีดำปรากฏให้เห็นอยู่หนึ่งดำ เวลานั้นน้ำในแม่น้ำขึ้นน้ำก็จะปิดดำนี้ และมีปลาเข้าไป

อาศัยอยู่ ต่อมาฉันได้ถูกปิดเพราะน้ำดินลงมาทับ จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "วังดำ"* ภาจนกระ
ทั้งปัจจุบัน

*สัมภาษณ์ นายสวน ถาวรกุล บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 6 หมู่บ้านวังดำ ต.ท่าพ่อ อ.เมือง
จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2535

3.20 หมู่บ้านหาผลกระบือ ตำบลย่านยาว

3.20.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลย่านยาว นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 7 บ้านวัดหาด ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 3 บ้านวัดหงษ์ตะวันออก ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 4 บ้านวังกระดี่ทอง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่จำนวน 368 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 93 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 158 คน หญิง 210 คน ดังตาราง 168 ดังนี้

ตาราง 168 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหาผลกระบือ ตำบลย่านยาว

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	2	3
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	2	4
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	11	28
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	-	2
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	115	92
มากกว่า 50 ปีเต็ม			80	29
รวม			210	158

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาผลกระบือ ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 11

จากตาราง 168 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 2,121 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อบาดาล และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีบ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ ครั้วเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 62 ครั้วเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม- โรงเรียนระดับมัธยม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบล หรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ ร้านค้า สถานีตำรวจ สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครั้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 93 ครั้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านหาผลผลิตกระบือกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 169 ดังนี้

ตาราง 169 แสดงจำนวนรถปิกอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิกอัพ	4	4
รถมอเตอร์ไซด์	15	15
รถจักรยานสองล้อ	90	90
รถประเภทอื่นๆ	14	14
รวม	123	123

ที่มา: สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหากมุดกระบือ ตำบลชานยาว, 2534 หน้า 20

จากตาราง 169 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางไปใช้เวลา 20 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับหน้าฝนก็มีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การเดินทางสะดวกสบาย

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ถึงตาราง 170 ดังนี้

ตาราง 170 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	5
บ้านหลังคามุงสังกะสี	87
บ้านหลังคามุงหญ้าหรือจาก	1
รวม	93

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 21

จากตาราง 170 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราตน้ำ จำนวน 87 ครัวเรือน และส้วม
หลุม จำนวน 6 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านทั้งหมดมี 4 ร้าน ถึงตาราง 171
ดังนี้

ตาราง 171 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	1
ช่างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์	1
ช่างไฟฟ้า	1
ขายของชำ	1
รวม	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 22

จากตาราง 171 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านนี้มีเฉลี่ยเท่าๆกัน การค้าขายของทั้ง 4 ร้าน จะต้องมียาขายได้ดีเพราะทำกันคนละอย่างทำให้ไม่ต้องแข่งขันกัน

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 172 ดังนี้

ตาราง 172 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	26
รวม	26

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 23

จากตาราง 172 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.20.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร ที่นที่ทำการเกษตรประมาณ 284 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 359 ไร่ อาชีพที่สำคัญๆมี 6 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา มีทั้งหมด 81 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 7,800 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 41 ครัวเรือน และครัวเรือนที่ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 40 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 173 ดังนี้

ตาราง 173 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	4
6 - 10 ไร่	8
11 - 20 ไร่	53
21 - 50 ไร่	15
มากกว่า 50 ไร่	1
รวม	81

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 27

จากตาราง 173 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือนละประมาณ 1,275 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 8 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท หรือครัวเรือนละ 4,800 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่ที่นิยมปลูก คือ ข้าวโพด มีจำนวน 15 ครัวเรือน ปลูกปีละหนึ่งครั้ง คือ ในฤดูฝน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 6 ไร่ มีรายได้ประมาณ 2,925 บาทต่อปี สำหรับปุ๋ยไม่ได้ใช้

ง. ทำสวนผลไม้

ครัวเรือนที่ทำสวนผลไม้ มีจำนวน 20 ครัวเรือน ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 1 ไร่ มีรายได้ประมาณ 12,000 บาทต่อปี

จ. ทำสวนผัก

ครัวเรือนที่ทำสวนผัก มีจำนวน 6 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกครัวเรือนละ 2 งาน มีรายได้ประมาณ 12,000 บาทต่อปี

ฉ. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้ง มีจำนวน 40 ครัวเรือน สำหรับน้ำได้จากแหล่งน้ำใต้ดิน เช่น บ่อขุด บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ 20,000 บาทต่อปี

3.20.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 368 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาก่อนมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 309 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 52 คน ทั้งตาราง 174 ทั้งนี้

ตาราง 174 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	300
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	6
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	39
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - ตอนปลายหรือเทียบเท่า	6
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	2
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	5
รวม	361

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหากมูลกระบือ
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 49

จากตาราง 174 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้
 มีอยู่ 7 คน ที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆ ที่สำคัญ
 มี 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การสาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรมด้าน
 คุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง
 175 ดังนี้

ตาราง 175 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	30	3
การสาธิต	3	1
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	12	1
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ หน้าที่พลเมือง	45	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	17	1
รวม	107	7

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 50

จากตาราง 175 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านไม่ค่อยให้ความสนใจในการอบรมเท่าที่ควร สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 1 ครั้ง และกิจกรรมทางด้านกีฬา ซึ่งเป็นการแข่งขันในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 3 ครั้ง

3.20.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 5 คน และเด็กทั้ง 5 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 5 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่ป่วยเลย

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่มีเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 176 ดังนี้
ตาราง 176 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	93
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการหาคัดลอกจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการฉีดยาฉีดเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ บาดทะยัก และโหฬายด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	70

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 53

จากตาราง 176 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งใน
 ด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจาก
 อสม. หรือ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษา
 ที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.20.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานของคนในหมู่บ้านนี้จะทำงานในหมู่บ้านทั้งหมด ไม่มีออกไปทำงานนอกหมู่บ้านเลย

3.20.6 ประวัติหมู่บ้าน

สมัยก่อนในหมู่บ้านนี้เลี้ยงกระบือไว้จำนวนมากแทบจะทุกครัวเรือน เลี้ยงไว้เพื่อใช้งานในการทำนา ทำไร่ และเมื่อใช้งานกระบือเสร็จก็จะนำกระบือไปอาบน้ำเพื่อล้างสิ่งสกปรกออก และได้มีหาดซึ่งสามารถนำกระบือลงไปอาบน้ำได้ หาดเป็นหาดทรายที่ใหญ่มาก เมื่ออาบน้ำให้กระบือเสร็จก็จะนำกระบือมาผูกไว้ที่ชายหาด กระบือได้ฉายมูลเอาไว้มากมาย จึงได้เรียกบริเวณนี้ว่า "หาดมูลกระบือ" และได้กลายมาเป็นชื่อหมู่บ้านกระทั่งถึงปัจจุบันนี้*

*สัมภาษณ์ นายติเรก สุขสวัสดิ์ บ้านเลขที่ 18 หมู่ที่ 1 หมู่บ้านหาดมูลกระบือ ต.ย่านยาว อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2535

3.21 หมู่บ้านย่านยาวตะวันออก ตำบลย่านยาว

3.21.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลย่านยาว นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับตำบลท่าเรือ ทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 1 บ้านหาคมลูกกระบือ ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 3 บ้านคาน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 257 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 75 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 139 คน หญิง 118 คน ทั้งตาราง 177 ทั้งนี้

ตาราง 177 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านย่านยาวตะวันออก ตำบลย่านยาว

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	14	7
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	5	16
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	13	15
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	4	17
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	48	54
มากกว่า 50 ปีเต็ม			34	30
รวม			118	139

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 11

จากตาราง 177 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 4,735 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อน้ำบาดาล และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำบาดาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 34 บ่อ

2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ ครั้วเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 47 ครั้วเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สถานีตำรวจ สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครั้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 75 ครั้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านย่านชาวตะวันตกกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ ดังตาราง 178 ดังนี้

ตาราง 178 แสดงจำนวนรถบัส รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถบัส	1	1
รถมอเตอร์ไซด์	7	7
รถจักรยานสองล้อ	75	84
รวม	83	92

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 20

จากตาราง 178 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 25 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถจักรยานสองล้อ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมย์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับฤดูฝนก็มีรถรับจ้างคอยบริการแต่ไม่สม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ดังตาราง 179 ดังนี้

ตาราง 179 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	3
บ้านหลังคามุงสังกะสี	72
รวม	75

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 21

จากตาราง 179 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะห้องส้วมเพิ่มมี 2 ประเภท คือ ส้วมราคน้ำ จำนวน 70 ครัวเรือน และส้วม
หลุม จำนวน 5 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 2 ร้าน ดังตาราง 180
ดังนี้

ตาราง 180 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	1
ขายของชำ	1
รวม	2

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 22

จากตาราง 180 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านนี้เฉลี่ยเท่าๆกัน รายได้ของร้านค้าทั้ง

สองจะต้องมีรายชื่อที่ดีเพราะเป็นร้านที่ต่างกันทำให้ไม่ต้องแข่งขันกัน

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 181 ดังนี้

ตาราง 181 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่ย่อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มผู้ว่าเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	12
รวม	12

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 23
จากตาราง 181 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.21.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 980 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 1,030 ไร่ อาชีพที่สำคัญๆมี 5 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 70 ครัวเรือน มีรายได้นับประมาณ 72,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 50 ครัวเรือน

และครัวเรือนที่ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 20 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการ
ทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 182 ดังนี้
ตาราง 182 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
6 - 10 ไร่	20
11 - 20 ไร่	40
21 - 50 ไร่	10
รวม	70

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 27

จากตาราง 182 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11-20 ไร่
และค่ารายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัว
เรือนละประมาณ 150 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถปลูกได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา
มาไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท หรือครัวเรือนละ 1,800
บาทต่อปี

ค. ทำสวนผลไม้

ครัวเรือนที่ทำสวนผลไม้มี จำนวน 9 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะ
ปลูกครัวเรือนละ 1 ไร่ มีรายได้ประมาณ 1,500 บาทต่อปี

ง. ทำสวนผัก

ครัวเรือนที่ทำสวนผักมี จำนวน 3 ครัวเรือน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก

ครัวเรือนละ 1 งาน มีรายได้ประมาณ 1,200 บาทต่อปี

จ. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้ง มีจำนวน 20 ครัวเรือน สำหรับน้ำ
ได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และ
อื่นๆ มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

3.21.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 257 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ
หรือสูงกว่านี้ไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 186 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 43 คน
ดังตาราง 183 ดังนี้
ตาราง 183 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	160
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	6
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	18
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	2
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	28
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือ เทียบเท่า	12
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	3
รวม	229

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-
ตำบลนอก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 49
จากตาราง 183 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้

มีอยู่ 9 คน ที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญ มี 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การสาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง 184 ดังนี้

ตาราง 184 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	30	3
การสาธิต	3	1
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	2	1
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง	5	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	9	1
รวม	49	7

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 50

จากตาราง 184 แสดงว่าราษฎรให้ความสนใจในการอบรมน้อยมาก สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 1 ครั้ง และกิจกรรมทางด้านกีฬา ซึ่งมีการจัดการแข่งขันกีฬากายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 1 ครั้ง

3.21.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 5 คน และเด็กหึ่ง 5 คน มี

น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการ ระดับปกติ จำนวน 21 คน

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่ปรากฏเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการ ป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 185 ทั้งนี้ ตาราง 185 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	100
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนัก เพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัดโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัดโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	96

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว- ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 53

จากตาราง 185 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งใน สาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจาก อสม. หรือกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรับการรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.21.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 8 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 43 คน ดังตาราง 186 ดังนี้

ตาราง 186 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	23	15 - 30
หญิง	20	15 - 30

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาว-ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 55

จากตาราง 186 แสดงว่าผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปเฉพาะช่วงที่ว่างจากงานไร่นา ผู้ชายจะทำงานประเภทช่างฝีมือ และผู้หญิงจะทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.21.6 ประวัติหมู่บ้าน

สมัยก่อนหมู่บ้านนี้เป็นตลาดขายของมากมาย มีทั้งตลาดผัก ตลาดผลไม้ ตลาดขายเนื้อสัตว์ ซึ่งคนก็เรียกตลาดนี้ว่า "ย่าน" และจากการที่มีตลาดขายของมากมาย หอดักยาวไปตามริมถนน ผู้คนจึงเรียกตลาดแถบนี้ว่า "ตลาดยาว" หรือ "ย่านยาว" ต่อมาย่านยาวจึงได้กลายมาเป็นชื่อหมู่บ้านไปในที่สุด*

* สัมภาษณ์ นายเตียบ สุวรรณภักดิ์ บ้านเลขที่ 23 หมู่ที่ 2 หมู่บ้านย่านยาวตะวันออก ต.ย่านยาว อ.เมือง จ.ทิจิตร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2535

3.22 หมู่บ้านวัดหงษ์ตะวันออก ตำบลย่านยาว

3.22.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลย่านยาว นอกเขตสุขาภิบาลบางส่วน ทิศเหนือ ติดกับอำเภอบางกระทุ่ม ทิศตะวันออกติดกับอำเภอบางกระทุ่ม ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 1 บ้านหาดมูลกระบือ และหมู่ที่ 2 บ้านย่านยาวตะวันออก พื้นที่เป็นที่ราบ ลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 510 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 138 ครัวเรือน แยกเป็น ชาย 234 คน หญิง 276 คน ดังตาราง 187 ดังนี้

ตาราง 187 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวัดหงษ์ตะวันออก ตำบลย่านยาว

อายุ		เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	- 5 ปีเต็ม	22	11
5 ปี 1 วัน	- 7 ปีเต็ม	23	23
7 ปี 1 วัน	- 14 ปีเต็ม	27	25
14 ปี 1 วัน	- 18 ปีเต็ม	54	49
18 ปี 1 วัน	- 50 ปีเต็ม	96	82
มากกว่า 50 ปีเต็ม		54	44
รวม		276	234

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์-ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 11

จากตาราง 187 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 10,647 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อบาดาล และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งนี้

1. บ่อบาดาล มีจำนวน 12 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 11 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และคลองส่งน้ำชลประทาน

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ ครั้วเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปี มีจำนวน 11 ครั้วเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถมศึกษา ศาลาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด ร้านค้าที่ประชาชนรวมตัวกันในการลงทุน สถานือนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สถานีตำรวจ สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครั้วเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 108 ครั้วเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านวัดหนึ่งวันออกกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ขึ้นเขามาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ ดังตาราง 188 ดังนี้

ตาราง 188 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ และรถจักรยานสองล้อ

ชนิดของรถ	จำนวนครีวเรือน (ครีวเรือน)	จำนวนรถ (ครีวเรือน)
รถปิคอัพ	1	1
รถมอเตอร์ไซด์	41	41
รถจักรยานสองล้อ	80	115
รวม	122	157

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์-

ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 20

จากตาราง 188 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันแทบทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ ฤดูฝนก็เดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัย เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 189 ดังนี้

ตาราง 189 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	20
บ้านหลังคามุงสังกะสี	110
บ้านหลังคามุงหญ้าหรือจาก	8
รวม	138

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหนอง-

ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 21

จากตาราง 189 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 115 ครัวเรือน และ ส้วมหลุม จำนวน 23 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมี 2 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ทั้งตาราง 190 ดังนี้

ตาราง 190 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	46
รวม	46

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังหงษ์-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 23
จากตาราง 190 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการ
เกษตรทั้งหมด

3.22.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 1,735 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 1,784 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 3 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรส่วนใหญ่ของหมู่บ้านมีอาชีพทำนามีทั้งหมด 100 ครัวเรือน มี
รายได้ประมาณ 75,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 128 ครัวเรือน
และครัวเรือนที่ทำสองครั้งแต่ไม่ไต่ทำทุกปีมี จำนวน 59 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการ
ทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 191 ดังนี้

ตาราง 191 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครวเรือน)
ต่ำกว่า 1 ไร่	1
1 - 5 ไร่	18
6 - 10 ไร่	70
11 - 20 ไร่	10
21 - 50 ไร่	1
รวม	100

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์-
ตะวันออก ตำบลยานยาว, 2534 หน้า 27

จากตาราง 191 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่
 และค่ารายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 120 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครว
 เรือนละประมาณ 1,500 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา
 ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 7 ครวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท
 หรือครวเรือนละ 3,000 บาทต่อปี

ค. ทำการเกษตรดูแล

ครวเรือนที่ทำการเกษตรดูแล มีจำนวน 59 ครวเรือน สำหรับน้ำ
 ใต้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น บึง หะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และ
 อื่นๆ มีรายได้ประมาณ 20,000 บาทต่อปี

3.22.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 510 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 366 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 81 คน ทั้งตาราง 192 ทั้งนี้

ตาราง 192 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาระดับมัธยมศึกษา	321
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	18
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	22
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	50
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	22
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	4
รวม	447

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 49

จากตาราง 192 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การสาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ทั้งตาราง 193 ทั้งนี้

ตาราง 193 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	19	3
การสาธิต	12	2
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	9	4
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ		
หน้าที่พลเมือง	16	2
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	22	2
รวม	78	13

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 50
 จากตาราง 193 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านไม่ให้ความสนใจในการอบรมเท่าที่ควร
 สำหรับด้านกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านสวนสว สืบวัฒนธรรม จำนวน 2 ครั้ง
 และกิจกรรมทางด้านกีฬา ซึ่งเป็นการจัดการแข่งขันกีฬาภายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้าน จา
 มนวน 4 ครั้ง

3.22.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 9 คน และเด็กทั้ง 9 คน มี
 น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการ
 ระดับปกติ จำนวน 33 คน และมีอยู่ 1 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี บ่อยเป็นโรคหัดหรือโรคในช่องปาก จำนวน

30 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่ปรากฏเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 194 ดังนี้
ตาราง 194 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	100
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	86

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์-ตะวันตก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 53

จากตาราง 194 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีมาก ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจาก อสม. หรือกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.22.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 10 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 32 คน ทั้งตาราง 195 ทั้งนี้ ตาราง 195 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	10	24 - 35
หญิง	22	21 - 25

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์-
ตะวันออก ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 55

จากตาราง 195 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศหญิงและเพศชายจะทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.22.6 ประวัติหมู่บ้าน

สมัยก่อนที่หมู่บ้านแห่งนี้มีนกหงษ์มาอาศัยอยู่มากมาย โดยเฉพาะบริเวณวัด ต่อมานกหงษ์ก็สูญพันธุ์ไปเพราะผู้คนเข้ามาทำลายโดยจับไปขายบ้าง กินบ้าง จนนกที่เหลือต้องหนีตายไปที่อื่นไม่กลับมาอีกเลย ชาวบ้านจึงเรียกบริเวณนี้ว่า "วัดหงษ์" และในที่สุดก็ได้มาเป็นชื่อหมู่บ้านมาจนกระทั่งปัจจุบัน*

*สัมภาษณ์ นายเชื่อม ลัทธบุตร บ้านเลขที่ 142 หมู่ที่ 3 หมู่บ้านวัดหงษ์ตะวันออก
ต.ย่านยาว อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2535

3.23 หมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว

3.23.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ตำบลย่านยาว อยู่นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือติดกับหมู่ที่ 7 บ้านวัดหาด ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับคลองชลประทาน ทิศใต้ติดกับตำบลในเมือง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 1,684 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 435 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 746 คน หญิง 878 คน ดังตาราง 196 ดังนี้

ตาราง 196 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	43	52
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	79	97
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	92	72
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	111	140
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	276	250
มากกว่า 50 ปีเต็ม			277	130
รวม			878	746

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 11

จากตาราง 196 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 14,491 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านนี้มี 3 ประเภท คือ บ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ทั้งนี้

1. บ่อบาดาล มีจำนวน 48 บ่อ แยกออกเป็น บ่อส่วนตัว จำนวน 44 บ่อ และบ่อสาธารณะ จำนวน 4 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีบ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน คลองชลประทาน บึงแม่โจร และสระไข่

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านนี้ใช้กันเป็นแหล่งน้ำจาก ธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 41 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ร้านค้าที่ประชาชนรวมตัวกันในตลาดลงทุน สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สวัสดิการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สถานีตำรวจ สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 405 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านวังกระดี่ทองกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะหาารลดขนส่งไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต๋น ทั้งตาราง 197 ทั้งนี้

ตาราง 197 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต๋น

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	24	24
รถมอเตอร์ไซด์	110	168
รถจักรยานสองล้อ	389	429
รถอีแต๋น	15	15
รวม	538	636

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 20

จากตาราง 197 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 15 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ ในฤดูฝนการเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 198 ดังนี้

ตาราง 198 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	4
บ้านหลังคามุงสังกะสี	428
บ้านหลังคามุงหญ้าหรือจาก	3
รวม	435

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 21

จากตาราง 198 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงกระเบื้อง ลักษณะของห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราคน้ำ จำนวน 415 ครัวเรือน และส้วมหลุม จำนวน 20 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านทั้งหมดมี 23 ร้าน ถึงตาราง 199 ดังนี้

ตาราง 199 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	2
ช่างซ่อมวิทยุ โทรทัศน์	2
ช่างไฟฟ้า	1
ช่างเชื่อมโลหะ - กลึง	1
ขายของชำ	17
รวม	23

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 22

จากตาราง 199 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำ

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 200 ดังนี้
ตาราง 200 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ข้าวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	160
รวม	160

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 23
 จากตาราง 200 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.23.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ 2,338 ไร่
 จากพื้นที่ทั้งหมด 2,624 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 5 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 425 ครัวเรือน มีราย

ไถ่ประมาณ 99,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้ง จำนวน 425 ครัวเรือน และครัวเรือนที่ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 157 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 201 ดังนี้

ตาราง 201 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่			จำนวน (ครัวเรือน)
ต่ำกว่า 1 ไร่			5
1 - 5 ไร่			20
6 - 10 ไร่			125
11 - 20 ไร่			195
21 - 50 ไร่			75
มากกว่า 50 ไร่			5
รวม			425

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 27

จากตาราง 201 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัว เรือนละประมาณ 2,250 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 7 ครัวเรือน มีรายได้ครัวเรือนละ 6,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่ที่นิยมเพาะปลูก คือ ข้าวโพด มีจำนวน 165 ครัวเรือน ปลูก

ปีละหนึ่งครั้งในฤดูฝน ใช้เนื้อที่ในการเพาะปลูกคร้วเรือนละ 8 ไร่ มีรายได้ประมาณ 9,000 บาทต่อปี สำหรับค่าปุ๋ย 50 บาทต่อไร่

ง. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

คร้วเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้ง มีจำนวน 122 คร้วเรือน สำหรับน้ำได้จากแหล่งน้ำใต้ดิน เช่น บ่อขุด บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ 21,000 บาทต่อปี

จ. ทำการเลี้ยงสัตว์

คร้วเรือนที่ทำการเลี้ยงวัวเพื่อขายมี จำนวน 4 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณ 20,000 บาทต่อปี และคร้วเรือนที่ทำการเลี้ยงหมูเพื่อขาย มีจำนวน 20 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อปี

3.23.2 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 1,624 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษามัธยมศึกษา บัณฑิตหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 1,241 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 165 คน ถึงตาราง 202 ดังนี้

ตาราง 202 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	946
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	251
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	26
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	18
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	104
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	38
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	17
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	6
รวม	1,406

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 49

จากตาราง 202 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้
 มีคนที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ จำนวน 12 คน ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆมี
 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การสาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรม
 ด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ถึงตาราง 203
 ดังนี้

ตาราง 203 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	30	3
การสาธิต	3	1
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	2	1
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ หน้าที่พลเมือง	5	1
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	9	1
รวม	49	7

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 50

จากตาราง 203 แสดงว่าราษฎรให้ความสนใจในการอบรมในด้านต่างๆน้อยมาก
สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 1 ครั้ง และ
กิจกรรมทางด้านกีฬาซึ่งเป็นการจัดการแข่งขันกีฬภายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 1
ครั้ง

3.23.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 24 คน และมีเด็กแรกเกิดที่มีน้ำ
หนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป จำนวน 22 คน สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะ
ทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 127 คน และมีเด็ก 22 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่ป่วยเลย

- ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่ปรากฏเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา
- ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 204 ดังนี้
- ตาราง 204 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	100
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคหัดและวัณโรคครบตามเกณฑ์	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	68

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 53

จากตาราง 204 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดีมาก ทั้งในด้านการสาธารณสุขและสุขภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.23.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งจะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน

80 ครว้เรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 180 คน ทั้งตาราง 205 ทั้งนี้ ตาราง 205 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	110	30 - 50
หญิง	70	20 - 35

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 55

จากตาราง 205 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน ผู้ชายจะไปทำงานประเภทช่างฝีมือ ส่วนผู้หญิงจะทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.23.6 ประวัติหมู่บ้าน

เดิมทีสมัยก่อนหมู่บ้านนี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยอาหาร รวมทั้งปลาชนิดต่างๆก็มีมากมาย และที่หมู่บ้านแห่งนี้มีปลาคะดี่จำนวนมากซึ่งก็เป็นปลาคะดี่ทอง เพราะเกลือมีสีทอง ซึ่งชาวบ้านจะจับปลาคะดี่ทองไปเป็นอาหาร ปัจจุบันปลาคะดี่ทองแทบจะสูญสิ้นไปแล้วเพราะมีแต่คนจับไปกิน ไม่มีคนอนุรักษ์ให้แพร่พันธุ์ต่อ และการที่มีปลาคะดี่ทองอยู่มากนั้นเอง ทำให้หมู่บ้านนี้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "หมู่บ้านวังกระดี่ทอง"*

*สัมภาษณ์ นายเชียน มีแคนไผ่ บ้านเลขที่ 95 หมู่ที่ 4 หมู่บ้านวังกระดี่ทอง ต.ย่านยาว อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2535

3.24 หมู่บ้านสนามคลี ตำบลย่านยาว

3.24.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลย่านยาว อุดมอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับอำเภอบางกระทุ่ม ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันตกติดกับอำเภอสว่างงาม ทิศใต้ ติดกับหมู่ที่ 7 บ้านวัดหาด พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 446 คน แยก เป็นครัวเรือนได้ 203 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 204 คน หญิง 242 คน ดังตาราง 206 ดังนี้

ตาราง 206 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านสนามคลี ตำบลย่านยาว

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	37	27
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	16	14
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	58	65
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	60	49
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	24	28
มากกว่า 50		ปีเต็ม	47	21
รวม			242	204

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 11

จากตาราง 206 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 10,933 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านนี้มี 2 ประเภท คือ บ่อน้ำบาดาล และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำบาดาล มีจำนวน 3 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 2 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และคลองชลประทาน แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 34 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านนี้ใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต หรือสหกรณ์ร้านค้า สถานีตำรวจ สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 169 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านสนามคลีกับอำเภอลือและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 207 ดังนี้

ตาราง 207 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	4	4
รถมอเตอร์ไซด์	74	74
รถจักรยานสองล้อ	203	203
รถประเภทอื่นๆ	2	2
รวม	283	283

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 20

จากตาราง 207 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่ใช้รถใช้คันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 40 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับฤดูฝนการเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะที่อยู่อาศัย ถึงตาราง 208 ดังนี้

ตาราง 208 แสดงลักษณะที่อยู่อาศัย และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	6
บ้านหลังคามุงสังกะสี	188
บ้านหลังคามุงจากหรือหญ้า	9
รวม	203

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 21

จากตาราง 208 แสดงลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะห้องส้วมที่ใช้มี 2 ลักษณะ คือ ส้วมราคน้ำ จำนวน 193 ครัวเรือน และส้วม
หลุม จำนวน 10 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมีทั้งหมด 4 ร้าน ดังตาราง 209
ดังนี้

ตาราง 209 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างเชื่อมโลหะ - กลึง	1
ขายของชำ	3
รวม	4

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 22

จากตาราง 209 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่เป็นร้านขายของชำ

ฉ. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 210 ดังนี้
 ตาราง 210 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มชาวสวน กลุ่มชาวนา และอื่นๆ)	69
รวม	69

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 23

จากตาราง 210 แสดงว่าราษฎรที่เป็น เกษตรกรสมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรทั้งหมด

3.24.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเมืองการเกษตร ที่นที่ทำเกษตรประมาณ 1,754 ไร่
 จากพื้นที่ทั้งหมด 1,968 ไร่ อาชีพที่สำคัญๆมี 3 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 174 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณ 75,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 174 ครัวเรือน

และครัวเรือนที่ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 69 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา
แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 211 ดังนี้
ตาราง 211 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
ต่ำกว่า 1 ไร่	4
1 - 5 ไร่	50
6 - 10 ไร่	55
11 - 20 ไร่	41
21 - 50 ไร่	24
รวม	174

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี
ตำบลยานายา, 2534 หน้า 27

จากตาราง 211 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 6 - 10 ไร่
และคำนวณรายจ่ายที่สำคัญๆในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัว
เรือนละประมาณ 2,000 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา
ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 9 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท
หรือครัวเรือนละ 3,000 บาทต่อปี

ค. ทำการเกษตรดูแล

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรดูแลมี จำนวน 68 ครัวเรือน สำหรับน้ำ
ได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สะ แอ่ง คลองส่งน้ำ ฝาย และ

อื่นๆ มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

3.24.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 446 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษากภาค บัณฑิตหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 251 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 129 คน ดังตาราง 212 ดังนี้

ตาราง 212 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษากภาคบังคับ	244
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	3
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	2
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	2
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	123
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
กำลังศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	1
รวม	380

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามัคคี
ตำบลบ้านขาว, 2534 หน้า 49

จากตาราง 212 แสดงว่าราษฎร เป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญๆมี 3 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง 213 - ดังนี้

ตาราง 213 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	14	3
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ หน้าที่พลเมือง	12	3
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	4	1
รวม	30	7

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี
ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 50
 จากตาราง 213 แสดงว่าราษฎรให้ความสนใจในการอบรมด้านต่างๆน้อยมาก สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 4 ครั้ง และ
 กิจกรรมทางด้านกีฬาซึ่งเป็นการจัดการแข่งขันกีฬาภายในหมู่บ้านหรือระหว่างหมู่บ้าน จำนวน
 1 ครั้ง

3.24.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 6 คน และเด็กทั้ง 6 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 43 คน และมีเด็ก 9 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคฟันและโรคในช่องปาก จำนวน

36 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่ปรากฏเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 214 ทั้งนี้ ตาราง 214 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมัครที่ใช้บริการคุมกำเนิด	90
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	76
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	76

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี ตำบลยานยาว, 2534 หน้า 53

จากตาราง 214 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขาภิบาล ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจาก อสม.หรือกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรับการรักษาพยาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมงแต่ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

3.24.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 9 ครอบครัว ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 15 คน ดังตาราง 215 ดังนี้

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	9	18 - 25
หญิง	6	18 - 25

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี ตำบลย่านยาว, 2534 หน้า 55

จากตาราง 215 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศหญิงเพศชายจะไปทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.24.6 ประวัติหมู่บ้าน

สาเหตุที่ชื่อหมู่บ้านสนามคลีเพราะสมัยก่อนที่หมู่บ้านแห่งนี้จะมีการตีคลีกัน มีสนามสำหรับตีคลี การรบทัพจับศึกในสมัยก่อนจะทำกันที่นี่ หมู่บ้านนี้เลยได้ชื่อว่า "บ้านสนามคลี" ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา*

*สัมภาษณ์ นายลิขิต เขียวขำ บ้านเลขที่ 127 หมู่ที่ 8 หมู่บ้านสนามคลี ต.ย่านยาว อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2535

3.25 หมู่บ้านคาน ตำบลไผ่ขวาง

3.25.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลไผ่ขวาง นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 3 บ้านคาน ทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 3 บ้านปากทาง ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศใต้ติดกับตำบลปากทาง พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 273 คน แยกเป็น ครัวเรือนได้ 56 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 118 คน หญิง 155 คน ดังตาราง 216 ดังนี้

ตาราง 216 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านคาน ตำบลไผ่ขวาง

อายุ		เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	- 5 ปีเต็ม	10	3
5 ปี 1 วัน	- 7 ปีเต็ม	15	7
7 ปี 1 วัน	- 14 ปีเต็ม	19	17
14 ปี 1 วัน	- 18 ปีเต็ม	28	24
18 ปี 1 วัน	- 50 ปีเต็ม	56	44
มากกว่า 50 ปีเต็ม		27	23
รวม		155	118

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านคาน ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 216 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 2,553 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อบาดาล และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 2 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และคลองชลประทาน แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 18 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน สหประชาคมหรือสวาลากลางบ้าน สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล สำหรับครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 49 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านตามกับอำเภอกับหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น ดังตาราง 217 ดังนี้

ตาราง 217 แสดงจำนวนรถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถมอเตอร์ไซด์	21	23
รถจักรยานสองล้อ	50	55
รถอีแต่น	1	1
รวม	72	79

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านตาม

จากตาราง 217 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 20 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับฤดูฝนการเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 218 ดังนี้

ตาราง 218 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	3
บ้านหลังคามุงสังกะสี	53
รวม	56

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านคาน
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 218 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี ลักษณะห้องส้วมที่ใช้มี 2 ประเภท คือ ส้วมราคน้ำ จำนวน 45 ครัวเรือน และส้วมหลุม จำนวน 11 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมี 2 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

ค. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดจะเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 219 ดังนี้

ตาราง 219 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	12
รวม	12

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านตาม
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 219 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการ
เกษตรทั้งหมด

3.25.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ที่ทำการเกษตรประมาณ 1,200
ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 1,535 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 4 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 49 ครัวเรือน มีราย
ได้ประมาณ 66,500 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 49 ครัวเรือน
และครัวเรือนที่ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 29 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา
แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 220 ดังนี้

ตาราง 220 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
ต่ำกว่า 1 ไร่	-
1 - 5 ไร่	4
6 - 10 ไร่	20
11 - 20 ไร่	21
21 - 50 ไร่	4
รวม	49

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านคาน
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 220 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่
และทำนารายจ่ายที่สำคัญๆในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน
ละประมาณ 1,500 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา
ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 5 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท
หรือครัวเรือนละ 7,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่อาชญาวที่นิยมปลูก คือ อ้อย มีจำนวน 12 ครัวเรือน ใช้พื้นที่
ในการทำเพาะปลูกครัวเรือนละ 3 ไร่ มีรายได้ประมาณ 15,000 บาทต่อปี สำหรับค่าปุ๋ย
200 บาทต่อไร่

ง. ทำการเกษตรดูแล

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรดูแลมี จำนวน 29 ครัวเรือน สำหรับน้ำ
ได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และ
อื่นๆ มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

3.25.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 273 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาก่อนบังคับ
หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 212 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ 41 คน ดังตาราง
221 ดังนี้

ตาราง 221 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาก่อนบังคับ	182
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	9
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	15
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	6
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	36
กำลังศึกษาอยู่ในมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	3
ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	2
รวม	253

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านคาน

ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 221 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้
ส่วนด้านการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ

การสาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง 222 ทั้งนี้ ตาราง 222 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	6	3
การสาธิต	3	1
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	3	1
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง	9	3
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	3	2
รวม	24	10

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านคาน
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 222 แสดงว่าราษฎรให้ความสนใจในด้านการอบรมน้อยมาก สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางด้านกีฬา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 9 ครั้ง

3.25.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. เด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 6 คน และเด็ก 1 คน ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ไม่ป่วยเป็นโรคใดเลย

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 223 ดังนี้

ตาราง 223 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	91
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการหาลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัดโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	100

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านตามตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 223 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของ ราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขภาพจิต ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรับการรักษายาบาลจากโรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.25.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น แต่ก็ยังอยู่ภายในจังหวัด

แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานนอกหมู่บ้าน มีจำนวน 4 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 11 คน ดังตาราง 224 ดังนี้

ตาราง 224 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	6	20 - 25
หญิง	5	18 - 25

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านคาน

ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 224 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง แต่ก็ยังอยู่ภายในจังหวัด และจะไม่นานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศหญิงเพศชายจะออกไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.25.6 ประวัติหมู่บ้าน

บริเวณแม่น้ำน่านที่หมู่บ้านคาน เมื่อน้ำจากแม่น้ำลดลงมาก ๆ ก็เห็นตานปรากฏอยู่มากมาย ปัจจุบันยังมีปรากฏให้เห็นอยู่ด้านน้ำในแม่น้ำน่านลง และการที่มีตานปรากฏอยู่มากมายนี้เองจึงกลายมาเป็นชื่อหมู่บ้านกระทั่งปัจจุบันว่า "บ้านคาน"*

*สัมภาษณ์ นายประทุม บำรุงศรี บ้านเลขที่ 67 หมู่ที่ 1 หมู่บ้านคาน ต.ไผ่ขวาง

อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2535

3.26 หมู่บ้านหาดสูง ตำบลไผ่ขวาง

3.26.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่ที่ 5 ตำบลไผ่ขวาง นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับอำเภอสามง่าม ทิศตะวันตกติดกับแม่น้ำน่าน ทิศตะวันออกติดกับคลองชลประทาน ทิศใต้ ติดกับหมู่บ้านจระเข้ผอม อำเภอสามง่าม พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 294 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 81 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 133 คน หญิง 161 คน

ถึงตาราง 225 ดังนี้

ตาราง 225 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหาดสูง ตำบลไผ่ขวาง

อายุ		เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	- 5 ปีเต็ม	9	9
5 ปี 1 วัน	- 7 ปีเต็ม	9	11
7 ปี 1 วัน	- 14 ปีเต็ม	7	15
14 ปี 1 วัน	- 18 ปีเต็ม	9	10
18 ปี 1 วัน	- 50 ปีเต็ม	73	53
มากกว่า 50 ปีเต็ม		54	35
รวม		161	133

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 225 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 7,830 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีบ่อส่วนตัว จำนวน 10 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีจำนวน 4 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 3 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน คลองส่งน้ำ และหนองกรก

แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กัน เป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 16 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่คนในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ กิจกรรมธนาคารข้าว กองทุนชาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ศาลาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด สถานีอนามัยหรือโรงพยาบาล โรงเรียนระดับประถม ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 80 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านหาดสูงกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันเกิดขึ้นเขื่อนมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 226 ดังนี้

ตาราง 226 แสดงจำนวนรถปิกอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิกอัพ	4	4
รถมอเตอร์ไซด์	50	54
รถจักรยานสองล้อ	70	76
รถอีแต๋น	1	1
รถประเภทอื่นๆ	3	3
รวม	128	134

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 226 แสดงว่าราษฎรมีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 30 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว, รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับฤดูกาลเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ทั้งตาราง 227 ดังนี้

ตาราง 227 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	2
บ้านหลังคามุงสังกะสี	72
บ้านหลังคามุงหญ้าหรือจาก	1
รวม	81

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 227 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านหลังคามุงสังกะสี
 ลักษณะห้องส้วมที่ใช้มีอย่างเดียว คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 81 ครัวเรือน สำหรับร้านค้า
 ในหมู่บ้านมี 2 ร้าน ถึงตาราง 228 ดังนี้

ตาราง 228 แสดงชนิดร้านค้า และจำนวน

ชนิดร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ช่างซ่อมรถยนต์หรือเครื่องยนต์	1
ช่างไฟฟ้า	1
รวม	2

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 22

จากตาราง 228 แสดงว่าร้านค้าในหมู่บ้านนี้เป็นร้านค้าประเภทอุตสาหกรรมการบริ-

การทั้งสิ้น

ก. การดำเนินการทางการเมือง

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมืองต่างๆ ดังตาราง 229 ดังนี้
 ตาราง 229 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมือง และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมือง	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่ อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมือง (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	23
รวม	23

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 229 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเมือง
 เกษตรทั้งหมด

3.26.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม พื้นที่ทำการเกษตรประมาณ
 1,400 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 1,700 ไร่ อาชีพที่สำคัญๆมี 3 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 43 ครัวเรือน มีราย
 ได้ประมาณ 66,300 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้งมี จำนวน 43 ครัวเรือน
 และครัวเรือนที่ทำสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 26 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา

แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 230 ดังนี้
ตาราง 230 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (ครัวเรือน)
1 - 5 ไร่	3
6 - 10 ไร่	5
11 - 20 ไร่	18
21 - 50 ไร่	11
มากกว่า 50 ไร่	6
รวม	43

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 230 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11-20 ไร่
 และค่านายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาครัวเรือน
 ละประมาณ 1,750 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา
 ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 30 ครัวเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท
 หรือครัวเรือนละ 7,000 บาทต่อปี

ค. ทำการเกษตรฤดูแล้ง

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรฤดูแล้งมี จำนวน 26 ครัวเรือน สำหรับน้ำ
 ได้จากแหล่งน้ำใต้ดิน เช่น บ่อขุด บ่อน้ำตื้น บ่อบาดาล และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ
 10,000 บาทต่อปี

3.26.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 294 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ หรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 237 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 65 คน
 ตาราง 231 ดังนี้

ตาราง 231 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	230
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	2
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	5
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	22
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	2
ได้รับการศึกษาตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	1
รวม	262

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 49

จากตาราง. 231 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้ ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การสาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ตาราง 232 ดังนี้

ตาราง 232 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	6	3
การสาธิต	3	1
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	2	1
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ หน้าที่พลเมือง	9	3
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	4	2
รวม	24	10

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหลักสูง
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 232 แสดงว่าราษฎรให้ความสนใจในด้านการอบรมต่างๆน้อยมาก สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทวาทันสาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 9 ครั้ง

3.26.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 1 คน และมีน้ำหนักตัวสูงกว่า 3,000 กรัมขึ้นไป สำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 6 คน และอีก 6 คน ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี บ่อยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 3 คน บ่อยเป็นโรคอาหารเป็นพิษ จำนวน 2 คน บ่อยเป็นโรคฟันและโรคในช่องปาก จำนวน 4 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ บ่อยเป็นโรคอาหารเป็นพิษ จำนวน 2 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 233 ดังนี้
ตาราง 233 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	26
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก หัด โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และโหหืด ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	93

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 233 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี
 ทั้งในด้านสาธารณสุขหรือสุขภาพ การเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาล
 จากสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรับการรักษาพยาบาล
 จากโรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมงแต่ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

3.26.5 สภาพแรงงานของคนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น แต่ก็ยังอยู่ภายในจังหวัด แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่นมี จำนวน 7 ครัวเรือน ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 9 คน ดังตาราง 234 ดังนี้

ตาราง 234 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)		
เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	6	15 - 45
หญิง	3	17 - 35

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง

ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 234 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานก็ยังอยู่ภายในจังหวัด และจะไปเฉพาะช่วงที่ว่างจากงานไร่นา และทั้งเพศหญิงเพศชายจะออกไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.26.6 ประวัติหมู่บ้าน

สมัยก่อนในหมู่บ้านนี้เมื่อน้ำในแม่น้ำน่านลง ก็จะปรากฏหาดทรายทอดกว้างยาวลงไปในแม่น้ำ และหาดทรายนี้สูงมากเพราะน้ำได้พัดพาเอาดินทรายมาทับถมทุกครั้ง เมื่อน้ำลงและหาดทรายปรากฏให้เห็นก็จะมีคนลงไปเล่น ปัจจุบันหาดทรายก็ยังปรากฏอยู่ให้เห็นเวลาน้ำลง และผู้คนก็ยังนิยมไปเล่นกันอยู่ ด้วยเหตุนี้ที่มีหาดทรายอยู่หมู่บ้านแห่งนี้ก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านหาดสูง" มาจนกระทั่งปัจจุบัน*

*สัมภาษณ์ นายสนั่น เทียนเหลือ บ้านเลขที่ 42 หมู่ที่ 5 หมู่บ้านหาดสูง ต.ไผ่ขวาง
อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2535

3.27 หมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลไผ่ขวาง

3.27.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งหมู่ที่ 6 ตำบลไผ่ขวาง อยู่ห่างเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับหมู่ที่ 8 บ้านดงเสรษฐี ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 4 บ้านวังกระดี่ทอง ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 412 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 86 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 214 คน หญิง 198 คน ถึงตาราง 235 ดังนี้

ตาราง 235 แสดงอายุ และเพศ ของราษฎรในหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลไผ่ขวาง

อายุ	เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน - 5 ปีเต็ม	10	12
5 ปี 1 วัน - 7 ปีเต็ม	10	12
7 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	14	13
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	10	12
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	114	123
มากกว่า 50 ปีเต็ม	40	42
รวม	198	214

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 235 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จาการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 3,988 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 3 ประเภท คือ บ่อบาดาล บ่อน้ำตื้น และน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อบาดาล มีจำนวน 18 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 17 บ่อ
2. บ่อน้ำตื้น มีจำนวน 6 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 5 บ่อ
3. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และคลองส่งน้ำ แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 17 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กองทุนชาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โรงเรียนระดับประถม ศาลาประชาคมหรือศาลากลางบ้าน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือหอกระจายข่าว ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดวัดหรือห้องสมุดโรงเรียน สถานีอนามัยหรือ รพช. ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 83 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านหากฎกระทรวงกับอำเภอและหมู่บ้านอื่นๆ มี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกพาหนะที่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ ดังตาราง 236 ดังนี้

ตาราง 236 แสดงจำนวนรถปิคอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ รถอีแต๋น และรถประเภทอื่นๆ

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิคอัพ	4	4
รถมอเตอร์ไซด์	34	44
รถจักรยานสองล้อ	75	151
รถอีแต๋น	4	4
รถประเภทอื่นๆ	6	6
รวม	123	209

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 20

จากตาราง 236 แสดงว่าราษฎรมีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 50 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมล์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับฤดูกาลเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 237 ดังนี้

ตาราง 237 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	6
บ้านหลังคามุงสังกะสี	80
รวม	86

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบี้อ
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 237 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
ลักษณะห้องส้วมที่ใช้มี 2 ประเภท คือ ส้วมราคน้ำ จำนวน 81 ครัวเรือน และส้วมหลุม
จำนวน 5 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมี 3 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำทั้งหมด

ด. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของกลุ่ม
อาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 238 ดังนี้
ตาราง 238 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตร (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	39
รวม	39

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบี้อ
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 23

จากตาราง 238 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการเกษตรทั้งหมด

3.27.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ที่นึ่งทำการเกษตรประมาณ 700 ไร่ จลากรพื้นที่ทั้งหมด 800 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 5 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 56 ครัวเรือน มีรายไ้ประมาณ 75,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละหนึ่งครั้ง จำนวน 56 ครัวเรือน และครัวเรือนที่ทำนาสองครั้งแต่ไม่ไ้ทำทุกปี จำนวน 26 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการทำนา แยกออกเป็น ขนาดพื้นที่ และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 239 ดังนี้

ขนาดพื้นที่		จำนวน (ครัวเรือน)
ต่ำกว่า 1 ไร่		2
1 - 5 ไร่		7
6 - 10 ไร่		10
11 - 20 ไร่		20
21 - 50 ไร่		15
มากกว่า 50 ไร่		2
รวม		56

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหนองมอกกระบือ
ตำบลไ้ขวาง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 239 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่ และด้านรายจ่ายที่สำคัญๆในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาคร้วเรือน ละประมาณ 1,500 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จะรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ มีทั้งหมด 21 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท หรือคร้วเรือนละ 3,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่ที่นิยมปลูกกัน คือ ข้าวโพด มีจำนวน 3 คร้วเรือน ปลูกปีละหนึ่งครั้งในฤดูฝน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกคร้วเรือนละ 5 ไร่ มีรายได้ประมาณ 2,975 บาทต่อปี

ง. ทำการเกษตรดูแล

คร้วเรือนที่ทำการเกษตรดูแลมี จำนวน 26 คร้วเรือน สำหรับน้ำได้จากแหล่งน้ำผิวดิน เช่น บึง ทะเลสาบ แม่น้ำ สระ เขื่อน คลองส่งน้ำ ฝาย และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ 10,000 บาทต่อปี

จ. ทำการเลี้ยงสัตว์

คร้วเรือนที่ทำการเลี้ยงวัวเพื่อขายมี จำนวน 2 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณ 6,000 บาทต่อปี คร้วเรือนที่ทำการเลี้ยงหมูเพื่อขายมี จำนวน 1 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณ 3,000 บาทต่อปี และคร้วเรือนที่ทำการเลี้ยงเป็ด ไก่ เพื่อขาย มีจำนวน 34 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณ 600 บาทต่อปี

3.27.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 412 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาค

บังคับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 341 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 38 คน
 ดังตาราง 240 ดังนี้

ตาราง 240 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	309
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	18
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	14
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	27
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	6
จบสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	1
ได้รับบริการตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	4
รวม	379

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนนิสิต. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบี
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 240 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้
 มีอยู่ 2 คน ที่มีอายุระหว่าง 14 - 50 ปี ที่อ่านป้ายประกาศและเขียนชื่อตัวเองไม่ได้
 ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การ
 สาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง
 และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง 241 ดังนี้

ตาราง 241 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	6	3
การสาธิต	9	1
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	4	1
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ		
หน้าที่พลเมือง	9	2
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	9	2
รวม	37	9

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 241 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านให้ความสำคัญในด้านการอบรมน้อยมาก
สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 9 ครั้ง

3.27.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 4 คน และเด็กทั้ง 4 คน มี
น้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป และเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับ
ปกติ จำนวน 14 คน และมีอยู่ 2 คน ที่ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน
และป่วยด้วยโรคอาหารเป็นพิษ จำนวน 1 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ไม่ปรากฏเลยในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 242 ดังนี้
ตาราง 242 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมัครที่ใช้บริการคุมกำเนิด	69
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครอบคลุมเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการหาลอดจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก กั๊ด โปลิโอ และวัณโรค ครอบคลุมเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรควัณโรค คอตีบ บาดทะยัก และไทฟอยด์ ครอบคลุมเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านนาบุญลกระบือ
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 242 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรในหมู่บ้านอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี
 ทั้งในด้านสาธารณสุขและสุขภาพ ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาล
 จากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเจ็บป่วยรุนแรงจะไปรักษาพยาบาล
 ที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาเดินทางมากกว่าครึ่งชั่วโมงแต่ไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

3.27.5 สภาพแรงงานของชนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น ส่วนมากจะเป็นที่กรุงเทพฯ แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 37 ครอบครัว ซึ่งมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย จำนวน 75 คน ดังตาราง 243 ดังนี้

ตาราง 243 แสดงเพศ จำนวน (คน) อายุ (ปี)

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	35	14 - 50
หญิง	40	14 - 45

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 243 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง และการออกไปทำงานส่วนใหญ่ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จะไปนานกว่า 3 เดือน และทั้งเพศหญิงและเพศชายจะไปทำงานประเภทอุตสาหกรรมในโรงงาน

3.27.6 ประวัติหมู่บ้าน

มีประวัติคล้ายหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลย่านยาว คือ ชาวบ้านจะเลี้ยงกระบือไว้ใช้งานในการทำไร่ ทำไร่ และก็จะนำกระบือไปอาบน้ำที่หาดหลังจากเสร็จงาน และที่หาดกระบือจะถ่ายมูลเอาไว้มากมาย จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า "บ้านหาดมูลกระบือ"*

*สัมภาษณ์ นายสัจจา ใจยอด บ้านเลขที่ 46 หมู่ที่ 6 หมู่บ้านหาดมูลกระบือ ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2535

3.28 หมู่บ้านดงเสรษฐี ตำบลไผ่ขวาง

3.28.1 สภาพทั่วไป

ก. ข้อมูลทั่วไป

ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 ตำบลไผ่ขวาง นอกเขตสุขาภิบาลทั้งหมู่บ้าน ทิศเหนือ ติดกับอำเภอบางกระทุ่ม ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 6 บ้านหาคูถกกระบือ ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 1 ตำบลย่านยาว ทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำน่าน พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีราษฎรอาศัยอยู่ จำนวน 399 คน แยกเป็นครัวเรือนได้ 118 ครัวเรือน แยกเป็นชาย 196 คน หญิง 203 คน ถึงตาราง 244 ดังนี้

ตาราง 244 แสดงเพศ และอายุ ของราษฎรในหมู่บ้านดงเสรษฐี ตำบลไผ่ขวาง

อายุ			เพศหญิง (คน)	เพศชาย (คน)
1 วัน	-	5 ปีเต็ม	13	16
5 ปี 1 วัน	-	7 ปีเต็ม	9	8
7 ปี 1 วัน	-	14 ปีเต็ม	34	26
14 ปี 1 วัน	-	18 ปีเต็ม	20	16
18 ปี 1 วัน	-	50 ปีเต็ม	100	109
มากกว่า 50 ปีเต็ม			20	28
รวม			196	203

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านดงเสรษฐี ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 11

จากตาราง 244 แสดงว่าราษฎรส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม และรายได้ทั้งหมดของหมู่บ้านได้จากการเก็บภาษีบำรุงท้องที่ เช่น ในปีที่แล้วเก็บได้ประมาณ 8,469 บาท

ข. แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำที่ราษฎรในหมู่บ้านใช้มี 2 ประเภท คือ บ่อน้ำบาดาล และ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ดังนี้

1. บ่อน้ำบาดาล มีจำนวน 21 บ่อ แยกออกเป็น บ่อสาธารณะ จำนวน 1 บ่อ และบ่อส่วนตัว จำนวน 20 บ่อ
2. น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้จากแม่น้ำน่าน และคลองชลประทาน แหล่งน้ำที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้กันเป็นแหล่งน้ำจากธรรมชาติทั้งสิ้น สำหรับ ครัวเรือนที่มีน้ำสะอาดไม่เพียงพอสำหรับดื่มตลอดปีมี จำนวน 38 ครัวเรือน

ค. บริการสาธารณะ

บริการสาธารณะที่คนในหมู่บ้านนี้ใช้ร่วมกันที่สำคัญๆ คือ ศาสนสถาน (วัด) กองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดโรงเรียนหรือห้องสมุดวัด ศูนย์พัฒนาตำบลหรือที่ทำการสภาตำบล ศูนย์สาธิตการตลาดหรือร้านค้าของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหรือสหกรณ์ร้านค้า สำหรับไฟฟ้าของรัฐ ครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้มี จำนวน 113 ครัวเรือน

ง. การคมนาคม

การคมนาคมติดต่อระหว่างหมู่บ้านตงเสริญกับอำเภอลำปางและหมู่บ้านอื่นๆมี 2 ทาง คือ ทางน้ำ และทางบก สำหรับทางน้ำปัจจุบันไม่ค่อยนิยมเพราะทางรถยนต์ไปสะดวกกว่า แม่น้ำน่านในปัจจุบันก็ตื้นเขินมาก สำหรับทางบกทางหน่นี่นิยมใช้กัน คือ รถบัส รถจักรยานยนต์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต๋น ทั้งตาราง 245 ดังนี้

ตาราง 245 แสดงจำนวนรถปิกอัพ รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานสองล้อ และรถอีแต่น

ชนิดของรถ	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	จำนวนรถ (ครัวเรือน)
รถปิกอัพ	6	6
รถมอเตอร์ไซด์	40	44
รถจักรยานสองล้อ	116	120
รถอีแต่น	7	7
รวม	169	177

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านตงเตรมูลี
ตำบลไม้ขาว, 2534 หน้า 20

จากตาราง 245 แสดงว่าราษฎรมีรถใช้กันทุกครัวเรือน การเดินทางใช้เวลา 40 นาที การเดินทางโดยรถส่วนตัวส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ แต่ถ้าจะไปรถโดยสารก็มีรถรับจ้างคอยบริการ เช่น รถสองแถว รถเมย์ รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างหรือรถรับจ้างอื่นๆ สำหรับคุณภาพการเดินทางสะดวกสบายเพราะมีรถรับจ้างคอยบริการอย่างสม่ำเสมอ

จ. ที่อยู่อาศัยและร้านค้า

ที่อยู่อาศัยเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่นับว่ามีความสำคัญและจำเป็นมาก จึงกล่าวถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย ดังตาราง 246 ดังนี้

ตาราง 246 แสดงลักษณะบ้าน และจำนวนครัวเรือน

ลักษณะบ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)
บ้านหลังคามุงกระเบื้องหรือคอนกรีต	8
บ้านหลังคามุงสังกะสี	110
รวม	118

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนทิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านคงไทรบุรี
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 21

จากตาราง 246 แสดงว่าลักษณะบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหลังคามุงสังกะสี
 ลักษณะห้องส้วมที่ใช้มี 2 ประเภท คือ ส้วมราดน้ำ จำนวน 91 ครัวเรือน และส้วม
 หลุม จำนวน 27 ครัวเรือน สำหรับร้านค้าในหมู่บ้านมี 2 ร้าน ซึ่งเป็นร้านขายของชำ
 ทั้งหมด

ค. การดำเนินการทางการเมืองการเกษตร

ราษฎรในหมู่บ้านที่มีอาชีพเกษตรกรรม สมาชิกทั้งหมดเป็นสมาชิกของ
 กลุ่มอาชีพทางการเมืองการเกษตรต่างๆ ดังตาราง 247 ดังนี้

ตาราง 247 แสดงกลุ่มอาชีพทางการเกษตร และจำนวนสมาชิก

ชื่อกลุ่มอาชีพทางการเกษตร	จำนวนสมาชิก (คน)
สหกรณ์การเกษตร (เช่น สหกรณ์ชาวไร่อ้อย สหกรณ์โคนม สหกรณ์เลี้ยงสุกร และอื่นๆ)	-
กลุ่มอาชีพทางการเกษตร (เช่น กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มชาวสวน และอื่นๆ)	39
รวม	39

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านทองเสถียร
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 23
จากตาราง 247 แสดงว่าราษฎรที่เป็นเกษตรกรเป็นสมาชิกของกลุ่มอาชีพทางการ
เกษตรทั้งหมด

3.28.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตร ที่ทำการเกษตรประมาณ 875 ไร่
จากพื้นที่ทั้งหมด 900 ไร่ อาชีพที่สำคัญมี 4 อาชีพ ดังนี้

ก. ทำนา

ราษฎรของหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาชีพทำนามีทั้งหมด 105 ครัวเรือน มีราย
ได้ประมาณ 85,000 บาทต่อปี ครัวเรือนที่ทำนาปีละครั้งมี จำนวน 108 ครัวเรือน
และครัวเรือนที่ทำนาสองครั้งแต่ไม่ได้ทำทุกปี จำนวน 88 ครัวเรือน สำหรับที่ดินที่ใช้ในการ
ทำนา แยกออกเป็น ขนาดที่เท่า และจำนวนครัวเรือน ดังตาราง 248 ดังนี้

ตาราง 248 แสดงขนาดพื้นที่ และจำนวนคร้วเรือน

ขนาดพื้นที่	จำนวน (คร้วเรือน)
1 - 5 ไร่	18
6 - 10 ไร่	21
11 - 20 ไร่	35
21 - 50 ไร่	30
มากกว่า 50 ไร่	1
รวม	105

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านดงเสรษฐี
ตำไผ่ขวาง, 2534 หน้า 27

จากตาราง 248 แสดงว่าราษฎรที่มีที่ดินเป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 11 - 20 ไร่ และคำนวณรายจ่ายที่สำคัญในการทำนา คือ ค่าปุ๋ย 200 บาทต่อไร่ และค่าจ้างไถนาคร้ว เรือนละประมาณ 1,500 บาทต่อปี สำหรับคุณภาพของดินสามารถใช้ได้ทั้งหมด

ข. รับจ้าง

ราษฎรที่มีอาชีพรับจ้าง จ้างรับจ้างงานด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 10 คร้วเรือน มีรายได้ประมาณวันละ 30 บาท หรือคร้วเรือนละ 7,000 บาทต่อปี

ค. ทำไร่

พืชไร่ที่นิยมปลูก คือ ข้าวโพด มีจำนวน 12 คร้วเรือน ปลูกปีละ หนึ่งครั้งในฤดูฝน ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกคร้วเรือนละประมาณ 5 ไร่ มีรายได้ประมาณ 4,500 บาทต่อปี

ง. ทำการเกษตรปลูก

ครัวเรือนที่ทำการเกษตรปลูกมี จำนวน 88 ครัวเรือน สำหรับน้ำ
ได้จากแหล่งน้ำใต้ดิน เช่น บ่อขุด บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล และอื่นๆ มีรายได้ประมาณ
10,000 บาทต่อปี

3.28.3 ความรู้และการศึกษา

ราษฎรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน จำนวน 399 คน เป็นผู้ที่จบการศึกษาภาค
บังคับหรือสูงกว่าซึ่งไม่ได้เรียนต่อ จำนวน 320 คน และที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 47
คน ดังตาราง 249 ดังนี้
ตาราง 249 แสดงจำนวนราษฎรที่จบการศึกษาและที่กำลังศึกษาอยู่

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
การศึกษาภาคบังคับ	291
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	17
จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	12
กำลังศึกษาอยู่ชั้นป.1 - ป.6	22
กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น - ตอนปลายหรือเทียบเท่า	15
กำลังศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	2
ได้รับการบริการตามหลักสูตรของการศึกษานอกโรงเรียน	8
รวม	367

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านทองเสถียร
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 49

จากตาราง 249 แสดงว่าราษฎรเป็นผู้ที่รู้หนังสือ คือ สามารถอ่านออกเขียนได้
มีอยู่ 24 คน ที่มีอายุระหว่าง 14 - 50 ปี ที่อ่านป้ายประกาศและเขียนชื่อตัวเองไม่ได้

ส่วนการอบรมจากหน่วยราชการต่างๆที่สำคัญมี 5 หน่วย คือ การฝึกอบรมด้านอาชีพ การสาธิต การฝึกอบรมด้านการศึกษา การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และหน้าที่พลเมือง และการฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย ดังตาราง 250 ดังนี้

ตาราง 250 แสดงรายการอบรม และจำนวนผู้รับการอบรม

รายการอบรม	จำนวนผู้รับการอบรม (คน)	จำนวนครั้ง
การฝึกอบรมด้านอาชีพ	36	9
การสาธิต	24	5
การฝึกอบรมด้านการศึกษา	6	3
การฝึกอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และ หน้าที่พลเมือง	31	6
การฝึกอบรมด้านสุขภาพอนามัย	4	2
รวม	101	25

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านทองเสถียร
ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 50

จากตาราง 250 แสดงว่าราษฎรในหมู่บ้านให้ความสนใจในการอบรมน้อยมาก สำหรับกิจกรรมที่หมู่บ้านจัดขึ้นมีกิจกรรมทางศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จำนวน 9 ครั้ง

3.28.4 สุขภาพอนามัย

ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ก. มีเด็กแรกเกิดถึง 1 ปี จำนวน 7 คน และเด็กทั้ง 7 คน มีน้ำหนักตัวตั้งแต่ 3,000 กรัมขึ้นไป และมีเด็กแรกเกิดถึง 5 ปี มีภาวะทางโภชนาการระดับปกติ จำนวน 19 คน และ 2 คน ขาดสารอาหาร

ในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา พบว่า

ข. เด็กแรกเกิดถึง 14 ปี ป่วยเป็นโรคอุจจาระร่วง จำนวน 2 คน
ป่วยเป็นโรคอาหารเป็นพิษ จำนวน 2 คน และป่วยเป็นโรคฟันและโรคในช่องปาก จำนวน 4 คน

ค. โรคที่พบในผู้ใหญ่ ป่วยเป็นโรคอาหารเป็นพิษ จำนวน 1 คน

ง. ด้านการรับบริการและดูแลสุขภาพอนามัย ในการส่งเสริมสุขภาพการป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล ดังตาราง 251 ดังนี้
ตาราง 251 แสดงการรับบริการด้านสุขภาพอนามัย คิดเป็นร้อยละ

การรับบริการด้านสุขภาพอนามัย	ร้อยละ
ผู้สมรสที่ใช้บริการคุมกำเนิด	85
หญิงมีครรภ์ได้รับวัคซีนป้องกันโรคบาดทะยัก ครบตามเกณฑ์	100
หญิงมีครรภ์ได้รับการทำคลอดจาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผดุงครรภ์โบราณ ที่ผ่านการอบรมแล้ว	100
เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ได้รับการชั่งน้ำหนักเพื่อเฝ้าระวังทางโภชนาการ	100
เด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด และวัณโรค ครบตามเกณฑ์	100
เด็กวัยประถมศึกษา ได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก วัณโรค และไทฟอยด์ ครบตามเกณฑ์	100
มีการจัดสภาพครอบครัวให้ถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร	100

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านส่งเสริมสุขภาพ

ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 53

จากตาราง 251 แสดงว่าสุขภาพอนามัยของราษฎรอยู่ในระดับที่ค่อนข้างดี ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพและสุขภาพ ด้านการเจ็บป่วย ถ้าเจ็บป่วยเล็กน้อยจะไปรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐหรือคลินิกเอกชน แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงจะไปรักษาพยาบาล

บาลที่โรงพยาบาลของรัฐ โดยใช้เวลาในการเดินทางภายในครึ่งชั่วโมง

3.28.5 สภาพแรงงานของชนในท้องถิ่น

แรงงานส่วนหนึ่งของหมู่บ้านจะไปทำงานที่อื่น แต่ก็ยังอยู่ภายในจังหวัด แต่ส่วนหนึ่งก็จะทำงานในหมู่บ้าน ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ คือ แรงงานที่ไปทำงานที่อื่น มีจำนวน 34 ครอบครัว ซึ่งมีทั้งเพศหญิงเพศชาย จำนวน 67 คน ดังตาราง 252 ดังนี้

เพศ	จำนวน (คน)	อายุ (ปี)
ชาย	37	15 - 45
หญิง	30	17 - 35

ที่มา. สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านดงเสรษฐี ตำบลไผ่ขวาง, 2534 หน้า 55

จากตาราง 252 แสดงว่าจำนวนผู้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้านมีจำนวนหนึ่ง แต่ก็ยังอยู่ภายในจังหวัด และจะไปเฉพาะช่วงที่ว่างจากงานไร่นา และทั้งเพศหญิงเพศชายจะไปทำงานประเภทช่างฝีมือ

3.28.6 ประวัติหมู่บ้าน

ในสมัยก่อนที่หมู่บ้านแห่งนี้มีต้นเสรษฐีมากมาย ซึ่งขึ้นเยอะมากมองดูเป็นดงของต้นเสรษฐี ผู้คนผ่านไปมาก็เรียกว่า "ดงเสรษฐี" และหมู่บ้านแห่งนี้เคยตั้งชื่อหมู่บ้านว่า "บ้านดงเสรษฐี" มาจนกระทั่งปัจจุบัน*

*สัมภาษณ์ นายบุญมี แก้วกำพล บ้านเลขที่ 15 หมู่ที่ 8 หมู่บ้านดงเสรษฐี ต.ไผ่ขวาง อ.เมือง จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2535

ประเพณีต่างๆของหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน

อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม คือความดีงามที่มนุษย์สร้างขึ้นจากสภาพแวดล้อม และวิธีการดำเนินชีวิต ซึ่งคนในสังคมเห็นว่าเป็นสิ่งถูกต้องดีงาม จึงประพฤติปฏิบัติตามต่อเนื่องกันมา ประเพณีจึงเป็นเรื่องของการถ่ายทอดโดยการประพฤติปฏิบัติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีก รุ่นหนึ่ง โดยมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอตลอดเวลา¹

ประเพณีมีความหมายกว้างขวางมาก กล่าวคือ หมายรวมถึงแบบความเชื่อ ความคิด การกระทำ ค่านิยม ทัศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผน และวิธีการกระทำสิ่งต่างๆ ตลอดจนถึงการประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่างๆที่กระทำกันมาแต่ในอดีต ลักษณะสำคัญของประเพณี คือ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อกันมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบทอดกันมา และยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน²

ประเพณีเกิดจากความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่างๆ³ ฉะนั้นประเพณี คือ ความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกัน เป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผน และสืบทอดกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน⁴ และยังคงอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอ และกรมกลืนเข้ากันได้

¹ประเทือง กล้ายสุบรรณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หน้า 193

²ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง ประเพณีและการสร้างสังคมสมัยใหม่ หน้า 2

³ขุนพิทยัม กิตกุล,ม.จ.หญิง พิธีของทุกคน หน้า 4

⁴เสถียรโกเศศ ประเพณีไทย หน้า 102

จึงทำให้ประเพณีเดิมยังคงรูปมีชีวิตอยู่ต่อไปได้ โดยคนในสังคมผู้เป็นเจ้าของประเพณีไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีอยู่ในทุกยุคทุกสมัย เพราะเป็นการค่อยๆ เปลี่ยนไปที่ละน้อยโดยไม่รู้ตัว แต่จะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยก็แล้วแต่ความเป็นไปทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม⁵

อันที่จริงแล้ว ประวัติความเป็นมาของประเพณีไทยนั้นมีมานานแล้ว ซึ่งก็มีสาเหตุมาจากการที่วิทยาศาสตร์ไม่เจริญก้าวหน้า ฉะนั้น เมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้นมนุษย์จึงต้องอ่อนวอนร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าจะช่วยได้ พอภัยนั้นผ่านพ้นไปแล้วมนุษย์ก็จะแสดงความรื่นเริงรู้คุณต่อสิ่งนั้นๆ ด้วยการบูชา เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนตามความเชื่อ ความรู้ของตน ต่อมาเมื่อความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เจริญขึ้น สิ่งที่เคยทำเป็นประเพณีย่อมเปลี่ยนและเลือนรางไปด้วย⁶ บางประเพณีก็สูญหายไป แต่บางประเพณีก็ยังอยู่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ความจริงประเพณีอาจจะเป็นเรื่องของความเชื่อที่เหลวไหล ซึ่งเป็นความเชื่อของคนที่ขาดหลักวิชา แต่ในขณะเดียวกันประเพณีต่างๆ ก็เป็นเครื่องบอกถึงความเจริญของชาตินั้นๆ ได้เป็นอย่างดี เพราะประเพณีแต่ละอันก็เป็นสมบัติอยู่กับชาตินั้น เป็นการรักษาความเชื่อตามบรรพบุรุษ⁷

4.1 ประเพณีทั่วไป

ประเพณีทั่วไป คือ ประเพณีที่ทุกคนในชาติ หรือในสังคมเดียวกันปฏิบัติร่วมกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งจะขอกล่าวรายละเอียดของประเพณีต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.1.1 การทำบุญตักบาตรประจำวัน

การทำบุญตักบาตรประจำวัน คือ เป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งทางพุทธศาสนา ส่วนใหญ่จะทำกันที่บ้าน คือ จะมีพระภิกษุเดินบิณฑบาตไปตามหมู่บ้าน การทำบุญก็แล้วแต่ความศรัทธาของผู้ทำว่าจะมากน้อยแค่ไหน หรือจะทำอะไรบ้าง แต่ส่วนมากนิยมใส่

⁵ อนุমানราชชน, พระยา วัฒนธรรมเบื้องต้น หน้า 15

⁶ คณะราชครู ประเพณี - พิธีสำคัญของไทย หน้า 2

⁷ สุหัตตรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรมไทย หน้า 114

ข้าวสุก อาหารคาวหวาน และผลไม้ ซึ่งจะทำเกือบทุกวัน แต่ถ้าเป็นวันพระก็มักจะทำบุญกันที่วัด และมีการฟังเทศน์ด้วย

4.1.2 การฟังเทศน์

เป็นประเพณีที่ทำกันทุกวันพระ หรือวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งการไปทำบุญตักบาตรที่วัดนั้นจะต้องเตรียมอาหารไปทำบุญด้วย และการเทศน์จะเทศน์ก่อนที่จะถวายอาหาร ประเพณีนี้เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบันยังมีความสำคัญและนิยมปฏิบัติกันอยู่

4.1.3 สลากภัทร

เป็นประเพณีที่มีตั้งแต่โบราณกาล จนถึงปัจจุบันที่ยังคงปฏิบัติกันอยู่ ช่วงที่ทำสลากภัทรนั้นจะทำในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 6 ซึ่งเป็นฤดูที่มีผลไม้มาก แต่ที่นิยมกันมาก คือ มะม่วง บางครั้งจะเรียกว่า สลากภัทมะม่วง การปฏิบัติก็จะนำสำหรับอาหารคาวหวาน และผลไม้มาถวาย ขั้นตอนแรกจะต้องจับสลากว่าจะตรงกับเบอร์อะไร พระองค์ไหน หลังจากนั้นก็จะเตรียมอาหารจัดไว้ตามเบอร์ที่ได้ เมื่อคนที่มาทำบุญมาครบ พระที่เป็นเจ้าอาวาสจะเทศน์ให้ฟัง และจะถวายอาหาร เสริจจากพระฉันท์อาหารก็รับศีลรับพร เสร็จแล้วก็แยกย้ายกลับบ้าน

4.1.4 การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา

เป็นประเพณีที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นประจำ โดยการทำบุญตักบาตรในตอนเช้าที่วัด มีทั้งอาหารสดและอาหารแห้ง แล้วแต่ผู้ทำว่าจะทำแบบไหน เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา บางทีอาจจะมีการเวียนเทียนด้วย

4.1.5 การสงฆ์น้ำพระ

เป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่มีคนปฏิบัติกันเป็นประจำ คือ ในวันที่ 13 เมษายน ของทุกปีซึ่งเป็นวันสงกรานต์ จะมีการสงฆ์น้ำพระที่วัดหรือบางบ้านที่มีพระพุทธรูปก็จะต้องสงฆ์น้ำพระพุทธรูปที่บ้านด้วย ถือกันว่าเป็นการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความร่มเย็น และถือเป็นประเพณีด้วย บางที่บางท้องถิ่นก็มีการสงฆ์น้ำพระกันหลายวัน

4.1.6 งานขึ้นบ้านใหม่

นิยมทำกันวันเดียว การทำบุญขึ้นบ้านใหม่นี้ถือว่าจำเป็นมาก เพื่อความสุข ความเจริญหรือเพื่อให้เกิดสิริมงคลก็มี เริ่มงานโดยตอนเช้าจะมีการนิมนต์พระมาสวดมนต์ และถวายภัตตาหารเช้า ทำบุญตักบาตรก็เสร็จพิธี หลังจากนั้นก็จะจัดอาหารเลี้ยงแขกที่มางาน

งานขึ้นบ้านใหม่นี้ตามภาษาบ้านเรียกว่า ทำบุญบ้าน ปัจจุบันไม่ค่อยนิยมทำ จะทำก็เฉพาะบ้านที่มีฐานะดีเท่านั้น

4.1.7 สารท

เป็นประเพณีดั้งเดิมที่มาแต่โบราณเช่นกัน ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า "ทำบุญสารท" หรือ "ตรุษสารท" ก็มี ประเพณีทำบุญสารทนี้นิยมทำกันในเดือน 10 การปฏิบัติก็จะมีการทำบุญตักบาตรที่วัดในตอนเช้า มีการทวงขนมชนิดหนึ่งเรียกว่า "ขนมกระยาสารท" ซึ่งมีส่วนผสม คือ น้ำตาล กระทิ ข้าวเม่า ข้าวตอก งาขาวหรืองาคั่วก็ได้ นิยมทำรวมกันเป็นกลุ่ม แล้วก็นำไปแจกเพื่อนบ้านที่ใกล้เคียงหรือที่เคารพกัน

4.1.8 งานบวช

คนไทยถือว่าการบวชได้บุญคุณมาก ผู้บวชได้ชื่อว่าเป็นผู้บวชเรียนแล้วเป็นจิต หรือบัณฑิตแล้ว สังคมถือว่าได้สร้างกุศลให้แก่บิดามารดา เป็นผู้รู้จักตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ ในสมัยก่อนมีความเชื่อกันว่า ลูกผู้ชายที่ได้บวชเรียน สามารถช่วยให้มารดาได้เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ และมีประเพณีปฏิบัติเมื่อนาคจะเข้าบวชในโบสถ์ ผู้เป็นมารดาจะเกาะหางนาคเข้าโบสถ์ด้วย โดยเชื่อว่าเป็นการเกาะหางนาคขึ้นสวรรค์ อีกประการหนึ่งเชื่อว่าผู้ที่ผ่านการบวช ได้ผ่านการเล่าเรียนได้รับการปลูกฝังศีลธรรมอันดีแล้วจึงเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากสังคม

เด็กชายอาจจะบวชก่อนเมื่ออายุครบ 7 ขวบ หลังจากนั้นเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์แล้วจึงบวชเป็นพระ การบวชพระคนไทยมักจะจัดงานใหญ่โต มีพิธีกรรมประกอบหลายอย่าง เช่น พิธีลาบวช พิธีปลงผม พิธีสู่ขวัญนาค พิธีแห่นาค อย่างไรก็ตามพิธีใหญ่โตและซบเซาในสมัยก่อนได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแล้ว และใช้เวลาจัดงานน้อยลง ประหยัดมากขึ้น การบวชนั้นการปฏิบัตินิยมทำกัน 2 วัน คือ เริ่มจากกवलปลงผมโกนหัว เข้าโบสถ์ทำขวัญนาค และแห่นาคไปบวชเพื่อบรรพชา อุปสมบท วันที่สองรุ่งเช้าก็จะทำบุญเลี้ยงพระฉลองเพล ก็เป็นเสร็จพิธี ในสมัยก่อนคนไทยนิยมบวชครบพรรษา ศึกษาเล่าเรียนตลอดพรรษา เมื่อออกพรรษาแล้วก็มักจะสึกจากเพศบรรพชิตกลับไปเป็นฆราวาสมากขึ้น แต่ปัจจุบันนี้ชาวไทยนิยมบวชตามประเพณีเพียงระยะเวลา 15 - 30 วัน

4.1.9 งานแต่งงาน

ในสังคมแต่ละท้องถิ่นอาจมีขั้นตอนการปฏิบัติแตกต่างกันไปบ้าง แต่โดยรวมแล้วจะมีแนวปฏิบัติคล้ายๆกัน คือ มีพิธีสู่ขอ พิธีหมั้น พิธีแห่ขันหมาก การรดน้ำประสาธน์ การทำบุญเลี้ยงพระ พิธีส่งตัวเจ้าสาว และในสมัยก่อนมีการสร้างเรือนหอ เฝ้ารอหอด้วยการประกอบพิธีกรรมในขั้นตอนต่างๆมักจะมีการหาฤกษ์ยามที่ดีเสียก่อน โดยมีความเชื่อว่าเมื่อได้ฤกษ์ที่ดีแล้ว จะทำให้คู่สมรสอยู่กินด้วยกันอย่างมีความสุข การสู่ขอเป็นประเพณีที่ทำกันมานานแล้ว และยังถือปฏิบัติกันอยู่อย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่ากระหนักรุ่นทุกราย เพียงแต่ว่าบางรายอาจกระทำกันอย่างง่าย ๆ อย่างไม่เป็นพิธีการ อย่างไรก็ตามถือกันว่าพิธีสู่ขอเป็นสิริมงคลของทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง และเป็นการให้การให้เกียรติก่อนฝ่ายหญิง ฝ่ายชายจะให้เฝ้ารอไป ทาบหามผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง และตกลงเรื่องสินสอดทองหมั้น ถ้าฝ่ายหญิงไม่ขัดข้องก็จะมีพิธีการสู่ขอ การหมั้นและพิธีอื่นๆตามกระบวนการต่อไป

4.1.10 งานศพ

เมื่อสมาชิกคนหนึ่งคนใดในครอบครัวตาย คนในครอบครัวก็จะแจ้งให้ญาติมิตรทราบเพื่อมาร่วมงานศพ พิธีสำคัญในงานศพ ได้แก่ การรดน้ำศพ การสวดอภิธรรม การทำบังสุกุล การส่งกุศโลให้ผู้ตาย การทำบุญเลี้ยงพระ การทำบุญร้อยวัน ในสมัยก่อนคนไทยเรามักจะเก็บศพไว้ระยะหนึ่งก่อน ซึ่งอาจเก็บไว้ในสถานที่เก็บศพหรืออาจฝังไว้ หลังจากนั้นจึงนำไปเผา แต่ในปัจจุบันไม่นิยมฝังไว้ และถ้าจะเก็บไว้ก็เก็บไว้ไม่นาน ส่วนมากจะทำการเผา หลังจากสวดพระอภิธรรม 3 - 7 วัน เมื่อเผาแล้วก็มีพิธีการเก็บอัฐิ นำไปบรรจุไว้ตามเจดีย์ในวัด หรือไม่ก็เก็บไว้ที่บ้าน

พิธีงานศพในแต่ละภูมิภาคของไทยอาจแตกต่างกันไปบ้าง แต่แนวปฏิบัติส่วนใหญ่ก็คล้ายๆกัน มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปทำนองเดียวกัน และยังมีความเชื่อเหมือนกันว่าบรรพบุรุษที่ตายไปแล้ววิญญาณยังคงมีอยู่ และวนเวียนคอยคุ้มครองป้องกันลูกหลาน ดังนั้นจึงทำให้เกิดประเพณีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ที่ยายไปแล้ว

4.1.11 ลอยกระทง

เป็นประเพณีที่สืบมาจากประเพณีการลอยพระประทีปของพวกราชนิกไนต์อินเดีย ในประเทศไทยมีประเพณีการลอยพระประทีปก่อนสมัยสุโขทัย ครั้นถึงสมัยสุโขทัยพุทธ-

ศาสนาได้เจริญรุ่งเรืองแทนศาสนาฮินดู พราหมณ์ ทำให้มีการปรับปรุงประเพณีการลอยพระประทีป ดังปรากฏในตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ กล่าวว่า นางนพมาศได้คิดทำกระทงดอกไม้เป็นรูปต่างๆ ลอยน้ำในพิธีลอยพระประทีป ลอยโคม ซึ่งเคยมีมาในเดือนสิบสอง ระยะต่อมาเรียกกันว่า ลอยกระทง ประเพณีลอยกระทงนิยมปฏิบัติกันทั้งในราชสำนัก และในหมู่ประชาชนกระทำกัน ในวันเพ็ญเดือนสิบสอง ปัจจุบันยังนิยมกันอยู่อย่างกว้างขวาง แต่จุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนาน มากกว่าเพื่อการศาสนา หรือเพื่อปฏิบัติตามลัทธิความเชื่อเดิม

4.1.12 สงกรานต์

เป็นประเพณีที่ถือกำเนิดจากประเพณีของชาวอินเดีย เป็นประเพณีการเฉลิมฉลองการเริ่มต้นปีใหม่ ซึ่งไทยเรามีใช้กันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย วันเริ่มต้นปีใหม่ คือ วันที่ 13 เมษายน ของทุกปี ซึ่งถือปฏิบัติสืบต่อมาจนถึง พ.ศ. 2483 หลังจากนั้นทางรัฐบาลได้กำหนดเอาวันที่ 1 มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ ในเทศกาลสงกรานต์จะมีการทำนุถุฏภัต การปล่อยนกปล่อยปลา สรงน้ำพระพุทธรูป สรงน้ำพระสงฆ์ รดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ การเล่นสาดน้ำ และการเล่นกีฬาส่งเมืองต่างๆ ปัจจุบันชาวไทยยังนิยมในประเพณีสงกรานต์ แต่จุดมุ่งหมายเพื่อการบันเทิง เพื่อความสนุกสนานที่ได้ไปเยี่ยมพ่อแม่ญาติพี่น้องมากกว่าจุดมุ่งหมายอย่างอื่น

4.1.13 การทอดกฐินทอดผ้าป่า

การทอดกฐิน มีการกำหนดระยะตั้งแต่แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ไปจนถึงกลางเดือน 12 รวมเวลา 1 เดือน จะทอดก่อนหรือหลังจากนี้ไม่ได้ การจัดงานทอดกฐิน นอกจากจะมีการถวายผ้ากฐินแล้ว ในสังคมไทยยังมีธรรมเนียมถวายเครื่องบริวารต่างๆ เช่น สิ่งของเครื่องใช้ และมีงานสมโภชประกอบด้วย

การทอดผ้าป่า เป็นพิธีที่เกิดจากการที่สาธุชนเห็นความลำบากที่ภิกษุจะต้องนำเอาผ้าบังสุกุล นำเอาเศษผ้ามาเย็บติดกันเป็นจีวร จึงได้ทำจีวรสำเร็จรูปแล้วนำไปทอดหรือทิ้งไว้ตามป่าช้าตามป่า ต่อมาภายหลังจึงเกิดประเพณีการทอดผ้าป่าขึ้น โดยนำเอาผ้าทอดไว้ตามกิ่งไม้ และมีสิ่งของอื่นๆ ที่จัดไว้ไปทอดด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านั้นอาจเป็นสบู่ ผงซักฟอก ข้าวสาร น้ำตาล ฯลฯ การทอดผ้าป่าไม่มีกำหนดระยะเวลาเหมือนทอดกฐิน ทอดได้

ทุกฤดูกาล แต่มันมีท่ากันทำอาหารทอดกุน

4.2 ประเพณีเคน

คือ ประเพณีที่นิยมปฏิบัติกันน้อย จะมีเพียงบางท้องถิ่นเท่านั้นที่ปฏิบัติหรือท้องถิ่นหนึ่งๆ จะมีเพียงบางหมู่บ้านหรือบางครอบครัวที่ปฏิบัติ ในอำเภอเมืองพิจิตร บริเวณหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน มีประเพณีที่ถือว่าเป็นประเพณีที่เด่นมี 4 ประเพณีเท่านั้น คือ การทำขวัญข้าว การลงแขกเกี่ยวข้าว ตักบาตรเทโว และงานแข่งเรือ ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดของประเพณีดังต่อไปนี้

4.2.1 การทำขวัญข้าว

เป็นประเพณีที่ทำกันมาแต่โบราณ เชื่อกันว่าต้องรับขวัญข้าวขณะที่ข้าวกำลังตั้งท้องเพื่อให้ข้าวเจริญเติบโต ประเพณีการทำขวัญข้าวนี้มีผู้ปฏิบัติกันน้อยมาก จึงไม่ค่อยจะทราบวิธีการปฏิบัติที่ละเอียดและถูกต้องเท่าที่ควร ปัจจุบันนี้ที่ปฏิบัติก็จะปฏิบัติกันโดยการทำบุญตักบาตรที่วัด และจะต้องเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีเท่านั้นที่จะทำ

4.2.2 การลงแขกเกี่ยวข้าว

เป็นการขอแรงเพื่อนบ้านให้มาช่วยกันเกี่ยวข้าว ซึ่งเจ้าของนาที่ขอแรงจะต้องตอบแทนโดยการเลี้ยงอาหารแทนการตอบแทนด้วยเงิน ซึ่งตรงข้าวกับปัจจุบันจะเป็นการจ้างงาน โดยการจ่ายเงินตอบแทน ปัจจุบันนี้แม้จะมีการลงแขกเกี่ยวข้าวอยู่บ้าง แต่ก็นับว่าน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเป็นการรับจ้าง

4.2.3 ตักบาตรเทโว

เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ โดยวันตักบาตรเทโวนี จะต้องไปทำบุญตักบาตรที่วัด จะเป็นอาหาร ข้าวสาร และที่นิยมกันมากและจะขาดไม่ได้ก็คือ ขนมจะเป็นขนมสำหรับวันตักบาตรเทโวโดยเฉพาะ จะมีลักษณะเหมือนตอกไม้ ส่วนใหญ่เด็กๆจะนิยมมากกว่าผู้ใหญ่ แต่ปัจจุบันก็มีคนปฏิบัติกันน้อยเพราะทุกคนต้องทำงาน มีหมู่บ้านที่พิเศษว่าหมู่บ้านอื่น คือ หมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลงป่าคำ พระกนิษฐาณเฑาะจะเดินลงมาจากวิหารบนภูเขารูปช้าง บันไดที่ทอดลงจากภูเขาก็น่าทึ่งใหญ่อยู่ปากละตัว เปรียบเสมือนพระลงมาจากบันไดสวรรค์ และมีคนตักบาตรเลงอยู่ตรงหน้า เปรียบเสมือนมีพวกเทวดาบรรเลงขับกล่อม

ตามขบวนส่งเสด็จพระพุทธเจ้า*

4.2.4 งานแข่งเรือ

การแข่งขันเรือยาวของจังหวัดพิจิตร ได้มีมานานจนเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยจัดขึ้นในวันเสาร์ - อาทิตย์ที่สองของเดือนกันยายน ณ ลำน้ำน่าน โดยในสมัยนายชูวงศ์ ฉายะบุตร ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ได้จัดงานแข่งเรือประจำปีให้เป็นงานประเพณีสำคัญระดับชาติ จนเป็นที่สนใจของทุกคนและปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกระทั่งปัจจุบัน

* สัมภาษณ์ นายสมพงษ์ ม่วงแจ่ม บ้านเลขที่ 118/1 หมู่ที่ 1 บ้านเขารูปช้าง ตำบลคง-
ป่าคำ อ.เมืองพิจิตร จ.พิจิตร เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2535

บทที่ 5

วิเคราะห์การปฏิบัติประเพณี

ประเพณีของไทยเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมา เป็นสิ่งที่แสดงถึงชีวิตของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันว่ามีความเป็นมาและเป็นอยู่อย่างไร ประเพณีส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา และบางทีก็อาจมีคติทางลัทธิศาสนาอื่นแอบแฝงอยู่ด้วย

ประเพณีเป็นกิจกรรมที่มนุษย์กำหนดขึ้น และมุ่งหวังที่จะให้เกิดผลต่อการดำรงชีวิต โดยทั่วไปประเพณีย่อมก่อให้เกิดผลแก่สังคม เช่น ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจ เกิดความร่วมมือร่วมใจ แต่ประเพณีบางอย่างก็ไม่ชักนำไปให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเท่าที่ควร ทั้งนี้จึงควรที่จะมีการศึกษาเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลง โดยยึดหลักแห่งเหตุผลมาพิจารณาเพื่อการพัฒนาอื่นๆขึ้นไป

5.1 ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ

อาชีพถือเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต และอาชีพเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันเป็นประจำทุกวัน จึงทำให้เกิดประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ เช่น การลงแขกค่านา การทำขวัญข้าว การถอนข้าวทิพย์ สารภี การทำขวัญงู การทำบุญข้าวยาคุ การลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นต้น

สำหรับหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างของอำเภอเมืองพิจิตรที่มีการปฏิบัติดังกล่าว 253 - 260 ต่อไปนี้

ตาราง 253 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคพปากา

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกค่านา	3	15.0	10	50.0	7	35.0
การทำขวัญข้าว	10	50.0	6	30.0	4	20.0
การทวนข้าวทิพย์	2	10.0	9	45.0	9	45.0
สารท	20	100.0	-	-	-	-
การทำขวัญยุง	4	20.0	5	25.0	11	55.0
การทำบุญข้าวยาก	1	5.0	4	20.0	15	75.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	6	30.0	9	45.0	5	25.0

จากตาราง 253 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านเขารูปช้าง ปฏิบัติตามประเพณี การทำขวัญข้าว สารท ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การทำขวัญยุง การทำบุญข้าวยาก ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็น ครั้งคราว ได้แก่ การลงแขกค่านา การทวนข้าวทิพย์ และการลงแขกเกี่ยวข้าว

ตาราง 254 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านห้วยผก ตำบลห้วยผก

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกค่านา	2	10.0	2	10.0	16	80.0
การทำขวัญข้าว	11	55.0	3	15.0	6	30.0
การทวนข้าวทิพย์	3	15.0	4	20.0	13	65.0
สารท	15	75.0	4	20.0	1	5.0
การทำขวัญยุง	2	10.0	7	35.0	11	55.0
การทำบุญข้าวยาก	-	-	2	10.0	18	90.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	2	10.0	1	5.0	17	85.0

จากการาง 254 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านห้วยกง ปฏิบัติตามประเพณี การทำขวัญข้าว สารท ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การลงแขกค่านา การถอนข้าวทิพย์ การทำขวัญยุง การทำบุญข้าวยาคุ และการลงแขกเกี่ยวข้าว

ตาราง 255 : การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านละมั่ง ตำบลละมั่ง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกค่านา	3	15.0	7	35.0	10	50.0
การทำขวัญข้าว	3	15.0	13	65.0	4	20.0
การถอนข้าวทิพย์	3	15.0	17	85.0	—	—
สารท	14	70.0	6	30.0	—	—
การทำขวัญยุง	3	15.0	13	65.0	4	20.0
การทำบุญข้าวยาคุ	3	15.0	12	60.0	5	25.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	2	10.0	6	30.0	12	60.0

จากการาง 255 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านละมั่ง ปฏิบัติตามประเพณี สารท ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การลงแขกค่านา การลงแขกเกี่ยวข้าว ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำคราว ได้แก่ การทำขวัญข้าว การถอนข้าวทิพย์ การทำขวัญยุง และการทำบุญข้าวยาคุ

ตาราง 256 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านมิ่งตะโกน ตำบลท่าหลวง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกค่านา	1	5.0	8	40.0	11	55.0
การทำขวัญข้าว	14	70.0	4	20.0	2	10.0
การถอนข้าวทิพย์	15	75.0	4	20.0	1	5.0
สารท	17	85.0	3	15.0	-	-
การทำขวัญยุง	11	55.0	4	20.0	5	25.0
การทำบุญข้าวยาก	10	50.0	1	5.0	9	45.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	1	5.0	8	40.0	11	55.0

จากตาราง 256 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านมิ่งตะโกน ปฏิบัติตามประเพณี การทำขวัญข้าว การถอนข้าวทิพย์ สารท การทำขวัญยุง การทำบุญข้าวยาก ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การลงแขกค่านา และการลงแขกเกี่ยวข้าว

ตาราง 257 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกค่านา	-	-	12	60.0	8	40.0
การทำขวัญข้าว	7	35.0	9	45.0	4	20.0
การถอนข้าวทิพย์	6	30.0	14	70.0	-	-
สารท	18	90.0	2	10.0	-	-
การทำขวัญยุง	6	30.0	9	45.0	5	25.0
การทำบุญข้าวยาก	7	35.0	7	35.0	6	30.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	-	-	9	45.0	11	55.0

จากตาราง 257 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านปากทาง ปฏิบัติตามประเพณี สารท การทำข้าวยาคุ ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การลงแขกเกี่ยวข้าว ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การลงแขกค่านา การทำขวัญข้าว การทำขวัญยุง และการกว่นข้าวทิพย์

ตาราง 258 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าพ้อ

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกค่านา	4	20.0	6	30.0	10	50.0
การทำขวัญข้าว	10	50.0	8	40.0	2	10.0
การกว่นข้าวทิพย์	9	45.0	9	45.0	2	10.0
สารท	17	85.0	1	5.0	2	10.0
การทำขวัญยุง	9	45.0	5	25.0	6	30.0
การทำบุญข้าวยาคุ	4	20.0	11	55.0	5	25.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	4	20.0	6	30.0	10	50.0

จากตาราง 258 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังมะเคือ ปฏิบัติตามประเพณี การทำขวัญข้าว สารท การทำขวัญยุง ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การลงแขกค่านา การลงแขกเกี่ยวข้าว ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การกว่นข้าวทิพย์ และการทำบุญข้าวยาคุ

ตาราง 259 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกทำนา	4	20.0	9	45.0	7	35.0
การทำขวัญข้าว	15	75.0	3	15.0	2	10.0
การทวงข้าวทิพย์	7	35.0	8	40.0	5	25.0
สารท	15	75.0	3	15.0	2	10.0
การทำขวัญนุง	10	50.0	8	40.0	2	10.0
การทำบุญข้าวยาคุ	6	30.0	8	40.0	6	30.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	5	25.0	7	35.0	8	40.0

จากตาราง 259 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ปฏิบัติตามประเพณี การทำขวัญข้าว สารท การทำขวัญนุง ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การลงแขกเกี่ยวข้าว ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การลงแขกทำนา การทวงข้าวทิพย์ และการทำบุญข้าวยาคุ

ตาราง 260 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพของหมู่บ้านคาน ตำบลไผ่ขวาง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติเป็นประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การลงแขกทำนา	7	35.0	9	45.0	4	20.0
การทำขวัญข้าว	9	45.0	10	50.0	1	5.0
การทวงข้าวทิพย์	3	15.0	12	60.0	5	25.0
สารท	15	75.0	4	20.0	1	5.0
การทำขวัญนุง	5	25.0	9	45.0	6	30.0
การทำบุญข้าวยาคุ	4	20.0	5	25.0	11	55.0
การลงแขกเกี่ยวข้าว	5	25.0	8	40.0	7	35.0

จากตาราง 260 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านคาน ปฏิบัติตามประเพณี สารท ประเพณีที่ เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การทำขวัญข้าวยาก ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การลงแขก- คำน้า การทำขวัญข้าว การกว่นข้าวทิพย์ การทำขวัญยุง และการลงแขกเกี่ยวข้าว

5.2 ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญ ประเพณีที่เกี่ยวกับครอบครัวมีหลายประเพณี เช่น การทำขวัญเด็ก การโกนลูก การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ และงานศพ เป็นต้น สำหรับหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างของอำเภอเมืองพิจิตรมีการปฏิบัติดังตาราง 261 - 268ต่อไปนี้

ตาราง 261 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคลองปาก

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	1	5.0	6	30.0	13	65.0
การโกนลูก	3	15.0	8	40.0	9	45.0
การแต่งงาน	20	100.0	-	-	-	-
งานบวช	20	100.0	-	-	-	-
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	-	-	-	-
งานศพ	20	100.0	-	-	-	-

จากตาราง 261 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านเขารูปช้าง ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การทำขวัญเด็ก และการโกนลูก

ตาราง 262 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านหัววง ตำบลหัววง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	-	-	3	15.0	17	85.0
การโกนลูก	1	5.0	7	35.0	12	60.0
การแต่งงาน	20	100.0	-	-	-	-
งานบวช	20	100.0	-	-	-	-
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	-	-	-	-
งานศพ	20	100.0	-	-	-	-

จากตาราง 262 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านหัววง ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ส่วนประเพณี การทำขวัญเด็ก และการโกนลูก ชาวบ้าน เลิกปฏิบัติกันแล้ว

ตาราง 263 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านมะม้ง ตำบลมะม้ง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	-	-	14	70.0	6	30.0
การโกนลูก	-	-	9	45.0	11	55.0
การแต่งงาน	20	100.0	-	-	-	-
งานบวช	20	100.0	-	-	-	-
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	-	-	-	-
งานศพ	20	100.0	-	-	-	-

จากตาราง 263 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านมะม้ง ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน

งานแมว งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การโกนจุก ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การทำขวัญเด็ก

ตาราง 264 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านมิ่งตะโกน ตำบลท่าหลวง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	—	—	2	10.0	18	90.0
การโกนจุก	—	—	—	—	20	100.0
การแต่งงาน	20	100.0	—	—	—	—
งานแมว	20	100.0	—	—	—	—
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	—	—	—	—
งานศพ	20	100.0	—	—	—	—

จากตาราง 264 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านมิ่งตะโกน ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน งานแมว งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ส่วนประเพณี การทำขวัญเด็ก และการโกนจุก ชาวบ้านเลิกปฏิบัติกันแล้ว

ตาราง 265 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	—	—	1	5.0	19	95.0
การโกนจุก	—	—	1	5.0	19	95.0
การแต่งงาน	20	100.0	—	—	—	—
งานแมว	20	100.0	—	—	—	—
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	—	—	—	—
งานศพ	20	100.0	—	—	—	—

จากตาราง 265 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านปากทาง ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ส่วนประเพณี การทำขวัญเด็ก และการโกนจุก ชาวบ้านเล็ก ปฏิบัติกันแล้ว

ตาราง 266 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าซ้อ

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	-	-	2	10.0	18	90.0
การโกนจุก	-	-	-	-	20	100.0
การแต่งงาน	20	100.0	-	-	-	-
งานบวช	20	100.0	-	-	-	-
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	-	-	-	-
งานศพ	20	100.0	-	-	-	-

จากตาราง 266 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังมะเคือ ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ส่วนประเพณี การทำขวัญเด็ก และการโกนจุก ชาวบ้านเล็ก ปฏิบัติกันแล้ว

ตาราง 267 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลบ้านยาว

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	-	-	5	25.0	15	75.0
การโกนจุก	-	-	-	-	20	100.0
การแต่งงาน	20	100.0	-	-	-	-
งานบวช	20	100.0	-	-	-	-
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	-	-	-	-
งานศพ	20	100.0	-	-	-	-

จากตาราง 267 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ส่วนประเพณี การทำขวัญเด็ก และการโกนจุก ชาวบ้านเลิกปฏิบัติกันแล้ว

ตาราง 268 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวของหมู่บ้านตาน ตำบลไผ่ขวาง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำขวัญเด็ก	-	-	3	15.0	17	85.0
การโกนจุก	-	-	1	5.0	19	95.0
การแต่งงาน	20	100.0	-	-	-	-
งานบวช	20	100.0	-	-	-	-
งานขึ้นบ้านใหม่	20	100.0	-	-	-	-
งานศพ	20	100.0	-	-	-	-

จากตาราง 268 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านคาน ปฏิบัติตามประเพณี การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ ส่วนประเพณี การทำขวัญเด็ก และการโกนจุก ชาวบ้านเลิกปฏิบัติกันแล้ว

5.3 ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา

ในสังคมไทย ประชาชนมีการนับถือศาสนาที่แตกต่างกันไป แต่กว่าร้อยละ 90 % นับถือพุทธศาสนา และนับถือกันมานานแล้ว จนเป็นศาสนาประจำชาติ และคำสอนของพุทธศาสนาก็ได้กลายมาเป็นบรรทัดฐานในการดำรงชีวิตของคนไทย จะเห็นได้จากกิจกรรมในชีวิตประจำวันมักนำเอาศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เช่น การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสรงน้ำพระ การพื้เทียน เทพมหาชาติ และเวียนเทียน เป็นต้น

สำหรับหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างของอำเภอเมืองพิจิตรมีการปฏิบัติดังตาราง 269 - 276 ต่อไปนี้

ตาราง 269 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลลงป่าคำ

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	20	100.0	-	-	-	-
การสรงน้ำพระ	16	80.0	4	20.0	-	-
การพื้เทียน	16	80.0	4	20.0	-	-
เทพมหาชาติ	18	90.0	2	10.0	-	-
ตักบาตรเทโว	20	100.0	-	-	-	-
เวียนเทียน	17	85.0	3	15.0	-	-

จากตาราง 269 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านเขารูปช้าง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสรงน้ำพระ การพื้เทียน เทพมหาชาติ ตักบาตรเทโว และเวียนเทียน

ตาราง 270 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านหัวกง ตำบลหัวกง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	19	95.0	1	5.0	-	-
การสรงน้ำพระ	18	90.0	2	10.0	-	-
การฟังเทศน์	13	65.0	7	35.0	-	-
แห่มหาชาติ	13	65.0	7	35.0	-	-
ตักบาตรเทโว	17	85.0	3	15.0	-	-
เวียนเทียน	18	90.0	2	10.0	-	-

จากตาราง 270 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านหัวกง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสรงน้ำพระ การฟังเทศน์ แห่มหาชาติ ตักบาตรเทโว และ เวียนเทียน

ตาราง 271 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านตะมิง ตำบลตะมิง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	11	55.0	9	45.0	-	-
การสรงน้ำพระ	10	50.0	10	50.0	-	-
การฟังเทศน์	15	75.0	5	25.0	-	-
แห่มหาชาติ	14	70.0	6	30.0	-	-
ตักบาตรเทโว	15	75.0	5	25.0	-	-
เวียนเทียน	16	80.0	4	20.0	-	-

จากตาราง 271 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านตะมิง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสงฆ์พระ การฟังเทศน์ เทศมหาชาติ ตักบาตรเทโว และ เวียนเทียน

ตาราง 272 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านมิ่งตะโกน ตำบลท่าหลวง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	15	75.0	5	25.0	-	-
การสงฆ์พระ	13	65.0	7	35.0	-	-
การฟังเทศน์	11	55.0	9	45.0	-	-
เทศมหาชาติ	9	45.0	11	55.0	-	-
ตักบาตรเทโว	18	90.0	2	10.0	-	-
เวียนเทียน	14	70.0	6	30.0	-	-

จากตาราง 272 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านมิ่งตะโกน มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสงฆ์พระ การฟังเทศน์ ตักบาตรเทโว เวียนเทียน ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ เทศมหาชาติ

ตาราง 273 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	13	65.0	7	35.0	-	-
การสงฆ์น้ำพระ	11	55.0	9	45.0	-	-
การพื้ เชน	10	50.0	10	50.0	-	-
เทศมหาชาติ	9	45.0	11	55.0	-	-
ตักบาตร เหว	15	75.0	5	25.0	-	-
เวียนเทียน	17	85.0	3	15.0	-	-

จากตาราง 273 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านปากทาง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสงฆ์น้ำพระ การพื้ เชน ตักบาตร เหว เวียนเทียน ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ เทศมหาชาติ

ตาราง 274 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านวังมะเกลือ ตำบลท่าพล

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติเป็นประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	16	80.0	4	20.0	-	-
การสงฆ์น้ำพระ	17	85.0	3	15.0	-	-
การพื้ เชน	13	65.0	7	35.0	-	-
เทศมหาชาติ	7	35.0	13	65.0	-	-
ตักบาตร เหว	17	85.0	3	15.0	-	-
เวียนเทียน	19	95.0	1	5.0	-	-

จากตาราง 274 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังมะเคือ มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสงฆ์พระ การฟังเทศน์ ตักบาตรเทโว เวียนเทียน ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ เหมมหาชาติ

ตาราง 275 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางวัน		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	8	40.0	12	60.0	-	-
การสงฆ์พระ	17	85.0	3	15.0	-	-
การฟังเทศน์	11	55.0	6	30.0	3	15.0
เหมมหาชาติ	11	55.0	7	35.0	2	10.0
ตักบาตร เทโว	13	65.0	6	30.0	1	5.0
เวียนเทียน	14	70.0	3	15.0	3	15.0

จากตาราง 275 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังกระดี่ทอง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การสงฆ์พระ การฟังเทศน์ ตักบาตรเทโว เวียนเทียน ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน

ตาราง 276 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาของหมู่บ้านตาม ตำบลไผ่ขวาง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำบุญตักบาตรประจำวัน	13	65.0	7	35.0	-	-
การสรงน้ำพระ	16	80.0	4	20.0	-	-
การฟังเทศน์	12	60.0	8	40.0	-	-
เทศมหาชาติ	5	25.0	15	75.0	-	-
ตักบาตรเทโว	13	65.0	7	35.0	-	-
เวียนเทียน	15	75.0	5	25.0	-	-

จากการาง 276 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านตาม มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสรงน้ำพระ การฟังเทศน์ ตักบาตรเทโว เวียนเทียน ส่วนประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ เทศมหาชาติ

5.4 ประเพณีเกี่ยวกับชุมชน

ชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งของสังคมต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน และสิ่งที่เชื่อมโยงกันก็คือ ประเพณี ประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีชนทรายเข้าวัด สงกรานต์ ลอยกระทง งานปีใหม่ การละเล่นพื้นบ้าน และการแข่งเรือ เป็นต้น

สำหรับหมู่บ้านกลุ่มตัวอย่างของอำเภอเมืองพิจิตร มีการปฏิบัติกิจกรรม 277 - 284 ต่อไปนี้

ตาราง 277 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลคงปำคำ

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขนทรายเข้าวัด	3	15.0	8	40.0	9	45.0
สงกรานต์	20	100.0	-	-	-	-
สอยกระพ	20	100.0	-	-	-	-
งานปีใหม่	20	100.0	-	-	-	-
การละเล่นพื้นบ้าน	3	15.0	10	50.0	7	35.0
การแข่งเรือ	-	-	-	-	20	100.0

จากตาราง 277 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านเขารูปช้าง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ สอยกระพ งานปีใหม่ ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การขนทรายเข้าวัด และการแข่งเรือ

ตาราง 278 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านห้วยคง ตำบลห้วยคง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขนทรายเข้าวัด	2	10.0	6	30.0	12	60.0
สงกรานต์	20	100.0	-	-	-	-
สอยกระพ	20	100.0	-	-	-	-
งานปีใหม่	18	90.0	2	10.0	-	-
การละเล่นพื้นบ้าน	2	10.0	11	55.0	7	35.0
การแข่งเรือ	20	100.0	-	-	-	-

จากตาราง 278 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านหัววง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ ลอยกระทง งานปีใหม่ การแข่งเรือ ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ กวชนทรายเข้าวัด

ตาราง 279 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านพะเม็ง ตำบลพะเม็ง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชนทรายเข้าวัด	2	10.0	11	55.0	7	35.0
สงกรานต์	20	100.0	—	—	—	—
ลอยกระทง	20	100.0	—	—	—	—
งานปีใหม่	20	100.0	—	—	—	—
การละเล่นพื้นบ้าน	—	—	12	60.0	8	40.0
การแข่งเรือ	—	—	—	—	20	100.0

จากตาราง 279 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านพะเม็ง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ ลอยกระทง งานปีใหม่ ประเพณีที่ปฏิบัติบางครั้ง ได้แก่ ชนทรายเข้าวัด กวละเล่นพื้นบ้าน ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การแข่งเรือ

ตาราง 280 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านมิ่งตะโกน ตำบลท่าหลวง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชนทรายเข้าวัด	3	15.0	13	65.0	4	20.0
สงกรานต์	20	100.0	-	-	-	-
ลอยกระทง	20	100.0	-	-	-	-
งานปีใหม่	20	100.0	-	-	-	-
การละเล่นพื้นบ้าน	2	10.0	13	65.0	5	25.0
การแข่งเรือ	-	-	-	-	20	100.0

จากตาราง 280 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านมิ่งตะโกน มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ ลอยกระทง งานปีใหม่ ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ ชนทรายเข้าวัด การละเล่นพื้นบ้าน ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การแข่งเรือ

ตาราง 281 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชนทรายเข้าวัด	-	-	1	5.0	19	95.0
สงกรานต์	20	100.0	-	-	-	-
ลอยกระทง	19	95.0	1	5.0	-	-
งานปีใหม่	18	90.0	2	10.0	-	-
การละเล่นพื้นบ้าน	-	-	13	65.0	7	35.0
การแข่งเรือ	-	-	-	-	20	100.0

จากตาราง 281 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านผากทอง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ ลอยกระทง งานปีใหม่ ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ ขนทรายเข้าวัด และการแข่งเรือ

ตาราง 282 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านวังมะเคือ ตำบลท่าพ้อ

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขนทรายเข้าวัด	2	10.0	14	70.0	4	20.0
สงกรานต์	20	100.0	-	-	-	-
ลอยกระทง	20	100.0	-	-	-	-
งานปีใหม่	18	90.0	2	10.0	-	-
การละเล่นพื้นบ้าน	-	-	7	35.0	13	65.0
การแข่งขันเรือ	-	-	-	-	20	100.0

จากตาราง 282 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังมะเคือ มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ ลอยกระทง งานปีใหม่ ประเพณีที่ปฏิบัติบางครั้ง ได้แก่ ขนทรายเข้าวัด ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน และการแข่งเรือ

ตาราง 283 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว

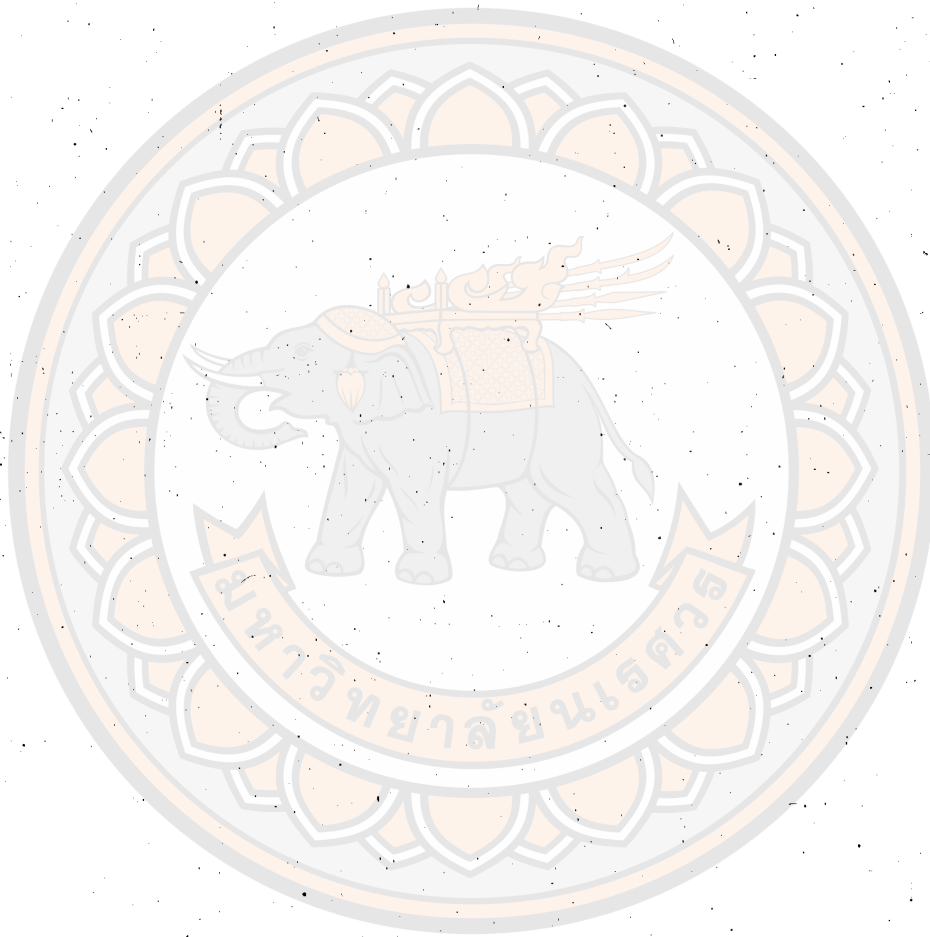
ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขนทรายเข้าวัด	8	40.0	11	55.0	1	5.0
สงกรานต์	20	100.0	-	-	-	-
ลอยกระทง	18	90.0	2	10.0	-	-
งานปีใหม่	18	90.0	2	10.0	-	-
การละเล่นพื้นบ้าน	7	35.0	11	55.0	2	10.0
การแข่งเรือ	-	-	-	-	20	100.0

จากตาราง 283 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านวังกระดี่ทอง มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ ลอยกระทง งานปีใหม่ ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นครั้งคราว ได้แก่ ขนทรายเข้าวัด การละเล่นพื้นบ้าน ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การแข่งเรือ

ตาราง 284 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนของหมู่บ้านคาน ตำบลไม้ขาว

ชื่อประเพณี	ปฏิบัติประจำ		ปฏิบัติบางครั้ง		เลิกปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ขนทรายเข้าวัด	5	25.0	15	75.0	-	-
สงกรานต์	20	100.0	-	-	-	-
ลอยกระทง	17	85.0	3	15.0	-	-
งานปีใหม่	15	75.0	5	25.0	-	-
การละเล่นพื้นบ้าน	5	25.0	10	50.0	5	25.0
การแข่งเรือ	-	-	-	-	20	100.0

จากตาราง 284 พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านกาน มีประเพณีที่ปฏิบัติเป็นประจำ ได้แก่ สงกรานต์ สอยกระพ จามิใหม่ ประเพณีที่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ได้แก่ ขนทรายเข้าวัด การละเล่นพื้นบ้าน ส่วนประเพณีที่เลิกปฏิบัติแล้ว ได้แก่ การแข่งเรือ

ตาราง 285 เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพเป็นประจำของหมู่บ้านเขาบรูสาข หัวผาง ชะมิง มิ่งตะโกน จังมะเคอ จังกระถอง

และสถาน

ข้อประเพณี	เขารูปสาข	หัวผาง	ชะมิง	มิ่งตะโกน	ป้ากทาง	วังมะเคอ	วังกระถอง	คาน	เจดียง
การทำขวัญข้าว	50.0	55.0	15.0	70.0	35.0	50.0	75.0	45.0	49.4
สารท	100.0	75.0	70.0	85.0	90.0	85.0	75.0	75.0	81.9
การทำขวัญยุง	20.0	10.0	15.0	55.0	30.0	45.0	50.0	25.0	31.3
เฉลี่ยรวม	56.7	46.7	33.3	70.0	51.7	60.0	66.7	48.3	54.2

จากตาราง 285 พบว่าหมู่บ้าน ชะมิง ปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพเป็นประจำโดยค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 54.2 โดยมีลำดับการปฏิบัติแต่ละประเภท คือ ประเพณีสารท เป็นประจำร้อยละ 81.9 รองลงมา คือ ประเพณีการทำขวัญข้าว เป็นประจำร้อยละ 49.4 และประเพณีการทำขวัญยุง เป็นประจำร้อยละ 31.3

หมู่บ้านที่ปฏิบัติประเพณีการทำขวัญข้าวมาก คือ หมู่บ้านวังกระถอง ปฏิบัติร้อยละ 75.0
 หมู่บ้านที่ปฏิบัติประเพณีสารทมาก คือ หมู่บ้านเขาบรูสาข ปฏิบัติร้อยละ 100.0
 หมู่บ้านที่ปฏิบัติประเพณีการทำขวัญยุงมาก คือ หมู่บ้านมิ่งตะโกน ปฏิบัติร้อยละ 55.0
 สรุปหมู่บ้านมิ่งตะโกนปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพมากที่สุด ปฏิบัติร้อยละ 70.0

ตาราง 286 เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวเป็นประจำของหมู่บ้านเขามูบซาง หัวตม สะมัง ปิงตะโกน ปากทาง จันมะเคอ
จังหวัดทอน และกาน

ข้อประเพณี	เขามูบซาง	หัวตม	สะมัง	ปิงตะโกน	ปากทาง	วังมะเคอ	วังกระดือทอง	กาน	เจดีย์
การแต่งงาน	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
งานบวช	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
งานขึ้นบ้านใหม่	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
งานศพ	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
เฉลี่ยรวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

จากตาราง 286 พบว่าหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวเป็นประจำโดยค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 100.0 โดยทุกประเพณี
คือ การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ และงานศพ ปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ 100.0

สรุปหมู่บ้านเขามูบซาง หัวตม สะมัง ปิงตะโกน ปากทาง จันมะเคอ จังหวัดทอน และกาน ปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวมากเท่า
กันทุกหมู่บ้าน คือ ปฏิบัติร้อยละ 100.0

ตาราง 287 เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาเป็นประจำของหมู่บ้านเขารูปช้าง หัวทศ มั่ง บึงตะโกน ปากทาง วังมะเคอ
วังกระด้าง และควน

ชื่อประเพณี	เขารูปช้าง	หัวทศ	มั่ง	บึงตะโกน	ปากทาง	วังมะเคอ	วังกระด้าง	ควน	เฉลี่ย
การทำบุญตักบาตร- ประจำวัน	100.0	95.0	55.0	75.0	65.0	80.0	40.0	65.0	71.9
การสงฆ์พระ	80.0	90.0	50.0	65.0	55.0	85.0	85.0	80.0	73.8
การพิธี	80.0	65.0	75.0	55.0	50.0	65.0	55.0	60.0	63.1
เทศมหราชา	90.0	65.0	70.0	45.0	45.0	35.0	55.0	25.0	53.8
ตักบาตร เหว	100.0	85.0	75.0	90.0	75.0	85.0	65.0	65.0	80.0
เวียนเทียน	85.0	90.0	80.0	70.0	85.0	95.0	70.0	75.0	81.2
เฉลี่ยรวม	89.2	81.7	67.5	66.7	62.5	74.2	61.7	61.7	70.6

จากตาราง 287 พบว่าหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาเป็นประจำโดยค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 70.6 โดยมีลำดับการปฏิบัติ
แต่ละประเพณี คือ เวียนเทียน ปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ 81.2 รองลงมา คือ ตักบาตร เหว ร้อยละ 80.0 ประเพณีการสงฆ์พระ ร้อยละ 73.8
ประเพณีการทำบุญตักบาตรประจำวัน ร้อยละ 71.9 ประเพณีการพิธี ร้อยละ 63.1 และประเพณีเทศมหราชา ร้อยละ 53.8 ตามลำดับ

๑๖. หน่วยงานปฏิบัติประเพณีการทำบุญตักบาตรประจำวันมาก คือ หน่วยงานสาธารณสุข ปฏิบัติร้อยละ 100.0
 ๑๗. หน่วยงานปฏิบัติประเพณีการสงฆ์น้ำพระมาก คือ หน่วยงานทั่วถึง ปฏิบัติร้อยละ 90.0
 ๑๘. หน่วยงานปฏิบัติประเพณีการฟังเทศน์มาก คือ หน่วยงานสาธารณสุข ปฏิบัติร้อยละ 80.0
 ๑๙. หน่วยงานปฏิบัติประเพณีการเทศน์มหาชาติมาก คือ หน่วยงานสาธารณสุข ปฏิบัติร้อยละ 90.0
 ๒๐. หน่วยงานปฏิบัติประเพณีการตักบาตรเทโวมาก คือ หน่วยงานสาธารณสุข ปฏิบัติร้อยละ 100.0
 ๒๑. หน่วยงานปฏิบัติประเพณีเวียนเทียนมาก คือ หน่วยงานวังมะเกลือ ปฏิบัติร้อยละ 95.0
 ๒๒. หน่วยงานปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนาทุกประการ คือ หน่วยงานสาธารณสุข ปฏิบัติร้อยละ 89.2

ตาราง 288 เปรียบเทียบการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนเป็นประจำของหมู่บ้านเขาภูประทัง หัวคิง มิ่งตะโกน ปากทาง วังมะเกือ
วังกระดอง และถาน

ข้อประเพณี	เขาภูประทัง	หัวคิง	วังมะเกือ	ปากทาง	วังกระดอง	ถาน	เฉลี่ย
สงกรานต์	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
ลอยกระทง	100.0	100.0	100.0	95.0	90.0	85.0	96.3
งานปีใหม่	100.0	90.0	100.0	90.0	90.0	75.0	91.9
เฉลี่ยรวม	100.0	96.7	100.0	95.0	93.3	86.7	96.1

จากตาราง 288 พบว่าหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนเป็นประจำโดยค่าเฉลี่ยรวมร้อยละ 96.1 โดยมีลำดับการปฏิบัติ
แต่ละประเพณี คือ ประเพณีสงกรานต์ ปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ 100.0 รองลงมา คือ ประเพณีลอยกระทง ร้อยละ 96.3 และประเพณีงานปีใหม่
ร้อยละ 91.9 ตามลำดับ

หมู่บ้านที่ปฏิบัติประเพณีสงกรานต์มากที่สุด คือ หมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน ปฏิบัติเท่ากันทุกหมู่บ้าน ปฏิบัติร้อยละ 100.0
หมู่บ้านที่ปฏิบัติประเพณีลอยกระทงมากที่สุด คือ หมู่บ้านเขาภูประทัง หัวคิง มิ่งตะโกน และวังมะเกือ ปฏิบัติร้อยละ 100.0
หมู่บ้านที่ปฏิบัติประเพณีงานปีใหม่มากที่สุด คือ หมู่บ้านเขาภูประทัง มิ่งตะโกน และวังมะเกือ ปฏิบัติร้อยละ 100.0
สรุปหมู่บ้านเขาภูประทัง มิ่งตะโกนและวังมะเกือปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชนมากที่สุด ปฏิบัติร้อยละ 100.0

บทสรุป

สรุปการศึกษาค้นคว้า อภิปรายผล และข้อเสนอนะ

ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาประเพณีวัฒนธรรม ของตำบลและหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและรวบรวมประวัติของชื่อหมู่บ้าน ศึกษาประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้าน รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน นอกจากนี้ยังสอบถามค้นคว้า เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอำเภอเมืองพิจิตรด้วย

วิธีดำเนินการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล แบ่งตามขั้นตอนดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลทั่วไป

- 1.1 ทำการศึกษาข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องที่ตำบลและหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จากแผนที่แสดงที่ตั้งของอำเภอเมืองพิจิตร
- 1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาณาเขตของตำบลและหมู่บ้าน จำนวนรอบครัว บริการสาธารณะ การคมนาคมติดต่อ และอื่นๆ จากเอกสารของอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
- 1.3 ออกไปพบปะกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านต่างๆ เพื่อศึกษาสภาพของตำบลและหมู่บ้าน และเก็บข้อมูลเกี่ยวกับหมู่บ้านโดยใช้แบบสอบถาม

2. การเลือกวิทยากร

ในการเลือกวิทยากรนั้นหลังจากได้รับคำแนะนำจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครู พระสงฆ์ รวมทั้งผู้นำอาวุโสในหมู่บ้านแล้ว จึงตัดสินใจเลือกวิทยากรเพื่อสอบถามข้อมูล และใช้เกณฑ์ในการเลือกวิทยากรดังนี้

- 2.1 เลือกวิทยากรหมู่บ้านละ 1 - 2 คน จำนวน 28 หมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร รวมทั้งหมก 84 คน เป็นชาย 74 คน หญิง 6 คน วิทยากรที่มีอายุสูงสุดเป็นชายอายุ 73 ปี และวิทยากรที่มีอายุน้อยสุดเป็นชายอายุ 25 ปี

- 2.2 เป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นเป็นอย่างดี
- 2.3 เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนั้นมาเป็นเวลานาน หรืออยู่ในเหตุการณ์เมื่อครั้ง
ตั้งหมู่บ้าน

3. การรวบรวมข้อมูล

3.1 จัดแจ้งวัตถุประสงค์ในการศึกษารวบรวมข้อมูลให้นายอำเภอเมืองพิจิตรทราบ และ
ขอหนังสือนำตัวเพื่อขอความสะดวก และความช่วยเหลือจากท่าน ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านต่างๆในการ
เก็บข้อมูล

3.2 ออกไปสัมภาษณ์วิทยากรด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์

3.3 ค้นหาหาข้อมูลประเภทวิทยุที่เกี่ยวกับหมู่บ้านต่างๆ จากแหล่งค้นคว้าอื่นๆ
เพื่อให้ข้อมูลนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้มาเรียงลำดับค่าและเรียงที่ละหมู่บ้าน

4.2 ทำการสรุปผลการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่ง
แม่น้ำน่านในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยได้จากคำถามจากแบบสอบถามวิทยากรของ
หมู่บ้านนั้นๆ

4.3 จำแนกที่มาของประวัติหมู่บ้าน

4.4 จำแนกขนาดของหมู่บ้าน และภูมิลำเนาของหมู่บ้าน

สรุปผลการวิเคราะห์ประเพณี

ประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่านในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
ที่ปฏิบัติกันทุกหมู่บ้าน คือ ประเพณีการทำขวัญข้าว สารท การทำขวัญผู้ การแต่งงาน งานบวช
งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสรงน้ำพระ การทักเตือน เทพมหาลาภ
ตักบาตรเทโว เวียนเทียน สงกรานต์ งานปีใหม่ และลอยกระทง ซึ่งล้วนแต่เป็นประเพณีวัฒนธรรม
ที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา จากการศึกษาวิจัย พบว่า เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่สมัย
ปู่ ย่า ตา ยาย และปัจจุบันก็ยังปฏิบัติกันอยู่ แต่ไม่เคร่งครัดเหมือนสมัยก่อน

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่านในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ เช่น การทำขวัญข้าว สารท และการทำขวัญยุง หมู่บ้านึงตะโกนปฏิบัติมากที่สุดร้อยละ 70.0 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว เช่น การแต่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ และงานศพ พบว่า หมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านเขารูปช้าง หัวคอง สะมัน ึงตะโกน ปากทอง วังมะเคือ วังกระกึ่งทอง และคาน ปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวมากเท่ากันทุกหมู่บ้าน คือ ปฏิบัติร้อยละ 100.0 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสงฆ์น้ำพระ การฟังเทศน์ เทศมหาชาติ ตักบาตรเทโว และเวียนเทียน หมู่บ้านเขารูปช้างปฏิบัติมากที่สุด คือ ปฏิบัติร้อยละ 89.2 การปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับชุมชน เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง และงานปีใหม่ หมู่บ้านที่ปฏิบัติมากที่สุดมี หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านเขารูปช้าง สะมัน และึงตะโกน ปฏิบัติร้อยละ 100.0 และจากการศึกษาวิจัย พบว่า หมู่บ้านเขารูปช้าง เป็นหมู่บ้านที่มีการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ ครอบครัว ศาสนา และชุมชน มากที่สุด ปฏิบัติร้อยละ 86.5

จากการศึกษาพบว่า ประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ คือ ประเพณีการลงแขกคานา การกว่นข้าวทิพย์ การทำบุญข้าวยาก และการลงแขกเกี่ยวข้าว ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัว คือ ประเพณีการทำขวัญเด็ก และการโกนจุก และประเพณีเกี่ยวกับชุมชน คือ ขนทรายเข้าวัด การละเล่นพื้นบ้าน และการแข่งเรือ ที่กล่าวมานี้ล้วนแต่เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาในหมู่บ้านนี้มาช้านาน คากว่าในอนาคตกข้างหน้าคงเลิกปฏิบัติกันแน่นอน เพราะในหมู่บ้านมีเทคโนโลยีสมัยใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลาเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ทำให้ผู้คนห่างเหินกัน และผู้คนในหมู่บ้านก็ยังขาดศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม แต่ก็มีหมู่บ้านหัวคองที่ยังปฏิบัติประเพณีการแข่งเรือเป็นประจำเพราะเป็นประเพณีของหมู่บ้านหัวคอง ปฏิบัติร้อยละ 100.0 ส่วนหมู่บ้านอื่นนั้น ประเพณีเกี่ยวกับการแข่งเรือได้เลิกปฏิบัติไปแล้ว

ข้อเสนอแนะ

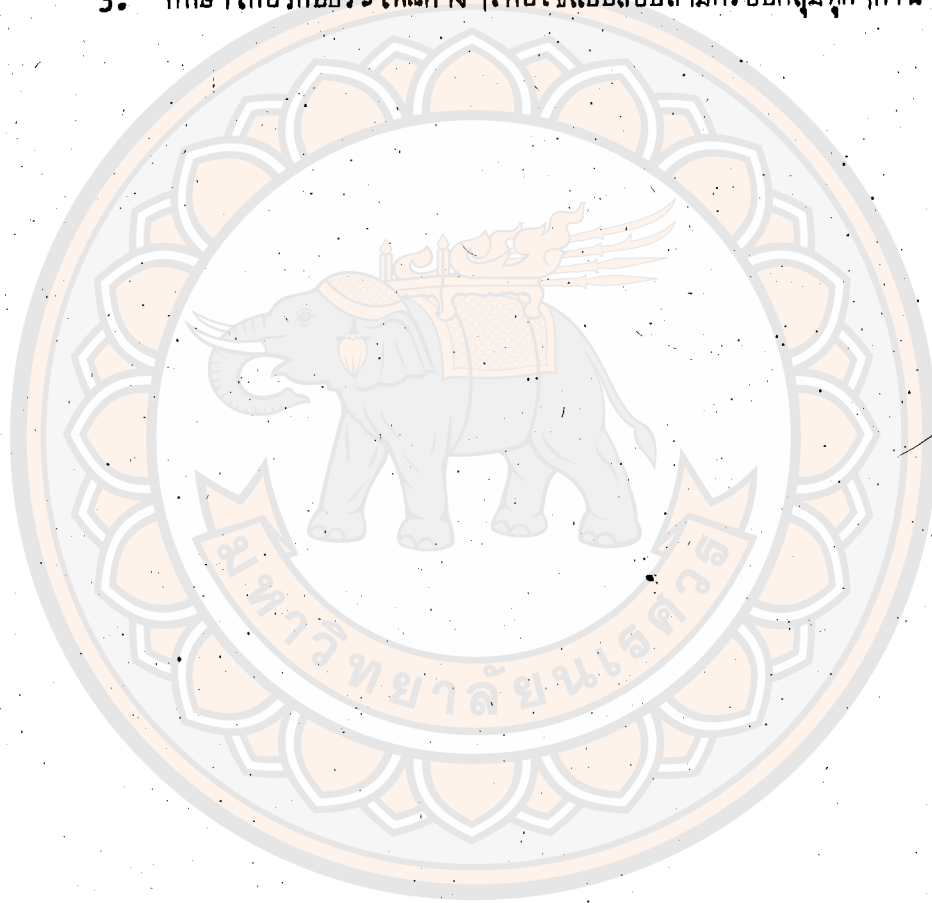
จากการศึกษาประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่านในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร มีข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาวิจัยในครั้งต่างๆ ดังนี้

1. ควรทำการศึกษาวิจัยประวัติของหมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่านในเขตอำเภอ-

เมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ที่ยังไม่ได้ศึกษา เพื่อนำมา เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรียบร้อยแล้ว

2. ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเล่นทั้ง เกม หรือการเล่นพื้นบ้านของหมู่บ้านซึ่งตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่านในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร หรือริมสองฝั่งแม่น้ำน่านจังหวัดอื่นๆ

3. ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีต่างๆโดยใช้แบบสอบถามครอบคลุมทุกๆท่าน

บรรณานุกรม

จรรยา เขียวหุร ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นกับการท่องเที่ยว พิชญโลก: จัดพิมพ์โดยแผนกเอกสาร
และการพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร 2535

คณะราษฎร ประเพณี - พิธีสำคัญของไทย กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2520

ณรงค์ เส่งประสา พื้นฐานวัฒนธรรมไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์
2532

ประเทือง กล้ายสุบรรณ, ผศ. วัฒนธรรมพื้นบ้าน กรุงเทพฯ: ศูนย์สารการพิมพ์ 2531

ประมวณสานต์ (นามแฝง) เที่ยวทั่วเมืองไทย กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์ 2520

ประเสริฐ แยมกลิ่นทุ่ง ประเพณีและการสร้างสังคมสมัยใหม่ กรุงเทพฯ: อมรการพิมพ์ 2525

บุญพิเศษ คีตกุล, ม.จ.หญิง พิธีของทุกคน กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2532

ศึกษาธิการ, กระทรวง ศาสนพิธีฉบับกรมศาสนา กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา 2532

สมพร คัชมาตย์ รวมเรื่องเมืองพิจิตร พิชญโลก: โรงพิมพ์ตระกูลไทย 2520

เสถียรโกเศศ ประเพณีไทย กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิณเลิศ 2524

สุภัตรา สุภาพ สังคมและวัฒนธรรม คำนิยม: กรอบครัว ศาสนา ประเพณี กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ 2531

สุเมธ เมธาวิฑกุล, ผศ. สังคมพิธีกรรม กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2532

สำนักงานจังหวัดพิจิตร บรรยายสรุปจังหวัดพิจิตร ประจำปี 2534 เอกสารสำเนา

สำนักงานพัฒนาชุมชนพิจิตร แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบล-
ดงป่าคำ 2534

_____ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจน ตำบลดงป่าคำ 2534

_____ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหัวดง ตำบลหัวดง 2534

_____ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเขาพระ ตำบลหัวดง 2534

_____ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ตำบลหัวดง 2534

_____ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากคลอง ตำบลหัวดง 2534

_____ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังฟ้าคำ ตำบลตะมั่ง 2534

_____ แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านบางเตียร ตำบลตะมั่ง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านตะมั่ง ตำบลตะมั่ง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสวนแตง ตำบลตะมั่ง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสามขา ตำบลตะมั่ง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระจาย ตำบลตะมั่ง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านเบ็งตะโกน ตำบลท่าหลวง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านน้ำหัก ตำบลท่าหลวง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านราชแจ้งขวัญ ตำบลปากทาง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านปากทาง ตำบลปากทาง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังมะเค็ด ตำบลท่าเรือ 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านท่าเรือใต้ ตำบลท่าเรือ 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังดำ ตำบลท่าเรือ 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลย่านยาว 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านย่านยาวตะวันออก ตำบลย่านยาว

2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวัดหงษ์ตะวันออก ตำบลย่านยาว

2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านวังกระดี่ทอง ตำบลย่านยาว 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านสนามคลี ตำบลย่านยาว 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านลาน ตำบลไผ่ขวาง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดสูง ตำบลไผ่ขวาง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านหาดมูลกระบือ ตำบลไผ่ขวาง 2534

แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านของหมู่บ้านดงเสด็จ ตำบลไผ่ขวาง 2534

สำนักงานศึกษาธิการอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร ข้อมูล สถิติ การศึกษา การศาสนา

และวัฒนธรรม เอกสารฉบับที่ 2 ประจำปี 2534 เอกสารสำเนา

แวน พินธุ์พันธ์ พิจิตรของเรา กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นท์ 2532

ผู้ให้สัมภาษณ์

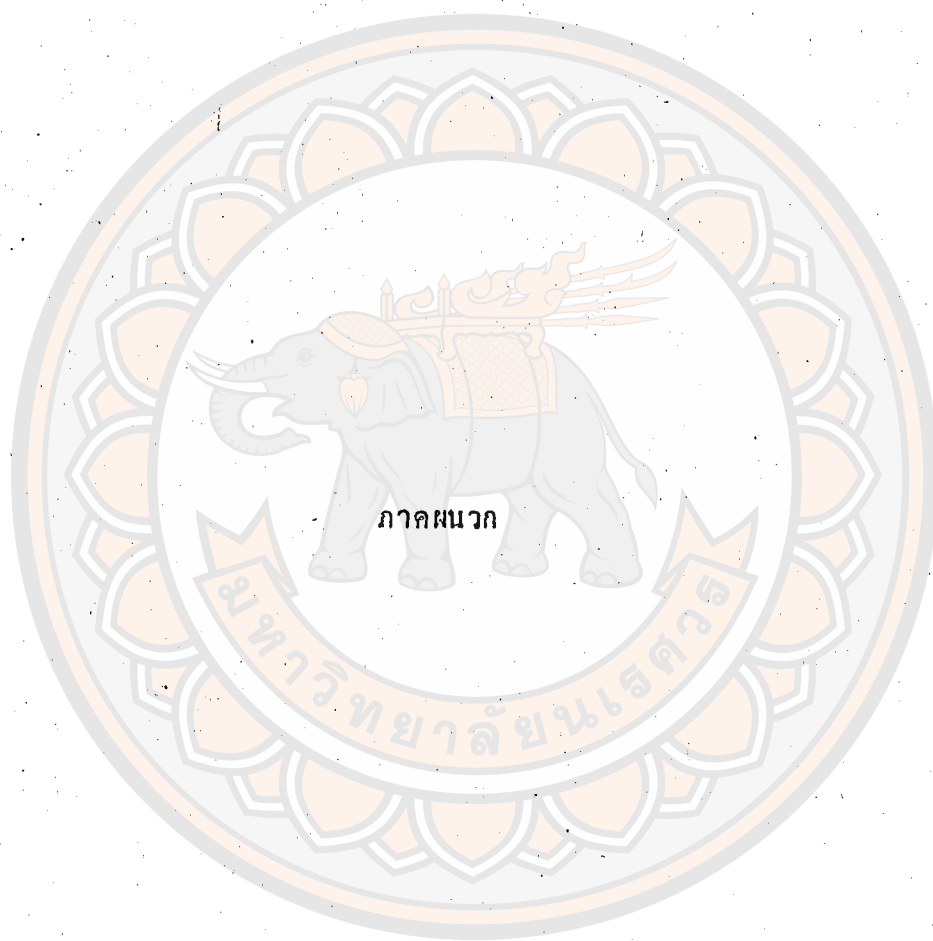
นายก้าน	หิบนาค	บ้านเลขที่ 82	หมู่ที่ 9	หมู่บ้านวังกระจะ ต.มะม่วง
นายโกศล	ชัยฤทธิ์	บ้านเลขที่ 44	หมู่ที่ 5	หมู่บ้านหาคสูง ต.ไผ่ขวาง
นายเชียน	มีแก่นไผ่	บ้านเลขที่ 95	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านวังกระดี่ทอง ต.ย่านยาว
นายจรรณ	เพชรรัตน์	บ้านเลขที่ 23	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านสวนแตง ต.มะม่วง
นายจรรณ	อัมพฤกษ์	บ้านเลขที่ 15	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านสามขา ต.มะม่วง
นายจรรณ	อินธ	บ้านเลขที่ 79	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านคงเสริญี ต.ไผ่ขวาง
นายจำนงค์	ทันนิเทศ	บ้านเลขที่ 42	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านย่านยาว ต.ย่านยาว
นายจำนงค์	บุญคำ	บ้านเลขที่ 73	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านวังกระดี่ทอง ต.ย่านยาว
นายจำเนียร	ไพเราะ	บ้านเลขที่ 37	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านวังด้า ต.ท่าพ่อ
นายจำรัส	ชมป้อม	บ้านเลขที่ 19	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านสนามคลี ต.ย่านยาว
นายจำลอง	จันทร์สิงห์	บ้านเลขที่ 153	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านวังมะเตือ ต.ท่าพ่อ
นายฉิ่ง	บัวงาม	บ้านเลขที่ 112	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านสนามคลี ต.ย่านยาว
นางฉลอง	ทองรัตน์	บ้านเลขที่ 18	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านสามขา ต.มะม่วง
นายเฉลียว	บัวคำ	บ้านเลขที่ 57	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านวัดหงษ์ ต.ย่านยาว
นายเฉลียง	ศรีอรุณ	บ้านเลขที่ 94	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านหาคมุดกระบือ ต.ไผ่ขวาง
นายชอบ	วิเชียรสรรค์	บ้านเลขที่ 34	หมู่ที่ 5	หมู่บ้านหาคสูง ต.ไผ่ขวาง
นายชาญ	คำหู่	บ้านเลขที่ 54	หมู่ที่ 9	หมู่บ้านวังกระจะ ต.มะม่วง
นายเชื้อม	ลัทนุตร	บ้านเลขที่ 142	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านวัดหงษ์ ต.ย่านยาว
นายติเรก	สุขสวัสดิ์	บ้านเลขที่ 18	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านหาคมุดกระบือ ต.ย่านยาว
นายเทียบ	สุวรรณภักขิณ	บ้านเลขที่ 23	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านย่านยาว ต.ย่านยาว
นายเต็ม	แก้วกำพล	บ้านเลขที่ 65	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านวังกระดี่ทอง ต.ย่านยาว
นายถนอม	ทองคำ	บ้านเลขที่ 87	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านบางเหี้ยร ต.มะม่วง
นายถวิล	สิงห์เผือก	บ้านเลขที่ 101	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านน้ำโจนเหนือ ต.หัวคอง
นายทวิน	ชมิลทูล	บ้านเลขที่ 89	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านสวนแตง ต.มะม่วง
นายทองดี	ปิ่นแก้ว	บ้านเลขที่ 29	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านเขาพระ ต.หัวคอง

นายทองดี	หงษ์ทองคำวงศ์	บ้านเลขที่ 67	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านเขารูปช้าง	ต.ดงป่าคำ
นายทองสุข	ทองเที่ยง	บ้านเลขที่ 81	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านคาน	ต.ไผ่ขวาง
นายทองหล่อ	จันแก้ว	บ้านเลขที่ 93	หมู่ที่ 7	หมู่บ้านน้ำหัก	ต.ท่าหลวง
นายธีรพล	พรหมมานวัตร	บ้านเลขที่ 61	หมู่ที่ 5	หมู่บ้านท่าพ่อไค้	ต.ท่าพ่อ
นายบาง	อินวอน	บ้านเลขที่ 114	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านหาดมูลกระบือ	ต.ย่านยาว
นายบุญเชิด	เปลี่ยนสาย	บ้านเลขที่ 28	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านน้ำโจน	ต.ดงป่าคำ
นายบุญเลิศ	บุรณะวาทศิลป์	บ้านเลขที่ 124	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านวังมะเคือ	ต.ท่าพ่อ
นายบุญมี	แก้วคำพล	บ้านเลขที่ 15	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านดงเสรมย์	ต.ไผ่ขวาง
นายบรรจง	จันทวงศ์	บ้านเลขที่ 19	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านมะม้ง	ต.มะม้ง
นางสาวประกอบ	พงษ์ประไพ	บ้านเลขที่ 74	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านบึงตะโกน	ต.ท่าหลวง
นายประติษฐ์	อ้อมอยู่	บ้านเลขที่ 83	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านหาดมูลกระบือ	ต.ย่านยาว
นายประทีน	ชูเมือง	บ้านเลขที่ 18	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านดงเสรมย์	ต.ไผ่ขวาง
นายประทุม	บำรุงศรี	บ้านเลขที่ 67	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านคาน	ต.ไผ่ขวาง
นายประยอม	ทรัพย์ปราโมทย์	บ้านเลขที่ 64	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านน้ำโจนเหนือ	ต.หัวดง
นายประพัฒน์	มีอิสระ	บ้านเลขที่ 32	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านเขาพระ	ต.หัวดง
นายประยูร	เคียรรัตน์	บ้านเลขที่ 65	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านปากทาง	ต.ปากทาง
นายแฝก	โพธิ์อยู่	บ้านเลขที่ 71	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านวังดำ	ต.ท่าพ่อ
นายหงส์ศักดิ์	เจียนศรีพงษ์	บ้านเลขที่ 45	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านวังฟ้าผ่า	ต.มะม้ง
นายพลอย	เม่นสุข	บ้านเลขที่ 39	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านน้ำโจน	ต.ดงป่าคำ
นายพุด	เจริญวัย	บ้านเลขที่ 13	หมู่ที่ 9	หมู่บ้านวังกระจะ	ต.มะม้ง
นางสาวพเยาว์	เพ็ชรภูมิ	บ้านเลขที่ 66	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านคาน	ต.ไผ่ขวาง
นายเพ็ง	ขวัญอนันต์	บ้านเลขที่ 78	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านราชเชิงขวัญ	ต.ปากทาง
นายเวียง	จันทร์เป็ย	บ้านเลขที่ 109	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านวัดหงษ์	ต.ย่านยาว
นายรอด	สาถ์ทอง	บ้านเลขที่ 24	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านน้ำโจน	ต.ดงป่าคำ
นายระเด่น	อินทรารักษ์	บ้านเลขที่ 140	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านวังมะเคือ	ต.ท่าพ่อ
นางราณี	ภักทินี	บ้านเลขที่ 70	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านปากทาง	ต.ปากทาง

นายละออ	จรรยา	บ้านเลขที่ 40	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านบางเพ็ชร	ต.มะม่วง
นายลิขิต	เขียวขำ	บ้านเลขที่ 127	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านสนามคลี	ต.ย่านยาว
นายถือนาม	ธงชัย	บ้านเลขที่ 106	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านเขารูปช้าง	ต.คงปาคำ
นายวิจิตร	ชมภู	บ้านเลขที่ 52	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านสวนแตง	ต.มะม่วง
นายวิเชียร	ทวนน้อย	บ้านเลขที่ 21	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านย่านยาว	ต.ย่านยาว
นายวิเชียร	ยอดยิ่ง	บ้านเลขที่ 26	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านมะม่วง	ต.มะม่วง
นายวินัย	บุญนาค	บ้านเลขที่ 77	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านบึงตะโกน	ต.ท่าหลวง
นายวิรัตน์	ภัทรประสิทธิ์	บ้านเลขที่ 60	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านห้วยทอง	ต.ห้วยทอง
นายวันชัย	ใจจำนงค์	บ้านเลขที่ 47	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านเขาพระ	ต.ห้วยทอง
นายสุชชัย	ไกรเดช	บ้านเลขที่ 38	หมู่ที่ 5	หมู่บ้านท่าหอไต้	ต.ท่าหอ
นายสังเวียน	ยาคลาย	บ้านเลขที่ 135	หมู่ที่ 9	หมู่บ้านปากคลอง	ต.ห้วยทอง
นายสังจา	ใจยอด	บ้านเลขที่ 46	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านหาคมลูกกระบือ	ต.ไผ่ขวาง
นายสุนทร	กลิ่นสุป	บ้านเลขที่ 17	หมู่ที่ 7	หมู่บ้านน้ำหัก	ต.ท่าหลวง
นายสุนทร	ยาคลาย	บ้านเลขที่ 135	หมู่ที่ 9	หมู่บ้านปากคลอง	ต.ห้วยทอง
นายสนั่น	เทียนเหลือ	บ้านเลขที่ 42	หมู่ที่ 5	หมู่บ้านหาคมสูง	ต.ไผ่ขวาง
นายสนั่น	ทองทอง	บ้านเลขที่ 80	หมู่ที่ 8	หมู่บ้านสามขา	ต.มะม่วง
นายสุภวิทย์	วีระแก้ว	บ้านเลขที่ 55	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านวังฟ้าผ่า	ต.มะม่วง
นางสาวสนม	พุ่มพวง	บ้านเลขที่ 58	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านราชเชิงขวัญ	ต.ปากทาง
นายสมเกียรติ	สังสิทธิ์โชติ	บ้านเลขที่ 56	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านห้วยทอง	ต.ห้วยทอง
นายสมชาย	แก้วกำพล	บ้านเลขที่ 86	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านหาคมลูกกระบือ	ต.ไผ่ขวาง
นายสมบัติ	เดชมี	บ้านเลขที่ 26	หมู่ที่ 3	หมู่บ้านเขาพระ	ต.ห้วยทอง
นายสมบัติ	มิลแก้ว	บ้านเลขที่ 46	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านวังฟ้าผ่า	ต.มะม่วง
นายสมพงษ์	บุญ	บ้านเลขที่ 43	หมู่ที่ 4	หมู่บ้านบางเพ็ชร	ต.มะม่วง
นายสมพงษ์	พิมพงษ์	บ้านเลขที่ 17	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านราชเชิงขวัญ	ต.ปากทาง
นายสมพงษ์	ม่วงแจ่ม	บ้านเลขที่ 118	หมู่ที่ 1	หมู่บ้านเขารูปช้าง	ต.คงปาคำ
นายสวิง	ทรัพย์ปราโมทย์	บ้านเลขที่ 64	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านน้ำโจนเหนือ	ต.ห้วยทอง

นายสวน	ถาวรกุล	บ้านเลขที่ 95	หมู่ที่ 6	หมู่บ้านวังด้า	ต.ท่าซ่อ
นายสมศักดิ์	ภาเนียม	บ้านเลขที่ 37	หมู่ที่ 7	หมู่บ้านน้ำหัก	ต.ท่าหลวง
นายสมาน	มีชำนะ	บ้านเลขที่ 104	หมู่ที่ 5	หมู่บ้านท่าซ่อไต้	ต.ท่าซ่อ
นายสอาด	เกาอ่อน	บ้านเลขที่ 72	หมู่ที่ 9	หมู่บ้านปากคลอง	ต.หัวคาง
นายสามารถ	หนูพันธ์	บ้านเลขที่ 10	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านทะมั่ง	ต.ทะมั่ง
นายสำอังก	อินขจร	บ้านเลขที่ 63	หมู่ที่ 2	หมู่บ้านบึงตะโกน	ต.ท่าหลวง
นายอุปถัมภ์	ประทุมมาศ	บ้านเลขที่ 86	หมู่ที่ 9	หมู่บ้านปากคลอง	ต.หัวคาง

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยธนบุรี

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองหรือผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร

1. พระยาเทพาธิบดี (พุ่ม)	ตั้งแต่	2420 - 2420
2. หลวงธรรเพธรี (แจ่ม)	-	-
3. เจ้าพระยาศรีวิชัย	-	-
4. พระยาอุตรกิจพิจารณา	-	-
5. พระยาราชภูพานนท์	-	-
6. พระยาเทพาธิบดี	-	-
7. พระศรีสุริยราชวรภัย (จร)	-	-
8. พระพิชัยณรงค์สงคราม (คิม)	2450	-
9. พระศรีสิทธิรักษ์ (ทิพย์ โรจนประดิษฐ์)	2454	-
10. พระสุนเทพภักดี (พร้อม ณ นคร)	2462	-
11. พระวิบุรจรรักษ์ (เพิ่ม นิบลกุล)	2466	-
12. หม่อมเจ้านิสากร	2470 - 2471	
13. พระยาพิชัยสงคราม	2471 - 2474	
14. พระอนุบาลสกลเขต	2474 - 2476	
15. พระมุนีมานสากรกรม	2477 - 2479	
16. หลวงนฤทธรักษา	2479 - 2482	
17. ขุนบริรักษ์ทวัญชัย	2482 - 2485	
18. นายจรรยา คชภูมิ	2486 - 2487	
19. พระบริบูรณ์วรานุรักษ์ (สุข สรลัมภ์)	2487 - 2489	
20. พระราชภาติรักษา (ประกอบ บุณนาก)	2489 - 2490	
21. นายปรัง พุฒินันท์	2490 - 2495	
22. นายเจริญ ภมรบุตร	2495 - 2497	
23. นายเขียน โทธิสุวรรณ	2497 - 2500	
24. นายคำณ สันขกร	2501 - 2504	

25. นายเที่ยง เฉลิมช่วง	2505 - 2507
26. นายขุนสวัสดิ์ กำลังงาม	2507 - 2508
27. นายแสวง ศรีมาเสริม	2508 - 2511
28. นายอรุณ นาคะเคชะ	2511 - 2514
29. นายสมบุรณ์ เจริญจิตร	2515 - 2515
30. นายสิทธิเดช นรัตถรักษา	2515 - 2517
31. นายไสว ศิริมงคล	2517 - 2517
32. นายประสิทธิ์ โกมลมาลย์	2519 - 2520
33. นายชูวงศ์ ฉายะบุตร	2520 - 2523
34. วัชร สังก์วิบูลย์	2523 - 2524
35. นายศรีพงษ์ สระวาสี	2524 - 2528
36. นายอวัชชัย สมนามาน	2528 - 2530
37. นายอวัช มกรพงศ์	2530 - 2532
38. นายสุพงษ์ ศรีลัมพ์	2532 - ปัจจุบัน

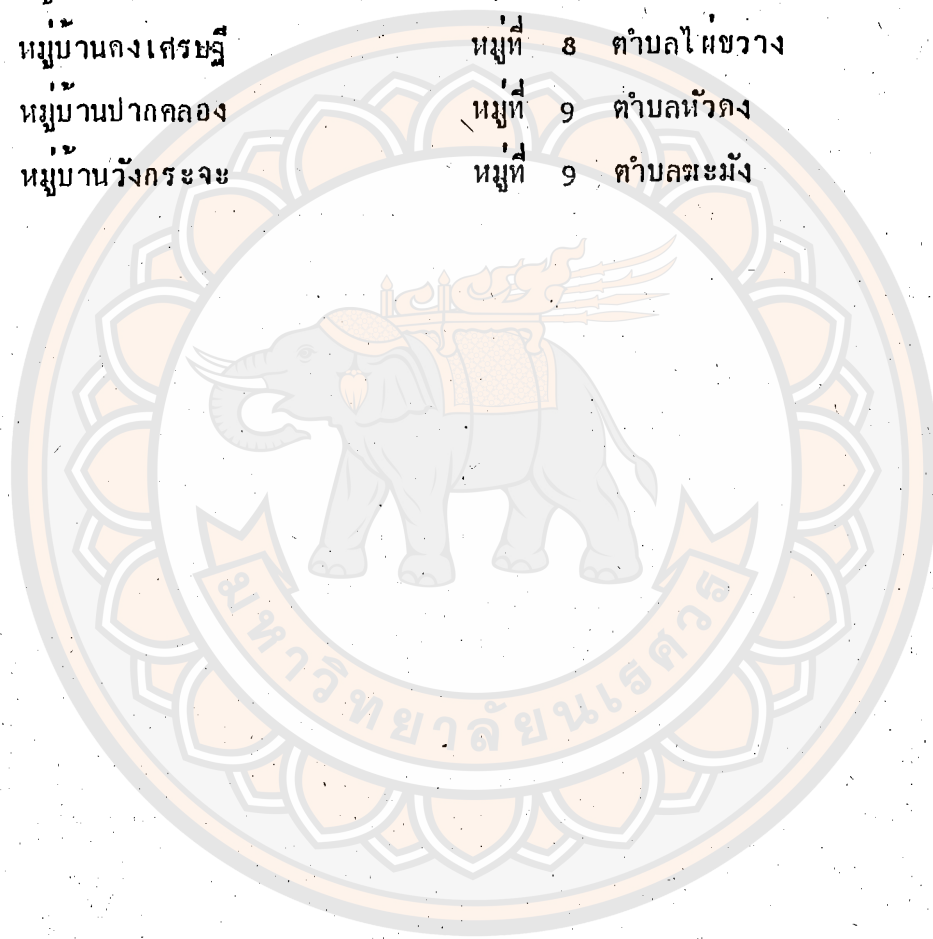
ภาคผนวก ข

ชื่อหมู่บ้านและตำบล

เรียงตามลำดับหมู่ ของหมู่บ้าน มีทั้งหมด 28 หมู่บ้าน ดังนี้

1. หมู่บ้านเขารูปช้าง	หมู่ที่ 1	ตำบลคงปำคำ
2. หมู่บ้านหัวดง	หมู่ที่ 1	ตำบลหัวดง
3. หมู่บ้านวังฟ้าผ่า	หมู่ที่ 1	ตำบลชะมัง
4. หมู่บ้านราชเชียงขวัญ	หมู่ที่ 1	ตำบลปากทาง
5. หมู่บ้านหาดมูลกระบือ	หมู่ที่ 1	ตำบลย่านยาว
6. หมู่บ้านตาน	หมู่ที่ 1	ตำบลไผ่ขวาง
7. หมู่บ้านชะมัง	หมู่ที่ 2	ตำบลชะมัง
8. หมู่บ้านบึงตะโกน	หมู่ที่ 2	ตำบลท่าหลวง
9. หมู่บ้านย่านยาวตะวันออก	หมู่ที่ 2	ตำบลย่านยาว
10. หมู่บ้านเขาพระ	หมู่ที่ 3	ตำบลหัวดง
11. หมู่บ้านปากทาง	หมู่ที่ 3	ตำบลปากทาง
12. หมู่บ้านวัดหงษ์ตะวันออก	หมู่ที่ 3	ตำบลย่านยาว
13. หมู่บ้านบางเพ็ชร	หมู่ที่ 4	ตำบลชะมัง
14. หมู่บ้านวังมะเดื่อ	หมู่ที่ 4	ตำบลท่าฝ่อ
15. หมู่บ้านวังกระดี่ทอง	หมู่ที่ 4	ตำบลย่านยาว
16. หมู่บ้านท่าฝ่อใต้	หมู่ที่ 5	ตำบลท่าฝ่อ
17. หมู่บ้านหาดสูง	หมู่ที่ 5	ตำบลไผ่ขวาง
18. หมู่บ้านน้ำโจน	หมู่ที่ 6	ตำบลคงปำคำ
19. หมู่บ้านน้ำโจนเหนือ	หมู่ที่ 6	ตำบลหัวดง
20. หมู่บ้านสวนแดง	หมู่ที่ 6	ตำบลชะมัง

21. หมู่บ้านวังคำ	หมู่ที่ 6 ตำบลท่าฟ่อ
22. หมู่บ้านหาดมูลกระบือ	หมู่ที่ 6 ตำบลไผ่ขวาง
23. หมู่บ้านน้ำหัก	หมู่ที่ 7 ตำบลท่าหลวง
24. หมู่บ้านสามขา	หมู่ที่ 8 ตำบลมะมั่ง
25. หมู่บ้านสนามคลี	หมู่ที่ 8 ตำบลย่านยาว
26. หมู่บ้านดงเสรมฐี	หมู่ที่ 8 ตำบลไผ่ขวาง
27. หมู่บ้านปากคลอง	หมู่ที่ 9 ตำบลหัวดง
28. หมู่บ้านวังกระจะ	หมู่ที่ 9 ตำบลมะมั่ง

บทคัดย่อ

การศึกษาประเพณีวัฒนธรรมของหมู่บ้านริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน

อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

เสนอต่อมหาวิทยาลัยนเรศวร

เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต

ตุลาคม 2535

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ เพื่อศึกษาประเพณีวัฒนธรรม และเพื่อรวบรวมวัฒนธรรมและการศึกษาการตั้งชื่อและที่มาของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ในเขตอำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร การศึกษาและวิจัยครั้งนี้ได้จากแหล่งข้อมูลภาคสนาม คือ หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน ซึ่งมีทั้งหมด 8 ตำบล 28 หมู่บ้าน ด้วยวิธีการ สอดถามจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านในหมู่บ้าน และข้อมูลประเภทเอกสารจากหน่วยงาน ต่างๆของอำเภอ และหอสมุดมหาวิทยาลัยเรศวร และเสนอผลการศึกษาค้นคว้า โดยใช้วิธีการ แบบพรรณนาวิเคราะห์ (DESCRIPTIVE ANALYSIS) และตารางเกณฑ์การจร (CONTINGENCY TABLES) วิเคราะห์เป็นคำร้อยละ วิจัยวิจัยใช้แบบสอบถาม

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เดิมทีอำเภอสมัยก่อนเรียกว่า "แขวง" ต่อมาเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2450 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงเปลี่ยนชื่อแขวงเป็นอำเภอ และอำเภอเมืองพิจิตรสมัยก่อนมีชื่อว่า "อำเภอท่าหลวง" ต่อมาเมื่อพ.ศ. 2481 ทางกรม พิจารณาเห็นว่าอำเภอที่ตั้งกับจังหวัดคำชื่อไม่ตรงกับจังหวัด ให้เปลี่ยนให้ตรงกัน ฉะนั้นอำเภอ-ท่าหลวงจึงเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอเมืองพิจิตร ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา พื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน คือ แม่น้ำน่าน แม่น้ำวังทอง และแม่น้ำพิจิตรเก่า ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม อาชีพหลัก คือ การทำนา การติดต่อกับจังหวัดอื่นมี 2 ทาง คือ ทางรถไฟ และทางรถยนต์ อำเภอเมืองพิจิตร ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 350 กิโลเมตร

สภาพทั่วไปของหมู่บ้านทั้ง 28 หมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำน่าน สันนิษฐานว่ามีประ-วัติความเป็นมาประมาณ 85 ปี หรือพร้อมๆกับอำเภอเมืองพิจิตร และยังมีบางหมู่บ้านที่มีประ-วัติความเป็นมาเกือบๆ 200 ปี เช่น หมู่บ้านเขารูปช้าง หมู่บ้านหัวดง เพราะยังมีซาก เจดีย์สมัยอยุธยาหลงเหลือให้เห็นอยู่ และยังอยู่ในสภาพดีอีกด้วย การตั้งชื่อหมู่บ้านจะตั้งตาม ลักษณะทางภูมิศาสตร์เดิม หรือสิ่งที่อยู่ในหมู่บ้าน ความเจริญของหมู่บ้านและการพัฒนาจากหน่วย งานต่างๆอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน

ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติประเพณีต่างๆพบว่า ประเพณีที่ปฏิบัติกันมาก คือ ประเพณี การทำขวัญข้าว สารท การทำขวัญงู การแข่งงาน งานบวช งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ

การทำบุญตักบาตรประจำวัน การสรงน้ำพระ การเฝ้าเทศน์ เทศมหาชาติ ตักบาตรเทโว เวียนเทียน สงกรานต์ งานปีใหม่ และลอยกระทง โดยมีหมู่บ้านเขารูปช้าง ตำบลท่งป่าคำ มีการปฏิบัติประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ ครอบครัวยุคใหม่ ศาสนา และชุมชน มากที่สุด ส่วนประเพณี การลงแขกตำนา การทอผ้าไหม การทำบุญข้าวชาดู การลงแขกเกี่ยวข้าว การทำขวัญเด็ก การโกนจุก ขนทรายเข้าวัด การละเล่นพื้นบ้าน และการแข่งเรือ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันใน ปัจจุบันน้อยมาก คาดว่าในอนาคตข้างหน้าคงเลิกปฏิบัติกันแน่นอน แต่ก็ยังมีหมู่บ้านหัวดงที่ปฏิบัติ ประเพณีการแข่งเรือเป็นประจำ เพราะเป็นประเพณีของหมู่บ้านหัวดง ส่วนหมู่บ้านอื่นๆนั้น ประเพณีเกี่ยวกับการแข่งเรือได้เลิกปฏิบัติกันแล้ว

